WWF for a living planet®

Propozycja optymalnej sieci obszarów Natura 2000 w Polsce – „Shadow List”

Szczegółowa analiza wdrożenia Dyrektywy Siedliskowej

Syntetyczne ujęcie wdrożenia Dyrektywy Ptasiej

KLUB PRZYRODNIKÓW

OGÓLNOPOLSKIE TOWARZYSTWO OCHRONY PTAKÓW

Paweł Pawlaczyk, Andrzej Kepel, Radosław Jaros, Radosław Dzięciołowski, Przemysław Wylegała, Agnieszka Szubert, Paweł Olaf Sidło

Propozycja optymalnej sieci obszarów Natura 2000 w Polsce – „Shadow List"

Szczegółowa analiza wdrożenia Dyrektywy Siedliskowej

Syntetyczne ujęcie wdrożenia Dyrektywy Ptasiej

Warszawa 2004

AUTORZY OPRACOWANIA:

Radosław Dzięciołowski	–	PTOP „Salamandra" (nietoperze)
Radosław Jaros	–	PTOP „Salamandra" (bezkręgowce, płazy, gady, ssaki z wyłączeniem nietoperzy)
Andrzej Kepel	–	PTOP „Salamandra" (wstęp, zagadnienia prawne, koordynacja części zoologicznej)
Paweł Pawlaczyk	–	KP (wstęp, siedliska, rośliny)
Paweł Olaf Sidło	–	OTOP (podsumowanie wdrożenia Dyrektywy Ptasiej)
Agnieszka Szubert	–	PTOP „Salamandra" (nietoperze)
Przemysław Wylegała	–	PTOP „Salamandra" (ryby)

REDAKCJA:

Przemysław Kalinka	–	WWF Polska (redakcja techniczna)
Katarzyna Nowak	–	WWF Polska (koordynacja całości opracowania)

GRAFICZNE OPRACOWANIE MAP:

Bogumiła Błaszkowska	–	OTOP (mapy zbiorcze OSOP)
Małgorzata Gościńska	–	PTOP „Salamandra" (zwierzęta – granice SOOS)
Paweł Pawlaczyk	–	KP (siedliska przyrodnicze i rośliny – rozmieszczenie i granice SOOS, mapy zbiorcze SOOS)

ZDJĘCIE NA OKŁADCE:

Rozlewiska i starorzecza rzeki Radwi © WWF/Zbigniew Osadowski

WSPÓŁPRACA PRZY OPRACOWANIU RAPORTU:

Wojciech Andrzejewski, Rafał Bernard, Joanna Błoch-Orłowska, Mateusz Ciechanowski, Ludwik Frey, Joanna Furmankiewicz, Marek Furmankiewicz, Elżbieta Fuszara, Maciej Fuszara, Arkadiusz Gawroński, Małgorzata Gościńska, Witold Grzywiński, Jerzy Gutowski, Tomasz Heese, Maria Herbichowa, Jacek Herbich, Michal Horšak, Bogdan Jackowiak, Zbigniew Jakubiec, Mirosław Jurczyszyn, Borys Kala, Ryszard Kamiński, Krzysztof Kasprzyk, Róża Kaźmierczakowa, Zbigniew Kącki, Grzegorz Kłys, Tomasz Kokurewicz, Marek Kowalski, Marek Krukowski, Marek Kucharczyk, Jan Kusznierz, Paweł Kwiatkowski, Włodzimierz Kwiatkowski, Grzegorz Lesiński, Marek Maciantowicz, Małgorzata Makomaska-Juchiewicz, Sławomir Mitrus, Tomasz Mleczek, Józef Mitka, Wojciech Mróz, Sabina Nowak, Romuald Olaczek, Andrzej Oleksa, Zbigniew Osadowski, Jerzy Parusel, Wojciech Paul, Paweł Pawlikowski, Joanna Perzanowska, Halina Piękoś-Mirkowa, Krzysztof Piksa, Ryszard Piotrowicz, Jerzy Piórecki, Michał Piskorski, Agnieszka Popiela, Joanna Potocka, Marek Przewoźny, Konrad Sachanowicz, Krzysztof Skóra, Michał Stopczyński, Janusz Wójciak, Barbara Sudnik-Wójcikowska, Rafał Szkudlarek, Józef Szmeja, Krzysztof Świerkosz, Andrzej Węgiel, Grzegorz Wojtaszyn, Lesław Wołejko, Marek Wołkowycki, Dan Wołkowycki, Agnieszka Wower, Katarzyna Zając, Tomasz Załuski, Krzysztof Ziarnek, Ludwik Żołnierz

ORGANIZACJE, KTÓRE PRZYGOTOWAŁY OPRACOWANIE:

KP	–	**Klub Przyrodników** (ul. 1 Maja 22, 66-200 Świebodzin, kp@kp.org.pl, www.kp.org.pl, tel/fax: +48-68-3828236)
OTOP	–	**Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków** (ul. Puławska 46/12, 02-599 Warszawa, office@otop.org.pl, www.otop.org.pl, tel./fax: +48-22-8451412)
PTOP „Salamandra"	–	**Polskie Towarzystwo Ochrony Przyrody „Salamandra"** (ul. Szamarzewskiego 11/6, 60-514 Poznań, biuro@salamandra.org.pl, www.salamandra.org.pl, tel./fax: +48-61-8432160)
WWF Polska	–	**WWF Polska** (ul. Wiśniowa 38/1, 02-520 Warszawa, kontakt@wwf.pl, www.wwf.pl, tel./fax +48-22-6463672)

SPIS TREŚCI

Część I Szczegółowa analiza wdrożenia Dyrektywy Siedliskowej..... **4**

1. Wprowadzenie..... **5**

1.1. Wstęp..... **6**
1.2. Ogólna zasada tworzenia specjalnych obszarów ochrony siedlisk sieci Natura 2000..... **6**
1.3. Historia prac nad polską propozycją specjalnych obszarów ochrony siedlisk sieci Natura 2000..... **7**
1.4. Ocena propozycji rządowej..... **8**
1.5. Propozycja uzupełnienia projektu sieci Natura 2000..... **11**
1.6. Problemy wdrożenia sieci Natura 2000 – Dyrektywa Siedliskowa a polskie prawo..... **15**

2. Gatunki i siedliska przyrodnicze z załączników Dyrektywy Siedliskowej w polskiej rządowej propozycji sieci Natura 2000..... **17**

2.1. Gatunki roślin z załącznika II Dyrektywy Siedliskowej a polska propozycja rządowa sieci Natura 2000..... **18**
2.2. Gatunki zwierząt z załącznika II Dyrektywy Siedliskowej a polska propozycja rządowa sieci Natura 2000..... **35**

2.2.1. Załącznik do analizy ujęcia poszczególnych gatunków zwierząt - kryteria oceny rządowej propozycji sieci obszarów NATURA 2000 w części dotyczącej nietoperzy (Chiroptera)..... **69**

2.3. Typy siedlisk przyrodniczych z załącznika I Dyrektywy Siedliskowej a polski projekt sieci Natura 2000..... **71**

3. Propozycja listy specjalnych obszarów ochrony siedlisk sieci Natura 2000 w Polsce..... **105**

Część II Syntetyczne ujęcie wdrożenia Dyrektywy Ptasiej..... **141**

1. Obszary specjalnej ochrony ptaków a ostoje ptaków..... **142**

2. Metody wyznaczania ostoi ptaków o znaczeniu międzynarodowym w Polsce..... **142**

3. Propozycja optymalnej sieci obszarów specjalnej ochrony ptaków..... **143**

Część I

SZCZEGÓŁOWA ANALIZA WDROŻENIA DYREKTYWY SIEDLISKOWEJ

1. Wprowadzenie

1.1. WSTĘP

Zgodnie z postanowieniami prawa Wspólnoty Europejskiej, Natura 2000 to spójna **europejska sieć ekologiczna**, której celem jest zachowanie rodzajów siedlisk przyrodniczych oraz gatunków ważnych dla Wspólnoty. Rodzaje siedlisk przyrodniczych oraz gatunki będące przedmiotami ochrony są wymienione w odpowiednich załącznikach Dyrektywy 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory (tzw. Dyrektywy Siedliskowej) i Dyrektywy 79/409/EWG w sprawie ochrony dzikich ptaków (tzw. Dyrektywy Ptasiej).

Sieć Natura 2000 składa się z dwóch typów obszarów:

- **specjalne obszary ochrony siedlisk (SOOS)**, tworzone na podstawie Dyrektywy Siedliskowej dla ochrony:
  - typów siedlisk przyrodniczych,
  - siedlisk gatunków roślin i zwierząt,
- **obszary specjalnej ochrony ptaków (OSOP)**, tworzone na podstawie Dyrektywy Ptasiej dla ochrony siedlisk ptaków,

Zgodnie z zapisami Dyrektywy Siedliskowej, obszary te mają być połączone w miarę możliwości fragmentami krajobrazu zagospodarowanymi w sposób umożliwiający migrację, rozprzestrzenianie i wymianę genetyczną gatunków.

Pierwszą część niniejszego opracowania stanowi raport dotyczący wyznaczenia specjalnych obszarów ochrony siedlisk w Polsce. Syntetyczne podsumowanie analizy obszarów specjalnej ochrony ptaków zostało przedstawione w części drugiej. Przedmiotem raportu jest ocena propozycji sieci obszarów siedliskowych Natura 2000 w Polsce, jaką w maju 2004 r. przedstawił Komisji Europejskiej polski Minister Środowiska. W wyniku przeprowadzonej analizy proponujemy znaczące uzupełnienie projektu tej sieci. Przedstawiamy dowody, że uzupełnienie to jest niezbędne, by sieć Natura 2000 w Polsce mogła realizować stawiany przed nią cel.

Oprócz analizy zbioru proponowanych obszarów, niniejszy raport sygnalizuje także wybrane problemy przyszłego wdrażania ochrony obszarów sieci Natura 2000. Przedstawiamy między innymi syntetyczną analizę aktualnej transpozycji zapisów Dyrektywy Siedliskowej do polskiego prawa.

Dziękujemy wszystkim specjalistom w zakresie poszczególnych siedlisk przyrodniczych i gatunków, którzy wnieśli swój udział w powstanie niniejszego raportu. Osoby te wymieniamy jako współpracowników na stronie redakcyjnej opracowania.

1.2. OGÓLNA ZASADA TWORZENIA SPECJALNYCH OBSZARÓW OCHRONY SIEDLISK SIECI NATURA 2000

Każde państwo samo przygotowuje propozycję sieci na jego terytorium. Lista proponowanych specjalnych obszarów ochrony siedlisk powinna być ustalona na podstawie kryteriów określonych w załączniku III Dyrektywy Siedliskowej. Ważne jest, że kryteria te mają charakter przyrodniczy – ocenia się więc stan obszaru, zagrożenia, stopień izolacji, wartość dla zachowania gatunku lub typu siedliska w skali globalnej itp. W tym przypadku uwarunkowania ekonomiczne nie mogą być decydujące. Potrzeba ochrony przyrody została uznana za nadrzędną.

Komisja Europejska, w porozumieniu z zainteresowanymi krajami, ustala ostateczną listę obszarów o znaczeniu wspólnotowym, które wejdą w skład sieci. Propozycje poszczególnych państw są rozpatrywane na tzw. seminarium biogeograficznym, podczas którego analizuje się, czy w ramach tzw. regionów biogeograficznych, na które jest podzielona Europa,

poszczególne gatunki i typy siedlisk przyrodniczych znalazły wystarczającą ochronę. Większa część terytorium Polski należy do regionu Kontynentalnego, tylko Karpaty należą do regionu Alpejskiego.

Jeśli kraj nie proponuje włączenia do sieci obszarów, których uwzględnienie jest niezbędne dla skutecznego zabezpieczenia właściwej ochrony określonych gatunków lub siedlisk przyrodniczych, prawo Wspólnoty Europejskiej przewiduje procedurę egzekwowania przestrzegania Dyrektyw. Komisja Europejska może zwrócić się do państwa członkowskiego Unii o uzupełnienie projektu, a w wyjątkowych wypadkach uznać określony obszar za ważny dla Wspólnoty Europejskiej nawet bez zgody rządu odpowiedniego państwa.

Aby procedura ta mogła zostać wdrożona, Komisja Europejska musi otrzymać uargumentowane informacje o brakach na liście zaproponowanej przez rząd danego państwa.

1.3. HISTORIA PRAC NAD POLSKĄ PROPOZYCJĄ SPECJALNYCH OBSZARÓW OCHRONY SIEDLISK SIECI NATURA 2000

Prace nad zaprojektowaniem sieci Natura 2000 w Polsce w części dotyczącej specjalnych obszarów ochrony siedlisk na szerszą skalę rozpoczęły się w 2000 r. Narodowa Fundacja Ochrony Środowiska opracowała wstępną, bardzo jeszcze szkicową koncepcję wyboru obszarów do sieci, bazującą przede wszystkim na wcześniej istniejących obszarach chronionych oraz na bazie danych Corine. Równolegle powstało kilka projektów fragmentów sieci, opracowanych przez organizacje pozarządowe (WWF dla fragmentu Doliny Wisły, stowarzyszenie BIOS, Dolnośląska Fundacja Ekorozwoju, Klub Przyrodników i WWF dla doliny Odry).

Największe natężenie prac nad projektem sieci przypadło na lata 2002–2003. Koordynowały je Instytut Ochrony Przyrody PAN z Krakowa i Narodowa Fundacja Ochrony Środowiska. W szczytowym okresie było w nie zaangażowanych w formalny sposób ok. 200 polskich przyrodników, zorganizowanych w regionalne grupy robocze (wojewódzkie zespoły realizacyjne). Ważny wkład w prace tych grup wnieśli także inni przyrodnicy ze środowisk naukowych i z organizacji pozarządowych.

Projektowanie polskiej sieci Natura 2000 polegało na wyszukiwaniu i opisywaniu obiektów spełniających kryteria Dyrektywy Siedliskowej. Opierano się przy tym na poprzednich opracowaniach, takich jak projekt krajowej sieci ekologicznej ECONET-Polska oraz baza danych CORINE, ale także wykonywano nowe analizy, czasami popierane dodatkowymi badaniami terenowymi. Na początku 2003 r. powstała w ten sposób lista 279 obszarów istotnych dla typów siedlisk przyrodniczych z załącznika I oraz dla gatunków z załącznika II Dyrektywy Siedliskowej w ich ówczesnym brzmieniu. Łączna powierzchnia tych obszarów wynosiła 32.500 km^2, to jest ok. 10,2% powierzchni Polski. Lista ta jest dalej określana jako „**Koncepcja NFOŚ i IOP (2003)**”.

Lista ta zapoczątkowała społeczną dyskusję, w wyniku której uszczegółowiono opisy lub poprawiono granice niektórych obszarów. Podobnie jak w innych państwach, w dyskusji tej ujawniły się także liczne obawy, jakie wobec idei sieci Natura 2000 i proponowanych obszarów miały samorządy lokalne oraz leśnicy i organy gospodarki wodnej. Specyfiką Polski jest, że w niewielkim tylko stopniu propozycje obszarów Natura 2000 są negowane przez właścicieli gruntów prywatnych, w nieco większym – przez organy samorządu terytorialnego, a głównymi oponentami są państwowe instytucje i organizacje gospodarcze – przede wszystkim państwowa administracja gospodarki wodnej oraz Lasy Państwowe. Oba te podmioty podporządkowane są ministrowi środowiska, który zgodnie z polskim prawem zgłasza Komisji Europejskiej oficjalny projekt sieci.

W związku ze zmianami, jakie w powiązaniu z poszerzeniem Unii Europejskiej zostały wprowadzone do załącznika I i II Dyrektywy Siedliskowej, oraz do *Interpretation Manual of European Habitats*, Instytut Ochrony Przyrody latem 2003 r. opracował dodatkowo listę 44

obszarów kluczowych dla nowo dodanych siedlisk i gatunków. Lista ta jest dalej określana jako „**Dodatkowe opracowanie IOP (2003)**".

Ponieważ, ze względu na krótki czas będący do dyspozycji, prace wojewódzkich zespołów realizacyjnych opierały się głównie na rozmaitych, już istniejących materiałach (inwentaryzacje przyrodnicze, rozproszone dane naukowe i znajomość obszarów przez członków zespołów), w wielu przypadkach były one dopiero impulsem do poprawienia rozpoznania występowania w Polsce gatunków i siedlisk przyrodniczych z załączników Dyrektywy. W kilkudziesięciu miejscach w Polsce rozpoznanie takie zostało, z inicjatywy organizacji pozarządowych (np. **Polski Klub Ekologiczny, Klub Przyrodników, Polskie Towarzystwo Ochrony Przyrody „Salamandra"**, **Porozumienie dla Ochrony Nietoperzy**), a także z inicjatywy indywidualnych przyrodników, przeprowadzone w 2003 r. Jego efektem były zgłoszone do września 2003 r. propozycje ok. 50 nowych obszarów, które należałoby dodać do listy.

Istotnym krokiem w uszczegółowianiu rozpoznania zasobów siedlisk przyrodniczych i gatunków o europejskim znaczeniu było opracowanie przez **WWF Polska** w 2004 r. kolejnych Standardowych Formularzy Danych dla 20 dolin rzecznych z całej Polski i 13 torfowisk wysokich z Polski północno-wschodniej.

W maju 2004 r. polski Minister Środowiska, w uzgodnieniu z całym Rządem Rzeczpospolitej Polskiej, przesłał Komisji Europejskiej listę 184 proponowanych specjalnych obszarów ochrony siedlisk, o łącznej powierzchni zaledwie 11.716 km^2 czyli ok. 3,7% powierzchni Polski (patrz Ryc. 1). Wybór dokonany przez Ministerstwo Środowiska był na okres 5 dni udostępniony „do konsultacji społecznej", jednak żadna z licznie zgłoszonych uwag nie została uwzględniona.

Równolegle z pracami nad listą obszarów prowadzone były i są prace przygotowawcze do wdrożenia sieci Natura 2000 w Polsce. W ramach tych prac w 2004 r. przygotowano w Polsce monograficzne opracowania poszczególnych gatunków i typów siedlisk przyrodniczych, wraz z zasadami ich ochrony (HERBICH red., Poradnik ochrony typów siedlisk przyrodniczych; WERBLAN-JAKUBIEC, SUDNIK-WÓJCIKOWSKA red., Poradcznik ochrony gatunków roślin; WITKOWSKI red., Poradnik ochrony gatunków zwierząt – bezkręgowce; BARTEL red., Poradnik ochrony gatunków zwierząt – ryby; KEPEL red., Poradnik ochrony gatunków zwierząt – płazy i gady; BERESZYŃSKI., KEPEL. red., Poradnik ochrony gatunków zwierząt – ssaki). Opracowania te, obecnie przygotowywane do druku, są wynikiem prac ponad 100 najlepszych polskich specjalistów.

1.4. OCENA PROPOZYCJI RZĄDOWEJ

Kryteria wyboru obszarów na listę rządową nie zostały nigdy ogłoszone i nie są jasne. Według deklaracji Departamentu Ochrony Przyrody polskiego Ministerstwa Środowiska, Komisji Europejskiej zgłoszono te obiekty, które nie budziły sprzeciwu polskich Lasów Państwowych ani odpowiedzialnego za regulację rzek Departamentu Gospodarki Wodnej Ministerstwa Środowiska. Jednak nasza analiza wykazuje, że pominięto również obiekty nie budzące żadnych kontrowersji, a czasem absolutnie niezbędne dla ochrony gatunków z załącznika II Dyrektywy (w tym jedyne stanowiska endemicznych polskich gatunków, wprowadzonych na wniosek Polski do załącznika).

Przedstawiany tu raport omawia kolejno sytuację oraz ujęcie w rządowej propozycji sieci Natura 2000 wszystkich występujących w Polsce gatunków roślin i zwierząt z załącznika II Dyrektywy Siedliskowej oraz typów siedlisk przyrodniczych z załącznika I Dyrektywy.

Ogólna ocena reprezentatywności ujęcia polskich zasobów gatunku lub siedliska bazuje na kryteriach opisanych w załączniku III Dyrektywy Siedliskowej. Nie jest ona automatyczna. Do współpracy w jej sformułowaniu zaproszono szerokie grono specjalistów, kompetentnych w zakresie poszczególnych rodzajów siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin lub

zwierząt. Łącznie w pracach nad analizą i proponowaną listą obszarów wzięło udział ponad 70 polskich ekspertów.

W rezultacie przedstawiona tu ocena reprezentatywności ujęcia poszczególnych gatunków i typów siedlisk w rządowym projekcie sieci uwzględnia:

- analizę – jaka część polskich zasobów gatunku lub siedliska została objęta granicami obszarów zaproponowanych do sieci;
- charakter występowania gatunku lub siedliska – np. dla gatunków lub siedlisk w Polsce bardziej pospolitych i występujących w sposób rozproszony, ujęcie nawet 10–20% może być wystarczające, podczas gdy dla gatunków i siedlisk występujących punktowo w dwóch miejscach w kraju, ujęcie 50% to za mało;
- konieczność ujęcia zasobów gatunku lub siedliska w ujęciu obu występujących w Polsce regionów biogeograficznych: kontynentalnego (CONT) i alpejskiego (ALP);
- w przypadku siedlisk przyrodniczych wyraźnie zróżnicowanych na odmienne ekologicznie podtypy (np. 91E0 – obejmuje zarówno łęgi wierzbowe w dolinach wielkich rzek, jak i łęgi olszowe w dolinach małych rzeczek) – konieczność reprezentatywnego ujęcia w sieci wszystkich podtypów.
- konieczność zachowania pełnej zmienności poszczególnych typów siedlisk przyrodniczych w Polsce – w tym ujęcia płatów uważanych za najlepiej wykształcone lub najlepiej zachowane w kraju, a także płatów wybijających się pod względem różnorodności biologicznej;
- konieczność ujęcia zasobów gatunku lub siedliska w całym jego zasięgu geograficznym w Polsce, w tym konieczność ujęcia kresowych stanowisk gatunków lub siedlisk, ważnych z punktu widzenia biogeograficznego.

Przy analizie kierowano się więc różnymi metodami – w zależności od stanu wiedzy, rozmieszczenia gatunku lub siedliska w Polsce, jego liczebności, zagrożenia i właściwości ekologicznych. Wykorzystano monograficzne opracowania poszczególnych gatunków i typów siedlisk przyrodniczych, które w ramach prac nad wdrożeniem sieci Natura 2000 zostały w Polsce przygotowane w 2004 r. (patrz wyżej), a wielu autorów tych opracowań zostało zaproszonych do współpracy nad niniejszym raportem.

Przy niektórych grupach organizmów trzeba było dokonać osobnej analizy dla siedlisk wykorzystywanych przez nie w różnych porach roku. Dotyczy to zwłaszcza nietoperzy. Dla tej grupy w latach 2002–2003 polskie Porozumienie dla Ochrony Nietoperzy (związek organizacji i instytucji zajmujących się badaniem i ochroną nietoperzy w Polsce) opracowało i przyjęło specjalny system punktowy, pozwalający na wyłonienie minimalnej reprezentatywnej grupy siedlisk letnich i zimowych, których uwzględnienie w sieci Natura 2000 jest niezbędne dla zapewnienia właściwej ochrony tych gatunków. Przygotowując na potrzeby niniejszego opracowania listę obszarów chroniących stanowiska nietoperzy, posłużono się tym systemem. Został on szczegółowiej omówiony w rozdziale 2.2.1 na stronie 69.

Rezultatem prac jest - opracowany dla wszystkich występujących w Polsce gatunków z załącznika II i siedlisk przyrodniczych z załącznika I Dyrektywy Siedliskowej - przegląd zestawiający:

- Syntezę dostępnej wiedzy na temat występowania gatunku / siedliska w Polsce. Dla niektórych gatunków roślin i niektórych siedlisk przyrodniczych dane o występowaniu zilustrowano na mapkach, różnicując na nich stanowiska i populacje które znalazły się w rządowym projekcie sieci Natura 2000 od tych, które się w nim nie znalazły.

- Oszacowanie, jaka część polskich zasobów gatunku lub siedliska znalazła się w rządowym projekcie sieci Natura 2000 i syntetyczną ocenę, w jakim stopniu ujęcie takie umożliwia ochronę polskich zasobów (wg metody i symboliki opisanej wyżej).

- Propozycje uzupełnień projektu sieci, jakie są potrzebne do zapewnienia właściwej ochrony danego gatunku lub siedliska w Polsce. Suma tych propozycji oraz obszary zaproponowane przez rząd składają się na naszą „Shadow List".

Symbole zastosowane przy syntetycznej ocenie stopnia uwzględnienia poszczególnych gatunków i siedlisk w propozycji rządowej

☺ **reprezentatywność zadowalająca** – ujęto część wystarczającą dla ochrony polskich zasobów;

😐 **ujęcie wątpliwe** – umożliwiające w zasadzie ochronę rdzeniowej części zasobów, ale nie umożliwiające zachowania polskich zasobów w stanie nie pogorszonym. Np. ujęcie uniemożliwiające zachowanie pełni zmienności lub ważnych z biogeograficznego punktu widzenia miejsc występowania;

☹ **ujęcie niewystarczające** – nie umożliwiające skutecznej ochrony nawet rdzeniowej części zasobów, zagrażające zanikiem gatunku lub siedliska. Także ujęcie zupełnie pomijające pewne podtypy siedliska przyrodniczego i zagrażające ich utratą;

☹! **ujęcie krytycznie niewystarczające** – zupełnie uniemożliwiające skuteczną ochronę gatunku lub siedliska w Polsce, np. pominięcie całości polskich zasobów;

✞ **brak zasobów** – według aktualnego stanu wiedzy obecnie gatunek lub siedlisko nie występuje w Polsce (np. gatunek wyginął) i nie są prowadzone prace nad jego reintrodukcją.

?? **brak danych** – aktualny stanu wiedzy o występowaniu i sytuacji gatunku lub siedliska w Polsce jest niewystarczający do dokonania oceny

Podsumowanie oceny ujęcia w rządowym projekcie sieci Natura 2000 występujących w Polsce gatunków i rodzajów siedlisk przyrodniczych przedstawia tabela:

Ujęcie w projekcie rządowym	**Gatunki**						**Rodzaje siedlisk przyrodniczych**	
	Rośliny		**Zwierzęta**		**Łącznie gatunki**			
symbol	**liczba**	***%***	**liczba**	***%***	**liczba**	***%***	**liczba**	***%***
☺	12	*26,1*	37	*41,6*	49	*36,3*	20	*26,3*
😐	4	*8,7*	21	*23,6*	25	*18,5*	22	*28,9*
☹	8	*17,4*	18	*20,2*	26	*19,3*	23	*30,3*
☹!	10	*21,7*	6	*6,7*	16	*11,9*	3	*3,9*
✞	6	*13,0*	4	*4,5*	10	*7,4*	0	*0,0*
??	6	*13,0*	3	*3,4*	9	*6,7*	8	*10,5*
Razem:	46	*100*	89	*100*	135	*100*	76	*100*

W naszej ocenie zaledwie co trzeci z występujących w Polsce gatunków z załącznika II Dyrektywy Siedliskowej i zaledwie co czwarty występujący w kraju rodzaj siedliska przyrodniczego jest wystarczająco reprezentowany w rządowym projekcie sieci Natura 2000. Dla szesnastu gatunków i trzech typów siedlisk przyrodniczych w projekcie rządowym pominięto całość, albo zdecydowaną większość ich polskich zasobów.

1.5. PROPOZYCJA UZUPEŁNIENIA PROJEKTU SIECI NATURA 2000

Wykazując w niniejszym raporcie, że dla pewnych gatunków lub typów siedlisk przyrodniczych propozycja rządowa jest niewystarczająca, proponujemy równocześnie niezbędne uzupełnienia projektu sieci. Wskazujemy obszary, których włączenie do sieci jest – z punktu widzenia tych gatunków lub siedlisk – niezbędne dla zapewnienia skutecznej ochrony ich polskich zasobów. W kilkunastu przypadkach proponujemy potrzebne korekty granic obszarów zaproponowanych przez Rząd.

Propozycje czerpane są głównie z puli obszarów zaproponowanych wcześniej (patrz wyżej), a nie włączonych do propozycji rządowej. W wielu przypadkach wcześniejsza dokumentacja została jednak w ramach prac nad niniejszą listą poprawiona i uszczegółowiona, a granice zoptymalizowane w stosunku do wcześniejszych propozycji. Ewidentne luki w ujęciu w projekcie niektórych rodzajów siedlisk przyrodniczych lub gatunków, jakie ujawniła analiza, zmusiły nas także do zaproponowania **37 zupełnie nowych obszarów**. Zostały one udokumentowane w formie Standardowych Formularzy Danych (SFD) i map.

W formie zrewidowanych SDF zostały również udokumentowane wszystkie modyfikacje, poprawki i uzupełnienia, jakie w wyniku niniejszego opracowania proponujemy dla wcześniej dokumentowanych obszarów.

Jak wynika z naszej analizy, aby poprawić propozycję rządową w takim stopniu, by spełniała cel Dyrektywy Siedliskowej, **trzeba dodać do niej co najmniej 152 obszary.** 150 z nich leży w lądowych granicach Polski, a 2 na Bałtyku. Łączna powierzchnia nowo proponowanych obszarów lądowych wynosi ok. 17.329 km^2 (czyli 5,54% powierzchni Polski), a morskich – 5.942 km^2.

Niezbędne jest także poprawienie granic 15 obszarów proponowanych przez Rząd. Proponowane jest ich powiększenie łącznie o ok. 573 km^2 (w tym 356 km^2 lądu i 217 km^2 morza). Dla dwóch dalszych punktowych ostoi nietoperzy trzeba poprawić ich błędne lokalizacje zamieszczone w materiałach przesłanych Komisji Europejskiej.

Łącznie z wcześniejszą propozycją rządową, przedstawiona tu **propozycja siedliskowej części sieci Natura 2000** – odpowiadająca dzisiejszemu stanowi rozpoznania zasobów przyrody Polski – **objęłaby 336 obszary, które zajęłyby 29.400 km^2 terytorium lądowego Polski (tj. 9,4% powierzchni kraju) oraz 6.159,7 km^2 Morza Bałtyckiego**. Obszary te przedstawiono na syntetycznej mapie (Ryc. 2), a ich szczegółowy wykaz zestawiono w tabeli w rozdziale 3 niniejszego raportu.

W naszej opinii wszystkie te obszary są niezbędne, by sieć Natura 2000 w Polsce mogła funkcjonować w sposób właściwy, to jest by mogła skutecznie ochronić polskie zasoby siedlisk przyrodniczych i gatunków będących przedmiotem Dyrektywy Siedliskowej. Każdy z nich – jak wskazano w tabeli zestawiającej obszary – jest istotny dla ochrony przynajmniej jednego gatunku lub przynajmniej jednego typu siedliska przyrodniczego.

Zwracamy uwagę, że lista ta nie wyczerpuje wszystkich możliwości tworzenia sieci Natura 2000 w Polsce. Stan rozpoznania krajowych zasobów siedlisk przyrodniczych i gatunków z załączników Dyrektywy Siedliskowej nie jest jeszcze wystarczający. W wielu dalszych obszarach na terenie Polski występują siedliska przyrodnicze lub gatunki będące przedmiotem zainteresowania Wspólnoty Europejskiej, ale aktualny stan wiedzy nie pozwolił na jednoznaczną ocenę znaczenia tych obszarów dla celów sieci. W miarę uszczegóławiania stanu wiedzy, ujawnią się jednak z pewnością potrzeby zaproponowania kolejnych obszarów.

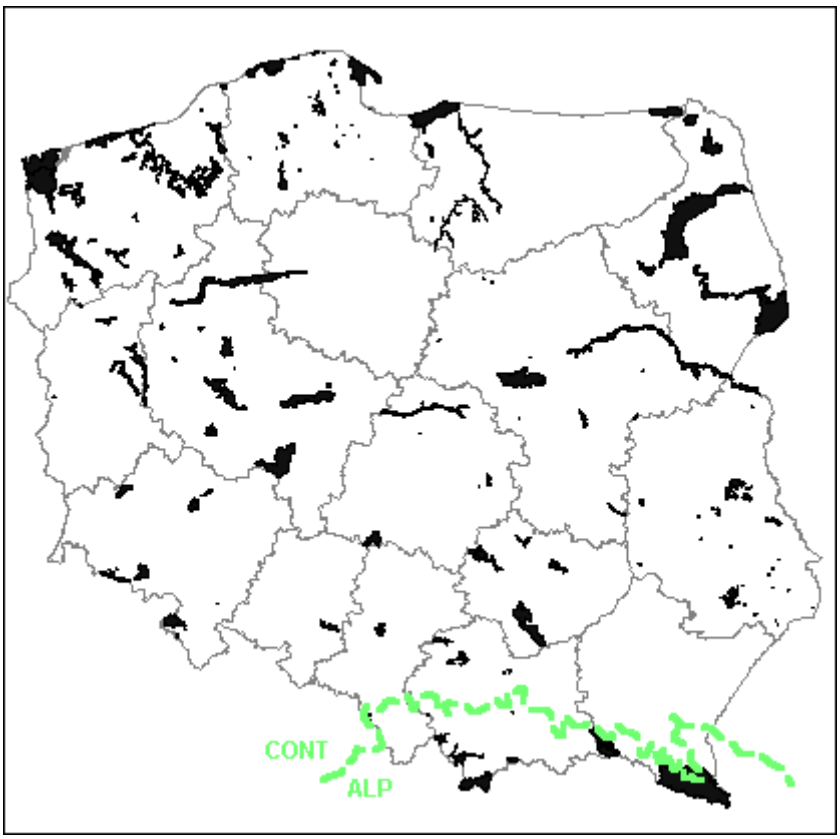

Ryc. 1. Propozycja specjalnych obszarów ochrony siedlisk sieci Natura 2000, przesłana przez polski Rząd Komisji Europejskiej w maju 2004 r. („propozycja rządowa").

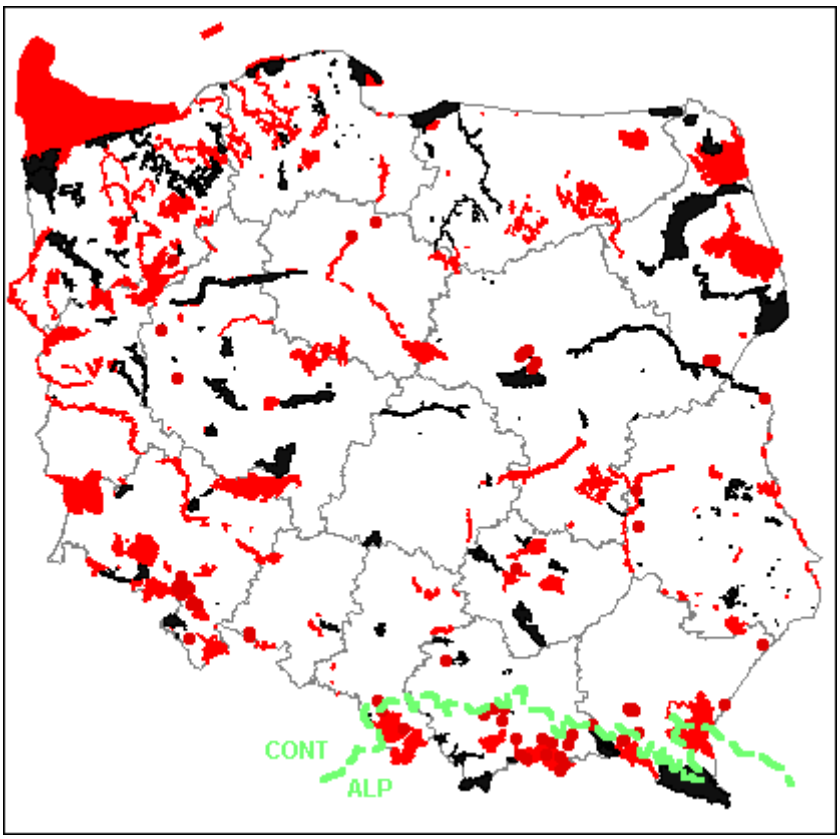

Ryc. 2. Propozycja specjalnych obszarów ochrony siedlisk, niezbędnych dla prawidłowego funkcjonowania sieci Natura 2000 w Polsce, wg niniejszego raportu (lokalizacja poszczególnych obszarów – patrz mapy w rozdziale 3).

Proponowana lista specjalnych obszarów ochrony siedlisk, o które należy uzupełnić rządową propozycję sieci Natura 2000 w Polsce, przedstawia się następująco (patrz także bardziej szczegółowa tabela i mapy w rozdziale 3):

- Bagienna Dolina Drwęcy
- Beskid Śląski
- Beskid Żywiecki
- Bieńkowo
- Buczyna Szprotawsko-Piotrowicka
- Buczyny Łagowsko-Sulęcińskie
- Budwity
- Bystrzyca Jakubowicka
- Cyprianka
- Cytadela Grudziądz
- Czarne Urwisko k. Lutyni
- Dobromierz
- Dobromyśl
- Dobużek
- Dolina Białej Lądeckiej
- Dolina Bobru
- Dolina Ilanki
- Dolina Łupawy
- Dolina Pilicy
- Dolina Pliszki
- Dolina Radwi, Chotli i Chocieli
- Dolina Regi
- Dolina Rurzycy
- Dolina Rzeki Wel k. Kopaniarzy
- Dolina Słupi
- Dolina Stropnej
- Dolina Środkowej Pilicy
- Dolina Wełny
- Dolina Widawy
- Dolina Wieprzy i Studnicy
- Dolna Odra
- Dolna Wisła
- Dolny Wieprz
- Dom Dziecka w Puławach
- Dybowska Dolina Wisły
- Dziczy Las i Dolina Tywy
- Fort Salis Soglio
- Forty Modlińskie
- Gązwa
- Gogolice – Kosa
- Góry Bialskie i Grupa Śnieżnika
- Góry i Pogórze Kaczawskie
- Góry Kamiene
- Góry Opawskie
- Góry Słonne
- Góry Sowie i Bardzkie
- Graniczny Meander Odry
- Grądy w Dolinie Odry
- Grodczyn i Homole k. Dusznik
- Izbicki Przełom Wieprza
- Jelonka
- Jeziora Czaplineckie
- Jeziora Raduńsko-Ostrzyckie
- Jeziora Wdzydzkie
- Jezioro Bobęcińskie
- Jezioro Brenno
- Jezioro Bukowo
- Jezioro Gopło
- Jezioro Krasne
- Jezioro Lubie i Dolina Drawy
- Jezioro Śniadowo
- Kamień Śląski
- Kargowskie Zakola Odry
- Klasztor w Czernej
- Klasztor w Horyńcu Zdroju
- Kołacznia
- Kościół w Górkach Wielkich
- Kościół w Radziechowach
- Krośnieńska Dolina Odry
- Las k. Tworkowa
- Lasy Barucickie
- Lasy Bierzwnickie
- Lasy Cisowsko-Orłowińskie
- Lasy Gostynińsko-Włocławskie
- Lasy Sobiborskie
- Lasy Suchedniowskie
- Lasy Żerkowsko-Czeszewskie
- Liceum Ogólnokształcące w Opolu Lubelskim
- Ławica Słupska
- Łebskie Bagna
- Łęgi Odrzańskie
- Łęgi Słubickie
- Masyw Ślęży
- Miasteckie Jeziora Lobeliowe
- Mirosławiec
- Młosino
- Młyn w Pierśćcu

- Nieszawska Dolina Wisły
- Nowa Wieś
- Nowosolska Dolina Odry
- Opolska Dolina Odry
- Ostoja Augustowska
- Ostoja Borecka
- Ostoja Gorczańska
- Ostoja Jaśliska
- Ostoja Knyszyńska
- Ostoja Lidzbarska
- Ostoja nad Baryczą
- Ostoja Napiwodzko-Ramucka
- Ostoja Olsztyńsko-Mirowska
- Ostoja Parczewska
- Ostoja Piska
- Ostoja Popradzka
- Ostoja Przemyska
- Ostoja Sławniowicko-Burgrabicka
- Ostoja Środkowojurajska
- Ostoja Złotopotocka
- Ostoje Nietoperzy Beskidu Wyspowego
- Ostoje Nietoperzy Powiatu Gorlickiego
- Ostrzyca Proboszczowska
- Pakosław
- Paraszyńskie Buczyny
- Pasmo Krowiarki
- Pojezierze Gnieźnieńskie
- Pojezierze Ińskie
- Pojezierze Sejneńskie
- Poleska Dolina Bugu
- Przełom Nysy k. Morzyszowa
- Przełom Wisły w Małopolsce
- Przełomy Pełcznicy pod Książem
- Puszcza Barlinecka
- Puszcza Kozienicka
- Puszcza Zgorzelecko-Osiecznicka
- Schrony Brzeskiego Rejonu Umocnionego
- Solecka Dolina Wisły
- Stawy Łężczok
- Stawy Sobieszowskie
- Stawy w Borowej
- Strzaliny koło Tuczna
- Suchy Młyn
- Sztolnia w Młotach
- Sztolnie w Węglówce
- Torfowisko Rzecińskie
- Twierdza Terespol
- Ujście Ilanki
- Ujście Warty
- Ujście Wisły
- Uroczyska Lasów Janowskich
- Uroczyska Puszczy Drawskiej
- Uroczyska Puszczy Solskiej
- Warnie Bagno
- Wąwóz Złotego Potoku k. Złotego Stoku
- Wisła Środkowa
- Włocławska Dolina Wisły
- Wrzosowiska Bornego-Sulinowa i Okonka
- Wysoczyzna Elbląska
- Wzgórza Chęcińsko-Kieleckie
- Wzgórza Kiełczyńskie
- Zachodniowołyńska Dolina Bugu
- Zamek Świecie
- Zatoka Pomorska
- Żwirownia w Starej Olesznej

Modyfikacji granic wymagają natomiast obszary: Karkonosze, Nietoperek, Diable Skały, Pieniny, Wały, Ostoja Magurska, Mierzeja Sarbska, Piaśnickie Łąki, Pobrzeże Słowińskie, Zatoka Pucka i Półwysep Helski, Dolina Drwęcy, Dolina Noteci, Kopanki, Sieraków, Zachodnie Pojezierze Krzywińskie, Ujście Odry i Zalew Szczeciński, Wolin i Uznam.Opracowaną tu listę proponowanych obszarów siedliskowych sieci Natura 2000 należy traktować komplementarnie do opracowanej w analogiczny sposób przez Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków optymalnej sieci obszarów specjalnej ochrony ptaków (por. część II). Dopiero bowiem te dwa elementy składają się na kompletną sieć Natura 2000.

1.6. PROBLEMY WDROŻENIA SIECI NATURA 2000 – DYREKTYWA SIEDLISKOWA A POLSKIE PRAWO

Szczegółowe rozwiązania prawne dotyczące tworzenia i ochrony sieci obszarów Natura 2000 w Polsce wprowadziła Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, która weszła w życie z chwilą przystąpienia Polski do Wspólnoty Europejskiej – 1 maja 2004 r.

Ustawa ta wprowadza „obszary Natura 2000" jako nową, osobną formę ochrony przyrody, przy czym obszary te mogą się całkowicie lub częściowo pokrywać z innymi formami ochrony prawnej.

Należy uznać, że obowiązujące obecnie przepisy w większości implementują postanowienia Dyrektywy Siedliskowej oraz Dyrektywy Ptasiej, związane z siecią Natura 2000. W niektórych sprawach uregulowania krajowe są nawet dalej idące od postanowień Dyrektyw (np. w Polsce przyjęto, że dla wszystkich obszarów Natura 2000 muszą być w ciągu 5 lat od ich ustanowienia sporządzone plany ochrony).

Ustawa o ochronie przyrody wprowadziła skomplikowany i niejednoznaczny system kompetencji w odniesieniu do obszarów Natura 2000. Wyróżnia np. cztery różne szczeble kompetencyjne: „nadzorującego funkcjonowanie obszarów Natura 2000", „koordynującego funkcjonowanie obszarów Natura 2000", „sprawującego nadzór nad obszarem Natura 2000" i „wykonującego zadania w zakresie ochrony przyrody na obszarze Natura 2000". Jednak w przypadku wielu obowiązków nie jest jasne, który z tych szczebli odpowiada za ich wykonanie, który za monitorowanie, a który za finansowanie. Również wzajemne relacje pomiędzy tymi szczeblami nie zostały jednoznacznie ustalone. Jednak te zagadnienia nie są normowane przez prawo Wspólnoty Europejskiej, te niespójne uregulowania w prawie krajowym nie są więc sprzeczne z prawem międzynarodowym. Gdy sieć Natura 2000 zacznie w Polsce funkcjonować, życie wymusi szybką nowelizację tych przepisów i jednoznaczny podział kompetencji – zwłaszcza w części dotyczącej finansowania.

Pewne obawy budzi zapis art. 29 ust. 2 Ustawy o ochronie przyrody, stanowiący, że projekt planu ochrony obszaru Natura 2000 sporządza się w uzgodnieniu z właściwymi miejscowo radami gmin. Jest to wynik kompromisu zawartego przy pracach nad Ustawą. Lobby samorządowe zgodziło się odstąpić od postulatu uzgadniania listy obszarów Natura 2000 zgłaszanych Komisji Europejskiej, w zamian rezerwując sobie prawo do współdecydowania o tym, w jaki sposób będzie realizowana ochrona na tych obszarach. Również to uregulowanie nie jest jednak sprzeczne z prawem unijnym. Praktyka wykaże, czy samorządy wykorzystają je dla zwiększenia skuteczności ochrony powierzonego ich pieczy unikatowego dziedzictwa przyrodniczego, czy też będą go nadużywały do zabezpieczania doraźnych interesów gospodarczych kosztem przyrody.

Poważniejsze sprzeczności pomiędzy Dyrektywą Siedliskową a prawem krajowym (w odniesieniu do obszarów Natura 2000) dotyczą art. 6 Dyrektywy. Zgodnie z ust. 3 tego artykułu wszystkie plany lub przedsięwzięcia, które mogą w istotny sposób oddziaływać na obszar Natura 2000, muszą podlegać ocenie ich skutków dla ochrony danego obszaru. Ustawa o ochronie przyrody w art. 33 ust. 3 nakazuje co prawda dokonywanie takiej oceny, ale ogranicza się do ustalenia, że dokonuje się jej na podstawie tytułu I działu VI ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska. Tymczasem Prawo ochrony środowiska w ogóle nie uwzględnia istnienia sieci Natura 2000, nie jest więc dostosowane do związanych z nią uregulowań Dyrektywy Siedliskowej. Wg Prawa ochrony środowiska ocenie podlega jedynie ograniczona lista przedsięwzięć. Nawet jeśli przyjąć, że Ustawa o ochronie przyrody wprowadza tu *lex specialis* i rozszerza tę listę na wszelkie plany i przedsięwzięcia mogące oddziaływać na obszar Natura 2000, to i tak nie jest jasne, kto i na jakich zasadach miałby oceniać, czy dane przedsięwzięcie spoza listy ustalonej przez Prawo ochrony środowiska powinno podlegać ocenie. Również ustalone w Prawie ochrony środowiska kryteria oceny nie

przewidują konieczności analizy wpływu przedsięwzięcia na realizację założeń ochrony obszaru Natura 2000.

W chwili gdy kończymy prace nad niniejszym opracowaniem, Rząd przygotował i przyjął propozycję nowelizacji ustawy Prawo ochrony środowiska, do której miałyby zostać wprowadzone zapisy dotyczące oceny oddziaływania planów i przedsięwzięć na obszary Natura 2000. Gdyby nowelizacja ta została przyjęta przez Parlament w proponowanym kształcie, prawo polskie zostałoby w tym względzie dostosowane do europejskiego.

Art. 6 ust. 3 Dyrektywy przewiduje także, że może zaistnieć konieczność zasięgnięcia w stosunku do planowanego przedsięwzięcia opinii ogółu społeczeństwa (*opinion of the general public*). Ustawa o ochronie przyrody nie uwzględnia takiej możliwości. W zamian w art. 33 ust. 6 wprowadza obowiązek uzyskania opinii właściwych miejscowo rad gmin. Ustawodawca uznał najwyraźniej, że organy uchwałodawcze samorządów mają prawo wyrażania opinii w imieniu lokalnej społeczności. Wydaje się, że dla pełnej zgodności z duchem tego unormowania Dyrektywy Siedliskowej powinno się wprowadzić możliwość wyrażania swojej opinii także przez poszczególnych obywateli czy organizacje pozarządowe – np. podobnie jak ma to miejsce w przypadku ustalania planów i strategii dotyczących zagospodarowania przestrzennego. Ponieważ jednak prawo polskie przewiduje procedurę ogłaszania i przeprowadzania powszechnych referendów, można uznać, że możliwość zasięgnięcia opinii ogółu społeczeństwa nie została zamknięta, a więc zapisy prawa krajowego i Dyrektywy nie są w tym względzie jednoznacznie sprzeczne.

Najbardziej wyraźna i najgroźniejsza z punktu widzenia interesu ochrony przyrody sprzeczność zachodzi pomiędzy postanowieniami art. 4 ust. 5 Dyrektywy Siedliskowej a art. 33 ust. 2 Ustawy o ochronie przyrody. Prawo krajowe stanowi, że zakaz podejmowania działań mogących w istotny sposób pogorszyć stan siedlisk, a także w istotny sposób wpłynąć negatywnie na chronione gatunki, stosuje się także do projektowanych obszarów Natura 2000, znajdujących się na liście przesłanej do akceptacji Komisji Europejskiej, ale jedynie do czasu zatwierdzenia tej listy przez Komisję albo odmowy jej zatwierdzenia. Od momentu zatwierdzenia przez Komisję do czasu wyznaczenia obszaru Natura 2000 (zgodnie z art. 4 ust. 4 Dyrektywy Siedliskowej może to trwać nawet 6 lat) obszar taki nie jest więc w żaden sposób chroniony! Tymczasem zgodnie z art. 4 ust. 5 Dyrektywy, takich obszarów powinny już dotyczyć zasady określone w art. 6 ust. 2–4, a więc zarówno zakaz realizacji przedsięwzięć mogących zaszkodzić celowi ochrony, jak i cała procedura dotycząca dokonywania oceny wszystkich planów i przedsięwziąć, zezwoleń i działań kompensacyjnych. Art. 33 ust. 2 nie przewiduje także żadnych ograniczeń dla obszarów, wobec których uruchomiono procedurę konsultacji przewidzianą w art. 5 Dyrektywy Siedliskowej. Tymczasem z art. 5 ust. 4 wynika jednoznaczny obowiązek wprowadzenia takiego zakazu.

Mamy wiec tu do czynienia z ewidentnym nie uwzględnieniem przez prawo krajowe postanowień Dyrektywy Siedliskowej dotyczących zabezpieczenia walorów przyrodniczych obiektów i terenów, wobec których procedura ich wyznaczania jako obszarów Natura 2000 nie została zakończona. Brak ten powinien zostać niezwłocznie skorygowany. W przeciwnym bowiem razie grozi nam sytuacja, że w wielu wypadkach zanim zatwierdzone obszary zostaną objęte skuteczną ochroną prawną, walory, dla ochrony których mają zostać wyznaczone, zostaną pośpiesznie w zgodzie w prawem zdewastowane.

Wspomniany wyżej projekt nowelizacji ustawy Prawo ochrony środowiska, przygotowany przez Ministerstwo Środowiska, przewiduje także wprowadzenie zmian do Ustawy o ochronie przyrody, uwzględniających postanowienia art. 4 ust. 5 Dyrektywy Siedliskowej. Niestety, wg tej samej propozycji, zlikwidowany ma być obowiązujący obecnie zakaz działań niszczących walory proponowanych obszarów Natura 2000 znajdujących się na liście przesłanej do Komisji Europejskiej, ale jeszcze nie zatwierdzonych. W tym względzie nowelizacja ta stanowi więc krok wstecz. Projekt nowelizacji nadal nie uwzględnia też postanowień art. 5 ust. 4 Dyrektywy.

2. Gatunki i siedliska przyrodnicze z załączników Dyrektywy Siedliskowej w polskiej rządowej propozycji sieci Natura 2000

2.1. GATUNKI ROŚLIN Z ZAŁĄCZNIKA II DYREKTYWY SIEDLISKOWEJ A POLSKA PROPOZYCJA RZĄDOWA SIECI NATURA 2000

1. Nazwa łacińska: *Aconitum firmum ssp. moravicum*
2. Nazwa polska: tojad morawski
3. Miejsce w systematyce: *Angiospermae, Ranunculaceae*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Występuje w Polsce tylko w regionie Alpejskim, w 5 populacjach, grupujących się w 3 obszarach (Babia Góra, Beskid Żywiecki, Beskid Śląski). Na Babiej Górze jest 1 stanowisko, w Beskidzie Żywieckim występuje w masywie Pilska, pod Rysianką i na Wielkiej Raczy, w Beskidzie Śląskim rośnie na Baraniej Górze, Klimczoku, a dawniej rósł (wymaga potwierdzenia) także w Masywie Skrzycznego. Na znanych stanowiskach tworzy mieszane populacje z *A. firmum subsp. firmum*.

5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☹ Obejmuje tylko jeden obszar i jedną populację z Babiej Góry, i tak już chronioną w parku narodowym. Pozostałe cztery populacje, czyli prawdopodobnie ok. 80% zasobów gatunku, w dodatku znacznie bardziej zagrożone niż populacja babiogórska, pozostają poza rządowym projektem sieci Natura 2000.
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Włączyć obszary Beskid Żywiecki i Beskid Śląski, w których granicach znajdą się pozostałe populacje tojadu. Tym samym całość polskich zasobów będzie ujęta w sieci.

---

1. Nazwa łacińska: *Adenophora lilifolia*
2. Nazwa polska: dzwonecznik wonny
3. Miejsce w systematyce: *Angiospermae, Campanulaceae*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Historycznie notowany był w Polsce na ok. 100 rozproszonych stanowiskach, głównie w środkowej i północno-wschodniej Polsce, a także w pasie wyżyn (CONT). Północno-zachodnia granica występowania przebiega przez Pomorze, Wielkopolskę i Śląsk. Na wielu stanowiskach, a także w całych regionach gatunek jednak wyginął. Obecny stan polskich zasobów nie jest znany, choć na pewno są pojedyncze, współcześnie istniejące stanowiska.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ?? Nie można ocenić, wobec braku danych o aktualnym stanie stanowisk gatunku i bardzo szybkiego tempa jego ginięcia. W propozycji rządowej ujęto 3 obszary z tym gatunkiem (m. in. Dąbrowę Grotnicką, gdzie na pewno jeszcze występuje), pominięto 4 inne proponowane wcześniej do sieci Natura 2000 obszary, skąd był podawany ten gatunek, w tym 2 obszary, w których populacje uzyskiwały w SDF najlepszą ocenę w Polsce (Wzgórza Chęcińsko-Kieleckie i Ostoja Knyszyńska).
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Wymaga dalszych prac. Propozycje uzupełnień trudno wskazać, wobec braku wiarygodnych danych o aktualnym stanie stanowisk gatunku.

1. Nazwa łacińska: *Agrimonia pilosa*
2. Nazwa polska: rzepik szczeciniasty
3. Miejsce w systematyce: *Angiospermae, Rosaceae*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Gatunek o szerokim eurazjatyckim zasięgu, który osiąga kres swego występowania we wschodniej Europie, w tym na pn-wsch. ziemiach Polski, i z tego powodu jest w Polsce dość rzadki, choć nie szczególnie zagrożony. Występuje w rozproszeniu na okrajkach lasów pn-wsch. Polski (CONT). Może mieć nawet pewne zdolności ekspansji - notowano nowe stanowiska na siedliskach antropogenicznych w Bieszczadach (ALP!), daleko od zwartego zasięgu (zawleczony na sierści owiec z Rumunii?). Dokładna liczba stanowisk ani liczebność populacji nie jest znana.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☺ Do sieci włączono 5 obszarów z tym gatunkiem, podczas gdy najszersza propozycja polskich przyrodników obejmowała 8 obszarów z populacjami rzepika. Wobec braku danych o liczebności polskiej populacji nie można ocenić, jaka część krajowych zasobów została objęta projektem. Jednak w świetle charakteru siedlisk gatunku oraz jego tendencji dynamicznych rozszerzanie ochrony nie wydaje się konieczne.
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Nie proponuje się.

---

1. Nazwa łacińska: *Aldrovanda vesiculosa*
2. Nazwa polska: aldrowanda pęcherzykowata
3. Miejsce w systematyce: *Angiospermae, Droseraceae*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: ma kilkanaście stanowisk (wyłącznie CONT), z których większość skupia się w dwóch największych obszarach: Puszczy Augustowskiej i Poleskim Parku Narodowym. Skupienie stanowisk notowano dawniej też na Pojezierzu Gnieźnieńskim, nie wiadomo jednak jaki jest ich obecny stan. Dodatkowo kilka stanowisk jest w rozproszeniu w innych miejscach Polski środkowej

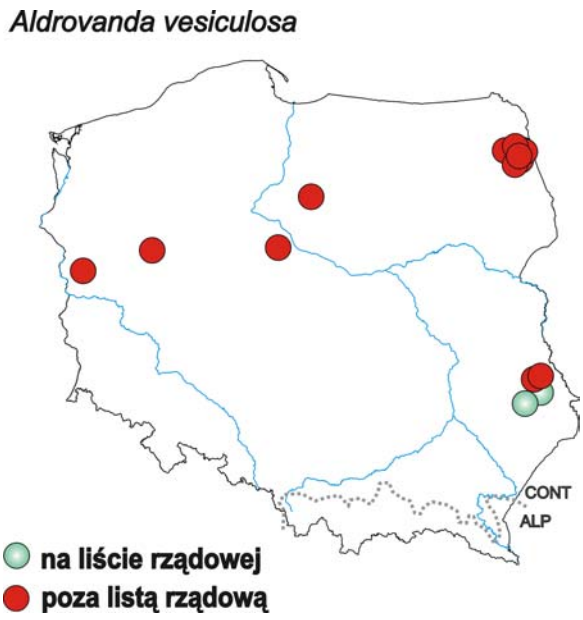

5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☹ W projekcie rządowym ujęto wyłącznie Ostoję Poleską (Poleski Park Narodowy), gdzie aldrowanda rośnie w jez. Łukie i Moszne - co prawda licznie, ale stanowi to nie więcej niż ok. 20% krajowych zasobów gatunku. Zupełnie pominięto najistotniejszy obszar występowania aldrowandy w Polsce - Ostoję Augustowską. Są tam trzy z czterech naturalnych populacji w Polsce ocenionych jako względnie ustabilizowane (jeziora: Kruglak, Miklaszówek, rozlewisko kanału Augustowskiego k. śluzy Miklaszewo na Pojezierzu Augustowskim) i dalsze populacje ocenione jako "rozwojowe" (w jeziorach: Płotycze i Krzywulek oraz w Kanale Augustowskim - Liczą one po kilka tysięcy okazów). Pominięto także istotną dla gatunku populację z Żółwiowych Błot we wschodniej części Lasów Sobiborskich. Pominięto także wszystkie miejsca występowania gatunku w zachodniej Polsce (jez. Obierznie k. Pniew na Pojezierzu Międzychodzko-Sierakowskim, stanowiska w Puszczy Noteckiej, stanowiska znane z Pojezierza Gnieźnieńskiego) - co jednak jest mniej istotne, bo są to populacje zanikające bądź niewielkie.
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Koniecznie dodać do sieci obszary: Ostoja Augustowska i Lasy Sobiborskie (oba są ważne także dla innych gatunków i siedlisk). Dodanie obszaru Pojezierze Sejneńskie dodatkowo poprawi sytuację.

1. Nazwa łacińska: *Angelica palustris (Ostericum palustre)*
2. Nazwa polska: starodub łąkowy
3. Miejsce w systematyce: *Angiospermae, Apiaceae*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Historycznie notowany był w Polsce na ok. 100 stanowiskach, skupiających się w pasie biegnącym przez środkową część kraju (CONT). Największe skupienie przypada na Pojezierze Wielkopolskie, Pojezierze Kujawskie oraz Wyżynę Lubelską
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? 😐 W granicach proponowanej sieci Natura 2000 znalazły się populacje nadbużańskie i poleskie, a także populacja z Pyzdr nad Wartą i populacje znad Noteci. Poza siecią pozostały - uważane za jedne z najbogatszych w Polsce - populacje z okolic Dalewa i Dolska na Wschodnim Pojezierzu Krzywińskim oraz liczne populacje z Pałuk. Brak danych ilościowych o zasobach gatunku i pełnego rozpoznania jego współczesnych stanowisk, można jednak oszacować że projektowane obszary zawierają ok. 30-40% jego zasobów.
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Wymaga dalszych prac. Prawdopodobnie należałoby rozważyć dodanie bogatych ostoi między Dalewem a Dolskiem na Wschodnim Pojezierzu Krzywińskim, dodanie bardzo bogatej populacji z miejscowości Bujały w środkowej Polsce, a także populacji z Pałuk. Jednak konkretne ostoje potrzebne do sieci trudno wskazać, ze względu na niepełną wiedzę o aktualnych polskich zasobach gatunku.

---

1. Nazwa łacińska: *Apium repens*
2. Nazwa polska: selery błotne
3. Miejsce w systematyce: *Angiospermae, Apiaceae*

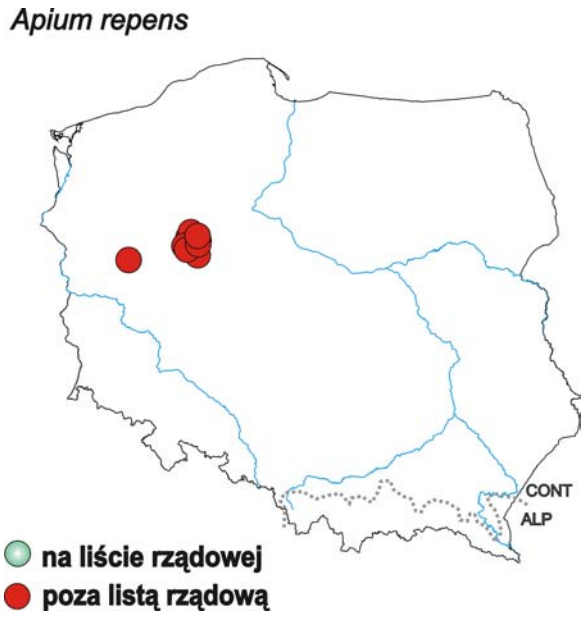

4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: W ciągu ostatnich 15 lat selery błotne obserwowano w Polsce tylko na 9 stanowiskach na Pojezierzu Gnieźnieńskim oraz 2 stanowiskach na Pojezierzu Leszczyńskim (wyłącznie CONT). Największa populacja *A repens* w Polsce zlokalizowana jest nad jeziorem Brenno, leżącym na Pojezierzu Leszczyńskim. Składa się ona z kilkuset kwitnących i kilkudziesięciu słabo owocujących osobników. Na podstawie wielokrotnych obserwacji można stwierdzić, że liczebność tej populacji utrzymuje się na stałym poziomie. Drugie stanowisko z Pojezierza Leszczyńskiego prawdopodobnie zginęło. Wielkość populacji skupionych w 9 blisko siebie położonych punktach na Pojezierzu Gnieźnieńskim waha się od kilkunastu do kilkudziesięciu osobników.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☹**!** Żadne stanowisko gatunku nie zostało włączone do rządowego projektu sieci.
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Dodać obszar Pojezierze Gnieźnieńskie (ważny także dla innych gatunków i siedlisk) oraz obszar Jezioro Brenno (specjalnie dla selerów).

1. Nazwa łacińska: *Asplenium adulterinum*
2. Nazwa polska: zanokcica serpentynowa
3. Miejsce w systematyce: *Pteridiophyta*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Ma 7 stanowisk na Dolnym Śląsku (CONT): wzgórze Popiel k. Janowic Wielkich (27 osobników), Kamionki w Górach Sowich (35 osobników), Przygórze w Górach Sowich (14 osobników), Żmijowiec w Masywie Śnieżnika (14 osobników) i Wzgórza Kiełczyńskie (3 populacje: 14, 11 i ok. 100 osobników).
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☹! Do projektu rządowego włączono tylko populację Kamionki, czyli ok. 16% polskich zasobów gatunku. Jest to w dodatku populacja, której liczebność się zmniejsza.

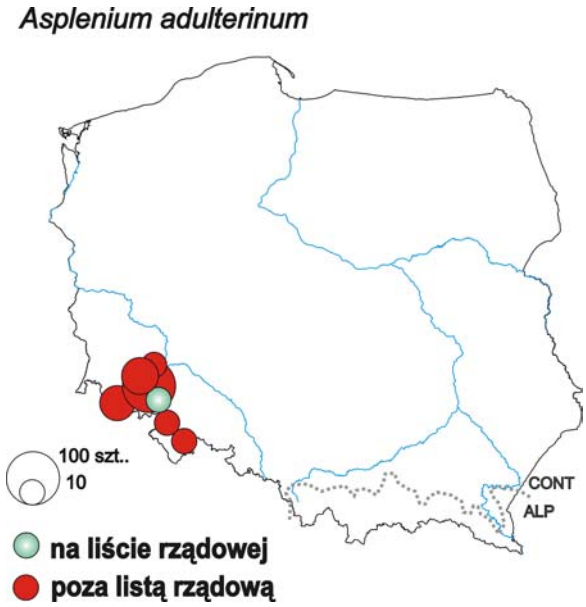

6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Koniecznie włączyć obszar Wzgórza Kiełczyńskie, skupiający ok. 60% polskich zasobów gatunku. Po włączeniu dodatkowo obszarów: Góry Bialskie i Grupa Śnieżnika, Góry i Pogórze Kaczawskie oraz Góry Sowie i Bardzkie, w sieci znalazłaby się całość populacji.

---

1. Nazwa łacińska: *Botrychium simplex*
2. Nazwa polska: podejźrzon pojedynczy
3. Miejsce w systematyce: *Pteridiophyta*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Dawniej notowano ok. 25 stanowisk tego gatunku (wszystkie w CONT), z których do lat 80-tych XX w. przetrwały tylko dwa - nad jeziorem Wierzchowo w okolicy Szczecinka oraz nad jez. Kiedrowickim w okolicy Lipnicy w Borach Tucholskich. Od 20 lat, mimo poszukiwań, nie obserwowano jednak gatunku na żadnym z nich. Podejźrzon pojedynczy powinien więc być uznany za gatunek prawdopodobnie wymarły w Polsce.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ✞ Gatunek prawdopodobnie nie występuje obecnie w Polsce. Spośród dwóch jego ostatnich, historycznych stanowisk, jedno znajduje się w granicach obszaru Jeziora Szczecineckie, projektowanego ze względu na inne gatunki i siedliska przyrodnicze.
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Nie proponuje się.

---

1. Nazwa łacińska: *Buxbaumia viridis*
2. Nazwa polska: bezlist okrywowy
3. Miejsce w systematyce: *Bryophyta*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Aktualny stan populacji nie jest znany. Mech notowany na kilkudziesięciu stanowiskach, na większości jednak w XIX wieku. Pomimo stosunkowo szerokiego zasięgu rośnie w znacznym rozproszeniu w niewielkich populacjach; notowana była na rozproszonych stanowiskach w Tatrach i Beskidach Zachodnich w Karpatach Zachodnich (ALP) oraz w Sudetach i na ich przedpolu (CONT), a także w wielkim rozproszeniu poza górami w pasie wyżyn południowych Polski, zwłaszcza na Roztoczu oraz w całej Polsce zachodniej i północnej, sięgając na wschodzie po Pojezierze Ełckie (CONT); jest silnie dysjunktywnym gatunkiem, borealno-górskim o wyraźnych tendencjach kontynentalnych.

5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ?? Spośród conajmniej pięciu obszarów, gdzie była względnie niedawno podawana, do projektowanej sieci włączono tylko Tatry (ALP) i Roztocze Środkowe (CONT)
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Dodanie tych obszarów, skąd *Buxbaumia* była względnie niedawno potwierdzana: Ostoja Popradzka (ALP), a także Góry Kaczawskie oraz Góry Bialskie i Grupa Śnieżnika (CONT). Gdyby potwierdziły się stanowiska na niżu Polski pn-wsch, należałoby również zaproponować dla nich obszary, na razie jednak dostępne dane nie są do tego wystarczające.

---

1. Nazwa łacińska: *Caldesia parnassifolia*
2. Nazwa polska: kaldezja dziewięciornikowata
3. Miejsce w systematyce: *Angiospermae, Alismataceae*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Dawniej notowano w Polsce zaledwie 6 stanowisk tego gatunku (wszystkie w CONT), z których do lat 80-tych XX w. przetrwało tylko jedno - w jez. Nietopersko k. Międzyrzecza. Jednak i w tym jeziorze kaldezja nie była obserwowana od 1986 r. Gatunek powinien więc być uznany za prawdopodobnie wymarły w Polsce
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ✞ Gatunek prawdopodobnie nie występuje obecnie w Polsce. Miejsce, gdzie było jego ostatnie stanowisko, znajduje się w granicach obszaru Dolina Leniwej Obry, projektowanego ze względu na inne gatunki i siedliska przyrodnicze.
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Nie proponuje się.

---

1. Nazwa łacińska: * *Campanula bohemica*
2. Nazwa polska: dzwonek karkonoski
3. Miejsce w systematyce: *Angiospermae, Campanulaceae*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Występuje wyłącznie w Karkonoszach, w granicach Karkonoskiego Parku Narodowego (CONT).
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☺ Cała polska populacja jest objęta granicami projektowanego obszaru Karkonosze, którego granice pokrywają się z granicami Karkonoskiego Parku Narodowego.
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Nie proponuje się.

---

1. Nazwa łacińska: * *Campanula serrata*
2. Nazwa polska: dzwonek piłkowany
3. Miejsce w systematyce: *Angiospermae, Campanulaceae*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Rośnie na kilkunastu stanowiskach w Tatrach Zachodnich (na niektórych z nich masowo), w Bieszczadach (licznie), a pojedyncze, izolowane stanowiska podawano także z Wielkiej Raczy w Beskidzie Żywieckim i z Gorców (wyłącznie ALP)
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☺ Projekt rządowy obejmuje obfite populacje z Tatr i Bieszczad. Pominięte, pojedyncze stanowiska w Gorcach i Beskidzie Żywieckim, o ile w ogóle jeszcze istnieją, nie mają większego znaczenia dla populacji gatunku.
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Nie proponuje się.

1. Nazwa łacińska: *Carlina onopordifolia*
2. Nazwa polska: dziewięćsił popłocholistny
3. Miejsce w systematyce: *Angiospermae, Asteraceae*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Występuje w Polsce w pięciu miejscach (CONT): na Garbie Pińczowskim (między Pińczowem a Skowronnem i k. Pasturki; ok. 1 tys. osobników), w okolicach Miechowa (rez. Wały i okolice - ok. 14 tys. osobników), rezerwat Dąbie k. Klonowa (populacja sztucznie wsiedlona), Stawska Góra k. Chełma (ok. 2 tys. osobników) oraz rez. Rogów k. Zamościa (kilkanaście osobników).
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? 😐 Projekt rządowy obejmuje trzy z pięciu miejsc występowania dziewięćsiłu, pomijając tylko nie znaczącą populację spod Zamościa oraz niewielką introdukowaną populację z rezerwatu Dąbie k. Klonowa. Jednak w granicach projektowanego obszaru Wały znajduje się tylko formalny rezerwat przyrody Wały, a nie znajduje się ok. 3 ha obszar planowanego powiększenia rezerwatu, gdzie rośnie największa część najliczniejszej polskiej populacji dziewięćsiłu.
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Powiększenie obszaru Wały odpowiednio do projektu powiększenia rezerwatu (z 5 do 8,5 ha), tak by objąć całą, najliczniejszą w Polsce populację gatunku.

---

1. Nazwa łacińska: * *Cochlearia polonica*
2. Nazwa polska: warzucha polska
3. Miejsce w systematyce: *Angiospermae, Brasicaceae*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Gatunek endemiczny dla Polski. Jedyne jego naturalne stanowisko w źródłach Białej Przemszy na Pustyni Błędowskiej nie istnieje, istnieją jednak stanowiska zastępcze z udanej metaplantacji (wszystkie w CONT). Z trzech istniejących stanowisk - w źródłach Centurii, w jednym ze źródeł Wiercicy i w jednym ze źródeł Rajecznicy (dopływu Żebrówki) miedzy Prądlami a Szczekocinami, szanse przetrwania ma tylko to pierwsze. Populacja w Centurii liczy tysiące osobników, rośliny są w dobrej kondycji, przechodzą pełny cykl generatywny. Szanse zachowania stanowiska są bardzo duże. Na pozostałych dwóch stanowiskach utrzymują się populacje złożone z kilkudziesięciu osobników o bardzo słabej kondycji głównie z powodu nadmiernego ocienienia.

5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☹**!** Rządowy projekt sieci nie objął żadnego stanowiska tego gatunku, mimo że jest on endemiczny dla Polski i to z inicjatywy Polski został wprowadzony do załącznika II Dyrektywy Siedliskowej.
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Dodać Ostoję Środkowojurajską (ważna także dla innych gatunków i siedlisk), obejmującą populację ze źródeł Centurii.

1. Nazwa łacińska: * *Cochlearia tatrae*
2. Nazwa polska: warzucha tatrzańska
3. Miejsce w systematyce: *Angiospermae, Brasicaceae*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Cała polska populacja, licząca nie więcej niż kilkadziesiąt osobników, skupia się w masywie Mięguszewieckich Szczytów w Tatrach Wysokich (ALP).
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☺ Cała polska populacja znajduje się w granicach projektowanego obszaru Tatry
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Nie projektuje się.

---

1. Nazwa łacińska: *Coleanthus subtilis*
2. Nazwa polska: koleantus delikatny
3. Miejsce w systematyce: *Angiospermae, Poaceae*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Jedno stanowisko w Polsce, niedawno odnalezione, na kompleksie stawów rybnych Borowa (pomiędzy wsiami Borowa, Bielawa i Raków), ok. 20 km na E od miasta Wrocław, obejmuje 4 stawy, łącznie około 15 ha powierzchni. Gatunek jest związany z cyklem gospodarki stawowej i masowo pojawia się na dnie spuszczanych stawów w zagęszczeniach do 500/m2. Liczebność populacji fluktuuje zgodnie z rytmem gospodarki stawowej. Zachowanie obecnej, ekstensywnej gospodarki stawowej jest warunkiem przetrwania tego stanowiska.

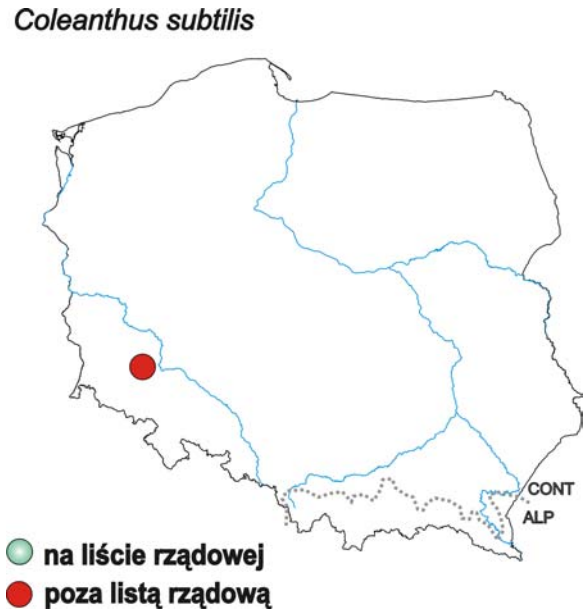

5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☹**!** Jedyne stanowisko gatunku nie jest ujęte w projekcie.
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Dodać obszar Stawy w Borowej.

---

1. Nazwa łacińska: *Cypripedium calceolus*
2. Nazwa polska: obuwik pospolity
3. Miejsce w systematyce: *Angiospermae, Orchidaceae*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: W Polsce był dotąd podawany z ponad 200 stanowisk rozproszonych na niżu (CONT), jednak większość z nich, zwłaszcza w zachodniej części kraju, jest tylko historyczna. Występuje w rozproszeniu, wciąż jeszcze przynajmniej na kilkudziesięciu stanowiskach, liczniej na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej, Wyżynie Lubelskiej, Roztoczu i w Dolinie Biebrzy. W Karpatach (ALP) znany współcześnie z Tatr, Pienin i Gór Słonnych, ale tylko jako niewielkie populacje.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? 😐 Projekt rządowy ujmuje

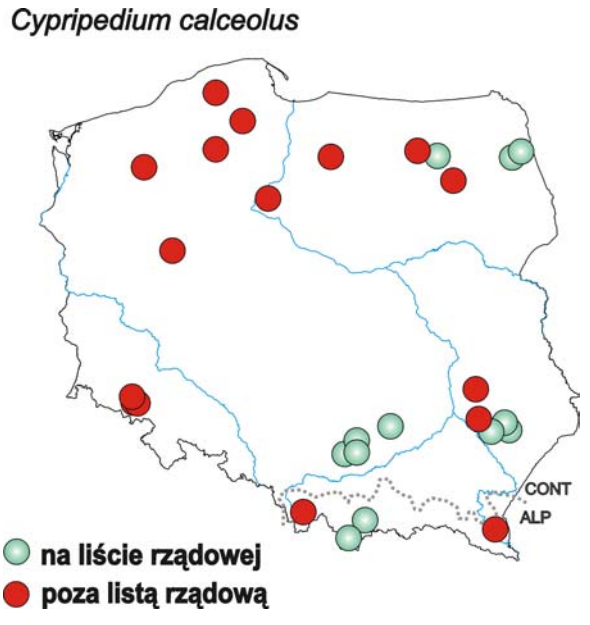

prawdopodobnie ok. 50% krajowych zasobów gatunku w regionie CONT, w tym znane miejsca licznego występowania obuwika - dolinę Biebrzy, Roztocze Środkowe i rez. Żurawce; rezerwaty Michałowiec i Sterczów-Ścianka na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej. Jednak propozycja rządowa nie uwzględnia w ogóle żadnych populacji z Polski Zachodniej, obejmując tylko populacje wschodnie i południowe. W regionie ALP projekt rządowy obejmuje populacje z Tatr i Pienin, a pomija populację z Gór Słonnych; brak jest danych o liczebności tych populacji, więc trudno oszacować procent zasobów ujętych w projekcie.
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Dla zapewnienia ochrony gatunku w całym jego polskim zasięgu geograficznym, konieczne jest ujęcie w regionie CONT populacji z Polski Zachodniej, tzn. z Sudetów (Pasmo Krowiarki, Góry i Pogórze Kaczawskie) i z niżu Polski pn.-zach. i pn. (Dolina Radwi, Chocieli i Chotli, Jeziora Raduńsko-Ostrzyckie). W regionie ALP, ze względu na generalnie małe zasoby gatunku, pożądana jest ochrona wszystkich miejsc jego występowania, a więc dodanie obszaru Góry Słonne. Także obszar Beskid Żywiecki powinien być powiększony o wzgórze Grodziec, by ująć stanowisko obuwika. Wszystkie wymienione wyżej obszary proponowane do dodania ze względu na obuwika są też konieczne do dodania ze względu na jakieś inne gatunki roślin lub typy siedlisk przyrodniczych.

---

1. Nazwa łacińska: * *Dianthus nitidus*
2. Nazwa polska: goździk lśniący
3. Miejsce w systematyce: *Angiospermae, Caryophyllaceae*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Podany w XIX w. z Pienin, później nie potwierdzany.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ✞ Gatunek prawdopodobnie nie występuje obecnie w Polsce.
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Nie proponuje się.

---

1. Nazwa łacińska: *Dichelyma capillaceum*
2. Nazwa polska: żaglik włosowaty
3. Miejsce w systematyce: *Bryophyta*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Na przełomie XIX i XX w. był znany z kilku stanowisk: na Pomorzu Zachodnim, z okolic Częstochowy oraz Żagania (CONT). Jednak od blisko 100 lat nie był w Polsce obserwowany. Gatunek powinien więc być uznany za prawdopodobnie wymarły w Polsce.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ✞ Gatunek prawdopodobnie nie występuje obecnie w Polsce.
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Nie proponuje się.

---

1. Nazwa łacińska: *Dicranum viride*
2. Nazwa polska: widłoząb zielony
3. Miejsce w systematyce: *Bryophyta*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Z terenu Polski *Dicranum viride* był dotychczas podany z ponad 50 stanowisk, z czego około 25% podano przed 1900 rokiem, w latach 1901-1950 odkryto bądź potwierdzono występowanie tego mchu na 19% stanowisk, w latach 1951-1990 odkryto bądź potwierdzono 31% stanowisk, natomiast po 1990 roku odkryto bądź potwierdzono 25% stanowisk omawianego gatunku. W Polsce występuje głównie w Karpatach, przede wszystkim w reglu dolnym, w pozostałej części kraju znany jest z rozproszonych lokalizacji.

5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ?? W SDF projektowanych obszarów Natura 2000 gatunek był wykazany wyłącznie w obszarze Pojezierze Drawskie na Pomorzu Zachodnim (CONT), którego jednak ostatecznie rząd nie włączył do swojego projektu. Prawdopodobnie gatunek znajdzie się liczniej w obszarach karpackich (ALP), skąd jednak w ogóle nie został dotychczas podany w SDF.
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Nie ma wystarczających podstaw do zaproponowania.

---

1. Nazwa łacińska: *Echium russicum*
2. Nazwa polska: żmijowiec czerwony
3. Miejsce w systematyce: *Angiospermae, Boraginaceae*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Ma dwa stanowiska: Dobużek k. Łaszczowa i Czumów nad Bugiem (CONT). Na stanowisku Dobrużek utrzymuje się kilka osobników. Na stanowisku w Czumowie było podobnie, ale wyhodowano w Ogrodzie Botanicznym w Lublinie i zasilono populację, w wyniku czego obecnie jest ok. 100 osobników.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☹! Projekt rządowy nie objął w ogóle żadnego stanowiska tego gatunku.

6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Dodać obszar Zachodniowołyńska Dolina Bugu, obejmujący stanowisko w Czumowie (ważny także dla innych gatunków i siedlisk), a także mały obszar Dobużek (specjalnie dla żmijowca).

---

1. Nazwa łacińska: *Eleocharis carniolica*
2. Nazwa polska: ponikło kraińskie
3. Miejsce w systematyce: *Angiospermae, Cyperaceae*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: W Polsce dotąd odnotowany w trzech miejscach: na jednym stanowisku k. Jaślisk (ALP) oraz na dwóch stanowiskach w Kotlinie Sandomierskiej (CONT).
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ?? Żadne z trzech miejsc występowania gatunku nie zostało ujęte w projekcie sieci. Jednak wymaga wyjaśnienia, czy występowanie gatunku w tych miejscach w ogóle ma trwały charakter.
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Wymaga dalszych prac i wyjaśnienia, czy populacje gatunku są trwałe i możliwe do ochrony; jeżeli tak to byłoby konieczne utworzenie punktowych obszarów w miejscach jego występowania. na razie jednak dostępne dane nie są do tego wystarczające.

---

1. Nazwa łacińska: * *Erysimum pieninicum*
2. Nazwa polska: pszonak pieniński
3. Miejsce w systematyce: *Angiospermae, Brassicae*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Występuje wyłącznie w Pieninach, w granicach Pienińskiego Parku Narodowego (ALP).

5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☺ Cała polska populacja, licząca kilkaset osobników, jest objęta granicami projektowanego obszaru Pieniny, którego granice pokrywają się z granicami Pienińskiego Parku Narodowego.
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Nie proponuje się.

---

1. Nazwa łacińska: * *Galium cracoviense*
2. Nazwa polska: przytulia małopolska
3. Miejsce w systematyce: *Angiospermae, Rubiaceae*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Gatunek endemiczny dla Polski. Występuje na kilku blisko siebie leżących stanowiskach w okolicy Olsztyna na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej (CONT). Populacja liczy łącznie prawdopodobnie kilkanaście tysięcy osobników.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☹**!** Rządowy projekt sieci nie objął w ogóle populacji tego gatunku, mimo że jest on endemiczny dla Polski i to z inicjatywy Polski został wprowadzony do załącznika II Dyrektywy Siedliskowej.

6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Dodać Ostoję Olsztyńsko-Mirowską, obejmującą całość zasobów gatunku.

---

1. Nazwa łacińska: * *Galium sudeticum*
2. Nazwa polska: przytulia sudecka
3. Miejsce w systematyce: *Angiospermae, Rubiaceae*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Występuje wyłącznie w Karkonoszach, w granicach Karkonoskiego Parku Narodowego (CONT).
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☺ Cała polska populacja jest objęta granicami projektowanego obszaru Karkonosze, którego granice pokrywają się z granicami Karkonoskiego Parku Narodowego.
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Nie proponuje się.

---

1. Nazwa łacińska: * *Gentianella bohemica*
2. Nazwa polska: goryczka (goryczuszka) czeska
3. Miejsce w systematyce: *Angiospermae, Gentianaceae*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Historyczne notowania gatunku pochodzą z ok. 30 stanowisk w Polsce, skupiających się w Pieninach, Małych Pieninach, Beskidzie Wyspowym i Sądeckim, Gorcach Bieszczadach (ALP) oraz w Sudetach (Góry Stołowe, Góry Sowie, Ślęża, okolice Świdnicy) i na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej (CONT); izolowane stanowisko było też podawane z Puszczy Białowieskiej (CONT). Zupełnie nie wiadomo, które z tych stanowisk przetrwały i jaki jest aktualny stan polskiej populacji gatunku. Dane współczesne są tylko wyrywkowe, wiadomo np., że dwa stanowiska istnieją w Górach Stołowych. Prawdopodobnie gatunek zmniejsza swoją liczebność i jest zagrożony wyginięciem.

5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ?? Nie można ocenić, wobec braku danych o aktualnym stanie stanowisk gatunku. Gatunek w ogóle nie jest wykazywany w SDF, ponieważ aż do 2004 r. był omyłkowo pominięty w polskich pracach nad projektem sieci Natura 2000.
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Wymaga dalszych prac. Propozycje uzupełnień trudno wskazać, wobec braku wiarygodnych danych o aktualnym stanie stanowisk gatunku. Duże prawdopodobieństwo potwierdzenia występowania tego gatunku jest dodatkowym argumentem za dodaniem do sieci kilku obszarów, potrzebnych ze względu na inne gatunki lub typy siedlisk przyrodniczych, jak np. Masyw Ślęży, Ostoja Popradzka, a także za poszerzeniem obszaru Pieniny o pasmo Małych Pienin. Po potwierdzeniu współczesnego występowania liczniejszych populacji gatunku prawdopodobnie będzie konieczne zaproponowanie nowych obszarów.

---

1. Nazwa łacińska: *Gladiolus paluster*
2. Nazwa polska: mieczyk błotny
3. Miejsce w systematyce: *Angiospermae, Iridaceae*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Jedyne miejsca skąd do niedawna był znany to rezerwat Łąka Sulistrowicka w Masywie Ślęży oraz okolice Konradowa w Górach Kaczawskich (CONT). W 2000 r. notowano tam łącznie ok. 20 osobników. W 2003 już nie odnaleziony na żadnym z tych stanowisk i sądzono już, że całkowicie wyginął, jednak w 2004 ponownie znaleziono ok. 20 osobników na Łące Sulistrowickiej w Masywie Ślęży.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☹! Żadnego znanego stanowiska gatunku nie ujęto w projekcie rządowym.

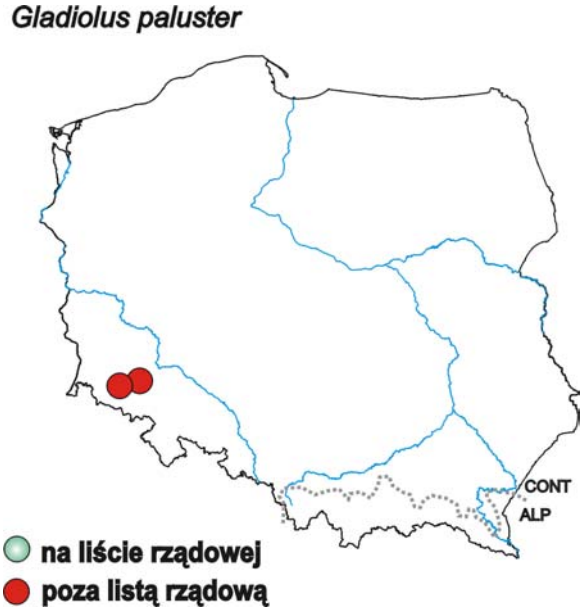

6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Dodać obszary ze stanowiskami gatunku: Masyw Ślęży, Góry i Pogórze Kaczawskie.

---

1. Nazwa łacińska: *Hamatocaulis vernicosus = Drepanocladus vernicosus*
2. Nazwa polska: haczykowiec błyszczący
3. Miejsce w systematyce: *Bryophyta*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Uważa się, że w Polsce na niżu (szczególnie północnym; CONT) stosunkowo pospolity, a rzadszy w górach gdzie występuje w Tatrach i Bieszczadach Zachodnich (ALP). Jednak konkretne, współczesne stanowiska są tylko wyrywkowo rozpoznane, a wiedza o występownaiu gatunku opiera się w większości na danych historycznych.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ?? Trudno ocenić, wobec braku aktualnych danych o zasobach gatunku. Informacje o gatunku w przygotowanych SDF Natury 2000 mają charakter przypadkowy i nie tworzą całościowego, wiarygodnego obrazu.
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Wymaga dalszych prac. Propozycje uzupełnień trudno wskazać, wobec braku wiarygodnych danych o aktualnym stanie stanowisk gatunku.

1. Nazwa łacińska: *Ligularia sibirica*
2. Nazwa polska: języczka syberyjska
3. Miejsce w systematyce: *Angiospermae, Asteraceae*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Ma cztery stanowiska w Polsce (wyłącznie CONT): w Pakosławiu k. Iłży, w Suchym Młynie k. Szczekocina w Dolinie Pilicy, na torfowisku Sobowice i na Bagnie Serebryjskim k. Chełma. Populacja w Pakosławiu liczy ponad 1100 osobników i jest żywotna, a jej liczebność się zwiększa. Jest to prawdopodobnie najsilniejsza populacja gatunku w całej Europie poza Rosją. Stanowisko to jest silnie zagrożone przez antropogeniczne zmiany na torfowisku oraz zarastanie krzewami; wymaga pilnej ochrony. W Suchym Młynie jest kilkadziesiąt, a na populacjach k. Chełma - po kilkanaście osobników gatunku.

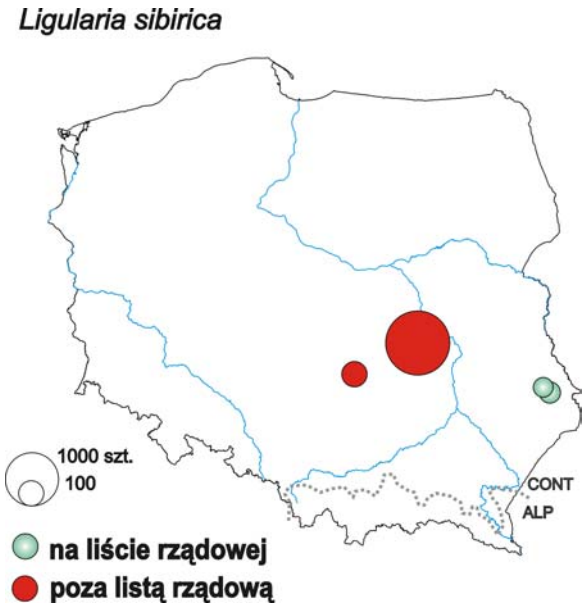

5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☹! Projekt rządowy obejmuje wprawdzie dwa z czterech stanowisk języczki, ale te najmniej liczne, ujmując łącznie zaledwie ok. 3% krajowych zasobów gatunku. Pominięto kluczową populację Pakosław (90% polskich zasobów!), a także drugą co do liczebności populację Suchy Młyn.
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Dodać obszar Pakosław oraz obszar Dolina Pilicy, obejmujący populację w Suchym Młynie.

---

1. Nazwa łacińska: *Linaria loeselii (Linaria odora)*
2. Nazwa polska: lnica wonna
3. Miejsce w systematyce: *Angiospermae, Scrophulariaceae*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Rośnie tylko na wydmach nadmorskich południowo-wschodniego wybrzeża Bałtyku, w Polsce tylko we wsch. części wybrzeża bałtyckiego (CONT), na zach. od Unieścia. Najliczniejsze stanowiska ma na wydmach Mierzei Wiślanej i Pobrzeża Słowińskiego (Słowiński Park Narodowy), gdzie jest łącznie kilka tys. osobników. Kresowe, najdalej na zach. stanowiska są na mierzei jeziora Jamno, k. Unieścia.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☺ Projektowane obszary Natura 2000 obejmują miejsca najliczniejszego występowania - Mierzeję Wiślaną i Pobrzeże Słowińskie, ujmując łącznie ok. 70-80% polskich zasobów gatunku. Pominięto jednak ważne z biogeograficznego punktu widzenia stanowiska na mierzejach jezior Jamno i Bukowo, wyznaczające zachodnią granicę zasięgu.
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Dodanie obszaru Jezioro Bukowo, obejmującego kresowe stanowiska (ważny także dla innych gatunków i siedlisk przyrodniczych).

---

1. Nazwa łacińska: *Liparis loeselii*
2. Nazwa polska: lipiennik Loesela
3. Miejsce w systematyce: *Angiospermae, Orchidaceae*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Dotychczas odnotowano w Polsce ok. 200 stanowisk, jednak większość jest tylko historyczna; po 1980 r. obserwowano gatunek na ok. 50 stanowiskach rozproszonych na niżu Polski (CONT), szczególnie na młodoglacjalnych pojezierzach. Największe skupienie lipiennika w Polsce jest na torfowiskach Puszczy

Augustowskiej i Pojezierza Sejneńskiego. Istotne znaczenie ma także skupienie stanowisk na Pojezierzu Gnieźnieńskim.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☹ Projekt rządowy ujmuje ok. 25 stanowisk w 16 obszarach, jednak pomija najważniejszy dla polskich zasobów obszar - Puszczę Augustowską; a także bardzo ważne: Pojezierze Sejneńskie i Pojezierze Gnieźnieńskie. Projektując Ostoję Wigierską pominięto jedną z najliczniejszych krajowych populacji lipiennika na przylegającym od zewnątrz do granic obszaru Torfowisku Sernetki. Pomimo włączenia ok. połowy znanych współczesnych stanowisk, projekt ujmuje nie więcej niż 20-25% polskich zasobów gatunku.
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Dodanie obszarów: Ostoja Augustowska, Pojezierze Sejneńskie, Pojezierze Gnieźnieńskie.

---

1. Nazwa łacińska: *Luronium natans*
2. Nazwa polska: Elizma wodna
3. Miejsce w systematyce: *Angiospermae, Alismataceae*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Dawniej ponad 100, dziś nie więcej niż kilkadziesiąt stanowisk w jeziorach na Pojezierzu Pomorskim (CONT), głównie w jeziorach lobeliowych. Na Dolnym Śląsku była uważana za wymarłą, ale w 2004 r. odnaleziono dwa stanowiska (Żwirownia w Starej Olesznej oraz Starorzecze Potok w dolinie Nysy Łużyckiej w Puszczy Zgorzelecko-Osiecznickiej)

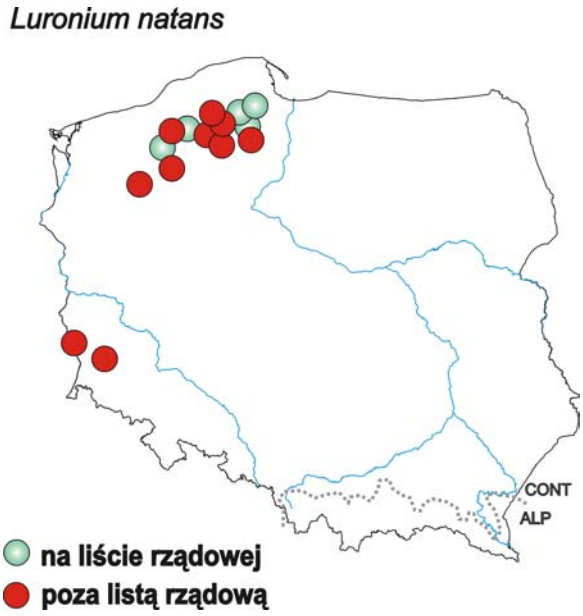

5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☹ Włączono tylko 4 obszary grupujące nie więcej niż 20-30% zasobów. Pominięto bardzo istotne dla gatunku, silne i żywotne populacje, np. w Jeziorach Wdzydzkich, w jeziorach lobeliowych okolic Bobęcina, w jeziorze Krasne i w Puszczy Drawskiej. Zupełnie pominięto stanowiska dolnośląskie.
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Dodanie obszarów: Jeziora Wdzydzkie, Jezioro Bobęcińskie, Jezioro Krasne, Uroczyska Puszczy Drawskiej (ważnych także dla siedliska przyrodniczego 3110 lub innych). Dodanie obszarów: Żwirownie w Starej Olesznej oraz Puszcza Zgorzelecko-Osiecznicka dla zabezpieczenia izolowanych stanowisk dolnośląskich.

---

1. Nazwa łacińska: *Marsilea quadrifolia*
2. Nazwa polska: marsylia czterolistna
3. Miejsce w systematyce: Pteridiophyta
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: W Polsce wymarła na stanowiskach naturalnych. Ostatnia kępka marsylii znad Zbiornika Goczałkowickiego została przeniesiona do uprawy w ogrodzie botanicznym, a pochodząca z niej, rozmnożona populacja została z powodzeniem użyta do reintrodukcji gatunku w zbiorniku d. piaskowni w dolinie Wieprza w okolicy Puław (CONT).
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☹ Jedyna występująca obecnie w Polsce dziko populacja, pochodząca z reintrodukcji, nie jest ujęta w projektowanej sieci.

6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Dodanie obszaru Dolny Wieprz, gdzie występuje wymieniona wyżej populacja.

---

1. Nazwa łacińska: *Meesia longiseta*
2. Nazwa polska: parzęchlin długoszczecinowy
3. Miejsce w systematyce: *Bryophyta*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Jest gatunkiem bardzo rzadkim, podawanym z Polski z kilku zaledwie stanowisk z północnej i zachodniej części kraju (CONT), jednak dane te pochodzą z 19 w. i w tej części kraju gatunek prawdopodobnie wyginął. Współcześnie stwierdzony na tylko na jednym stanowisku w Tatrach, gdzie rośnie na wysokości 1125 m npm przy Toporowym Stawie Wyżnim.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☺ Jedyne znane współczesne stanowisko jest ujęte w rządowym projekcie sieci.
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Nie proponuje się.

---

1. Nazwa łacińska: *Najas flexilis*
2. Nazwa polska: jezierza giętka
3. Miejsce w systematyce: *Najadaceae*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: W XIX w. notowana na trzech stanowiskach, od tego czasu nie potwierdzona.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ✞ Prawdopodobnie wymarła w Polsce.
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Nie proponuje się.

---

1. Nazwa łacińska: *Orthotrichum rogeri*
2. Nazwa polska: szurpek Rogera
3. Miejsce w systematyce: *Bryophyta*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Odnotowany z Polski tylko raz, w 1930 r. w Śnieżnych Kotłach w Karkonoszach (CONT), od tego czasu nie obserwowany.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☺ Jedyne miejsce skąd był 7-lat temu zebrany znajduje się w sieci.
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Nie proponuje się.

---

1. Nazwa łacińska: ***** *Pedicularis sudetica*
2. Nazwa polska: gnidosz sudecki
3. Miejsce w systematyce: *Angiospermae, Scrophulariaceae*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Występuje wyłącznie w Karkonoszach, w granicach Karkonoskiego Parku Narodowego (CONT).
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☺ Cała polska populacja jest objęta granicami projektowanego obszaru Karkonosze, którego granice pokrywają się z granicami Karkonoskiego Parku Narodowego.
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Nie proponuje się.

1. Nazwa łacińska: *Plagiomnium drummondii*
2. Nazwa polska: płaskomerzyk orzęsiony
3. Miejsce w systematyce: *Bryophyta*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Podany z Polski tylko raz, w 1869 r., z Doliny Stobrawy na Śląsku Opolskim (CONT). Jednak w świetle rewizji materiału zielnikowego informacja ta została uznana za pomyłkę. Nie ma więc podstaw, by uważać gatunek za składnik flory Polski.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ✞ Gatunek dotąd nie stwierdzony w Polsce w wiarygodny sposób.
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Nie proponuje się.

---

1. Nazwa łacińska: *Pulsatilla patens*
2. Nazwa polska: sasanka otwarta
3. Miejsce w systematyce: *Angiospermae, Rannculaceae*
4. Krótka charakterystyka: Występuje na niżu, tylko we wsch. połowie kraju (CONT). W Polsce północno-wschodniej względnie pospolity gatunek, występujący w poszczególnych kompleksach leśnych na wielu stanowiskach i w dość licznych populacjach. Na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej, w Puszczy Kozienickiej i w Borach Tucholskich ma rozproszone, niewielkie populacje, a w zachodniej części Polski zupełnie wyginęła. Wiele danych o występowaniu gatunku ma charakter historyczny, wydaje się, że - zwłaszcza w zachodniej części zasięgu - szybko ginie.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☹ Istotne występowanie tego gatunku podano z 6 projektowanych obszarów Natura 2000, jednak tylko w trzech z nich (Sandr Brdy, Puszcza Białowieska, Ostoja Wigierska) sasanka rzeczywiście występuje współcześnie, pozostałe dane okazały się historyczne. Znacznie więcej obszarów na których w znaczącej ilości występuje ten gatunek pominięto. Pominięto np. najsilniejsze populacje wschodniopolskie w Puszczy Augustowskiej i Knyszyńskiej. W rezultacie projekt obejmuje nie więcej niż 10-20% polskich zasobów gatunku.
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Dodanie obszarów: Ostoi Augustowskiej, Ostoi Knyszyńskiej, Ostoi Lidzbarskiej, Puszczy Kozienickiej.

---

1. Nazwa łacińska: * *Pulsatilla slavica*
2. Nazwa polska: sasanka słowacka
3. Miejsce w systematyce: *Angiospermae, Ranunculaceae*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Rośnie wyłącznie w wąwozie Koryciska Wielkie w Tatrach Zachodnich (ALP)
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☺ Jedyne stanowisko gatunku znajduje się w proponowanym obszarze Tatry.
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Nie proponuje się.

---

1. Nazwa łacińska: *Rhododendron luteum*
2. Nazwa polska: różanecznik żółty (azalia pontyjska)
3. Miejsce w systematyce: *Angiospermae, Ericaceae*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Jedyne uważane za naturalne stanowisko gatunku w Polsce znajduje się w rezerwacie Kołacznia (Wola Żarczycka k. Leżajska; CONT) - zwarte zarośla zajmują kilka arów powierzchni. Poza tym różanecznik rośnie jeszcze na kilku sztucznych stanowiskach.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☹**!** Jedynego stanowiska gatunku nie włączono do projektu sieci.

6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Dodać obszar Kołacznia, obejmujący jedyne polskie stanowisko uważane za naturalne.

---

1. Nazwa łacińska: *Saxifraga hirculus*
2. Nazwa polska: skalnica torfowiskowa
3. Miejsce w systematyce: *Angiospermae, Saxifragaceae*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Dawnien ok. 50, a obecnie nie więcej niż kilkanaście stanowisk w Polsce północnej (CONT), z głównym skupieniem w Puszczy Augustowskiej - gdzie występuje co najmniej kilka tysięcy osobników, w tym bardzo liczna populacja w dolinie Rospudy, bezpośrednio zagrożona inwestycjami drogowymi; dalsze populacje są na torfowiskach Wiłkokuk, Marycha k. Gib, Krejwelanek, torfowisku k. wsi Sernetki. Inne stanowiska są rozproszone w pn. Polsce. Najbardziej znane są stanowiska z torfowisk w okolicy Zarzewia w dolinie Radwi na Pomorzu Zachodnim oraz z okolic Kalisza i Przytarni (jeziora Wdzydzkie). Obfite stanowisko - pominięte w projekcie - jest także w Welskim Parku Krajobrazowym (ok. 200 osobników).
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☹ Do projektu włączono 5 obsarów, które według zapisów SDF chronią znaczące populacje tego gatunku. Spośród nich jednak prawdopodobnie tylko dwa (Ostoja WIgierska i Dolina Biebrzy) rzeczywiście zawierają współcześnie istniejące populacje, a dane z Sandru Brdy, Puszczy Białowieskiej i Orla są prawdopodobnie tylko historyczne. Pominięto największą polską ostoję gatunku, jaką stanowią torfowiska Puszczy Augustowskiej a także populację na torfowisku k. wsi Sernetki, przylegającym od zewnątrz do granic Ostoi Wigierskiej, lecz do niej nie włączonym. Pominięto populacje z Welskiego PK, doliny Radwi i rejonu Jezior Wdzydzkich. W rezultacie projekt rządowy ujmuje nie więcej niż 20-30% zasobów i pomija najważniejsze dla gatunku polskie populacje.
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Dodanie Ostoi Augustowskiej. Dodanie obszaru Jeziora Wdzydzkie oraz obszaru Dolina Radwi, Chocieli i Chotli (ważne także dla innych gatunków i typów siedlisk przyrodniczych). Dodanie obszaru Dolina Rzeki Wek k. Kopaniarzy.

---

1. Nazwa łacińska: * *Serratula lycopifolia*
2. Nazwa polska: sierpik różnolistny
3. Miejsce w systematyce: *Angiospermae, Asteraceae*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Ma w Polsce jedno utrzymujące się od lat stanowisko w rezerwacie Skorocice k. Buska Zdroju (CONT). Populacja liczy kilkadziesiąt osobników, struktura wieku sugeruje jej trwałość.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☺ Jedyna populacja znajduje się w granicach zaproponowanego obszaru Ostoja Nidziańska
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Nie proponuje się.

---

1. Nazwa łacińska: *Thesium ebracteatum*
2. Nazwa polska: leniec bezpodkwiatkowy
3. Miejsce w systematyce: *Angiospermae, Santalaceae*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: W Polsce odnotowano dotychczas ok. 100 stanowisk (wszystkie w CONT), wiele z nich jednak jest tylko historycznych. Aktualny stan polskich zasobów trudny do ocenienia, ponieważ współczesne dane o występowaniu gatunku mają tylko wyrywkowy charakter. Wydaje się że jest często nie dostrzegany przez przyrodników. Wiadomo o licznych populacjach istniejących w Ostoi Wigierskiej, Puszczy Augustowskiej i

Knyszyńskiej, Górzniensko-Lidzbarskim Parku Krajobrazowym, nad Biebrzą i prawdopodobnie w Puszczy Białowieskiej, być może znajdą się jeszcze inne.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☹ Ujęto populacje z Puszczy Białowieskiej, Puszczy Kampinoskiej, Ostoi Nadbużańskiej, Ostoi Wigierskiej i Ostoi Biebrzańskiej. Wobec braku szczegółowych danych o aktualnych zasobach gatunku trudno ocenić, jaka część krajowej populacji znalazła się w projekcie, można jednak oszacować ją na ok. 20-30%
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Dodanie kolejnych licznych populacji gatunku skupionych w Ostoi Augustowskiej, Ostoi Knyszyńskiej oraz w Ostoi Lidzbarskiej.

---

1. Nazwa łacińska: *Tozzia carpathica (Tozzia alpina subsp. carpatica)*
2. Nazwa polska: tocja karpacka
3. Miejsce w systematyce: *Angiospermae, Scrophulariaceae*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Rośnie na Babiej Górze i w Bieszczadach, a mniejsze populacje były podawane także z Beskidu Śląskiego i Żywieckiego (ALP).
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☺ Obejmuje dwie populacje z Babiej Góry i Bieszczadów, które są najistotniejsze dla krajowych zasobów, co najmniej ok. 60-80% krajowej populacji.
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Nie proponuje się.

---

1. Nazwa łacińska: *Trichomanes speciosum*
2. Nazwa polska: włosocień cienisty
3. Miejsce w systematyce: *Pteridiophyta*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Do końca XX w. gatunek pozostawał w Polsce niezauważany. Znaleziony kilka lat temu, na dwóch stanowiskach: Panieńskie Skały k. Lwówka Śl. oraz w Górach Kaczawskich (CONT). W obu miejscach występuje zaledwie po kilka osobników. Jest duże prawdopodobieństwo znalezienia dalszych stanowisk w Górach Kaczawskich.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☹**!** Projekt rządowy obejmuje tylko jedno z dwóch znanych stanowisk, pomijając drugie - a ze względu na rzadkość gatunku w sieci należałoby ująć oba miejsca.

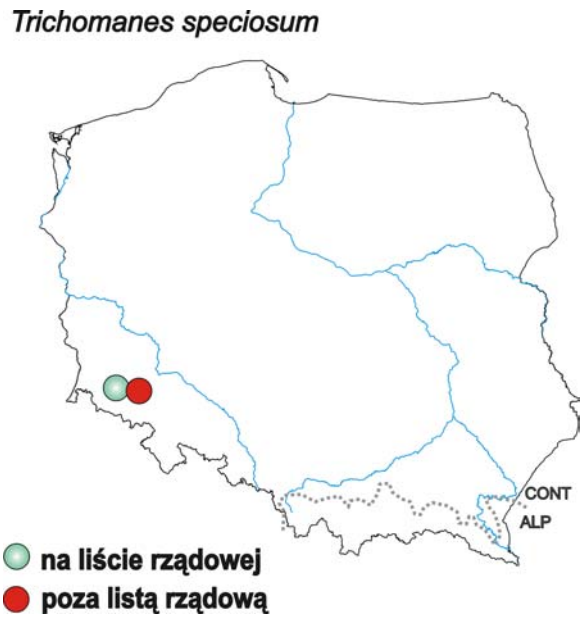

6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Włączyć obszar Góry i Pogórze Kaczawskie (ważny także dla wielu innych gatunków i siedlisk), co zapewni zarówno ujęcie drugiego stanowiska włosocienia, jak i całego obszaru, na którym prawdopodobnie znajdą się dalsze stanowiska.

2.2. GATUNKI ZWIERZĄT Z ZAŁĄCZNIKA II DYREKTYWY SIEDLISKOWEJ A POLSKA PROPOZYCJA RZĄDOWA SIECI NATURA 2000

SSAKI – MAMMALIA

1. Nazwa łacińska: *Barbastella barbastellus*
2. Nazwa polska: mopek
3. Miejsce w systematyce: *Mammalia*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Mopek występuje w części północnej Afryki oraz Europie (od Płw. Iberyjskiego po Kaukaz). Na północy sięga po Irlandię, Anglię, południową Skandynawię i Łotwę. W Polsce podawany jest z całego kraju; mniej stanowisk znaleziono w Karpatach i na Pomorzu. Choć mopek rozmnaża się na terenie Polski, nie są znane kolonie rozrodcze, których trwała ochrona byłaby istotna dla zachowania tego gatunku. Brak znajomości rozmieszczenia kolonii rozrodczych wiąże się nie tylko ze skrytym trybem życia mopków, ale i z brakiem trwałości poszczególnych kolonii oraz prawdopodobnie z większym rozproszeniem, w jakim żyją te nietoperze w okresie rozrodczym. Inaczej sytuacja przedstawia się w okresie zimowym. Ograniczona liczba dogodnych zimowisk sprawia, że niektóre z nich wykorzystywane są systematycznie przez duże liczby mopków. Największe zimowiska tego gatunku to: Międzyrzecki Rejon Umocniony, Mamerki, Forty Modlińskie i Jaskinia Szachownica. Zagrożeniem dla zimowych zgrupowań tego gatunku jest nadmierna penetracja i dewastacja schronień oraz płoszenie i zabijanie zwierząt.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? 😐 W propozycji rządowej ochroną objęto jedynie połowę znaczących stanowisk zimowych. Pominięto jedno z największych zimowisk: Forty Modlińskie.
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000:
Wyznaczenie nowych obszarów Natura 2000, obejmujących ważne w skali kraju miejsca zimowania mopka:

- Forty Modlińskie (50 pkt. dla gatunku; 102 pkt. dla obszaru),
- Schrony Brzeskiego Rejonu Umocnionego (20 pkt. dla gatunku; 40 pkt. dla obszaru),
- Zamek Świecie (24 pkt. dla gatunku; 24 pkt. dla obszaru),
- Sztolnia w Młotach (16 pkt. dla gatunku; 16 pkt. dla obszaru),
- Fort „Salis Soglio" (16 pkt. dla gatunku; 16 pkt. dla obszaru),
- Twierdza Terespol (12 pkt. dla gatunku; 12 pkt. dla obszaru),
- Sztolnie w Węglówce (7 pkt. dla gatunku; 11 pkt. dla obszaru).

Zmiana granic obszaru Natura 2000 Nietoperek PLH080003 (80 pkt. dla gatunku; 416 pkt. dla obszaru) tak, żeby pokrywał się z granicami Zespołu Przyrodniczo-Krajobrazowego „Uroczyska MRU" – pozwoli to chronić miejsca jesiennego i wiosennego żerowania nietoperzy (w zimowisku, w którym stwierdzono niemal 30 000 nietoperzy, duże znaczenie ma także odpowiednie gospodarowanie krajobrazem w promieniu przynajmniej kilku kilometrów od systemu podziemi), a także włączone zostaną niektóre bardzo cenne (także dla mopków) obiekty nie połączone z głównym systemem korytarzy.

---

1. Nazwa łacińska: *Bison bonasus*
2. Nazwa polska: żubr
3. Miejsce w systematyce: *Mammalia*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: W czasach wczesnohistorycznych zasiedlał zachodnią, środkową i południowo-wschodnią Europę. W naturalnych ostojach żubry wyginęły całkowicie (ostatnie w I poł. XX wieku), gatunek przetrwał tylko dzięki osobnikom przetrzymywanym w niewoli i został restytuowany w kilku krajach. Obecnie wolne stada żubrów występują w Polsce, Rosji, na Białorusi, Ukrainie i na Kaukazie. W Polsce istnieje 5

wolnościowych hodowli żubrów: w Puszczy Białowieskiej, Puszczy Knyszyńskiej, Puszczy Boreckiej, Bieszczadach i Lasach Wałeckich oraz kilka hodowli zamkniętych. W naszym kraju żyje obecnie 500 – 600 osobników. Populacji tej grozi wymarcie, głównie ze względu na drastycznie ubogą pulę genetyczną.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☹ Z 5 ostoi, gdzie żubry występują w stanie wolnym, ujęto tylko 2. Wobec skrajnie nielicznej populacji i bardzo ubogiej puli genowej tego gatunku należy włączyć do sieci pozostałe 3 ostoje.
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Proponujemy włączenie do sieci następujących obszarów:

- Puszcza Borecka,
- Puszcza Knyszyńska,
- Mirosławiec.

---

1. Nazwa łacińska: *Canis lupus*
2. Nazwa polska: wilk
3. Miejsce w systematyce: *Mammalia*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: W Eurazji zachodnia granica zwartego zasięgu wilka przebiega przez Finlandię, Europę środkowo-wschodnią oraz Bałkany. W zachodniej Europie występuje we Włoszech, Hiszpanii i Portugalii. W Polsce główne ostoje wilka znajdują się w Karpatach (od Beskidu Śląskiego po Bieszczady) oraz w Polsce wschodniej: na Roztoczu, Polesiu Lubelskim, w Puszczach: Białowieskiej, Knyszyńskiej, Augustowskiej, Boreckiej, Piskiej, w Dolinie Biebrzy i na kilku innych obszarach. Pojedyncze watahy wilcze pojawiają się także w Polsce zachodniej. Liczebność wilka w Polsce szacuje się na 110 – 120 watah (ok. 450 – 550 osobników). Do podstawowych zagrożeń dla tego gatunku należą: fragmentacja siedlisk, konflikty z rolnikami na skutek zabijania przez wilki zwierząt hodowlanych, kłusownictwo, penetracja lasów przez ludzi i rozwój turystyki oraz dążenia niektórych środowisk do wyjęcia wilka spod ochrony gatunkowej.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☹ Propozycja rządowa objęła zaledwie 8 ostoi. Według tej wersji chronionych byłoby niewiele ponad 25% polskiej populacji wilka. Dlatego niezmiernie ważne dla zachowania tego gatunku w Polsce jest dodanie kilkunastu innych obszarów, na których bytuje prawie połowa krajowej populacji.
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Proponujemy dodanie następujących obszarów:

- Beskid Śląski,
- Beskid Żywiecki,
- Góry Słonne,
- Lasy Sobiborskie,
- Ostoja Augustowska,
- Ostoja Borecka,
- Ostoja Gorczańska,
- Ostoja Jaśliska,
- Ostoja Knyszyńska,
- Ostoja Napiwodzko-Ramucka,
- Ostoja Parczewska,
- Ostoja Piska,
- Ostoja Popradzka,
- Ostoja Przemyska,
- Uroczyska Lasów Janowskich,
- Uroczyska Puszczy Solskiej.

1. Nazwa łacińska: *Castor fiber*
2. Nazwa polska: bóbr europejski
3. Miejsce w systematyce: *Mammalia*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: W zachodniej Europie występuje wyspowo, głównie na terenie Francji i Niemiec. Przez Polskę i Płw. Skandynawski przebiega zachodnia granica zwartego zasięgu. W Polsce występuje niemal na całym obszarze. Najliczniejszy jest w północno-wschodniej części kraju (woj. warmińsko-mazurskie i podlaskie), ale silne populacje wytworzyły się także w innych regionach. Polska populacja bobrów jest obecnie dość liczna i niezagrożona. Potencjalnymi zagrożeniami dla bobrów jest degradacja ich siedlisk (np. regulacja rzek, osuszanie mokradeł), kłusownictwo oraz konflikty z ludźmi, wskutek wyrządzania przez bobry szkód.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☺
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: brak.

---

1. Nazwa łacińska: *Halichoerus grypus*
2. Nazwa polska: foka szara
3. Miejsce w systematyce: *Mammalia*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: W Europie foka szara występuje wzdłuż wybrzeży morskich, od Płw. Kolskiego po Bretanię, w otoczeniu Wysp Brytyjskich oraz Islandii. Bałtycka populacja fok jest obecnie oceniana na ok. 10 000 osobników, jednak ogromna większość żyje w północnych partiach morza. W południowej części Bałtyku nie odnotowuje się obecnie rozrodu i obecności kolonii fok. Do największych zagrożeń dla tego gatunku należy przyłów w sieci rybackie, zanieczyszczenia chemiczne wód morskich, rozwój turystyki motorowodnej i prowadzenie działań militarnych w miejscach występowania fok, a także przeznaczanie ich siedlisk na cele rekreacyjne. Dla fok południowobałtyckich dodatkowym zagrożeniem jest duża izolacja ich populacji.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? 😐 Propozycja rządowa uwzględnia wszystkie znaczne stanowiska foki szarej. Jedyna nasza uwaga dotyczy obszaru Pobrzeże Słowińskie: obejmuje on tylko ląd i powinien być poszerzony o pas wody.
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Proponujemy poszerzenie obszaru Pobrzeże Słowińskie o przybrzeżny pas wody.

---

1. Nazwa łacińska: *Lutra lutra*
2. Nazwa polska: wydra
3. Miejsce w systematyce: *Mammalia*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Wydra zasiedla prawie całą Europę oraz większą część Azji. Występuje praktycznie na terenie całej Polski. W naszym kraju jest w tej chwili dość liczna (najliczniejsza na Mazurach, Pojezierzu Pomorskim, Niz. Wielkopolsko-Kujawskiej oraz we wschodniej Polsce) i niezagrożona. Antropogeniczne niebezpieczeństwa dla wydr wiążą się głównie z rozjeżdżaniem tych zwierząt na drogach, wplątywaniem się w sieci rybackie i kłusownictwem.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☺
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: brak.

---

1. Nazwa łacińska: *Lynx lynx*
2. Nazwa polska: ryś
3. Miejsce w systematyce: *Mammalia*

4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Zasięg występowania rysia rozciąga się od Europy Środkowej i Skandynawii, po wschodnie granice kontynentu eurozjatyckiego. Po całkowitym wytępieniu został reintrodukowany w Szwajcarii, Niemczech, Czechach, Słowenii oraz we Włoszech i Francji. W Polsce istnieją dwie oddzielone od siebie populacje: nizinna, zasiedlająca płn-wsch. Polskę (głównie Puszcze: Białowieska, Borecka i Knyszyńska) i karpacka, zamieszkująca Tatry, Gorce, Pieniny oraz wschodnią część polskich Beskidów. Niewielkie, reintrodukowane grupy żyją w Puszczy Kampinoskiej i Lasach Gostynińsko-Włocławskich. Liczebność rysi w Polsce szacuje się na ok. 200 osobników. Do najistotniejszych zagrożeń dla tego gatunku należą: kłusownictwo, kurczenie się oraz fragmentacja siedlisk (poprzez urbanizację, rozbudowę infrastruktury transportowej i innych liniowych inwestycji) oraz izolacja populacji – brak możliwości migracji między dużymi kompleksami leśnymi. Corocznie kilka rysi ginie też na drogach.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☹ Z 21 znaczących ostoi rysia w propozycji rządowej znajduje się tylko 11. Ze względu na skrajnie nieliczną populację rysia oraz jej duże rozproszenie na liście powinny znaleźć się wszystkie ostoje, będące miejscem stałego występowania tych drapieżników.
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Proponujemy dodanie do listy następujących obszarów:

- Beskid Żywiecki,
- Lasy Gostynińsko-Włocławskie,
- Ostoja Augustowska,
- Ostoja Borecka,
- Ostoja Gorczańska,
- Ostoja Jaśliska,
- Ostoja Piska,
- Ostoja Knyszyńska,
- Ostoja Popradzka,
- Ostoja Przemyska.

---

1. Nazwa łacińska: *Marmota marmota latirostris*
2. Nazwa polska: świstak tatrzański
3. Miejsce w systematyce: *Mammalia*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Świstak to gatunek wysokogórski. Obecnie występuje tylko w Alpach i Tatrach (region biogeograficzny alpejski). W Polsce, w Tatrach Wysokich i Zachodnich, żyje podgatunek *M. marmota latirostris*. Pionowy zasięg jego występowania rozpoczyna się od 1380 i dochodzi do 2050 m n.p.m. Tatrzańska populacja świstaka jest bardzo nieliczna. Szacuje się ją na 700 – 800 osobników, z czego ok. 190 żyje w polskiej części Tatr. Do największych zagrożeń tego gatunku należy kłusownictwo, nadmierny ruch turystyczny oraz budowa i eksploatacja obiektów sportowych w areale występowania świstaka.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☺
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: brak.

---

1. Nazwa łacińska: *Microtus tatricus*
2. Nazwa polska: darniówka tatrzańska
3. Miejsce w systematyce: *Mammalia*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Występuje wyspowo na terenie Karpat, od Słowacji, poprzez Polskę, Ukrainę, aż do Rumunii. Jest to endemit karpacki. W Polsce stwierdzony na trzech stanowiskach: w Tatrach, na Babiej Górze oraz w masywie Pilska. Obserwuje się

zmniejszanie areału występowania darniówki tatrzańskiej, szczególnie we wschodniej części Karpat. Z terenu Polski brak jest dokładnych danych dotyczących liczebności, wiadomo jednak, że występuje nielicznie. Przy obecnym stanie wiedzy trudno jest wyciągać wnioski o zmianach liczebności polskiej populacji. Najistotniejszym, potencjalnym zagrożeniem dla tego gatunku jest niszczenie i fragmentacja siedlisk.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☹ Z trzech znanych ostoi na terenie Polski propozycja rządowa uwzględnia dwie. Biorąc pod uwagę skrajnie małą liczbę stanowisk, dla ochrony gatunku należałoby włączyć także trzeci obszar, gdzie stwierdzono darniówkę tatrzańską.
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Należy włączyć do sieci obszar Beskid Żywiecki.

---

1. Nazwa łacińska: *Mustela eversmanni*
2. Nazwa polska: tchórz stepowy
3. Miejsce w systematyce: *Mammalia*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: W miarę zwarty zasięg występowania tego gatunku rozciąga się od Ukrainy po rzekę Amur w Azji. W kilku krajach europejskich (Polska, Czechy, Słowacja, Austria, Węgry) występuje wyspowo. W Polsce stwierdzono dotychczas tylko kilka stanowisk na Zamojszczyźnie. Liczebność krajowej populacji szacuje się najwyżej na kilkanaście – kilkadziesiąt osobników. Nie wiadomo, czy gatunek ten stale rozmnaża się na terenie Polski (rozród stwierdzono tylko raz), czy są to tylko osobniki zachodzące z Ukrainy. Głównym zagrożeniem dla tchórza stepowego jest zanikanie siedlisk kserotermicznych.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☺ Propozycja rządowa uwzględnia najważniejszą ostoję tego gatunku (chociaż uznano ją za nieznaczącą dla krajowej populacji).
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: obszar Gliniska, jedyne znane stanowisko w Polsce, gdzie stwierdzono rozród, należy uznać za znaczący dla krajowej populacji.

---

1. Nazwa łacińska: *Mustela lutreola*
2. Nazwa polska: norka europejska
3. Miejsce w systematyce: *Mammalia*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Obecny zasięg norki europejskiej obejmuje tylko kilka wyspowych areałów w Hiszpanii, Francji, Estonii, Rumunii, Rosji oraz na Białorusi i Ukrainie. W Polsce gatunek ten najprawdopodobniej wymarł. Ostatnie stwierdzenia pochodzą z pierwszej połowy XX wieku. Przyczyny wymarcia nie są do końca poznane.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ✞
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: brak.

---

1. Nazwa łacińska: *Myotis bechsteini (Myotis bechsteinii)*
2. Nazwa polska: nocek Bechsteina
3. Miejsce w systematyce: *Mammalia*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Rozmieszczenie nocka Bechsteina obejmuje zachodnią Palearktykę, od południowej Anglii, Francji i Półwyspu Iberyjskiego, po Kaukaz, Zakaukazie, Turcję i północny Iran. Północna granica jego zasięgu w Europie biegnie przez południową Szwecję, Polskę, Litwę i zachodnią Ukrainę. Nocek Bechsteina zasiedla centralną i południową część kraju; na terenie Polski osiąga północno-wschodnią granicę zasięgu. Uważany jest za gatunek rzadko występujący w Polsce. Największe zimowiska to podziemia

Międzyrzeckiego Rejonu Umocnionego i jaskinia Szachownica. Latem jego zgrupowania najliczniej spotykane są w proponowanej Ostoi Jaśliskiej. Wśród zagrożeń dla populacji nocka Bechsteina wymienić można: wycinkę dziuplastych drzew, niekontrolowaną penetrację i dewastację kryjówek przez ludzi, chemizację rolnictwa czy fragmentację obszarów leśnych.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? 😐 W projekcie rządowym objęto ochroną 19 obszarów występowania tego gatunku, co stanowi 57% znanych stanowisk; wśród nich nie znalazło się jednak ani jedna kolonia rozrodcza. W granicach utworzonych obszarów nie znalazły się ważne obiekty, będące zimowymi schronieniami dla nocka Bechsteina (Jaskinia Mroczna).
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000:
Zmienić granicę:

- obszaru Natura 2000 Nietoperek PLH080003 (20 pkt. dla gatunku; 416 pkt. dla obszaru) tak, żeby pokrywała się z granicami Zespołu Przyrodniczo-Krajobrazowego „Uroczyska MRU" – pozwoli to chronić miejsca jesiennego i wiosennego żerowania nietoperzy (w zimowisku, w którym stwierdzono niemal 30 000 nietoperzy duże znaczenie ma także odpowiednie gospodarowanie krajobrazem w promieniu przynajmniej kilku kilometrów od systemu podziemi), a także włączone zostaną niektóre bardzo cenne obiekty nie połączone z głównym systemem korytarzy;
- Ostoi Magurskiej PLH180001, tak by na jej terenie znalazł się rezerwat Kornuty, w którym znajduje się jaskinia Mroczna (14 pkt. dla gatunku; 28 pkt. dla obszaru), będąca istotnym zimowiskiem dla tego gatunku.

Wyznaczyć nowy obszar Natura 2000: Ostoja Jaśliska (obejmuje ważne w skali kraju stanowiska letniego występowania nocka Bechsteina ; 31 pkt. dla gatunku; 139 pkt. dla obszaru).

---

1. Nazwa łacińska: *Myotis dasycneme*
2. Nazwa polska: nocek łydkowłosy
3. Miejsce w systematyce: *Mammalia*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Nocek łydkowłosy spotykany jest w całej Eurazji.
W Polsce występuje na terenie całego kraju; rozmieszczenie jego jest jednak bardzo nierównomierne, z większym zagęszczeniem stanowisk w kilku niewielkich regionach północnych pojezierzy i Kotlinie Biebrzańskiej. Z terenu Polski znane są tylko dwie letnie kryjówki kolonii rozrodczych tego gatunku: w Jeleniewie na Suwalszczyźnie i w Lubni na Pomorzu. Największe zimowiska to Twierdza Osowiec, Jaskinia Szachownica, niektóre obiekty Międzyrzeckiego Rejonu Umocnionego oraz Twierdza Wisłoujście.
Największym zagrożeniem są remonty budynków, w których znajdują się kolonie rozrodcze (toksyczne środki ochrony drewna, szczelne zamykanie wylotów z kryjówki). Schronienia zimowe narażone są na dewastację i nadmierną penetrację. Znaczącym zagrożeniem są także organiczne i chemiczne zanieczyszczenia wód, powodujące zarastanie zbiorników wodnych – głównych miejsc żerowania tego gatunku.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☺
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: brak

---

1. Nazwa łacińska: *Myotis emarginatus*
2. Nazwa polska: nocek orzęsiony
3. Miejsce w systematyce: *Mammalia*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Zasięg nocka orzęsionego obejmuje południową, południowo-wschodnią i centralną Europę, a także półwysep Krymski i Kaukaz. Północna granica jego zasięgu przebiega przez Holandię, środkowe Niemcy i południową Polskę.

Występuje również w północno-zachodniej Afryce i w Azji od Izraela i Libanu po środkową Azję i Afganistan. W Polsce występuje w południowej części kraju: w Sudetach, Beskidach, Pieninach, Tatrach, na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej oraz w Bieszczadach. Największym znanym zimowiskiem jest Jaskinia Niedźwiedzia w Kletnie (w Sudetach Wschodnich). Najliczniejsza kolonia rozrodcza znajduje się w Opactwie Cystersów w Szczyrzycu (Beskid Wyspowy).

5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☹! Rządowy projekt sieci obejmuje tylko jedno, mało istotne miejsce rozrodu nocka orzęsionego. Nie znalazły się w nim najliczniejsze kolonie rozrodcze tego gatunku, w tym Opactwo Cystersów w Szczyrzycu – miejsce przebywania największej znanej kolonii rozrodczej w kraju (w naszej propozycji włączona do Ostoi Nietoperzy Beskidu Wyspowego). W projekcie pominięto także ważne zimowiska tego gatunku, nie włączając do obszaru Ostoi Magurskiej graniczącej z nią Jaskini Mrocznej.

6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000:

- Wyznaczenie nowych obszarów Natura 2000:

1) Ostoje Nietoperzy Beskidu Wyspowego (miejsce występowania największej kolonii rozrodczej tego gatunku w kraju; 80 pkt. dla gatunku, 358 pkt. dla obszaru);
2) Ostoja Jaśliska (istotne miejsca rozrodu; 64 pkt. dla gatunku; 156 pkt. dla obszaru).

- Zmiana granicy Ostoi Magurskiej PLH180001 tak, by w jej granicach znalazł się rezerwat Kornuty, w którym znajduje się jaskinia Mroczna (11 pkt. dla gatunku; 39 pkt. dla obszaru), będąca ważnym miejscem zimowania.

---

1. Nazwa łacińska: *Myotis myotis*

2. Nazwa polska: nocek duży

3. Miejsce w systematyce: *Mammalia*

4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Nocek duży zasiedla Eurazję i północną Afrykę. W Europie występuje na całym jej obszarze z wyjątkiem północy (Islandia, Wyspy Brytyjskie, Skandynawia, państwa bałtyckie) i wschodu (państwa byłego Związku Sowieckiego). W Polsce przebiega północno-wschodnia granica zwartego zasięgu wzdłuż linii Przemyśl – Koszalin. Poza tą linią znane są nieliczne stanowiska, najczęściej pojedynczych osobników, wyjątkowo kolonii rozrodczych (Gdańsk i okolice). Zagrożenia dla tego gatunku związane są głównie z działalnością człowieka – prace remontowe na strychach zajmowanych przez kolonie rozrodcze, penetracja i niszczenie zimowisk, wrogie nastawienie ludzi.

5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☹

W rządowym projekcie znalazło się 51 obszarów, w których stwierdzono występowanie nocka dużego, co daje ok. 60% znanych stanowisk tego gatunku. W większości przypadków jednak są to miejsca z niską lub trudną do określenia liczebnością, o małym znaczeniu dla populacji krajowej. Z 12 najważniejszych dla rozrodu obszarów na liście znalazły się tylko 4. Pominięto m.in. budynek komunalny w Rościszowie, gdzie występuje największa znana kolonia rozrodcza nocka dużego, licząca 1000 osobników. Na liście rządowej nie znalazły się także ważne miejsca zimowych schronień tego gatunku, jak jaskinie góry Połom (Góry i Pogórze Kaczawskie) czy Strzaliny koło Tuczna.

6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000:

- Wyznaczenie nowych obszarów Natura 2000:

1) Dolina Bobru, (65 pkt. dla gatunku; 65 pkt. dla obszaru);
2) Góry Sowie i Bardzkie, włączając w jej obręb budynek komunalny w Rościszowie (50 pkt. dla gatunku; 82 pkt. dla obszaru), gdzie znajduje się jedna z największych kolonii rozrodczych nocka dużego;
3) Ostoje Nietoperzy Beskidu Wyspowego (istotne w skali kraju stanowiska rozrodu 45 pkt. dla gatunku; 358 pkt. dla obszaru).

4) Strzaliny koło Tuczna (jedno z większych zimowisk tego gatunku; 20 pkt. dla gatunku; 42 pkt. dla obszaru);
5) Dom Dziecka w Puławach (istotne miejsce rozrodu; 17 pkt. dla gatunku; 45 pkt. dla obszaru);
6) Liceum Ogólnokształcące w Opolu Lubelskim (istotne miejsce rozrodu; 14 pkt. dla gatunku; 45 pkt. dla obszaru);
7) Góry Bialskie i Grupa Śnieżnika (ważne zimowe schronienia; 13 pkt. dla gatunku; 78 pkt. dla obszaru);
8) Góry i Pogórze Kaczawskie (ważne zimowisko; 11 pkt. dla gatunku; 40 pkt. dla obszaru);
9) Cytadela Grudziądz (ważne zimowisko; 11 pkt. dla gatunku; 24 pkt. dla obszaru);
10) Ostoja Jaśliska (istotne w skali kraju stanowiska miejsc rozrodu i zimowania; 10 pkt. dla gatunku; 156 pkt. dla obszaru);
11) Klasztor w Horyńcu-Zdroju (stanowisko rozrodu na granicy zasięgu gatunku, liczące ponad 110 samic; 5 pkt. dla gatunku; 5 pkt. dla obszaru)

- Dołączyć do SFD obszaru Ujście Warty (PLH080001) dane dotyczące nietoperzy występujących na terenie Twierdzy Kostrzyn (ważne zimowe schronienie dla nietoperzy na Ziemi Lubuskiej; 2 pkt. dla gatunku; 8 pkt. dla obszaru, ponad 500 zimujących nietoperzy).
- Zmienić granice obszaru Natura 2000 Nietoperek PLH080003 (93 pkt. dla gatunku; 416 pkt. dla obszaru) tak, żeby pokrywała się z granicami Zespołu Przyrodniczo-Krajobrazowego „Uroczyska MRU" – pozwoli to chronić miejsca jesiennego i wiosennego żerowania nietoperzy (w zimowisku, w którym stwierdzono niemal 30 000 nietoperzy duże znaczenie ma także odpowiednie gospodarowanie krajobrazem w promieniu przynajmniej kilku kilometrów od systemu podziemi), a także włączone zostaną niektóre bardzo cenne obiekty nie połączone z głównym systemem korytarzy.

---

1. Nazwa łacińska: *Phoca hispida botnica.*
2. Nazwa polska: foka obrączkowana (nerpa)
3. Miejsce w systematyce: *Mammalia*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Gatunek o zasięgu arktycznym, występuje głównie w morzach okołobiegunowych. Podgatunek *P. h. botnica* zasiedla M. Bałtyckie, głównie Zatokę Botnicką. Zwierzęta te obserwowane są niekiedy u polskich wybrzeży Bałtyku, przede wszystkim w rejonie Zat. Gdańskiej. Całą bałtycką populację fok obrączkowanych szacuje się na ok. 6 tys. osobników. Głównymi zagrożeniami dla tego gatunku są polowania, przyłów w sieci rybackie, zanieczyszczenia chemiczne wód oraz niepokojenie przez ludzi.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ??. Większość obszarów, które odwiedzają nerpy będzie chroniona po włączeniu (lub korekcie granic) obszarów proponowanych ze względu na występowanie morświna i foki szarej. W chwili obecnej nie ma konieczności tworzenia obszarów Natura 2000 ze względu na nerpy.
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: brak.

---

1. Nawa łacińska: *Phoca vitulina*
2. Nazwa polska: foka pospolita
3. Miejsce w systematyce: *Mammalia*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Gatunek ten występuje wzdłuż zachodnich i północnych wybrzeży Europy (włącznie z Islandią), a także w Arktyce. Pojedyncze osobniki obserwowane są bardzo rzadko u wybrzeży Polski. Populacja bałtycka liczy obecnie najwyżej

kilkaset osobników. Do największych zagrożeń dla tego gatunku należy przyłów w sieci rybackie, skażenie bazy pokarmowej, niepokojenie oraz epidemie nosacizny foczej.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek ? ??. Większość obszarów, które odwiedzają foki pospolite będzie chroniona po włączeniu (lub korekcie granic) obszarów proponowanych ze względu na występowanie morświna i foki szarej. W chwili obecnej nie ma konieczności tworzenia obszarów Natura 2000 ze względu na foki pospolite.
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: brak.

---

1. Nazwa łacińska: *Phocoena phocoena*
2. Nazwa polska: morświn
3. Miejsce w systematyce: *Mammalia*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Występuje wzdłuż północnych i zachodnich wybrzeży Europy, w otoczeniu Wlk. Brytanii, na południowym Bałtyku i w zach. części M. Śródziemnego. Z polskiej części Bałtyku brak jest pewnych danych odnośnie liczebności, jednak występuje tutaj bardzo rzadko i jest skrajnie zagrożony. Co roku notuje się najwyżej kilka obserwacji. Rząd wielkości populacji Polskiego Obszaru Morskiego szacuje się na dziesiątki osobników.
Do najważniejszych zagrożeń tego gatunku należą: przyłów w sieci rybackie, zanieczyszczenia chemiczne wód, ruch motorowodny, prace hydrotechniczne, uszczuplanie bazy pokarmowej poprzez intensywny połów niektórych gatunków ryb.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek ? 😐 Z pięciu istotnych obszarów występowania morświna propozycja rządowa obejmuje cztery. Jednak w jednym z nich w ogóle nie uwzględniono morświnów (obszar została utworzony ze względu na inne gatunki) i nie obejmuje on pasa wody. Postulujemy także włączenie do sieci piątego, nie uwzględnionego stanowiska – Zatoki Pomorskiej. Liczba obserwacji morświnów z tamtego terenu wskazuje na jego duże znaczenie dla tych ssaków.
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Proponujemy utworzenie obszaru Zatoka Pomorska. Powierzchnię obszaru Zatoka Pucka i Półwysep Helski należałoby powiększyć przynajmniej o ¼. Za znaczącą (kategoria C w ocenie liczebności populacji) dla morświnów należy uznać obszar Pobrzeże Słowińskie (figuruje na liście, ale w SFD nie uwzględniono morświnów). Obszar ten, ze względu na morświny, powinien być powiększony o przybrzeżny pas wód morskich SPN. Za znaczący dla morświnów należy uznać obszar Wolin i Uznam (w kategorii oceny liczebności populacji B zamiast D).

---

1. Nazwa łacińska: *Rhinolophus ferrumequinum*
2. Nazwa polska: podkowiec duży
3. Miejsce w systematyce: *Mammalia*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Podkowiec duży jest szeroko rozpowszechniony w Eurazji; jego zasięg sięga aż do Chin i Japonii. W Europie występuje od Portugalii do południowej Anglii poprzez południowe Niemcy, Austrię, Czechy, Słowację, południową Polskę, Ukrainę (Zakarpacie, Krym), do Kaukazu. Na południe sięga do krajów bałkańskich i wysp Morza Śródziemnego. Spotkać go można także w północnej części Afryki. W Polsce stwierdzony kilkukrotnie, zawsze reprezentowany przez pojedyncze osobniki. Dotychczas nie wykazano rozrodu podkowca dużego na terenie Polski.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☺
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: brak

1. Nazwa łacińska: *Rhinolophus hipposideros*
2. Nazwa polska: podkowiec mały
3. Miejsce w systematyce: *Mammalia*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Zasięg podkowca małego obejmuje obszary od Półwyspu Iberyjskiego i Irlandii na zachodzie po Kaszmir na wschodzie oraz płn.-zach. i płn.-wsch. Afrykę.
W Polsce występuje jedynie w południowej części kraju. Najdalej wysunięte na północ stanowiska znane są z okolic Częstochowy. Najliczniej spotykany w polskich Karpatach w rejonie Beskidów, przede wszystkim Beskidzie Sądeckim, Wyspowym i Niskim.
Do zagrożeń należą: remonty zajmowanych schronień w trakcie rozrodu, uszczelnianie wlotów do kryjówek, przebudowy strychów, wykorzystanie toksycznych środków ochrony drewna, niszczenie, zasypywanie i nadmierne udostępnianie do celów turystycznych zimowych kryjówek.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☹! Projekt rządowy obejmuje ochroną jedynie 35% znanych stanowisk podkowca małego. Spośród 14 znanych miejsc istotnych dla rozrodu, na liście rządowej znalazło się tylko jedno. W ten sposób nie ujęto największych i najbardziej znaczących stanowisk letnich znajdujących się w Polsce. W projekcie rządowym nie znalazły się także ważne zimowiska: największe zimowisko tego gatunku w Jaskini Zbójeckiej w Łopieniu (Ostoje Nietoperzy Beskidu Wyspowego).
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000:

- Wyznaczenie nowych obszarów Natura 2000:

1) Ostoje Nietoperzy Beskidu Wyspowego (bardzo istotne w skali kraju zimowisko i miejsce schronienia dla kolonii rozrodczej; 227 pkt. dla gatunku, 358 pkt. dla obszaru);
2) Ostoja Popradzka (bardzo ważne miejsca dla rozrodu gatunku; 141 pkt. dla gatunku; 198 pkt. dla obszaru);
3) Ostoja Sławniowicko–Burgrabicka (miejsce występowania kolonii rozrodczych; 76 pkt. dla gatunku; 81 pkt. dla obszaru);
4) Ostoja Jaśliska (miejsca schronień w okresie rozrodczym; 50 pkt. dla gatunku; 156 pkt. dla obszaru);
5) Ostoje Nietoperzy Powiatu Gorlickiego (istotne miejsca rozrodu; 28 pkt. dla gatunku; 28 pkt. dla obszaru);
6) Kościół w Radziechowach (ważne miejsce przebywania gatunku w czasie rozrodu; 24 pkt. dla gatunku; 24 pkt. dla obszaru).
7) Klasztor w Czernej (istotne miejsce rozrodu; 20 pkt. dla gatunku; 20 pkt. dla obszaru);
8) Kościół w Górkach Wielkich (istotne schronienie kolonii rozrodczej; 13 pkt. dla gatunku; 20 pkt. dla obszaru);
9) Młyn w Pierśćcu (ważne miejsce dla rozrodu; 10 pkt. dla gatunku; 10 pkt. dla obszaru).

- Zmienić nazwę obszaru Natura 2000 z Diable Skały (PLH120003) na Ostoje Nietoperzy Okolic Bukowca i zmienić jego granice tak, aby zawierały kościół w Bukowcu (obszar ważny jako schronienie zimowe i letnie; 37 pkt. dla gatunku; 37 pkt. dla obszaru);
- Zmienić granicę Ostoi Magurskiej PLH180001, włączając do niej cerkiew w Bednarce (11 pkt. dla gatunku, 39 pkt. dla obszaru), gdzie występuje ważna kolonia rozrodcza tego gatunku.
- Zmienić granicę obszaru Natura 2000 Pieniny PLH120013 tak, aby obejmowały kościół i Willę Maria w Szczawnicy i kościół w Jaworkach (miejsca występowania istotnych kolonii rozrodczych; 123 pkt. dla gatunku; 143 pkt. dla obszaru).

---

1. Nazwa łacińska: *Rupicapra rupicapra tatrica*
2. Nazwa polska: kozica
3. Miejsce w systematyce: *Mammalia*

4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Obecnie w Europie i Azji istnieje kilkanaście izolowanych stanowisk kozicy: Pireneje, Góry Kantabryjskie, Masyw Centralny, Alpy, Abruzy-Apeniny, Góry Dynarskie, Pindos, góry na Bałkanach, Karpaty Południowe, Tatry, góry Azji Mniejszej po Kaukaz. Kozica w Europie związana jest z regionem biogeograficznym alpejskim. Podgatunek *R. rupicapra tatrica* występuje wyłącznie w Tatrach. W ostatnich latach liczebność kozicy w polskiej części Tatr oszacowano na około 80 osobników. Polska populacja kozic wykazuje duże wahania liczebności i nie można jej uznać za stabilną. Największe antropogeniczne zagrożenia dla tego gatunku to: nadmierny ruch turystyczny, hałaśliwe urządzenia (np. ratraki, kolejki, skutery śnieżne) na terenach jej występowania oraz kłusownictwo. Niebezpieczeństwo dla zachowania gatunku stwarza również duża izolacja populacji kozic.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☺
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: brak.

---

1. Nazwa łacińska: *Sicista subtilis*
2. Nazwa polska: smużka stepowa
3. Miejsce w systematyce: *Mammalia*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Przez środkową Europę (Polska, Węgry, Rumunia, Bułgaria) przechodzi zachodnia granica zasięgu tego ssaka. W Polsce znana tylko z jednego stanowiska, położonego między miejscowościami Korynie i Machnów (woj. lubelskie), gdzie złowiono jeden okaz i znaleziono kilka innych w wypluwkach. Brak jest jakichkolwiek danych na temat liczebności i trendów populacyjnych smużki stepowej w Polsce. Niewiele także wiadomo o potencjalnych zagrożeniach tego gatunku. Do najważniejszych należy niewątpliwie fragmentacja i zanikanie siedlisk kserotermicznych.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek ? 😐
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Obszar Żurawce, jedyne znane stanowisko w Polsce należy uznać za znaczący dla krajowej populacji, pomimo braku możliwości oszacowania procentu krajowej populacji.

---

1. Nazwa łacińska: *Spermophilus citellus*
2. Nazwa polska: suseł moręgowany
3. Miejsce w systematyce: *Mammalia*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Suseł moręgowany występuje na rozproszonych, stale kurczących się stanowiskach w środkowej oraz południowo-wschodniej Europie. Generalnie wyróżnić można dwie populacje: środkowoeuropejską oraz bałkańską. W środkowej Europie niewielkie subpopulacje przetrwały w Czechach, Słowacji i Austrii. Liczniejsze kolonie występują jeszcze na Węgrzech. Populacja bałkańska występuje m.in. w Rumunii, Bułgarii, na terenie innych państw bałkańskich oraz na Ukrainie. Odrębne populacje występują także w Turcji. Susły żyjące w Polsce należały do populacji środkowoeuropejskiej. Występowały głównie na Wyżynie i Nizinie Śląskiej, ale niekiedy spotykano je nawet w okolicach Zielonej Góry. Najwięcej kolonii zanikło w latach 1939–1962. Ostatnie pewne stwierdzenia susła moręgowanego w Polsce miały miejsce na Opolszczyźnie w latach siedemdziesiątych XX wieku. Głównym zagrożeniem dla tego gatunku jest zanik siedlisk kserotermicznych. Rozpoczęto program reintrodukcji tego gatunku na teren Polski.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek ? ☹!
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: proponujemy utworzenie obszaru Kamień Śląski – w miejscu planowanego wypuszczenia reintrodukowanych susłów.

1. **Nazwa łacińska:** *Spermophilus suslicus*
2. **Nazwa polska:** suseł perełkowany
3. **Miejsce w systematyce**: *Mammalia*
4. **Rozmieszczenie, polskie zasoby:** Jest to wschodnioeuropejski gatunek, związany ze stepami. Występuje na niewielkich obszarach stepowych na Ukrainie, w Mołdawii, Rosji i południowo-wschodniej Polsce. Krajowa populacja susła zasiedla płd.-wsch. część Wyżyny Lubelskiej oraz częściowo Roztocze. Liczebność susła perełkowanego w Polsce ocenia się na kilkanaście tysięcy osobników. Znane są tylko dwie duże kolonie: Świdnik k. Lublina (ok. 11 tys. osobników) i Tyszowce – Pastwiska nad Huczwą (ok. 1 tys. osobników). Na pozostałych stanowiskach występuje niewiele zwierząt. Polska populacja susłów najprawdopodobniej jest oderwana od jej głównego zasięgu na Ukrainie i jest poważnie zagrożona wyginięciem.
Najważniejsze zagrożenie to zanik siedlisk, wskutek intensyfikacji rolnictwa oraz zabudowy i zalesiania terenów otwartych.
5. **W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek ?** 😐 Z 7 najważniejszych stanowisk susła perełkowanego propozycja rządowa chroni 6. Proponujemy włączyć jeszcze jedno stanowisko, na którym występuje niewielka populacja, ale utrzymuje się tam długo i ma duże szanse na odrodzenie się.
6. **Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000:** Proponujemy dodanie obszaru Zachodniowołyńska Dolina Bugu.

---

1. **Nazwa łacińska:** *Ursus arctos*
2. **Nazwa polska:** niedźwiedź brunatny
3. **Miejsce w systematyce:** *Mammalia*
4. **Rozmieszczenie, polskie zasoby:** W Europie występuje obecnie tylko wyspowo w Skandynawii, Karpatach, Pirenejach, Apeninach, Alpach i na Półwyspie Bałkańskim (prawie wyłącznie w regionach biogeograficznych alpejskim i borealnym). Większe obszary zajmuje w Europie Wschodniej. W Polsce na stałe żyje tylko w Karpatach, choć często migruje na znaczne odległości. Jego liczebność ocenia się na 100 – 130 osobników. Od kilku lat liczebność krajowej populacji niedźwiedzi ustabilizowała się na tym poziomie i nie wykazuje większych wahań. Głównym zagrożeniem dla tego gatunku jest kurczenie się i fragmentacja siedlisk wskutek eksploatacji lasów i wzrostu ruchu turystycznego oraz izolacja poszczególnych populacji.
5. **W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek ?** ☹ Z 10 znaczących obszarów propozycja rządowa obejmuje 6. Ze względu na bardzo niską liczebność tego gatunku, niewielki zasięg jego występowania, migracje, a także biorąc pod uwagę fakt, że jest to gatunek priorytetowy proponujemy dodać pozostałe 4 obszary.
6. **Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000**:

Proponujemy dodanie następujących obszarów:

- Beskid Żywiecki,
- Ostoja Gorczańska,
- Ostoja Jaśliska,
- Ostoja Popradzka.

W obszarach Babia Góra i na Policy kategorie opisujące liczebność populacji powinny być zmienione z D na C, a obszary uznane za znaczące dla gatunku.

GADY – REPTILIA

1. **Nazwa łacińska:** *Emys orbicularis*
2. **Nazwa polska:** żółw błotny
3. **Miejsce w systematyce:** *Reptilia*

4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Zasięg żółwia błotnego obejmuje większą część centralnej, południowej i zachodniej Europy, zachodnią Azję i płn-zach Afrykę. Występuje prawie w całym regionie biogeograficznym kontynentalnym. W Polsce najsilniejsza populacja zachowała się na Pojezierzu Łęczyńsko-Włodawskim. Pojedyncze, rozproszone stanowiska znajdują się na niżu, w różnych częściach kraju, zwłaszcza w Polsce zachodniej, okolicach Olsztyna i Radomia. Brak jest dokładnych informacji co do liczebności żółwi błotnych na terenie Polski, jednak wiadomo, że gatunek ten występuje bardzo nielicznie. Populacja łęczyńsko-włodawska liczy co najmniej kilkaset osobników, inne większe stanowiska kilkanaście – kilkadziesiąt zwierząt. Nie ma precyzyjnych danych o dynamice krajowej populacji. Do największych zagrożeń dla tego gatunku należy osuszanie terenów podmokłych oraz zalesianie położonych w ich pobliżu nieużytków, na których gady te składają jaja.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☹ Propozycja rządowa objęła zaledwie 10 ostoi tego gatunku. To zdecydowanie za mało, aby skutecznie chronić żółwia błotnego w naszym kraju. W Polsce poszczególne populacje są izolowane, dlatego ważne jest, aby zachować jak największą liczbę nawet niewielkich stanowisk. Pominięto m.in. bardzo istotne ostoje: Lasy Sobiborskie (druga co do liczebności ostoja w Polsce!), Puszcza Drawska, Dolina Ilanki i Ujście Ilanki.
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Proponujemy włączenie do sieci następujących obszarów:

- Dolina Ilanki,
- Jezioro Lubie i Dolina Drawy,
- Lasy Bierzwnickie,
- Lasy Sobiborskie,
- Ostoja Napiwodzko-Ramucka,
- Ostoja Parczewska,
- Ostoja Piska,
- Przełom Wisły w Małopolsce,
- Puszcza Barlinecka,
- Puszcza Kozienicka,
- Ujście Ilanki,
- Uroczyska Puszczy Drawskiej.

PŁAZY – AMPHIBIA

1. Nazwa łacińska: *Bombina bombina*
2. Nazwa polska: kumak nizinny
3. Miejsce w systematyce: *Amphibia*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Kumak nizinny rozprzestrzeniony jest na nizinach od Uralu na wschodzie, po Dolinę Łaby i środkową Austrię na zachodzie. Populacje południowe oddzielone są od północnych pasmami Karpat i Sudetów, gdzie gatunek ten nie występuje. W Europie kumak nizinny związany jest przede wszystkim z regionem biogeograficznym atlantyckim. W Polsce występuje najprawdopodobniej na całym obszarze, z wyjątkiem Karpat i Sudetów. Brak jest danych dotyczących liczebności tego gatunku w naszym kraju. Kumak nizinny nie jest obecnie w Polsce zagrożony, narażone na wyginięcie mogą być jednak niektóre populacje lokalne. Do potencjalnych zagrożeń tego gatunku należy zanik miejsc rozrodu i zimowania: osuszanie mokradeł, likwidacja starorzeczy i regulacja rzek, zasypywanie małych przydomowych sadzawek.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek ? ☺
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: brak.

1. Nazwa łacińska: *Bombina variegata*
2. Nazwa polska: kumak górski
3. Miejsce w systematyce: *Amphibia*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Gatunek ten występuje w górach i na wyżynach większej części Europy: głównie w krajach alpejskich, Karpatach i na Bałkanach. Związany jest przede wszystkim z regionem biogeograficznym alpejskim. W Polsce jego zasięg obejmuje przede wszystkim Karpaty i ich przedgórze. Nieliczne stanowiska notowane są we wschodnich Sudetach. Brak jest danych liczbowych odnośnie populacji polskiej. Obecnie, zwłaszcza w południowo-wschodniej części kraju, nie jest ona zagrożona. Do potencjalnych zagrożeń tego gatunku należy zanikanie miejsc rozrodu, głównie niewielkich, płytkich zbiorników wodnych.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☺
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: brak.

---

1. Nazwa łacińska: *Triturus cristatus*
2. Nazwa polska: traszka grzebieniasta
3. Miejsce w systematyce: *Amphibia*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Jej zasięg obejmuje Europę północną, środkową i wschodnią na północ od Alp i Karpat. W Polsce notowana, dość nielicznie, na terenie całego kraju, do wysokości 800 m n.p.m. Brak jest szczegółowych danych na temat liczebności polskiej populacji. Jako całość nie jest ona obecnie zagrożona, zanikać mogą jednak niektóre izolowane populacje lokalne. Do najistotniejszych zagrożeń dla tego gatunku należy niszczenie miejsc rozrodu (odwadnianie terenu, zasypywanie lub zanieczyszczanie niewielkich zbiorników wodnych).
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek ? ☺
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: brak.

---

1. Nazwa łacińska: *Triturus montandoni*
2. Nazwa polska: traszka karpacka
3. Miejsce w systematyce: *Amphibia*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Traszka karpacka występuje tylko w Karpatach oraz w Jesenikach (wschodni fragment Sudetów). Związana jest przede wszystkim z regionem biogeograficznym alpejskim.W Polsce występuje w południowych częściach województw: Śląskiego, Małopolskiego i Podkarpackiego, od dolnego piętra pogórza, do ok. 1600 m n.p.m. w Tatrach. W Polskich Karpatach jest zdecydowanie mniej liczna w części zachodniej, natomiast jej liczebność wzrasta na wschód, najliczniej występuje w Beskidzie Niskim i Bieszczadach. Rząd wielkości populacji polskiej oceniany jest na dziesiątki tysięcy osobników. Traszka karpacka nie jest obecnie w Polsce szczególnie zagrożona. Potencjalne zagrożenia związane są przede wszystkim z zanikiem miejsc rozrodu – małych zbiorników wodnych.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☹ Z 13 znaczących ostoi tego gatunku propozycja rządowa objęła zaledwie 6. Dla ochrony populacji traszki karpackiej konieczne jest dodanie co najmniej 4 kolejnych. W każdej z tych stanowisk (z wyjątkiem Ostoi Jaśliskiej) stwierdzono obecność ponad 2% krajowej populacji gatunku.
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Do sieci Natura 2000 powinny zostać włączone następujące obszary:

- Beskid Żywiecki,
- Góry Słonne,
- Ostoja Gorczańska,
- Ostoja Jaśliska.

RYBY I KRĄGŁOUSTE – PISCES ET CYCLOSTOMATA

1. Nazwa łacińska: *Acipenser sturio*
2. Nazwa polska: jesiotr zachodni
3. Miejsce w systematyce: *Pisces*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Pierwotnie zasięg tego gatunku obejmował prawdopodobnie większość przybrzeżnych morskich wód Europy. Na tarło wstępował do dużych rzek. Obecnie występuje lokalnie i skrajnie nielicznie. W Polsce nie notowano jesiotrów od lat 60.
Badania genetyczne prowadzone na okazach muzealnych pochodzących z Bałtyku wskazują, że jesiotry ze zlewiska tego morza należały do innego gatunku – północnoamerykańskiego jesiotra ostronosego (*Acipenser oxyrinchus*). Najprawdopodobniej jesiotr zachodni nigdy nie występował więc na terenie Polski.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ✞ Gatunek ten obecnie nie występuje w Polsce w stanie dzikim.
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: brak.

---

1. Nazwa łacińska: *Alosa alosa*
2. Nazwa polska: aloza
3. Miejsce w systematyce: *Pisces*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Występuje w przybrzeżnych wodach północnego Atlantyku od południowej Norwegii do północnej Afryki oraz w zachodniej części Morza Śródziemnego, wokół Wysp Brytyjskich i południowej Islandii (głównie region atlantycki i śródziemnomorski). Na terenie całego zasięgu rzadka i silnie zagrożona.
W Polsce skrajnie rzadki gatunek. W drugiej połowie XX w. stwierdzona zaledwie dwukrotnie. Jako potencjalne miejsce występowania alozy wymienia się obszar morski Wolińskiego Parku Narodowego oraz Słowińskiego Parku Narodowego.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☺
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: brak.

---

1. Nazwa łacińska: *Alosa fallax*
2. Nazwa polska: parposz
3. Miejsce w systematyce: *Pisces*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Występuje w przybrzeżnych wodach północnego Atlantyku od południowej Norwegii do północnej Afryki, przy południowych wybrzeżach Wysp Brytyjskich oraz w Bałtyku (region atlantycki). Tworzy kilka podgatunków. Bałtyk zamieszkuje podgatunek nominatywny *Alosa fallax fallax.* Gatunek silnie zagrożony w wielu krajach. W Polsce występuje nielicznie w wodach przybrzeżnych Bałtyku, głównie w rejonie zatok: Pomorskiej i Gdańskiej oraz zalewów: Szczecińskiego i Wiślanego. Pojedyncze osobniki poławiane są w dolnej i środkowej Wiśle. Liczebność nieznana. Od lat 50. poławia się jedynie pojedyncze osobniki.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☺
6.Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: brak.

1. Nazwa łacińska: *Aspius aspius*
2. Nazwa polska: boleń
3. Miejsce w systematyce: *Pisces*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Występuje od Europy Środkowej do Uralu, a także w południowej Skandynawii (głównie region kontynentalny i borealny). Lokalnie dość liczny. W Polsce, zwłaszcza na niżu, jest to rozpowszechniony i dość liczny gatunek. Najsilniejsze populacje występują w dużych rzekach niżowych (Wisła, Bug, Odra, Warta, Noteć, Pilica, San). Występuje też w niektórych jeziorach, zwłaszcza przepływowych oraz w zbiornikach zaporowych. Liczebność nieznana, prawdopodobnie rzędu setek tysięcy osobników dorosłych. Obecnie nie należy do gatunków zagrożonych.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? 😐
Gatunek ten jest stwierdzany w wielu ostojach (jest to ryba jeszcze rozpowszechniona i dość liczna na terenie całego kraju). Propozycja rządowa obejmuje około 30% ważnych ostoi tego gatunku. Nie uwzględnia kilku najbardziej typowych i dobrze zachowanych siedlisk bolenia, zlokalizowanych w dolinach dużych, nieuregulowanych rzek niżowych.
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Proponuje się dodanie następujących obszarów będących typowymi siedliskami tego gatunku:

- Dolina Pilicy,
- Łęgi Odrzańskie,
- Ostoja Przemyska,
- Wisła Środkowa,
- Zachodniowołyńska Dolina Bugu.

---

1. Nazwa łacińska: *Cobitis taenia*
2. Nazwa polska: koza
3. Miejsce w systematyce: *Pisces*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Szeroko rozpowszechniony gatunek występujący praktycznie w całej Europie za wyjątkiem północnej Skandynawii i Rosji. Na terenie całej Europy występują poliploidalne kozy które są wynikiem hybrydyzacji różnych gatunków *Cobitis*. Badania cytogenetyczne wykazały, że *Cobitis taenia sensu stricto* występuje w zlewisku Bałtyku, w Szwecji, Francji, Niemczech Anglii i kilku rzekach zachodniej Rosji.
W Polsce gatunek ten jest rozpowszechniony na terenie całego kraju. Badania cytogenetyczne w 16 wybranych miejscach wykazały jednak, że tylko w 3 z nich występowały „czyste" populacje kozy. Na pozostałych stanowiskach stwierdzono występowanie hybrydów. Liczebność tego gatunku jest nieznana.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? 😐 Propozycja rządowa przewiduje ochronę tylko około 40% ważnych ostoi tego gatunku. Nie uwzględnia kilku najbardziej typowych i dobrze zachowanych siedlisk, zlokalizowanych głównie w dolinach dużych, nieuregulowanych rzek niżowych.
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Proponuje się dodanie następujących obszarów:

- Bagienna dolina Drwęcy,
- Dybowska Dolina Wisły,
- Nieszawska Dolina Wisły,
- Grądy w Dolinie Odry,
- Dolina Pilicy,
- Poleska Dolina Bugu,
- Zachodniowołyńska Dolina Bugu,
- Lasy Sobiborskie.

1. Nazwa łacińska: *Cottus gobio*
2. Nazwa polska: głowacz białopłetwy
3. Miejsce w systematyce: *Pisces*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Szeroko rozpowszechniony gatunek występujący od Francji przez cała Europę Środkową aż do Uralu, zasiedla także Wyspy Brytyjskie i południową część Skandynawii (głównie region borealny i kontynentalny, w mniejszym stopniu atlantycki). Lokalnie w odpowiednich siedliskach jest dość liczny. Wrażliwy na zanieczyszczenie wód stąd w wielu rejonach Europy Zachodniej wyginął.
W Polsce w odpowiednich siedliskach dość liczny. Najliczniej występuje w rzekach przymorskich oraz w dorzeczach górnej Odry, Wisły i Sanu. Liczebność nieznana. Podstawowe zagrożenia to regulacja rzek i potoków oraz zanieczyszczenie wód.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? 😐 Propozycja rządowa obejmuje około 50% ważnych ostoi tego gatunku. Nie uwzględnia kilku najbardziej typowych i dobrze zachowanych siedlisk głowacza białopłetwego, zwłaszcza w rzekach pomorskich.
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Proponuje się dodanie następujących obszarów:

- Dolina Radwi, Chotli i Chocieli,
- Jezioro Lubie i Dolina Drawy,
- Ostoja Przemyska,
- Uroczyska Puszczy Drawskiej,
- Dolina Wieprzy i Studnicy.

---

1. Nazwa łacińska: *Eudontomyzon mariae*
2. Nazwa polska: minóg ukraiński
3. Miejsce w systematyce: *Cyclostomata*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Występuje w północno-zachodniej części zlewiska Morza Czarnego – w dorzeczu Dniestru, Dniepru, Donu, Dunaju, w zlewisku Adriatyku i Morza Egejskiego (głównie region stepowy, kontynentalny, częściowo panoński i alpejski). Lokalnie jest gatunkiem dość licznym. W Polsce znanych jest około 100 stanowisk tego gatunku. Najliczniej występuje w dorzeczu Narwi i Pilicy. Poza tym tylko lokalnie i bardzo nielicznie w dorzeczu górnej Wisły i Sanu. Liczebność nieznana, prawdopodobnie rzędu kilkudziesięciu tysięcy osobników dorosłych. Podstawowe zagrożenia to hydrotechniczna zabudowa cieków i zanieczyszczenie wód.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? 😐 Propozycja rządowa przewiduje ochronę tego gatunku tylko w dorzeczu Narwi pomijając bardzo ważną metapopulację z dorzecza Pilicy. Pominięto także ważną ostoję jaką jest Puszcza Knyszyńska.
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Proponuje się dodanie następujących obszarów:

- Dolina Pilicy,
- Ostoja Knyszyńska.

---

1. Nazwa łacińska: *Gobio albipinnatus*
2. Nazwa polska: kiełb białopłetwy
3. Miejsce w systematyce: *Pisces*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Jego areał rozciąga się od Niemiec poprzez Europę Środkową do Uralu na wschodzie (głównie region kontynentalny i stepowy). Lokalnie jest dość liczny. Ze względu na trudności w odróżnienia od kiełbia *Gobio gobio* jego liczebność prawdopodobnie jest często zaniżana.

W Polsce znanych jest około 20 stanowisk. Najważniejsze z nich to: dolny Bug, San, dolna Warta, środkowa Odra i Wisła. Liczebność nieznana, prawdopodobnie rzędu kilkuset tysięcy osobników dorosłych. Trendy liczebności nieznane. Podstawowe zagrożenia to regulacja i zanieczyszczenie rzek.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☹! W propozycji rządowej uwzględniono tylko jedną z kilku ważnych ostoi tego gatunku w Polsce – Ostoję Nadbużańską.
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Proponuje się dodanie następujących ważnych dla tego gatunku obszarów:

- Łęgi Odrzańskie,
- Grądy w Dolinie Odry,
- Dybowska Dolina Wisły,
- Ujście Warty,
- Ostoja Piska.

---

1. Nazwa łacińska: *Gobio kessleri*
2. Nazwa polska: kiełb Kesslera
3. Miejsce w systematyce: *Pisces*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Występuje na stosunkowo niewielkim obszarze w dorzeczach Sanu, Dniestru, Dunaju oraz w dorzeczu rzeki Vardar w zlewisku Morza Egejskiego. W Polsce jego występowanie ogranicza się tylko do niewielkiego obszaru w dorzeczu Sanu. Są to najbardziej na północ wysunięte stanowiska tego gatunku w Europie. Liczebność nieznana, prawdopodobnie rzędu kilkuset tysięcy osobników dorosłych.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☹! Propozycja rządowa nie obejmuje żadnej ostoi tego gatunku.
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Konieczne jest dodanie następujących obszarów, obejmujących większość zasięgu tego gatunku w Polsce:

- Ostoja Przemyska,
- Góry Słonne.

---

1. Nazwa łacińska: *Hucho hucho*
2. Nazwa polska: głowacica
3. Miejsce w systematyce: *Pisces*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Występuje głównie w dorzeczu Dunaju (region kontynentalny, alpejski i panoński). Ze względu na silną antropopresję (utrata siedlisk i wysokie pozyskanie) zmniejsza się jej liczebność i obecnie występuje na około 50% pierwotnego areału. W Polsce wyginęła na autochtonicznych stanowiskach (rzeki Czarna Orawa i Czadeczka) w latach 70. Introdukowano ja w kilku innych rzekach i obecnie występuje w Bobrze, Nysie Kłodzkiej, Gwdzie, Sole, Skawie, Rabie i Sanie. Liczebność populacji ocenia się na około 2000 osobników dorosłych.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☺
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: brak.

---

1. Nazwa łacińska: *Lampetra fluviatilis*
2. Nazwa polska: minóg rzeczny
3. Miejsce w systematyce: *Cyclostomata*

4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Występuje głównie w zlewiskach Bałtyku i Morza Północnego (region borealny, atlantycki i kontynentalny) oraz w zachodnich Włoszech (region śródziemnomorski).
W Polsce jego występowanie ogranicza się głównie do północno-zachodniej części kraju. Zasiedla głównie rzeki przymorskie. Stwierdzono go również w dorzeczu Noteci, dolnej Wisły i środkowej Odry, a także w Zalewie Szczecińskim i Wiślanym. Liczebność nieznana, prawdopodobnie rzędu kilkudziesięciu tysięcy osobników dorosłych. Głównymi zagrożeniami była zbyt duża gospodarcza eksploatacja tego gatunku, a obecnie także regulacja rzek i zanieczyszczenie wód.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? 😐 Propozycja rządowa uwzględniła tylko około 30% ważnych ostoi tego gatunku w Polsce.
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Proponuje się dodanie następujących obszarów:

- Dolina Radwi, Chotli i Chocieli,
- Dolina Słupi,
- Jezioro Lubie i Dolina Drawy,
- Nieszawska Dolina Wisły,
- Uroczyska Puszczy Drawskiej.

---

1. Nazwa łacińska: *Lampetra planeri*
2. Nazwa polska: minóg strumieniowy
3. Miejsce w systematyce: *Cyclostomata*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Występuje głównie w zlewiskach Morza Północnego i Bałtyku, zasiedla także Wyspy Brytyjskie i Irlandię (region atlantycki, kontynentalny, borealny), lokalnie także w zachodnich Włoszech (region śródziemnomorski).
W Polsce jest jeszcze gatunkiem dość licznym. Najliczniejsze populacje zasiedlają dorzecza górnej Wisły i Odry oraz rzeki przymorskie. Najrzadszy jest w północno-wschodniej Polsce, gdzie zastępuje go minóg ukraiński. Liczebność tego gatunku w Polsce szacuje się na kilkadziesiąt tysięcy osobników dorosłych. Główne zagrożenia to regulacja cieków i zanieczyszczenie wód.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? 😐 Propozycja rządowa przewiduję ochronę tylko około 50% ważnych ostoi tego gatunku.
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Proponuje się dodanie następujących obszarów:

- Dolina Bobru,
- Dolina Pilicy,
- Jezioro Lubie i Dolina Drawy,
- Ostoja Przemyska,
- Uroczyska Puszczy Drawskiej,
- Dolina Wieprzy i Studnicy.

---

1. Nazwa łacińska: *Misgurnus fossilis*
2. Nazwa polska: piskorz
3. Miejsce w systematyce: *Pisces*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Występuje od północnej Francji przez Europę Środkową, dorzecze Dunaju, aż po dorzecze Wołgi (głównie region kontynentalny, częściowo borealny i atlantycki). Obecnie w znacznych obszarach swojego areału wyginął.

W Polsce do lat 50. był gatunkiem pospolitym, obecnie szybko zanikającym. Występuje w całym kraju. Najliczniejsze populacje występują w dolinach dużych rzek niżowych oraz lokalnie w dużych kompleksach stawów karpiowych. Liczebność nieznana, prawdopodobnie rzędu setek tysięcy osobników dorosłych. Podstawowe zagrożenia to osuszanie terenów podmokłych, regulacja rzek, zanieczyszczenie wód.

5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? 😐 Gatunek ten jest stwierdzany w wielu obszarach zgłoszonych w propozycji rządowej (ryba ta, choć szybko zanikająca, to jest jeszcze rozpowszechniona na terenie prawie całego kraju). Propozycja ta obejmuje około połowy ważnych ostoi tego gatunku. Nie uwzględnia kilku najbardziej typowych i dobrze zachowanych siedlisk piskorza, zlokalizowanych głównie w dolinach dużych, nieuregulowanych rzek niżowych.

6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Proponuje się dodanie następujących obszarów:

- Dolina Bobru,
- Dolina Pilicy,
- Poleska Dolina Bugu,
- Wisła Środkowa,
- Zachodniowołyńska Dolina Bugu,
- Ujście Warty.

---

1. Nazwa łacińska: *Pelecus cultratus*
2. Nazwa polska: ciosa
3. Miejsce w systematyce: *Pisces*

4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Występuje w południowo-wschodniej części basenu Morza Bałtyckiego oraz w północnej części basenu Morza Czarnego (region kontynentalny i borealny). Lokalnie dość liczna.

W Polsce występuje prawie wyłącznie w rejonie ujścia Wisły i Odry. Najliczniejsza (liczebność rzędu setek tysięcy osobników) jest w Zalewie Wiślanym oraz Szczecińskim. Stwierdzona także nielicznie w zatoce Gdańskiej w ujściowych odcinkach Odry i Wisły, a pojedyncze osobniki także w górnej Warcie.

5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☺
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: brak.

---

1. Nazwa łacińska: *Petromyzon marinus*
2. Nazwa polska: minóg morski
3. Miejsce w systematyce: *Cyclostomata*

4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Szeroko rozpowszechniony gatunek w północnym Atlantyku od Islandii, przez północą Skandynawię, do południowych wybrzeży półwyspu Iberyjskiego. Występuje też w Bałtyku i północno-zachodniej części Morza Śródziemnego. Najliczniejsze populacje zasiedlają Morze Północne, Wyspy Brytyjskie i Francję. Zasiedla głównie region atlantycki, częściowo śródziemnomorski oraz borealny. W Bałtyku jest nieliczny, występuje głównie w jego północno-wschodnich rejonach.

W Polsce jest najrzadszym z minogów. Sporadycznie łowiony bywa w Zalewie Wiślanym skąd wstępuje głównie do Pasłęki. Poza tym stwierdzono jego obecność w Mołtawie w Gdańsku oraz w Jez. Dąbie. Szacuje się, że liczebność populacji występującej w Polsce, może wynosić kilkadziesiąt osobników dorosłych.

5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☺
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: brak.

1. Nazwa łacińska: *Phoxinus percnurus* (*Eupallasella percnurus*)
2. Nazwa polska: strzebla błotna
3. Miejsce w systematyce: *Pisces*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Występuje w rozległym, ale wyspowym areale od Europy Środkowej aż do Japonii. Tworzy zazwyczaj niewielkie, izolowane populacje (region kontynentalny i borealny). W Polsce występuje głównie na Polesiu Lubelskim, Pojezierzu Kaszubskim oraz lokalnie na Nizinie Wielkopolsko-Kujawskiej. Stanowiska w Polsce leżą na zachodniej granicy zasięgu tego gatunku. Liczebność nieznana, prawdopodobnie rzędu setek tysięcy osobników dorosłych. Podstawowe zagrożenia to osuszanie terenów podmokłych oraz zanikanie niewielkich zbiorników na skutek procesów sukcesyjnych.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? 😐 Propozycja rządowa z 9 ważnych ostoi tej ryby pominęła 3, które są jednymi z najważniejszych w Polsce.
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Proponuje się dodanie następujących obszarów:

- Cyprianka,
- Dobromyśl,
- Lasy Sobiborskie.

---

1. Nazwa łacińska: *Rhodeus sericeus amarus*
2. Nazwa polska: różanka
3. Miejsce w systematyce: *Pisces*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Występuje od Francji po zlewiska Morza Czarnego i Kaspijskiego. Populacje introdukowane występują lokalnie na Wyspach Brytyjskich, w Irlandii, Islandii, Danii, Szwecji, Finlandii i Grecji.
W Polsce występuje na całym niżu, zwykle bardzo nielicznie. Lokalnie, w niektórych zbiornikach może być gatunkiem bardzo licznym. Liczebność nieznana, prawdopodobnie rzędu setek tysięcy osobników dorosłych. Gatunek ściśle związany z obecnością małży z rodziny *Unionidae* wrażliwych na zanieczyszczenie wody.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? 😐
Propozycja rządowa objęła tylko około 50% ważnych ostoi tego gatunku. Pominęła kilka typowych siedlisk różanki, zlokalizowanych głównie w dolinach dużych rzek niżowych.
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Proponuje się dodanie następujących obszarów:

- Dolina Bobru,
- Dolina Pilicy,
- Jezioro Lubie i Dolina Drawy,
- Zachodniowołyńska Dolina Bugu.

---

1. Nazwa łacińska: *Sabanajewia aurata*
2. Nazwa polska: koza złotawa
3. Miejsce w systematyce: *Pisces*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Występuje na stosunkowo niewielkim areale, w zlewisku południowego Bałtyku oraz zlewisku Morza Czarnego (głównie region kontynentalny). Najliczniejsze populacje zasiedlają Dunaj i jego dopływy oraz Dniestr.
W Polsce jej występowanie ogranicza się prawie wyłącznie do dolnego Bugu i jego dopływów. Pojedyncze stanowiska znane są też ze środkowej Odry, Pilicy i Warty. Liczebność nieznana, prawdopodobnie rzędu kilkudziesięciu tysięcy osobników dorosłych.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☺
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: brak.

1. Nazwa łacińska: *Salmo salar*
2. Nazwa polska: łosoś
3. Miejsce w systematyce: *Pisces*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Występuje w północnym Atlantyku na wschodzie od rzeki Kara w Rosji do Portugalii na zachodzie. Obejmuje swoim zasięgiem całe Wyspy Brytyjskie, Islandię i Skandynawię oraz Bałtyk (głównie region borealny i atlantycki). W wielu rejonach areału wyginął w wyniku wzmożonej antropopresji (hydrotechniczna zabudowa i zanieczyszczenie rzek, wysokie pozyskanie gospodarcze).
W Polsce wyginął w latach 80. (ostatnie stanowisko – rzeka Drawa). W wyniku introdukcji prowadzonej od roku 1985 stabilne i dość liczne populacje zasiedlają obecnie kilka rzek pomorskich (Wieprza, Grabowa, Parsęta, Drwęca, Słupia, Rega), a ostatnio także dopływy Warty i Noteci (Drawa, Gwda, Wełna).
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☹ W propozycji rządowej pominięto około 80% ważnych ostoi tego gatunku, zwłaszcza w rzekach pomorskich.
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Proponuje się dodanie następujących obszarów:

- Bagienna Dolina Drwęcy,
- Uroczyska Puszczy Drawskiej,
- Jezioro Lubie i Dolina Drawy,
- Dybowska Dolina Wisły,
- Dolina Słupi,
- Dolina Wieprzy i Studnicy,
- Dolina Regi,
- Dolina Grabowej,
- Dolina Wełny.

BEZKRĘGOWCE – INVERTEBRATA

1. Nazwa łacińska: *Anisus vorticulus*
2. Nazwa polska: zatoczek łamliwy
3. Miejsce w systematyce: *Mollusca*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Gatunek ten zasiedla Europę, od Francji i Włoch na zachodzie, po Syberię na wschodzie. Na północy dochodzi do południowej Skandynawii. W Europie środkowej jego stanowiska są rozproszone, a ich liczba maleje. W Polsce występuje głównie w płn. części kraju (Pobrzeże Bałtyku, Pomorze, Mazury), na Niz. Wielkopolsko-Kujawskiej, Mazowszu, Puszczy Białowieskiej, Wyżynie Małopolskiej i Śląsku. Brak danych odnośnie liczebności krajowej populacji. Uważany jest za gatunek rzadki, którego liczebność się zmniejsza. Zagrożeniem dla niego jest zanikanie i degradacja siedlisk – głównie małych zbiorników wodnych.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☹ Propozycja rządowa obejmuje zaledwie 4 ostoje tego gatunku. Biorąc pod uwagę zanik stanowisk tego gatunku, należy włączyć do sieci co najmniej 2 dalsze, gdzie występują jeszcze dość silne populacje.
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Proponujemy włączenie do sieci następujących obszarów:

- Dolina Pilicy,
- Dolna Odra.

---

1. Nazwa łacińska: *Boros schneideri*
2. Nazwa polska: ponurek Schneidera
3. Miejsce w systematyce: *Insecta*

4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Gatunek palearktyczny. Jego zasięg rozciąga się od północno-wschodniej i wschodniej Europy po Japonię. Kilka jego izolowanych stanowisk znajduje się w Europie Środkowej (Polska, Rumunia, Słowacja). W Polsce stwierdzony był na Pogórzu Przemyskim, w Tatrach, Górach Świętokrzyskich i Puszczy Białowieskiej. Ostatnie badania potwierdziły tylko to ostatnie stanowisko. Brak danych liczbowych odnośnie populacji, ale wydaje się, że jest skrajnie nieliczny i zanikający. Największym potencjalnym zagrożeniem dla tego gatunku jest intensywna gospodarka leśna – głównie usuwanie drzew próchniejących i martwych.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☺
6.Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: brak.

---

1. Nazwa łacińska: *Buprestis splendens*
2. Nazwa polska: bogatek wspaniały
3. Miejsce w systematyce: *Insecta*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Jest gatunkiem eurosyberyjskim. Mimo że występuje prawie w całej Europie, spotykany jest bardzo rzadko, a w wielu europejskich krajach dotąd nie odnaleziono go wcale. Występuje na nielicznych, oderwanych stanowiskach. Relikt lasów pierwotnych. W Polsce odnotowywany wyłącznie z terenów Puszczy Białowieskiej. Spotykany jest bardzo rzadko i nie ma możliwości oszacowania liczebności populacji.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☺
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: brak.

---

1. Nazwa łacińska: *Callimorpha quadripunctaria*
2. Nazwa polska: krasopani hera
3. Miejsce w systematyce: *Insecta*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Motyl ten występuje w środkowej i południowej Europie oraz w Azji Mniejszej. Przez południową Polskę przebiega północna granica zasięgu tego gatunku. W naszym kraju jego stanowiska rozmieszczone są na pogórzu Karpat. Wielkość populacji nie jest znana, ale krasopani hera nie wydaje się być obecnie gatunkiem zagrożonym.
5.W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☺
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: brak.

---

1. Nazwa łacińska: *Carabus variolosus*
2. Nazwa polska: biegacz urozmaicony
3. Miejsce w systematyce: *Insecta*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Gatunek niskich gór i pogórzy. Areał jego występowania obejmuje środkową i południowo-wschodnią Europę. Przez południową Polskę biegnie północno-zachodnia granica zasięgu tego gatunku. W naszym kraju występuje głównie w Sudetach, Karpatach i na ich pogórzach. Notowany także na Wyż. Lubelskiej, Krakowsko-Częstochowskiej, Górnym Śląsku i Niz. Sandomierskiej. Brak jest danych szacujących stan populacji, ale wydaje się, że jest on dość stabilny. Zwykle chrząszcz ten spotykany jest rzadko i w niewielkiej liczbie osobników, ale na niektórych obszarach (np. w Bieszczadach) występuje dość licznie.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☺
6.Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: brak

1. Nazwa łacińska: *Carabus zawadzkii*
2. Nazwa polska: biegacz Zawadzkiego
3. Miejsce w systematyce: *Insecta*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Biegacz ten jest endemitem wschodnio-karpackim. Występuje w południowo-wschodniej Polsce, wschodniej Słowacji, zachodniej Ukrainie, północno-wschodnich Węgrzech i północnej Rumunii. W Polsce spotykany jest w Bieszczadach i na ich przedgórzach. Przez Polskę przebiega północno-zachodnia granica zasięgu tego gatunku. Podobnie jak w przypadku większości bezkręgowców określenie liczebności populacji jest praktycznie niemożliwe. Wiadomo jednak, że jest bardzo rzadki. Z Polski znanych jest 7 stanowisk, z niewielką liczbą osobników. Najważniejszym, potencjalnym zagrożeniem jest zbiór w celach kolekcjonerskich.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek ? ☺
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: brak.

---

1. Nazwa łacińska: *Cerambyx cerdo*
2. Nazwa polska: kozioróg dębosz
3. Miejsce w systematyce: *Insecta*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Występuje w większej części Europy (na północy sięga do płd. Skandynawii, Litwy i Łotwy), a także północnej Afryce i niektórych rejonach zachodniej Azji. Miejscami (w południowej Europie) jest dość liczny, ale w wielu miejscach jego zasięg ma charakter wyspowy. W Polsce najwięcej stanowisk znajduje się w płd.-zach. części kraju, poza tym występuje lokalnie. Brak danych o liczebności populacji. W ciągu ostatnich 25 lat odnotowano tylko 29 stanowisk. Największym zagrożeniem dla tego gatunku jest wycinanie starych dębów oraz stosowanie na nich zabiegów pielęgnacyjnych.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek ? ☹ W propozycji rządowej znalazło się 10 ważnych ostoi tego gatunku. Aby w wystarczającym stopniu chronić populację tego rzadkiego chrząszcza należy dodać przynajmniej 5 dalszych obszarów.
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000:
Proponujemy włączyć do sieci następujące obszary:

- Grądy w Dolinie Odry,
- Lasy Żerkowsko-Czeszewskie,
- Łęgi Odrzańskie,
- Puszcza Zgorzelecko-Osiecznicka,
- Uroczyska Puszczy Drawskiej.

---

1. Nazwa łacińska: *Coenagrion ornatum*
2. Nazwa polska: łątka ozdobna (turzycowa)
3. Miejsce w systematyce: *Insecta*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Ważka ta występuje głównie w południowej i centralnej części Europy (centrum zasięgu to północne Bałkany i Węgry) oraz zachodniej Azji. W Polsce odnajdywana rzadko. Obecnie potwierdzone są tylko 3 stanowiska, wszystkie w południowej Polsce. W ciągu ostatnich kilkudziesięciu lat populacja łątki ozdobnej drastycznie spadła (zanikły prawie wszystkie stanowiska). Głównym zagrożeniem dla tego gatunku jest zanik i degradacja siedlisk – cieków wodnych i ich okolic.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☺
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: brak.

1. Nazwa łacińska: *Coenonympha oedippus*
2. Nazwa polska: strzępotek edypus
3. Miejsce w systematyce: *Insecta*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Szeroki zasięg tego gatunku rozciąga się od zachodniej Europy po Japonię, jednak jest on raczej rozproszony. W Polsce znane są trzy miejsca występowania strzępotka: Puszcza Białowieska, Dolina Narwi i rezerwat Zawadówka w okolicach Chełma. Większość znanej populacji krajowej, szacowanej na kilkaset osobników, skupia się na tym ostatnim stanowisku (nad Narwią odnotowano tylko jednego osobnika, a na stanowisku w P. Białowieskiej prawdopodobnie wymarł). Z najważniejszych zagrożeń dla tego gatunku należy wymienić: dużą izolację stanowisk, wypalanie traw na terenach podmokłych, zarastanie torfowisk niskich oraz zbiór w celach kolekcjonerskich.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☺
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: brak.

---

1. Nazwa łacińska: *Colias myrmidone*
2. Nazwa polska: szlaczkoń szafraniec
3. Miejsce w systematyce: *Insecta*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: W Europie występuje w środkowo–wschodniej części kontynentu (do wschodniej Austrii), na południe do Rumunii i Węgier oraz dalej na wschód. Przez Polskę przebiega północno-wschodnia granica zwartego zasięgu. Dalej na zachód Europy nieliczne izolowane stanowiska. W Polsce gatunek na wschodzie i południu miejscami liczny i pospolity, nie wydaje się zagrożony. Również jego siedliska (przydroża, przytorza i suche śródleśne łąki) nie są zagrożone w Polsce, należy jednak się liczyć tym, że mogą zanikać wskutek intensyfikacji rolnictwa.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☹. Propozycja rządowa objęła zaledwie 9 ostoi tego gatunku. Szlaczkoń szafraniec nie jest w Polsce skrajnie zagrożony i nie wszystkie jego ostoje muszą być chronione, jednak dla utrzymania stabilności populacji powinno być włączonych przynajmniej 7 kolejnych obszarów.
6. Propozycje zmian do rządowej propozycji obszarów Natura 2000: Proponujemy dodanie następujących obszarów:

- Izbicki Przełom Wieprza,
- Lasy Sobiborskie,
- Ostoja Knyszyńska,
- Ostoja Środkowojurajska,
- Poleska Dolina Bugu,
- Uroczyska Lasów Janowskich,
- Zachodniowołyńska Dolina Bugu.

---

1. Nazwa łacińska: *Cucujus cinnaberinus*
2. Nazwa polska: zgniotek cynobrowy
3. Miejsce w systematyce: *Insecta*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Gatunek występuje w Europie, od Niemiec po Rosję. Jego zasięg sięga od Skandynawii na północy, po Płw. Bałkański (Bośnia i Chorwacja) na południu. W Polsce występuje przede wszystkim w południowej części kraju. Na pozostałym obszarze notowany z Puszczy Białowieskiej, Poznania i okolic Warszawy. Brak jest danych na temat liczebności i stanu polskiej populacji. Gatunek ten wymaga do swego rozwoju zalegających na ziemi grubych, nieokorowanych pni drzew. Dlatego największym zagrożeniem dla tego chrząszcza jest zanik starych, nieużytkowanych gospodarczo lasów.

5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek ? 😐 W propozycji rządowej brakuje bardzo ważnego stanowiska tego chrząszcza (jednego z kilku poza południową Polską) – Puszczy Kozienickiej.
6.Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Proponujemy dodanie obszaru Puszcza Kozienicka.

---

1. Nazwa łacińska: *Dytiscus lattisimus*
2. Nazwa polska: pływak szerokobrzegi
3. Miejsce w systematyce: *Insecta*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Zasięg tego gatunku rozciąga się od europejskich wybrzeży Atlantyku i M. Północnego, po wschodnią Syberię. W całym areale jest rzadki i nieliczny. W Polsce spotykany był w kilku rejonach. Najprawdopodobniej występuje w rozproszeniu na terenie całego kraju. Nie ma danych liczbowych odnośnie tego gatunku, ale na pewno jest rzadki. Obserwuje się zanik jego stanowisk. Największym zagrożeniem jest zanieczyszczanie i przyśpieszona eutrofizacja zbiorników wodnych.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek ? 😐 W propozycji rządowej nie została ujęta jedna ze znaczniejszych ostoi tego gatunku. Dla pełniejszej ochrony tego chrząszcza (biorąc pod uwagę jego rzadkość), powinna ona zostać włączona.
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Proponujemy włączenie obszaru Wrzosowiska Bornego-Sulinowa i Okonka.

---

1. Nazwa łacińska: *Eriogaster catax*
2. Nazwa polska: barczatka kataks
3. Miejsce w systematyce: *Insecta*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Gatunek ten zasiedla tereny od zachodniej Europy, aż po wschodnią Syberię. W Polsce występuje na nielicznych, rozproszonych stanowiskach w środkowej i południowej części kraju (najdalej na północ stwierdzony w okolicach Torunia). Nie ma danych szacujących stan i tendencje populacji. W szczególności należy rozważyć rezerwat Zbocza Płutowskie koło Torunia, który może się okazać kresowym, najdalej na północ wysuniętym stanowiskiem. Do głównych zagrożeń dla tego gatunku należy stosowanie chemicznych środków do zwalczania szkodników upraw oraz wiosenne wypalanie traw.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek ? ☹ Propozycja rządowa nie objęła żadnych niżowych stanowisk tego gatunku.
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Proponujemy włączenie następującego obszaru:

- Dolina Widawy.

---

1. Nazwa łacińska: *Euphydryas aurinia*
2. Nazwa polska: przeplatka aurinia
3. Miejsce w systematyce: *Insecta*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Zasięg gatunku rozciąga się od zachodnich po wschodnie krańce kontynentu eurazjatyckiego. W Polsce przeplatka aurinia występuje głównie w okolicach Kielc i Wrocławia, a także na Polesiu i w Puszczy Białowieskiej. W kilku innych rejonach kraju znajdują się pojedyncze, izolowane stanowiska. Stan populacji nieznany. Wyraźne jest natomiast zanikanie stanowisk tego gatunku w Polsce. Największym

potencjalnym zagrożeniem jest przekształcanie siedlisk – intensywne użytkowanie podmokłych łąk.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek ? ☹ Na liście rządowej zabrakło jednej z najważniejszych krajowych ostoi tego gatunku – Lasów Sobiborskich.
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Proponujemy dodanie obszaru Lasy Sobiborskie.

---

1. Nazwa łacińska: *Graphoderus bilineatus*
2. Nazwa polska: kreślinek nizinny
3. Miejsce w systematyce: *Insecta*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: W Europie występuje od południowej i środkowej Skandynawii, po płd.-zach. Francję, Włochy, Słowenię i Serbię. W Polsce nie ma dokładnych danych co do rozmieszczenia tego gatunku, najprawdopodobniej jednak występuje na terenie całego kraju, z wyjątkiem gór. Nie wydaje się być obecnie gatunkiem zagrożonym.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek ? ☺
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: brak.

---

1. Nazwa łacińska: *Hypodrias maturna*
2. Nazwa polska: przeplatka maturna
3. Miejsce w systematyce: *Insecta*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Gatunek ten występuje w rozproszeniu w Europie środkowej i wschodniej oraz w zachodniej i centralnej Azji. W Polsce przede wszystkim w Dolinie Odry, Puszczy Białowieskiej i w Dolinie Biebrzy. Stwierdzana była także na Mazowszu, Dolnym Śląsku i Lubelszczyźnie. Brak danych na temat liczebności tego gatunku w Polsce, ale w trzech głównych obszarach występowania populacja wydaje się stabilna. Potencjalne zagrożenia tego gatunku nie są dokładnie poznane.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☺
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: brak.

---

1. Nazwa łacińska: *Leucorrhinia pectoralis*
2. Nazwa polska: zalotka większa
3. Miejsce w systematyce: *Insecta*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Jest gatunkiem eurosyberyjskim. Główny zasięg występowania przypada na Europę środkową, wschodnią i zachodnią Syberię. W Polsce występuje praktycznie na terenie całego kraju (z wyjątkiem niektórych terenów górskich). Jest dość liczna, miejscami pospolita. Nie jest gatunkiem zagrożonym.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek ? ☺
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: brak.

---

1. Nazwa łacińska: *Limoniscus violaceus*
2. Nazwa polska: pilnicznik fiołkowy
3. Miejsce w systematyce: *Insecta*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Pilnicznik fiołkowy uważny jest za relikt lasów pierwotnych. Jest jednym z najrzadszych gatunków chrząszczy w Europie. Występuje na pojedynczych i rozproszonych stanowiskach od Hiszpanii po Danię. W Polsce stwierdzony tylko dwukrotnie: w Puszczy Białowieskiej (pod koniec XIX wieku) i w rezerwacie Bielinek

nad Odrą, na Pojezierzu Pomorskim (w latach 20-tych ubiegłego wieku). Nie wiadomo czy obecnie występuje w Polsce. Największym zagrożeniem dla niego jest zanik i przekształcanie przez człowieka starych lasów liściastych.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ✞
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: brak.

---

1. Nazwa łacińska: *Lucanus cervus*
2. Nazwa polska: jelonek rogacz
3. Miejsce w systematyce: *Insecta*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Gatunek ten występuje prawie w całej Europie, a także w niektórych fragmentach zachodniej i środkowej Azji oraz północnej Afryki. Pomimo, że dane o jego występowaniu pochodzą prawie z całej Polski, współczesne obserwacje są rzadkie. Nie ma podstaw do oszacowania liczebności populacji. Trudno także powiedzieć, czy obecnie znajduje się w regresie, ale liczba współczesnych stanowisk jest znikoma. Gatunek ten jest zagrożony przede wszystkim przez intensywną gospodarkę leśną (usuwanie drzew martwych i próchniejących) oraz zbiór w celach kolekcjonerskich.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☹. Obecnie włączono do sieci Natura 2000 tylko 3 ostoje tego gatunku. Aby skutecznie chronić ten gatunek, należy włączyć co najmniej 6 dalszych obszarów.
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000:
Proponujemy włączenie do sieci następujących obszarów:

- Buczyna Szprotawsko-Piotrowicka,
- Dolina Pliszki,
- Lasy Barucickie,
- Lasy Bierzwnickie,
- Puszcza Zgorzelecko-Osiecznicka,
- Uroczyska Puszczy Drawskiej.

---

1. Nazwa łacińska: *Lycaena dispar*
2. Nazwa polska: czerwończyk nieparek
3. Miejsce w systematyce: *Insecta*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Rozsiedlony w całej Palearktyce (w Azji tworzy kilka podgatunków), podgatunek europejski (*L. d. rutila*), dawniej gatunek ginący i silnie zagrożony (w Wielkiej Brytanii w XIX wieku wyginął podgatunek nominatywny); w ostatnich latach gatunek odbudowujący populacje, obecnie w Polsce, szczególnie na północy i wschodzie, pospolity i miejscami liczny, nie jest zagrożony. Ze względu na niewyjaśnione przyczyny dawnego spadku i obecnej odbudowy populacji należy do gatunków, których stan należy monitorować.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek ? ☺
6. Propozycje zmian do rządowej propozycji obszarów Natura 2000: brak.

---

1. Nazwa łacińska: *Lycaena helle*
2. Nazwa polska: czerwończyk fioletek
3. Miejsce w systematyce: *Insecta*
4. Krótka charakterystyka: Gatunek borealny, w Polsce osiąga południowo-zachodnią granicę zwartego zasięgu, dalej na zachód stanowiska bardzo nieliczne i silnie izolowane, liczniejszy w Skandynawii i w północnej Rosji, do Amuru. W Polsce występuje lokalnie i

bardzo nielicznie, nieco częstszy jest na wschodzie kraju. Dokładne wymagania siedliskowe i wielkość populacji nie są znane.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek ? 😐 Propozycja rządowa uwzględnia 11 ostoi tego gatunku. Nie uwzględniono jednak kilku bardzo ważnych stanowisk tego gatunku.
6. Propozycje zmian do rządowej propozycji obszarów Natura 2000: proponujemy dodanie następujących obszarów:

- Bystrzyca Jakubowicka,
- Ostoja Augustowska,
- Ostoja Knyszyńska,
- Ostoja Popradzka
- Poleska Dolina Bugu.

---

1. Nazwa łacińska: *Maculinea nausithous*
2. Nazwa polska: modraszek nausitous
3. Miejsce w systematyce: *Insecta*
4. Krótka charakterystyka: Występuje wąskim pasem od Europy Zachodniej do Uralu i Kaukazu (dodatkowo izolowane stanowiska w Hiszpanii). W Polsce miejscami dość liczny, zwłaszcza w południowej części, na północy rzadszy, znany z izolowanych stanowisk. Przez nasz kraj przebiega północna granica zasięgu. Stan populacji jest stabilny. Modraszek nausitous nie jest obecnie w Polsce gatunkiem zagrożonym, ale najprawdopodobniej stanie się nim wkrótce, w wyniku przystąpienia Polski do UE. Przyczyną będzie degradacja siedlisk – intensyfikacja użytkowania łąk.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek ? ☹**.** Propozycja rządowa objęła zaledwie 9 ostoi tego gatunku. Odrzucone zostały niektóre bardzo ważne stanowiska modraszka nausitous.
6. Propozycje zmian do rządowej propozycji obszarów Natura 2000: Proponujemy dodanie następujących obszarów:

- Grądy nad Odrą (jedna z liczniejszych populacji w Polsce!),
- Lasy Sobiborskie,
- Łęgi Odrzańskie,
- Masyw Ślęży,
- Pojezierze Sławskie,
- Poleska Dolina Bugu,
- Przełom Wisły w Małopolsce,
- Uroczyska Lasów Janowskich,
- Zachodniowołyńska Dolina Bugu.

---

1. Nazwa łacińska: *Maculinea teleius*
2. Nazwa polska: modraszek telejus
3. Miejsce w systematyce: *Insecta*
4. Krótka charakterystyka: Występuje wąskim pasem w całej Palearktyce poza jej północną i południową częścią, na zachód od Polski coraz rzadszy. W Polsce, w południowej części, dość liczny. Najczęściej notowany na Lubelszczyźnie i Śląsku. Przez Polskę przebiega północna granica zasięgu (najdalej wysunięte na północ, izolowane stanowiska w okolicach Warszawy). Modraszek telejus nie jest w Polsce gatunkiem zagrożonym – stan jego populacji jest dobry i stabilny. Potencjalnym zagrożeniem, związanym z wejściem Polski do UE, jest

zmiana sposobu gospodarowania łąkami – intensyfikacja ich użytkowania. Spowoduje to zanik siedlisk i wymieranie tego gatunku.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek ? ☹. Propozycja rządowa uwzględnia zaledwie 11 stanowisk tego gatunku i pomija wiele innych istotnych stanowisk.
6. Propozycje zmian do rządowej propozycji obszarów Natura 2000: Proponujemy dodanie następujących obszarów:

- Grądy nad Odrą (jedna z liczniejszych populacji w Polsce!),
- Lasy Sobiborskie,
- Łęgi Odrzańskie,
- Masyw Ślęży,
- Ostoja Olsztyńsko-Mirowska,
- Ostoja Środkowojurajska,
- Pojezierze Sławskie,
- Poleska Dolina Bugu,
- Przełom Wisły w Małopolsce,
- Uroczyska Lasów Janowskich,
- Zachodniowołyńska Dolina Bugu.

---

1. Nazwa łacińska: *Margaritifera margaritifera*
2. Nazwa polska: skójka perłorodna
3. Miejsce w systematyce: *Mollusca*
4. Krótka charakterystyka: W Eurazji występuje głównie w północnej części kontynentu (Wyspy Brytyjskie, Skandynawia, środkowa i północna Rosja). W Europie także wyspowo w Hiszpanii, Francji, Niemczech, Czechach i na Słowacji. Gatunek zanikający w całej Europie. W Polsce występowała głównie w Sudetach. Ostatnie stwierdzenia pochodzą z początku XX wieku.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ✞ Według obecnej wiedzy jest to w Polsce gatunek wymarły.
6. Propozycje zmian do rządowej propozycji obszarów Natura 2000: brak.

---

1. Nazwa łacińska: *Mesosa myops*
2. Nazwa polska: średzinka
3. Miejsce w systematyce: *Insecta*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: W Europie (z wyjątkiem wschodniej części) bardzo nieliczny, znany z pojedynczych stanowisk. Przez Polskę, Łotwę i Ukrainę przebiega zachodnia granica zasięgu tego gatunku, który rozciąga się aż do Sachalinu. W Polsce tylko jedno stwierdzenie z Puszczy Białowieskiej. Podobnie jak w przypadku większości bezkręgowców nie da się oszacować liczebności populacji. Głównym zagrożeniem dla tego gatunku jest zanik lasów liściastych (zwłaszcza łęgów).
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☺
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: brak.

---

1. Nazwa łacińska: *Ophiogomphus cecilia*
2. Nazwa polska: trzepla zielona
3. Miejsce w systematyce: *Insecta*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Jest to gatunek euroazjatycki. Centrum jego zasięgu przypada na Europę wschodnią: od Finlandii, poprzez wschodnie Niemcy, po Półwysep

Bałkański. W Polsce trzepla zielona występuje niemal w całym kraju, z wyjątkiem gór. Jest to gatunek dość liczny i w chwili obecnej niezagrożony.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☺
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: brak.

---

1. Nazwa łacińska: *Osmoderma eremita*
2. Nazwa polska: pachnica dębowa
3. Miejsce w systematyce: *Insecta*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Gatunek o zasięgu europejskim, występuje od zachodnich krańców kontynentu po rzekę Wołgę. Na północy dochodzi od płd. części Płw. Skandynawskiego, na południu do północnego Kaukazu i wybrzeży M. Środziemnego. W Polsce występuje najprawdopodobniej na terenie całego kraju, z wyjątkiem gór. Brak danych na temat liczebności pachnicy w naszym kraju, ale stan populacji wydaje się stabilny. Największym zagrożeniem dla tego gatunku jest stosowanie zabiegów sanitarnych na starych, próchniejących drzewach oraz ich usuwanie.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? 😐. Propozycja rządowa objęła zaledwie 9 ostoi tego gatunku. Aby zapewnić pełniejszą ochronę tego chrząszcza należy dodać co najmniej trzy dalsze ostoje.
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Proponujemy dodanie następujących obszarów:

- Puszcza Kozienicka,
- Stawy Sobieszowskie,
- Uroczyska Puszczy Drawskiej.

---

1. Nazwa łacińska: *Oxyporus mannerheimii*
2. Nazwa polska: pogrzybnica Mannerheima
3. Miejsce w systematyce: *Insecta*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Zasięg tego gatunku obejmuje północną Europę i Azję. Na całym tym obszarze jest nieliczny. Południowo-zachodnia granica występowania przebiega przez wschodnią Polskę. W naszym kraju stwierdzony, w ciągu ostatnich 50 lat, tylko 3 razy: na Lubelszczyźnie i w Puszczy Knyszyńskiej – dwukrotnie (w I poł. XX wieku był znaleziony także w Puszczy Białowieskiej). Brak danych odnośnie liczebności polskiej populacji, ale wiadomo że jest ona bardzo niska. Na stanowiskach stwierdzano tylko pojedyncze osobniki. Nie ma dostatecznych danych, żeby wnioskować o zmianach populacji oraz zagrożeniach.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☹! W propozycji rządowej pominięto jedno z trzech (i najbardziej współczesne!) znanych polskich stanowisk tego gatunku – Puszczę Knyszyńską. Pogrzybnica Mannerheima była tam stwierdzana dwukrotnie, w odstępie kilku lat, co wskazuje na stałe stanowisko.
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Proponujemy dodanie obszaru Ostoja Knyszyńska.

---

1. Nazwa łacińska: *Phryganophilus ruficollis*
2. Nazwa polska: konarek tajgowy
3. Miejsce w systematyce: *Insecta*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Zasięg występowania tego gatunku rozciąga się od Japonii, poprzez Syberię, po południową i zachodnią Europę. Konarek tajgowy jest

chrząszczem spotykanym bardzo rzadko – uznawany jest za relikt lasów pierwotnych. W Polsce znane jest tylko jedno współczesne stanowisko, położone na terenie Puszczy Białowieskiej. Brak jest jakichkolwiek danych odnośnie liczebności i zmian populacji.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☺
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: brak.

---

1. Nazwa łacińska: *Polyommatus eroides*
2. Nazwa polska: modraszek eroides
3. Miejsce w systematyce: *Insecta*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Gatunek ten występuje w Europie środkowo-wschodniej, wschodniej oraz Azji Mniejszej. W Polsce znanych jest obecnie tylko 6 stanowisk, położonych w Puszczy Knyszyńskiej i okolicach Puszczy Białowieskiej. Brak danych o wielkości populacji, ale wydaje się ona wymierać.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☹! W propozycji rządowej nie znalazło się żadne stanowisko modraszka eroides. Dla ochrony tego gatunku konieczne jest dodanie 2 obszarów.
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Proponujemy dodanie następujących obszarów:

- Jelonka,
- Ostoja Knyszyńska.

---

1. Nazwa łacińska: *Pseudogaurotina excellens*
2. Nazwa polska: sichrawa karpacka
3. Miejsce w systematyce: *Insecta*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Jest to endemit karpacki. Odnotowany w Polsce, Rumunii, na Słowacji (najwięcej stanowisk), Ukrainie oraz Węgrzech. W całym zasięgu stwierdzono jedynie ok. 50 stanowisk, z bardzo małą liczbą osobników. W Polsce znane są łącznie 4 stanowiska: na Babiej Górze, w Tatrach (2) i w Pieninach. Nie ma danych szacujących liczebność krajowej populacji, ale w miejscach występowania notowane były z reguły pojedyncze osobniki. Gatunek uważany za wymierający. Do jego głównych zagrożeń należy zbiór w celach kolekcjonerskich (włącznie z niszczeniem w tym celu siedlisk, np. wycinanie krzewów zajętych przez te owady, w celu ich hodowli) oraz silna izolacja poszczególnych stanowisk.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☺
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: brak.

---

1. Nazwa łacińska: *Pytho kolwensis*
2. Nazwa polska: rozmiazg kolweński
3. Miejsce w systematyce: *Insecta*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Gatunek ten występuje w północnej części Eurazji, od Skandynawii po rzekę Amur. Na całym obszarze jest nieliczny. Przez Polskę przebiega południowo-zachodnia granica jego zasięgu. W naszym kraju jedyne znane stanowisko znajdują się w Puszczy Białowieskiej. Liczebność populacji jest niemożliwa do oszacowania, jednak wiadomo, że jest ona bardzo niska. Gatunek skrajnie zagrożony na skutek zanikania jego siedlisk – starych, nieużytkowanych gospodarczo lasów.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☺
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: brak.

1. Nazwa łacińska: *Rhysodes sulcatus*
2. Nazwa polska: zagłębek bruzdkowany
3.Miejsce w systematyce: *Insecta*
5. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Europejski zasięg tego gatunku rozciąga się od południowej Szwecji do M. Śródziemnego. W całej Europie obserwuje się regres występowania tego chrząszcza. W Polsce jego nieliczne obecne stanowiska znajdują się w Beskidzie Niskim, Puszczy Białowieskiej, Górach Świętokrzyskich i na Roztoczu. Nie ma możliwości oszacowania wielkości populacji. Największymi zagrożeniami dla tego gatunku jest intensywna gospodarka leśna – głównie usuwanie drzew próchniejących i martwych.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☺
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: brak.

---

1. Nazwa łacińska: *Rosalia alpina*
2. Nazwa polska: nadobnica alpejska
3. Miejsce w systematyce: *Insecta*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Gatunek ten występuje przede wszystkim w środkowej i południowej Europie (północna granica zasięgu przebiega przez Szwecję i Danię). Na nizinach spotykany jest bardzo rzadko, preferuje pogórza i góry. W Polsce bardzo rzadki. W ciągu ostatnich lat stwierdzony na kilkunastu stanowiskach, głównie w Bieszczadach i Beskidzie Niskim. Głównym zagrożeniem dla tego gatunku jest intensywna gospodarka w lasach bukowych (przede wszystkim usuwanie starych drzew) – siedlisku nadobnicy oraz kolekcjonerstwo i handel tym chrząszczem.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☺
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: brak.

---

1. Nazwa łacińska: *Unio crassus*
2. Nazwa polska: skójka gruboskorupowa
3. Miejsce w systematyce: *Mollusca*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Jego zasięg obejmuje większą część Europy, od płd. Skandynawii i Wlk. Brytanii na północy, po kraje śródziemnomorskie na południu, a na wschodzie sięga do Zakaukazia. W Polsce występuje na niżu oraz na pogórzu (rzeki i jeziora). Brak danych na temat liczebności krajowej populacji. Nie jest w tej chwili specjalnie rzadka, ale obserwuje się regres jej występowania. Głównym zagrożeniem dla tego gatunku są antropogeniczne zmiany jego siedlisk (zanieczyszczenia chemiczne wód i ich eutrofizacja, np. w wyniku nadmiernego nawożenia.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☺
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: brak.

---

1. Nazwa łacińska: *Vertigo angustior*
2. Nazwa polska: poczwarówka zwężona
3. Miejsce w systematyce: *Mollusca*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Występuje od zachodnich krańców Europy po Ural. Na północy dochodzi do Skandynawii. Uważana za relikt borealny. W Polsce na terenie prawie całego kraju. Brak danych na temat liczebności populacji. Jej stanowiska są jeszcze dość liczne, jednak rozproszone, a ich liczba maleje w szybkim tempie. Największym zagrożeniem dla tego gatunku są zmiany siedliska: osuszanie, zarastanie i zanieczyszczanie terenów podmokłych.

5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☺
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: brak.

---

1. Nazwa łacińska: *Vertigo genesii*
2. Nazwa polska: poczwarówka zmienna
3. Miejsce w systematyce: *Mollusca*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Gatunek o zasięgu borealno-alpejskim. W Europie występuje w Skandynawii, na Wyspach Brytyjskich i w Alpach. Pojedyncze stanowiska stwierdzono na Łotwie. W Polsce podawana z Puszczy Białowieskiej, najprawdopodobniej wskutek błędnego oznaczenia. Można przypuszczać, że w czasach współczesnych gatunek ten nie występował na terenie naszego kraju.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ✞
6. Propozycje zmian do rządowej propozycji obszarów Natura 2000: brak.

---

1. Nazwa łacińska: *Vertigo geyeri*
2. Nazwa polska: poczwarówka Geyera
3. Miejsce w systematyce: *Mollusca*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Gatunek o zasięgu borealno-alpejskim. W Europie występuje w Skandynawii, na Wyspach Brytyjskich, w krajach alpejskich oraz kilku innych państwach. W Polsce stwierdzona dopiero w ostatnich latach, w Puszczy Białowieskiej oraz w Tatrach. Najważniejszym, potencjalnym zagrożeniem dla tego gatunku jest zmiana stosunków wodnych (podsuszenie).
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☺
6. Propozycje zmian do rządowej propozycji obszarów Natura 2000: brak

---

1. Nazwa łacińska: *Vertigo moulisiana*
2. Nazwa polska: poczwarówka jajowata
3. Miejsce w systematyce: *Mollusca*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Zasięg tego gatunku obejmuje prawie całą Europę (z wyjątkiem Wlk. Brytanii i Płw. Apenińskiego) i część Azji. W Polsce znany tylko z kilku stanowisk na Mazurach, Pojezierzu Lubuskim, w Puszczy Białowieskiej i w rejonie Puszczy Kampinoskiej. Brak danych na temat liczebności populacji, ale obserwuje się jej zmniejszanie i zanikanie stanowisk. Głównym zagrożeniem dla tego gatunku jest osuszanie i zarastanie terenów podmokłych.
5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ☺
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: brak.

---

1. Nazwa łacińska: *Xylomoia strix*
2. Nazwa polska: sówka puszczykówka
3. Miejsce w systematyce: *Insecta*
4. Rozmieszczenie, polskie zasoby: Gatunek opisany dopiero w 1980 roku. W Europie stwierdzony w Polsce, Rosji, Finlandii, na Łotwie i Ukrainie. Prawdopodobnie występuje również dalej na wschód. Łącznie złapano tylko 20 osobników. W Polsce wykazana do tej pory tylko dwukrotnie, z północno-wschodniej części kraju. Niewiele wiadomo o jej rozmieszczeniu i zagrożeniach.

5. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni gatunek? ??. Ze względu na brak rzetelnych informacji o stanowiskach tego gatunku nie można stwierdzić, w jakim stopniu jest chroniony.
6. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: brak.

2.2.1. ZAŁĄCZNIK DO ANALIZY UJĘCIA POSZCZEGÓLNYCH GATUNKÓW ZWIERZĄT - KRYTERIA OCENY RZĄDOWEJ PROPOZYCJI SIECI OBSZARÓW NATURA 2000 W CZĘŚCI DOTYCZĄCEJ NIETOPERZY (CHIROPTERA)

Nietoperze należą do najsłabiej pod względem faunistycznym zbadanej grupy ssaków w Polsce. Wiemy, że na południu kraju zróżnicowanie gatunkowe jest większe niż w jego środkowej i północnej części, co jest związane z przebiegiem przez terytorium Polski północnych granic zasięgów niektórych gatunków. Trudno jest jednak określić liczebność populacji poszczególnych gatunków. W związku z tym, aby ochrona każdego z gatunków ważnych dla UE była skuteczna, należy tak planować sieć obszarów Natura 2000, aby objęła ona najważniejsze stanowiska tych gatunków. W ten sposób, chroniąc stosunkowo niewielką liczbę stanowisk, chronimy znaczącą część populacji.

Ponieważ nietoperze część roku spędzają w zimowisku, a inną część w miejscu pobytu letniego (kolonie rozrodcze lub, rzadziej spotykane, grupy samców), dla skutecznego zabezpieczenia bytu nietoperzy ochroną zależy objąć reprezentatywne grupy obu typów kryjówek.

W związku z powyższym najważniejszym zadaniem jest określenie:

a. Które zimowiska i kolonie rozrodcze są dla poszczególnych gatunków istotne?
b. Ile schronień obu typów należy objąć ochroną, aby można było powiedzieć, że sieć Natura 2000 zabezpiecza trwały byt poszczególnych gatunków?

Trudu odpowiedzi na te pytania podjęło się polskie Porozumienie dla Ochrony Nietoperzy, zrzeszające większość polskich ośrodków zajmujących się ochroną i monitoringiem tych zwierząt. Na postawie najlepszej dostępnej wiedzy na temat liczebności, rozmieszczenia i zagrożeń dla poszczególnych gatunków nietoperzy, opracowało jednolite kryteria wyrażone w punktach, którymi należy się kierować przy wyborze specjalnych obszarów ochrony siedlisk wyznaczanych ze względu na występowanie nietoperzy. Podobne kryteria przyjęte przez ornitologów (liczby par ptaków lęgowych z poszczególnych gatunków oraz liczebności wskazanych ptaków wędrownych podczas przelotów) okazały się bardzo pomocne przy tworzeniu spójnej propozycji obszarów specjalnej ochrony ptaków. Przy opracowywaniu tych kryteriów dla nietoperzy kierowano się następującymi zasadami:

- system ma wskazywać obiekty, które bezwzględnie powinny być objęte ochroną, aby zapewnić właściwy stan ochrony populacji poszczególnych gatunków nietoperzy na terenie Polski;
- kryteria powinny opierać się o gatunki nietoperzy uwzględnione w załączniku II Dyrektywy Siedliskowej;
- wskazane na ich podstawie stanowiska powinny mieć charakter względnie trwały;
- liczba stanowisk objętych na podstawie tych kryteriów nie powinna być większa od niezbędnie potrzebnej dla skutecznej ochrony, by nie powodować niepotrzebnych konfliktów i obciążeń dla budżetu państwa;
- system powinien być stosunkowo prosty, łatwy do zrozumienia i zastosowania także przez niespecjalistów.

Przyjęte kryteria wskazują więc NIEZBĘDNE MINIMUM obszarów, które należy włączyć do sieci Natura 2000, aby zapewnić właściwy stan ochrony poszczególnych gatunków. Nie wykluczają one wyznaczania obszarów Natura 2000 (np. ze względu na współwystępowanie innych walorów kwalifikujących do ochrony) w obiektach, które nie osiągnęły wymaganej liczby „punktów nietoperzowych".

W oparciu o aktualny stan wiedzy na temat stanu populacji poszczególnych gatunków nietoperzy, obserwowanych tendencji zmian ich liczebności oraz znanych zagrożeń, a także liczby stanowisk, które zostałyby objęte ochroną na ich podstawie, przyjęto następujący system kryteriów:

Jako obszary NATURA 2000 zdecydowanie kwalifikują się obiekty, którym można przypisać 10 lub więcej punktów, naliczanych wg następującego systemu:

letnie kolonie nietoperzy

- *Myotis myotis* – 1 pkt za każde 20 osobników dorosłych (zwykle samic),
- *Rhinolophus hipposideros* oraz *Myotis emarginatus* i *Myotis dasycneme* – 1 pkt za każde 3 osobniki dorosłe.

zimowiska nietoperzy

- *Myotis myotis* – 1 pkt za każde 15 osobników,
- *Barbastella barbastellus* – 1 pkt za każde 10 osobników,
- *Rhinolophus hipposideros* – 1 pkt za każde 3 osobniki,
- *Myotis bechsteinii*, *Myotis emarginatus* i *Myotis dasycneme* – 1 pkt za każdego 1 osobnika.

W przypadku zimowisk, w których liczba osobników nietoperzy z wszystkich gatunków przekracza 300, sumę punktów uzyskaną dla zimowiska mnoży się przez współczynnik 2.

Liczby punktów dla danego obiektu oblicza się sumując punkty uzyskane dla poszczególnych gatunków, a w przypadku schronień całorocznych – także dla sezonów.

Przy konstruowaniu Polskiej *Shadow List* kierowaliśmy się zasadą, że ze względu na nietoperze proponujemy wyznaczyć wyłącznie te obszary, które spełniają te kryteria. Przy każdej propozycji podano liczbę przyznanych danemu obszarowi punktów.

2.3. TYPY SIEDLISK PRZYRODNICZYCH Z ZAŁĄCZNIKA I DYREKTYWY SIEDLISKOWEJ A POLSKI PROJEKT SIECI NATURA 2000

1. Kod: 1110

2. Nazwa polska: Piaszczyste ławice podmorskie.

3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Siedlisko reprezentowane przez Ławicę Odrzaną w Zatoce Pomorskiej i część Ławicy Słupskiej w polskiej strefie Bałtyku.

4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego ☹! Miejsca występowania tego typu siedliska nie są w ogóle ujęte w propozycji rządowej, w której pominięto całkowicie polskie wody Bałtyku. Siedlisko jest błędnie wykazane w SDF-ach kilku obszarów nadmorskich - Zatoki Puckiej, Zalewu i Mierzei Wiślanej

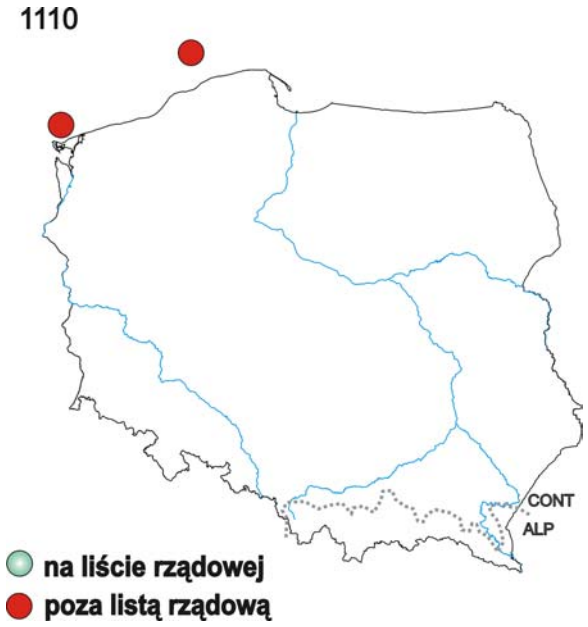

5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Dodać morskie obszary - Ławicę Odrzaną (lub ze względu na inne gatunki i siedliska szerzej - całą Zatokę Pomorską) oraz Ławicę Słupską.

---

1. Kod: 1130

2. Nazwa polska: Ujścia rzek (estuaria)

3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Ujścia kilkunastu rzek różnej wielkości, uchodzących do Bałtyku (CONT). Secyfika ekosystemu polega na mieszaniu się wód słodkich i słonych, co ma miejsce nawet w ujściach o silnie przekształconej morfologii). Większe estuaria są przekształcone antropogenicznie, kilka mniejszych na Pomorzu Gdańskim zachowało jednak dość naturalny charakter. Najbardziej zróżnicowane formy siedliska to ujścia największych rzek - Wisły i Odry, w części zajęte jednak przez duże porty morskie.

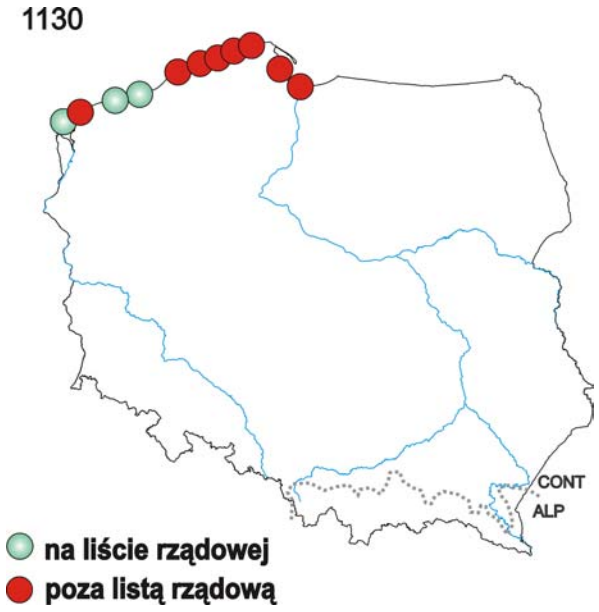

4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego ☹ Propozycja rządowa obejmuje ujście Regi i Parsęty oraz tylko część estuarium Odry (bez Zalewu Kamieńskiego i bez cennego i unikatowego estuarium Dziwny. Ujścia: Wieprzy, Słupi, Łupawy i Łeby pozostają poza siecią, mimo że np. uwzględnienie dwóch z nich jest możliwe przy niewielkiej tylko korekcie granic obszaru Pobrzeże Słowińskie. W rezultacie projekt rządowy ujmuje ok. 30% polskich zasobów siedliska.

5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Niewielka korekta granic obszaru Pobrzeże Słowińskie umożliwi ujęcie estuariów Łeby i Łupawy. Obszar Zalew Szczeciński i

Ujście Odry należy powiększyć o Dziwnę i Zalew Kamieński (najbardziej naturalne ujścia Odry). Niewielka korekta granic obszaru Piaśnickie Łąki umożliwi włączenie naturalnego estuarium Piaśnicy. Włączenie nowego obszaru Dolina Wieprzy i Studnicy (niezbędnego ze względu na łososia oraz inne typy siedlisk przyrodniczych) umożliwi ochronę kolejnego estuarium. Nowy obszar Ujście Wisły zapewniłby ochronę naturalnej części estuarium Wisły. Ze względu na bardzo silnie rozbudowaną infrastrukturę portową, nie jest natomiast celowe proponowanie włączenia reszty estuarium Odry (port w Świnoujściu) oraz zachodniej części estuarium Wisły (port w Gdańsku).

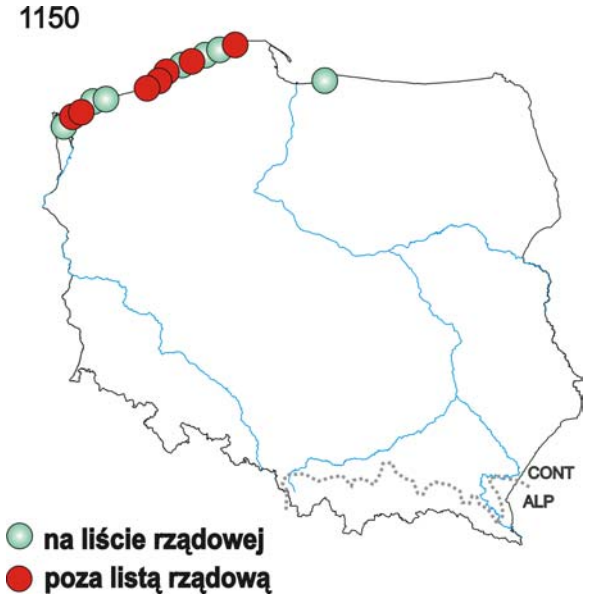

1. Kod: 1150*
2. Nazwa polska: Zalewy i jeziora przymorskie (laguny)*
3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Podtyp zalewów przymorskich jest reprezentowany przez Zalew Szczeciński i Zalew Wiślany. Podtyp jezior przymorskich jest reprezentowany przez jeziora: Koprowo, Liwia Łuża, Resko Przymorskie, Jamno, Bukowo, Kopań, Wicko, Modła, Gardno, Łebsko, Sarbsko (CONT)
4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego ☹ Podtyp zalewy przymorskie jest dobrze reprezentowany - oba miejsca występowania są w projekcie. Podtyp jeziora przymorskie jest reprezentowany tylko przez 5 z 11 jezior (Liwia Łuża, Resko, Modła, Gardno, Łebsko), co wydaje się liczbą zbyt małą jak na siedlisko priorytetowe
5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Niewielka korekta granic obszaru Mierzeja Sarbska umożliwi włączenie jeziora Sarbsko (przylega od zewnątrz do granicy). Korekta granic obszaru Wolin i Uznam (proponowana już dla 1130) umożliwi włączenie jeziora Koprowo. Proponuje się także dodanie nowego obszaru Jezioro Bukowo (sąsiedztwo jeziora ważne też dla 9190 oraz dla *Linaria odora*).

---

1. Kod: 1160
2. Nazwa polska: Duże płytkie zatoki
3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Siedlisko reprezentowane tylko przez Zatokę Pucką (CONT).
4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego ☺ Zatoka Pucka jest włączona do projektu.
5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Nie proponuje się.

1. Kod: 1170
2. Nazwa polska: Rafy (skaliste i kamieniste dno morskie)
3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Siedlisko reprezentowane tylko przez północno-zachodnią część Ławicy Słupskiej w polskiej strefie Bałtyku
4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego ☹! Jedyne miejsce występowania w polskich wodach Bałtyku nie jest ujęte w propozycji rządowej
5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Dodać obszar morski - Ławicę Słupską.

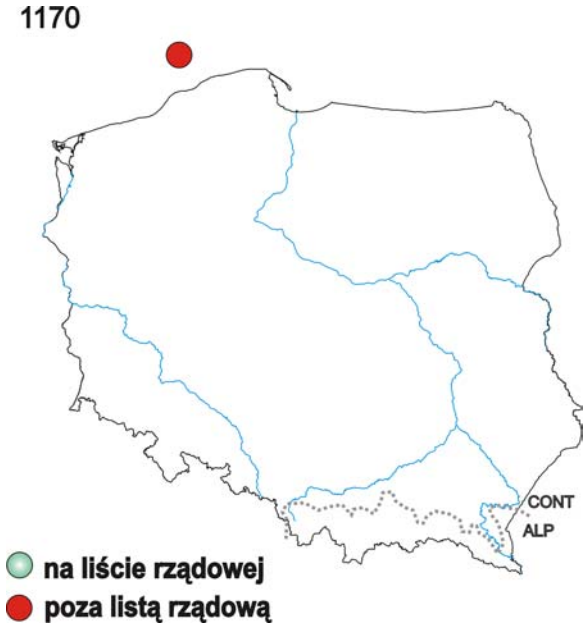

---

1. Kod: 1210
2. Nazwa polska: Kidzina na brzegu morskim
3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Występuje w rozproszeniu wzdłuż całego wybrzeża (CONT). Ze względu na dynamiczny charakter siedliska, zasoby są zmienne, jednak najlepiej kidzina zwykle wykształca się w zachodniej części wybrzeża, a także na "akumulacyjnych" plażach Pobrzeża Słowińskiego oraz Mierzei Sarbskiej, oraz w ujściu Wisły (Mewia Łacha)
4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego ☺ Plaże Uznamu, Wolina, Pobrzeża Słowińskiego i Mierzei Sarbskiej, gdzie siedlisko wykształca się zwykle najlepiej, są włączone do projektu. Rządowy projekt sieci obejmuje ok. 50% linii polskiego wybrzeża, a więc nie mniej niż 50% zasobów kidziny.
5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Nie proponuje się, choć niezbędne dla 1130 włączenie obszaru Ujście Wisły dodatkowo poprawi reprezentację.

---

1. Kod: 1230
2. Nazwa polska: Klify na wybrzeżu Bałtyku
3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Występuje na kilku odcinkach wybrzeża (CONT). Łączna długość żywych, abradowanych klifów wynosi ok. 45 km, a klifów martwych, porośniętych zaroślami i lasem - ok. 25 km. Najwyższe i najokazalsze klify są na Wyspie Wolin, znany jest też długi odcinek klifu w rejonie Pobierowo-Niechorze.
4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego ☺ Do propozycji rządowej włączono wszystkie odcinki, które były proponowane przez polskich przyrodników, zajmujące razem ok. 50% wybrzeża klifowego Polski, w tym odcinki gdzie klify wykształciły się najlepiej (wyspa Wolin oraz Trzęsacz-Niechorze).
5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Nie proponuje się.

1. Kod: 1310
2. Nazwa polska: Śródlądowe błotniste solniska z solirodkiem
3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Naturalne śródlądowe stanowiska tego siedliska w Polsce potencjalnie występują na terenie Kujaw i w okolicach Łęczycy (nie wiadomo, w jakim stanie zachowane). Obecnie najbardziej znane są stosunkowo duże powierzchnie tego siedliska na łąkach przy zakładach sodowych w Inowrocławiu-Mątwach i Janikowie (mają jednak antropogeniczną genezę i charakter) oraz niewielkie płaty na terenie rezerwatu halofitów w Ciechocinku (wymaga sprawdzenia, w jakim stanie zachowane).
4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego ☹. W ogóle nie wymienione w SDF; płaty spod Łęczycy prawdopodobnie zmieszczą się w ujętym na liście rządowej obszarze Pradolina Bzury-Neru, jednak płaty kujawskie w ogóle nie zostały dotychczas zaproponowane do włączenia.
5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Wymaga dalszych prac; na pewno jest potrzebne zaproponowanie obszarów dla tego typu siedliska, jednak wymaga to sprawdzenia aktualnego stanu znanych stanowisk.

---

1. Kod: 1330
2. Nazwa polska: Solniska nadmorskie
3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Występują w rozproszeniu na polskim wybrzeżu Bałtyku (CONT) w pięciu zasadniczych rejonach: we Wstecznej Delcie Świny, nad Dziwną (Wyspa Chrząszczewska), nad Regą (k. wsi Włodarka), w okolicy Kołobrzegu i nad Zatoką Pucką
4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego ☺ Można szacować, że obejmuje ok. 75% polskich zasobów, pomijając tylko siedliska nad Dziwną i Zalewem Kamieńskim.
5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Mimo dobrej reprezentacji tego typu siedliska, proponuje się poszerzenie obszaru Ujście Odry i Zalew Szczeciński o Dziwnę i Zalew Kamieński, co włączy w jego granice solniska nad Dziwną i na Wyspie Chrząszczewskiej. Poszerzenie to jest konieczne ze względu na inne typy siedlisk, a występowanie solnisk jest tylko dodatkowym argumentem.

---

1. Kod: 1340*
2. Nazwa polska: Śródlądowe słone łąki, pastwiska i szuwary *;
3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Występują w miejscach śródlądowych wypływów solanek w pd. Wielkopolsce, na Kujawach, nad dolną Nidą, na Podkarpaciu. Ponieważ szybko giną, aktualne polskie zasoby są trudne do określenia
4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego ??. Spośród znanych miejsc występowania, do sieci włączono tylko Ostoję Nadwarciańską oraz Pradolinę Bzury-Neru, skupiające najwyżej ok. 25% szacowanego dawniej areału tego siedliska w Polsce. Jednak ze względu na niedostateczne dane o aktualnym stanie znanych stanowisk (także tych włączonych do projektu - słonorośla nad Bzurą i Nerem prawdopodobnie już całkiem zanikły) trudno ocenić reprezentatywność tak ego ujęcia.
5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Wymaga dalszych prac; na pewno jest potrzebne zaproponowanie obszarów dla tego typu siedliska, jednak wymaga to sprawdzenia aktualnego stanu znanych stanowisk.

1. Kod: 2110
2. Nazwa polska: Inicjalne stadia nadmorskich wydm białych
3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Występuje na stale lub okresowo akumulacyjnych odcinkach plaż, stosunkowo najczęściej na zachodnim i środkowym wybrzeżu oraz mierzejach, a w wyjątkowych przypadkach może wykształcać się nawet u podnóża nieaktywnych klifów. Za klasyczny obszar występowania uważa się Pobrzeże Słowińskie (Słowiński Park Narodowy).
4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego ☺ Do projektu rządowego włączono praktycznie wszystkie obszary z tym siedliskiem, które w ogóle były proponowane przez przyrodników, w tym obszar Pobrzeża Słowińskiego, gdzie siedlisko jest najlepiej wykształcone. Można oszacować, że projekt rządowy objął większą część polskich zasobów siedliska, jednak ze względu na bardzo dynamiczny i zmienny w poszczególnych latach charakter siedliska nie można oszacować jego powierzchni.
5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Nie proponuje się.

---

1. Kod: 2120
2. Nazwa polska: Nadmorskie wydmy białe
3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Występują na wybrzeżu Bałtyku (CONT). W typowej postaci są jednak dość rzadkie, ponieważ na większej części wybrzeża wydmy są silnie abradowane przez morze (proces abrazji przeważa nad akumulacją), w wyniku czego brakuje zabranego przez morze pasa wydmy białej. Dobrze wykształcone wydmy białe są na Mierzei Łebskiej i w kilku innych, rozproszonych miejscach wybrzeża.
4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego ☺ Można oszacować, że włączono około 70% zasobów siedliska, w tym obszary, w których wydmy białe są najlepiej wykształcone i zachowane i wciąż narastają (Pobrzeże Słowińskie)
5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Nie proponuje się.

---

1. Kod: 2130*
2. Nazwa polska: Nadmorskie wydmy szare*
3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Występują na wybrzeżu Bałtyku (CONT), przerywanym pasem, najlepiej zachowane na Mierzei Łebskiej i Sarbskiej. W dużej części krajowego zasięgu zniszczone przez zalesienia i ekspansję obcych krzewów, a na dużych odcinkach dodatkowo przez abrazję podobnie jak 2120
4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego ☺ Można oszacować, że włączono ponad 50% zasobów tego siedliska.
5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Nie proponuje się.

---

1. Kod: 2140*
2. Nazwa polska: Nadmorskie wrzosowiska bażynowe* (*Empetrion nigri*)
3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Zróżnicowane na dwa zasadnicze podtypy: suche wrzosowisko bażynowe (rzadkie; występujące tylko na Mierzei Łebskiej i Sarbskiej oraz w okolicach Białogóry) oraz wrzosowisko brusznicowo-bażynowe (nieco mniej rzadkie; z rzadka rozproszone na środkowym i zachodnim Wybrzeżu). Siedlisko rzadkie, występujące tylko na lepiej zachowanych i bardziej naturalnych odcinkach Wybrzeża (CONT).
4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego ☺ Włączono wszystkie miejsca, gdzie siedlisko było proponowane do sieci Natura 2000 przez polskich przyrodników. W projektowanej sieci znajduje się Pobrzeże Słowińskie oraz Mierzeja Sarbska, gdzie wrzosowiska są najlepiej wykształcone. Mniejsze płaty są w innych

obszarach (np. Białogóra), a być może znajdą się jeszcze na Wybrzeżu Bałtyku, ale ponieważ w projektowane sieci ma być ok. 50% polskiego wybrzeża, to prawdopodobnie większość z nich i tak znalazłaby się w obszarach.
5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Nie proponuje się

---

1. Kod: 2160
2. Nazwa polska: Nadmorskie wydmy z zaroślami rokitnika
3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Nadmorskie wydmy z zaroślami rokitnika pospolitego występują w rozproszeniu na polskim wybrzeżu Morza Bałtyckiego (CONT) - od wyspy Wolin po ujście Wisły. Najrozleglejsze płaty wykształciły się na mierzei jeziora Bukowo na zachód od Darłowa, a także miejscami na odcinkach wydmowych od Świnoujścia po Niechorze. Naturalne stanowisko zarośli rokitnika zachowało się w rezerwacie „Mewia Łacha" przy ujściu Wisły.
4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego ☹ Włączone są płaty nad Zatoką Pucką, natomiast inne odcinki wybrzeża na których występuje to siedlisko przyrodnicze pozostają poza projektem. W projekcie rządowym ujęto nie więcej niż ok. 30% krajowych zasobów.
5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Włączenie obszaru Jezioro Bukowo wraz z mierzeją oddzielającą jezioro od morza.

---

1. Kod: 2170
2. Nazwa polska: Nadmorskie wydmy z zaroślami wierzby piaskowej
3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Nadmorskie wydmy z wierzbą piaskową występują w rozproszeniu na polskim wybrzeżu Morza Bałtyckiego (CONT) - od wyspy Wolin po ujście Wisły. Największe i względnie trwałe płaty wykształciły się na Mierzei Łebskiej i Mierzei Sarbskiej.
4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego ☺ W projekcie rządowym ujęto ponad 50% krajowych zasobów tego typu siedliska przyrodniczego, w tym obszary na których jest najlepiej wykształcone i zachowane (Pobrzeże Słowińskie i Mierzeja Sarbska)
5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Nie proponuje się.

---

1. Kod: 2180
2. Nazwa polska: Lasy mieszane i bory na wydmach nadmorskich
3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Występują na Wybrzeżu Bałtyku (CONT), jednak są zachowane w bardzo różnym stanie. Siedlisko jest reprezentowane przez kilka podtypów: (1) nawydmowe lasy brzozowo-dębowe, (2) nawydmowe lasy bukowo-dębowe, (3) nadmorskie łęgi czeremchowo jesionowe oraz (4) sosnowe bory bażynowe. Wybitnymi centrami najlepszego zachowania i zróżnicowania siedliska traktowanego łącznie są: ujęte w sieci Mierzeja Wiślana, Słowiński Park Narodowy i Wybrzeże Trzebiatowskie, otoczenie Jeziora Bukowo oraz traktowane łącznie kilka obszarów na pobrzeżu gdańskim (Białogóra, Piaśnickie Łąki, Nadmorski PK). Lasy brzozowo-dębowe, bukowo-dębowe i łęgi nadmorskie występują wzdłuż całego Wybrzeża, koncentrując się jednak na lepiej zachowanych jego odcinkach. Sosnowe bory bażynowe w większych kompleksach zachowały się praktycznie tylko na Pobrzeżu Słowińskim i Wybrzeżu Trzebiatowskim.
4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego 😐 Projekt rządowy ujmuje obszary najlepiej zachowanych borów bażynowych (4) - Pobrzeże

Słowińskie i Wybrzeże Trzebiatowskie, ale stopień ujęcia zasobów pozostałych (1-3) podtypów siedliska nie przekracza 30%.
5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Dodać obszar Jezioro Bukowo, co poprawi reprezentację niedostatecznie reprezentowanych podtypów.

---

1. Kod: 2190
2. Nazwa polska: Wilgotne zagłębienia międzywydmowe
3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Dobrze wykształcone i zachowane są praktycznie tylko w trzech miejscach na polskim wybrzeżu Bałtyku (CONT) - w Białogórze, na Mierzei Łebskiej i Sarbskiej.
4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego ☺ W projekcie rządowym ujęto wszystkie trzy miejsca, w których dobrze wykształciło się to siedlisko przyrodnicze.
5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Nie proponuje się.

---

1. Kod: 2330
2. Nazwa polska: Wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi
3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Niewielkie płaty tego siedliska są pospolite i rozproszone na całym niżu Polski (CONT), nigdzie nie ma natomiast zachowanych do dziś większych obszarów wydmowych.
4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego ☺ Projekt rządowy ujmuje 70% zasobów postulowanych do sieci Natura 2000 przez polskich przyrodników, co prawdopodobni odpowiada 30-40% zasobów krajowych. Ponieważ siedlisko jest pospolite, frakcja taka wydaje się wystarczająca. W sieci ujęto między innymi "klasyczny" obszar, na którym wydmy śródlądowe są dobrze wykształcone i chronione - Puszczę Kampinoską k. Warszawy (Kampinoski Park Narodowy)
5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Nie proponuje się

---

1. Kod: 3110
2. Nazwa polska: Jeziora lobeliowe
3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Ten typ siedliska jest w Polsce reprezentowany przez ok. 170 jezior, w różnym stanie zachowania. Koncentrują się one wyłącznie w regionie kontynentalnym (CONT) - zdecydowana większość jest na Pojezierzu Pomorskim, tylko trzy jeziora są na Warmii, a jedno - w Karkonoszach

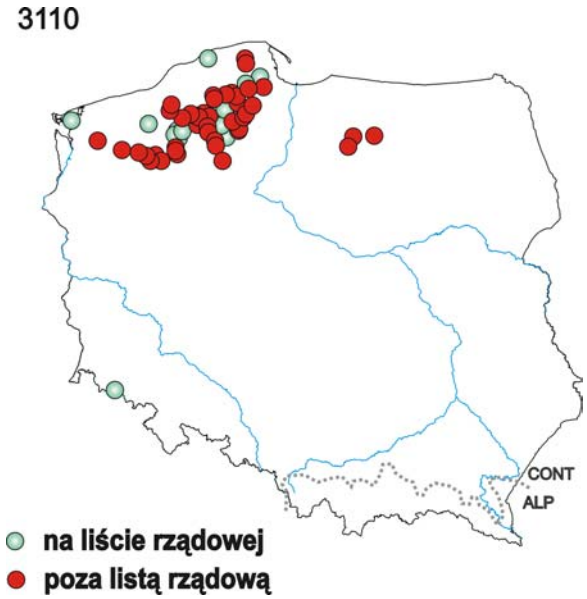

4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego ☹ Propozycja rządowa ujmuje 41 akwenów, tj. 24% z ogólnej liczby jezior, jednak nie zapewnia ochrony ani najlepiej zachowanych akwenów, ani największych skupień jezior lobeliowych, ani też ich pełnego zróżnicowania biogeograficznego. Ujęte jest jedyne górskie jezioro tego typu (Wielki Staw w Karkonoszach) W ogóle nie jest ujęte żadne

z trzech jezior warmińsko-mazurskich, niemal zupełnie pominięte są także jeziora Pojezierza Drawskiego.
5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Konieczne jest:
a) dla ujęcia reprezentacji jezior zachodniopomorskich - dodanie obszaru Jeziora Czaplineckie na Pojezierzu Drawskim
b) dla ujęcia reprezentacji jezior warmińsko-mazurskich - korekta granic obszaru Dolina Drwęcy (z propozycji rządowej) o jezioro Czarne; w przyszłości warto także rozważyć dwa pozostałe warmińsko-mazurskie jeziora lobeliowe (Długie i Tyrsko (Gutkowskie)) jako osobne obszary.
c) dla poprawy ujęcia ważnych skupień jezior lobeliowych - dodanie obszarów: Jezioro Bobęcińskie, Miasteckie Jeziora Lobeliowe, Dolina Słupi, Młosino, Jeziora Wdzydzkie
d) dla poprawy ujęcia najlepiej zachowanych pojedynczych jezior - dodanie jako oddzielnych obszarów jezior: Krasne (woj. pomorskie) i Śniadowo (woj. zachodniopomorskie).

---

1. Kod: 3130
2. Nazwa polska: Brzegi lub osuszane dna zbiorników wodnych ze zbiorowiskami z *Littorelletea, Isoëto-Nanojuncetea*;
3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Rozmieszczenie i zasoby tego typu siedliska w Polsce są niejasne. Występują tylko w CONT. Na pewno małe, rozproszone płaty występują na brzegach jezior lobeliowych (patrz 3110), ale są także spotykane w innych miejscach i na brzegach wód innych typów, np. niektórych mezotroficznych jezior namuliskowych. Zbiorowiska namuliskowe należące do *Littorelletea* i *Isoëto-Nanojuncetea* wykształcają się obecnie w Polsce głównie na siedliskach antropogenicznych - głównie na dnach okresowo spuszczanych stawów (Ostoja nad Baryczą, Stawy w Borowej, Stawy Łężczok), a ochrona stawów z utrzymaniem na nich tradycyjnej gospodarki jest jedynym sposobem zachowania związanej tymi siedliskami różnorodności biologicznej, w tym np. rzadkich gatunków tych roślin (*Elatine, Crassula, Dichostylis, Lindernia* itp).
4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego ??. Trudno ocenić w związku z niedostatecznymi danymi o występowaniu w Polsce tego typu siedliska przyrodniczego. Do projektu rządowego włączono zaledwie 20% powierzchni, która była proponowana przez polskich przyrodników, czyli na pewno nie więcej niż 10-15% krajowych zasobów siedliska.
5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Na pewno powinny być dodane do sieci: dolnośląska Ostoja nad Baryczą i Stawy w Borowej, oraz śląskie Stawy Łężczok. Prawdopodobnie będą potrzebne jeszcze dalsze obiekty, jednak w świetle współczesnego stanu wiedzy nie ma na razie podstaw do ich zaproponowania.

---

1. Kod: 3140
2. Nazwa polska: Twardowodne oligo- i mezotroficzne zbiorniki wodne z podwodnymi łąkami ramienic *Charetea*
3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Występują na Pojezierzach Polski północnej, aż do Wielkopolski na południu, oraz na Polesiu. Związane wyłącznie z regionem kontynentalnym (CONT). Dokładna liczba i zasoby nie są znane, dają się jednak wyróżnić miejsca ich wybitnych koncentracji i obszary, w których są najlepiej zachowane - np. Pojezierze Myśliborskie, Pojezierze Ińskie, Puszcza Drawska, Pojezierze Sejneńskie, Pojezierze Gnieźnieńskie
4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego ☹ Do projektu włączono 30% zasobów proponowanych przez polskich przyrodników, co

odpowiada nie więcej niż 15-20% krajowych zasobów siedliska. Spośród typowych obszarów występowania jezior ramienicowych, w projekcie znalazło się tylko Pojezierze Myśliborskie.
5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Dodanie obszarów koncentracji i najlepszego zachowania jezior ramienicowych - proponowane obszary (w kolejności ważności): Uroczyska Puszczy Drawskiej, Jeziora Czaplineckie, Jezioro Lubie, Pojezierze Ińskie, Pojezierze Sejneńskie, Puszcza Barlinecka, Pojezierze Gnieźnieńskie.

---

1. Kod: 3150
2. Nazwa polska: Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne
3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Występuje w formie dwóch wyraźnych podtypów: (1) jezior eutroficznych oraz (2) starorzeczy, obu koncentrujących się wyłącznie w regionie kontynentalnym (CONT), choć sporadycznie występujących także w alpejskim (ALP). Jeziora eutroficzne są najpospolitszym typem jezior w Polsce i - w różnym stanie zachowania - są rozproszone na terenie całego kraju; najliczniej na pojezierzach Polski północnej. Starorzecza są związane z dolinami dużych i średnich rzek.
4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego ☹ Jeziora eutroficzne (1) są ujęte w wielu obszarach projektowanej sieci. Można oszacować, że projekt obejmuje około 20% ich zasobów, co jednak ze względu na ich pospolitość może być wystarczające. Natomiast starorzecza (2) są niemal zupełnie nie ujęte, ponieważ projekt rządowy nie obejmuje praktycznie żadnych odcinków dolin dużych i średnich rzek. Tylko mała część starorzeczy (<5%) weszła przypadkowo w skład projektowanych obszarów.
5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Dodanie obszarów obejmujących fragmenty dolin dużych i średnich rzek - (wymienione w kolejności geograficznej) Dolna Odra, Ujście Warty, Krośnieńska Dolina Odry, Kargowskie Zakola Odry, Nowosolska Dolina Odry, Łęgi Odrzańskie, Grądy w Dolinie Odry, Opolska Dolina Odry, Graniczny Meander Odry, Lasy Żerkowsko-Czeszewskie, Ostoja Nad Baryczą, Dolina Pilicy, Dolna Wisła, Solecka Dolina Wisły, Nieszawska Dolina Wisły, Włocławska Dolina Wisły, Wisła Środkowa, Przełom Wisły w Małopolsce, Dybowska Dolina Wisły, Poleska Dolina Bugu, Zachodniowołyńska Dolina Bugu, Dolny Wieprz.

---

1. Kod: 3160
2. Nazwa polska: Naturalne, dystroficzne zbiorniki wodne.
3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Występują dość pospolicie rozproszone na obszarze Pomorza, Pojezierza Mazurskiego i Suwalskiego, w Sudetach, a znacznie rzadziej w Wielkopolsce (CONT). Szczególnie dobrze zachowane są w dużych kompleksach leśnych.
4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego ☹ W propozycji rządowej ujęto tylko 25% powierzchni spośród proponowanej do sieci przez polskich przyrodników, co odpowiada nie więcej niż 15-20% powierzchni tego typu siedliska w Polsce. W projekcie rządowym jeziorka dystroficzne są ujęte w sposób przypadkowy, wyłącznie przy okazji wyznaczenia obszarów dla innych typów siedlisk, co powoduje, że poza siecią pozostają klasyczne obszary ich koncentracji lub obszary najlepszego wykształcenia siedliska 3160, a w projektowanych obszarach.
5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Ująć typowe obszary występowania jeziorek dystroficznych, w których są one doskonale wykształcone. Dotyczy w szczególności obszarów: Ostoja Augustowska, Uroczyska Puszczy Drawskiej, Jeziora Czaplineckie (z obszarem sandrowym w części wsch.), Jeziora Wdzydzkie, Ostoja Piska.

1. Kod: 3220
2. Nazwa polska: Pionierska roślinność na kamieńcach górskich potoków
3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Występują dość często na terenie całych Karpat (ALP), choć coraz rzadziej ze względu na prace regulujące koryta rzek.
4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego ?? .Rozmieszczenie siedliska, ani miejsca występowania jego najlepiej wykształconych płatów, nie są dobrze poznane i rzeczywista reprezentatywność ujęcia w sieci jest trudna do ocenienia. Jednak w projekcie rządowym ujęto zaledwie 0,2% proponowanej przez przyrodników powierzchni tego siedliska, pozostawiając tylko mały obiekt Czarna Orawa. W związku z pominięciem w projekcie rządowym większości dużych masywów górskich, w których występują potoki z kamieńcami, ujęcie tego typu siedliska prawdopodobnie okaże się niewystarczające.
5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Dodanie kluczowych obszarów górskich, ważnych także dla innych siedlisk lub gatunków, poprawi także reprezentatywność tego typu siedliska. Dotyczy szczególnie obszarów: Beskid Żywiecki, Ostoja Gorczańska, Ostoja Popradzka, Góry Słonne.

---

1. Kod: 3230
2. Nazwa polska: Zarośla wrześni na kamieńcach i żwirowiskach górskich potoków
3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Rozproszone w Karpatach (ALP). Typowe, znane miejsca występowania to większe potoki lub rzeki w obrębie wyższych położeń pasm karpackich: Wisłoka w granicach Magurskiego Parku Narodowego, pot. Stebnik w Niskich Bieszczadach, dol. Moczarnego w Bieszczadzkim Parku Narodowym, kilka innych dolin w Bieszczadzkim Parku Narodowym i bieszczadzkich parkach krajobrazowych, Chochołowski Potok i Poroniec na Podtatrzu, Głęboki Potok, i Pieniński Potok w Pienińskim Parku Narodowym, potoki w Gorcach.
4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego ??. Rozmieszczenie siedliska, ani miejsca występowania jego najlepiej wykształconych płatów, nie są dobrze poznane i rzeczywista reprezentatywność ujęcia w sieci jest trudna do ocenienia.
5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Na pewno pożądane byłoby dodanie Ostoi Gorczańskiej (Dolina Kamienicy!) oraz Ostoi Popradzkiej.

---

1. Kod: 3240
2. Nazwa polska: Zarośla wierzby siwej na kamieńcach i żwirowiskach górskich potoków
3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Rozproszone w Karpatach (ALP). Miejsca występowania to Wisłoka w granicach Magurskiego Parku Narodowego, Bieszczady - dol. Moczarnego, pot. Stebnik, Pieniński Park Narodowy, Tatrzański Park Narodowy, Gorczański Park Narodowy.
4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego ??. Rozmieszczenie siedliska, ani miejsca występowania jego najlepiej wykształconych płatów, nie są dobrze poznane i rzeczywista reprezentatywność ujęcia w sieci jest trudna do ocenienia.
5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Nie proponuje się

1. Kod: 3260
2. Nazwa polska: Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników
3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Rozproszone w całej Polsce z wyjątkiem Karpat (reprezentowane tylko w regionie CONT), z centrum występowania w Polsce zachodniej i w młodoglacjalnym krajobrazie Polski północnej. Zróżnicowane na odmiany ekologiczne i geograficzne. Odmiana typowa koncentruje się w rzekach Polski północno-zachodniej i zachodniej. Odmiana kontynentalna występuje na Pojezierzu Suwalskim, Roztoczu, Jurze Krakowsko-Częstochowskiej, ale także na terenie całego kraju w ciekach szczególnie intensywnie zasilanych przez wody podziemne. Odmiana wyżyna cieków na skałach krystalicznych występuje w Sudetach i na ich Pogórzu oraz w Górach Świętokrzyskich.
4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego ☹ W propozycji rządowej ujęto 28% powierzchni proponowanej do sieci przez polskich przyrodników, co odpowiada prawdopodobnie ok. 10-15% polskich zasobów siedliska. Włączono głównie przypadkowe, nie najlepiej wykształcone ani zachowane fragmenty (za wyjątkiem Ostoi Goleniowskiej żaden obszar z listy rządowej nie ma tego siedliska ocenionego na A). Projekt rządowy nie uwzględnia w ogóle zróżnicowania ekologiczno-geograficznego (wyróżnione odmiany).
5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Dodanie przynajmniej tych obszarów - odcinków rzek - w których siedlisko jest typowo, najlepiej wykształcone. Dla odmiany typowej dotyczy to obszarów: Uroczyska Puszczy Drawskiej, Jezioro Lubie i dolina Drawy, Dolina Rurzycy, Dolina Wieprzy i Studnicy, Dolina Ilanki, Dolina Pliszki. Rozmieszczenie odmiany kontynentalnej i wyżynnej jest znane zbyt słabo, żeby upoważniało do proponowania osobnych obszarów dla tego siedliska przyrodniczego, jednak wydaje się, że dodanie obszarów: Pojezierze Sejneńskie, Ostoja Augustowska, Ostoja Piska, Ostoja Lidzbarska, Dolina Rzeki Wel k. Kopaniarzy poprawi reprezentację odmiany kontynentalnej, a dodanie obszarów: Góry i Pogórze Kaczawskie, Góry Bialskie i Grupa Śnieżnika, Góry Sowie i Bardzkie, Przełom Nysy k. Morzyszowa, Dolina Bobru oraz Dolina Białej Lądeckiej (ta ostatnia ważna dla zachowania pełni różnorodności biologicznej związanej z typem siedliska - jedno z dwóch polskich stanowisk *Ranunculus penicillatus*) poprawi reprezentację odmiany wyżynnej na skałach krystalicznych.

---

1. Kod: 3270
2. Nazwa polska: Zalewane muliste brzegi rzek
3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Dość pospolicie rozproszone na brzegach dużych rzek w niżowej części Polski (CONT).
4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego ☹. W propozycji rządowej ujęto zaledwie 18% powierzchni proponowanej do sieci przez polskich przyrodników, co odpowiada nie więcej niż 5-10% powierzchni siedliska w Polsce. W dodatku ujęto głównie obszary, w których siedlisko nie jest najlepiej zachowane ani wykształcone. Jest to rezultat pominięcia w projekcie niemal wszystkich obszarów w dolinach dużych rzek, które są klasycznymi miejscami występowania tego siedliska.
5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Uzupełnienie reprezentacji odcinków dolin dużych rzek. Szczególnie istotne wydają się (wymienione w kolejności geograficznej): Dolna Odra, Ujście Warty, Krośnieńska Dolina Odry, Kargowskie Zakola Odry, Nowosolska Dolina Odry, Łęgi Odrzańskie, Grądy w Dolinie Odry, Opolska Dolina Odry, Graniczny Meander Odry, Ostoja Nad Baryczą, Lasy Żerkowsko-Czeszewskie, Dolna Wisła, Solecka Dolina Wisły, Nieszawska Dolina Wisły, Włocławska Dolina Wisły, Dybowska Dolina Wisły, Wisła Środkowa, Przełom Wisły w Małopolsce, Poleska Dolina Bugu, Zachodniowołyńska Dolina Bugu, Dolina Pilicy, Dolny Wieprz.

1. Kod: 4010

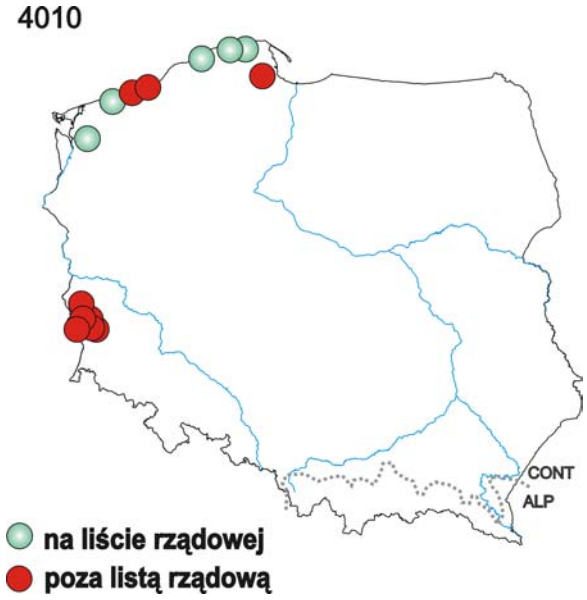

2. Nazwa polska: Wilgotne wrzosowiska z wrzoścem bagiennym (*Ericion tetralix)*

3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Siedlisko bardzo rzadkie, dotychczas stwierdzone we wschodniej części Pobrzeża Kaszubskiego, na Pobrzeżu Słowińskim (Bagna Izbickie), w okolicach Kołobrzegu, Trzebiatowa, w Puszczy Goleniowskiej i w Borach Dolnośląskich (wszystkie stanowiska w CONT).

4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego 😐. W propozycji rządowej ujęto ok. 50% polskich zasobów tego siedliska, w tym większość klasycznych miejsc występowania na Pomorzu. W całości jednak pominięto, ważne ze względów biogeograficznych oraz dla zachowania pełni zmienności, stanowiska w Borach Dolnośląskich.

5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Dodanie obszaru Puszcza Zgorzelecko-Osiecznicka, obejmującego stanowiska dolnośląskie.

---

1. Kod: 4030

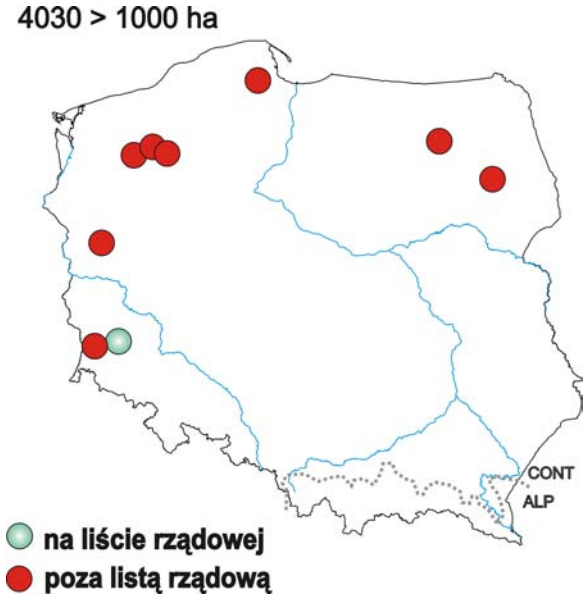

2. Nazwa polska: Suche wrzosowiska

3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Pospolite i rozproszone na borowych siedliskach w całej Polsce, jednak chodzi tylko o małe płaty na zrębach, poboczach dróg leśnych itp. Rozległe wrzosowiska, gdzie wszystkie cechy ekologiczne siedliska i związana z nim różnorodność biologiczna mogą się w pełni wykształcić, występują w Polsce wyłącznie w kilku miejscach, z reguły na poligonach wojskowych lub na terenach popoligonowych. Występuje tylko w CONT.

4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego ☹ Małe płaty rozproszone wśród borów są rozproszone w wielu obszarach i ich ujęcie jest prawdopodobnie reprezentatywne. Jednak rozległe wrzosowiska, najważniejsze dla zachowania tego typu siedliska, są w sieci reprezentowane tylko przez Wrzosowisko Przemkowskie, czyli nie więcej niż 5-7% polskich zasobów.

5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Dodanie obszarów: Wrzosowiska Bornego Sulinowa i Okonka, Puszcza Zgorzelecko-Osiecznicka (obejmuje wrzosowiska poligonu w Żaganiu), Jezioro Lubie i Dolina Drawy (obejmuje część wrzosowisk poligonu drawskiego), Dolna Odra (obejmuje rezerwat Wrzosy Cedyńskie).

1. Kod: 4060
2. Nazwa polska: Wysokogórskie borówczyska bażynowe (*Empetro-Vaccinietum*)
3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Występuje w Polsce w czterech obszarach: Tatry, Bieszczady, Babia Góra (ALP) i Karkonosze (CONT)
4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego ☺. Wszystkie miejsca występowania są ujęte w projekcie.
5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Nie proponuje się.

---

1. Kod: 4070
2. Nazwa polska: Zarośla kosodrzewiny (*Pinetum mugo*)
3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Występuje w Tatrach, na Babiej Górze (z Policą, lecz tu prawdopodobnie sztuczna), na Pilsku (ALP) i w Karkonoszach (CONT).
4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego 😐. Włączono większość zasobów, pominięto tylko niewielkie i izolowane naturalne stanowisko na Pilsku. Jednak ze względu na występowanie kosodrzewiny tylko w czterech miejscach w Polsce, pominięcie Pilska jest ze szkodą dla ujęcia pełnej zmienności siedliska.
5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Dodanie obszaru Beskid Żywiecki wprowadzi do sieci brakujące stanowisko na Pilsku.

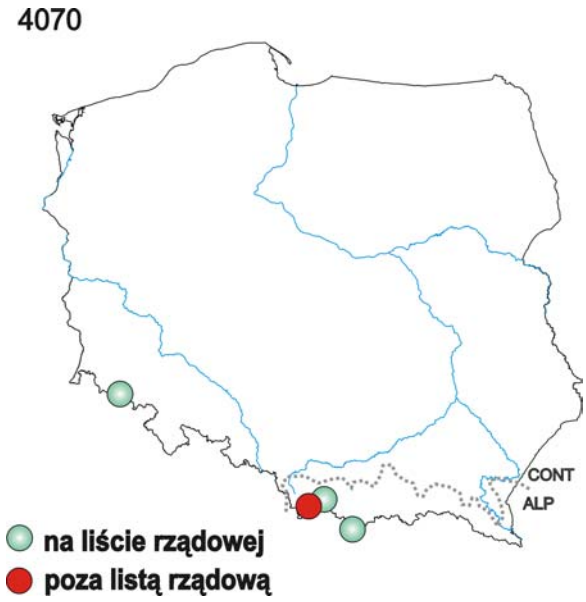

---

1. Kod: 4080
2. Nazwa polska: Subalpejskie zarośla wierzbowe wierzby lapońskiej lub śląskiej
3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Występuje w Polsce w trzech obszarach: Bieszczady, Babia Góra (ALP) i Karkonosze (CONT)
4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego ☺. Wszystkie miejsca występowania są ujęte w projekcie.
5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Nie proponuje się.

1. Kod: 6110

2. Nazwa polska: Skały wapienne i neutrofilne z roślinnością pionierską (*Alysso-Sedion)*

3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Do tej pory znane tylko z Sudetów i ich Pogórza (CONT) - z Pogórza i Gór Kaczawskich, Kotliny Kamiennogórskiej, Pogórza Wałbrzysko-Bolkowskiego, Gór Sowich, Bardzkich i pogórza Karkonoszy. Zasięg potencjalny zajmuje całe Sudety, Pogórze i Przedgórze Sudeckie, rozmieszczenie wymaga jeszcze dalszych badań.

4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego ☹!. Pominięto wszystkie pasma Sudetów z których znane jest w ogóle występowanie tego typu siedliska. Mimo niepełnych danych o polskich zasobach, można więc stwierdzić, że ten typ siedliska w ogóle nie jest reprezentowany.

5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Na pewno dla zapewnienia reprezentacji absolutnie konieczne jest włączenie przynajmniej obszarów: Góry i Pogórze Kaczawskie, Pasmo Krowiarki, Dobromierz oraz Góry Sowie i Bardzkie.

---

1. Kod: 6120*

2. Nazwa polska: Ciepłolubne, śródlądowe murawy napiaskowe (*Koelerion glaucae*)*

3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Rozproszone w Polsce niżowej (CONT) i dość pospolite.

4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego ☺ W propozycji rządowej ujęto 58% powierzchni proponowanej przez polskich przyrodników, co odpowiada prawdopodobnie ok. 30-40% całości polskich zasobów. Wydaje się to wystarczające dla ujęcia reprezentatywnej części tego dość pospolitego i mało zagrożonego typu siedliska.

5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Nie proponuje się.

---

1. Kod: 6150

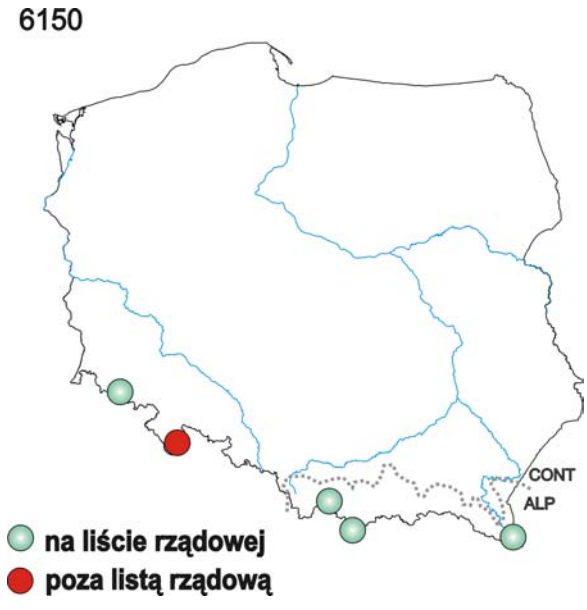

2. Nazwa polska: Wysokogórskie murawy acidofilne i bezwapienne wyleżyska śnieżne

3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Najważniejsze i największe płaty występują w Tatrach, Bieszczadach, na Babiej Górze (ALP) i w Karkonoszach (CONT), Murawy wysokogórskie występują też na Śnieżniku Kłodzkim (CONT) - zajmują tam niewielką powierzchnię, ale to stanowisko jest ważne ze względów fitogeograficznych (izolowane stanowisko) oraz ze względu na związaną z nimi różnorodność biologiczną (unikatowe gatunki z rodzaju *Hieracium*)

4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego 😐. Ujęto podstawowe miejsca występowania:

Tatry, Bieszczady, Babią Górę i Karkonosze. Pominięto izolowane i małe, lecz ważne dla zachowania pełni zmienności i różnorodności biologicznej stanowisko na Śnieżniku.
5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Dodać obszar Góry Bialskie i Grupa Śnieżnika.

---

1. Kod: 6170
2. Nazwa polska: Nawapienne murawy wysokogórskie i wyleżyska śnieżne
3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: W Polsce trzy obszary występowania: Tatry, Babia Góra i Pieniny (ALP)
4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego ☺. Wszystkie miejsca występowania są ujęte w projekcie.
5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Nie proponuje się.

---

1. Kod: 6210*
2. Nazwa polska: Murawy kserotermiczne (* - priorytetowe są płaty z istotnymi stanowiskami storczyków)
3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Rozproszone w wielu miejscach w Polsce niżowej i w Sudetach (CONT), koncentrują się w kilku wybitnych ostojach. W każdej z nich murawy są wykształcone nieco odmiennie i występuje w nich nieco inny zestaw gatunków kserotermicznych. Do najważniejszych ostoi należą:

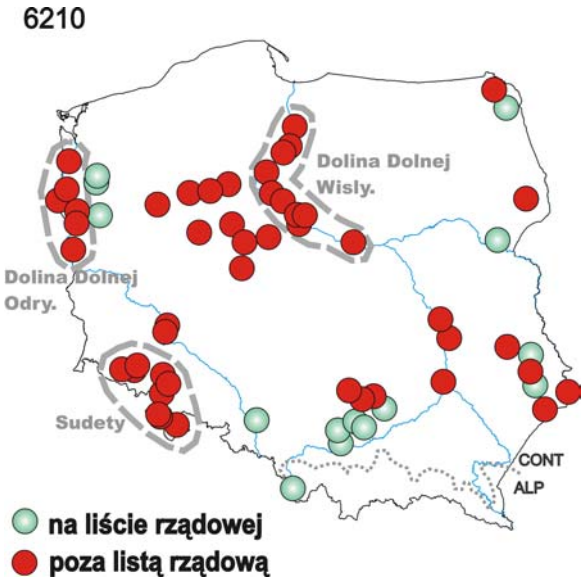

- Dolina Dolnej Odry i Warty (zbocza doliny rzecznej),
- Dolina Dolnej Wisły i dolina Wisły aż po Płock (zbocza doliny rzecznej),
- Ponidzie (wapienne i gipsowe wzgórza i grzbiety),
- Lubelszczyzna z dolinami Bugu, Wieprza i Wisły (głównie zbocza dolin rzecznych),
- Wyżyna Krakowsko-Częstochowska i Opolszczyzna (wapienne wzgórza i grzbiety),
- Sudety i ich Pogórze (grzbiety z różnych skał wapiennych; tu występują specyficzne typy muraw ze storczykami.

4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego ☹ W projekcie rządowym ujęto ok. 50% powierzchni proponowanej przez przyrodników do sieci. Jednak wybór rządowy jest zupełnie przypadkowy i nie obejmuje najbardziej typowych miejsc występowania, ani klasycznych, najlepiej wykształconych muraw; nie uwzględnia też całej ich zmienności. Pominięto wszystkie murawy z doliny Odry i Wisły oraz wszystkie murawy sudeckie (tym samym wszystkie płaty priorytetowego wariantu siedliska ze storczykami)
5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Konieczne jest dodanie przynajmniej obszarów: Dolina Dolnej Odry (tu także rez. Bielinek), Ujście Warty, Dolina Dolnej Wisły, Włocławska Dolina Wisły, Zachodniowołyńska Dolina Bugu, Ostoja Olsztyńsko-Mirowskiej i Ostoja Środkowojurajska, Pasmo Krowiarki, Góry i Pogórze Kaczawskie, Grodczyn i Homole, Masyw Ślęży (z Kamiennym Grzbietem), Izbicki Przełom Wieprza. Powiększenie obszaru Dolina Noteci o północne zbocze doliny, na którym wykształciły się murawy.

1. Kod: 6230*
2. Nazwa polska: Bogate florystycznie górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (bogate florystycznie*)
3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Rozproszone w całej Polsce (CONT i ALP) i względnie pospolite, choć krajowe zasoby są nieznane i trudne do określenia.
4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego 😐 Trudno ocenić, wobec braku kompleksowych danych o polskich zasobach tego typu siedliska. W projekcie rządowym ujęto 28% powierzchni, która w ogóle była proponowana do Natury 2000 przez polskich przyrodników, co może odpowiadać 5-20% krajowych zasobów, być może jednak jest to wystarczające dla zabezpieczenia tego względnie pospolitego siedliska. Prawdopodobnie zmienność jest także dobrze reprezentowana.
5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Wymaga dalszych prac, w obecnej chwili nie ma podstaw do proponowania.

---

1. Kod: 6410
2. Nazwa polska: Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe
3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Rozproszone w całej Polsce niżowej i na Pogórzu Sudetów (CONT), choć krajowe zasoby nieznane i trudne do określenia, zwłaszcza wobec szybkich zmian (ginięcia) tego zbiorowiska.
4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego 😐. W projekcie rządowym ujęto 38% powierzchni proponowanej przez polskich przyrodników do sieci Natura 2000. Wydaje się to wystarczające w skali krajowej. Niedostateczna jest wiedza na temat jakości i znaczenia proponowanych do sieci płatów. Ujęto jednak "klasyczne miejsca występowania", gdzie łąki trzęślicowe są najlepiej zachowane i wykształcone - np. Piaśnickie Łąki na Pomorzu. Nie ujęto całej zmienności geograficznej: w ogóle pominięto łąki trzęślicowe odmiany sudeckiej (podgórskie)
5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Dodanie obszarów w których występuje sudecka, podgórska odmiana tego siedliska przyrodniczego - Góry i Pogórze Kaczawskie, Masyw Ślęży.

---

1. Kod: 6430
2. Nazwa polska: Ziołorośla górskie i ziołorośla nadrzeczne
3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Rozproszone w całej Polsce, choć krajowe zasoby nieznane i trudne do określenia. Reprezentowane przez dwa wyraźnie wyodrębnione podtypy: ziołorośla górskie (w CONT i ALP) i ziołorośla nadrzeczne (w CONT).
4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego ☹. Ziołorośla górskie są stosunkowo dobrze reprezentowane. W projekcie ujęto główne obszary ich występowania, pominięto tylko ważne fitogeograficznie stanowisko w Masywie Śnieżnika. Natomiast większość typowych i najlepiej wykształconych płatów ziołorośli nadrzecznych została pominięta, ponieważ w projekcie nie ujęto niemal żadnych obszarów w dolinach dużych rzek.
5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Dla ujęcia ziołorośli górskich pożądane dodanie obszaru Góry Bialskie i Grupa Śnieżnika. Dla ujęcia ziołorośli nadrzecznych niezbędne jest dodanie obszarów obejmujących fragmenty dużych dolin rzecznych: Dolna Odra, Ujście Warty, Krośnieńska Dolina Odry, Kargowskie Zakola Odry, Nowosolska Dolina Odry, Łęgi Odrzańskie, Grądy w Dolinie Odry, Opolska Dolina Odry, Graniczny Meander Odry, Lasy Żerkowsko-Czeszewskie, Ostoja Nad Baryczą, Dolna Wisła, Solecka Dolina Wisły, Włocławska Dolina Wisły, Dybowska Dolina Wisły, Nieszawska Dolina Wisły, Wisła

Środkowa, Przełom Wisły w Małopolsce, Dolina Pilicy, Poleska Dolina Bugu, Zachodniowołyńska Dolina Bugu, Dolny Wieprz).

---

1. Kod: 6440

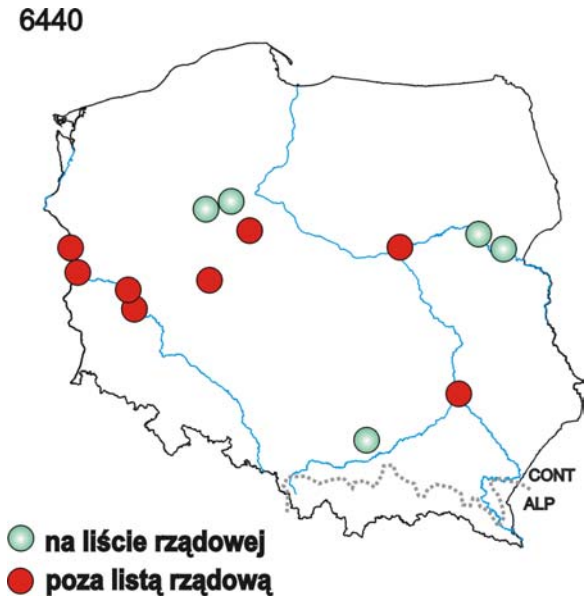

2. Nazwa polska: Łąki selernicowe (*Cnidion dubii*)

3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Występują wzdłuż Odry, Warty, Bugu i Wisły. Stwierdzono je również nad Nidą, w ujściowym odcinku doliny Sanu i Narwi oraz w rejonie Gopła (CONT).

4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego 😐. Pozornie mogłyby się wydawać dobrze reprezentowane, bo włączono 68% powierzchni która była zaproponowana przez polskich przyrodników. Wynika to jednak z niedostatecznego rozpoznania występowania tego typu łąk, zwłaszcza w zachodniej części kraju, i z wynikającego stąd nie ujmowania ich w SDF. W rezultacie dobrze ujęto łąki selernicowe Polski wschodniej, ale niedostatecznie - łąki Polski zachodniej, a w skali całego kraju projekt rządowy ujmuje nie więcej niż 20-30% krajowych zasobów tego typu siedliska. Poza nim pozostają klasyczne obszary licznego występowania łąk selernicowych, jak Krośnieńska Dolina Odry, Kargowskie Zakola Odry, Nowosolska Dolina Odry, Łęgi Odrzańskie oraz (unikatowe ekologicznie, bo związane z otoczeniem jeziora) łąki nad Jeziorem Gopło.

5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Dodać obszary: Krośnieńska Dolina Odry, Kargowskie Zakola Odry, Nowosolska Dolina Odry, Łęgi Odrzańskie, Jezioro Gopło.

---

1. Kod: 6510

2. Nazwa polska: Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*)

3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Rozproszone w całej Polsce (CONT i ALP), dość pospolite, choć krajowe zasoby są nieznane i trudne do określenia. Specyficzny podtyp stanowią endemiczne łąki pienińskie (*Anthyllidi-Trifolietum montani*), występujące tylko w Pieninach (ALP), oraz reglowe łąki mieczkowo-mietlicowe (*Gladiolo-Agrostietum*) występujące w pasmach karpackich (ALP), głównie na wypasanych polanach w Tatrach i Pieninach, ale także np. w niższych położeniach Beskidu Niskiego.

4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego 😐. Ujęto 37% powierzchni proponowanej przez polskich przyrodników, co odpowiada prawdopodobnie ok. 10-20% zasobów tego typu siedliska w Polsce. W regionie CONT ujęcie wydaje się reprezentatywne i zabezpiecza całą zmienność. W regionie ALP ujęto całe zasoby endemicznych łąk podtypu pienińskiego, ale niewystarczające wydaje się ujęcie łąk mieczykowo-mietlicowch reglowych pasm karpackich (ujęto je tylko w Tatrach, a poza siecią pozostawiono wszystkie pozostałe ich ostoje, jak np. Ostoja Gorczańska, Ostoja Jaśliska, Ostoja Popradzka).

5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Dodanie obszarów karpackich: Ostoja Gorczańska, Ostoja Jaśliska, Ostoja Popradzka.

1. Kod: 6520

2. Nazwa polska: Górskie łąki konietlicowe użytkowane ekstensywnie (*Polygono-Trisetion*)

3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Występują - jako dwa różne podtypy - w Sudetach (CONT, licznie) i w Tatrach (ALP, w niewielkiej ilości). Nie występują w innych pasmach Karpat, mimo że w kilku obszarach błędnie podano je w SDF.

4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego ☹. Podtyp tatrzański (ALP) został ujęty w całości, ale w głównym obszarze występowania łąk konietlicowych - w Sudetach (CONT) - pominięto praktycznie wszystkie obszary z tym siedliskiem.

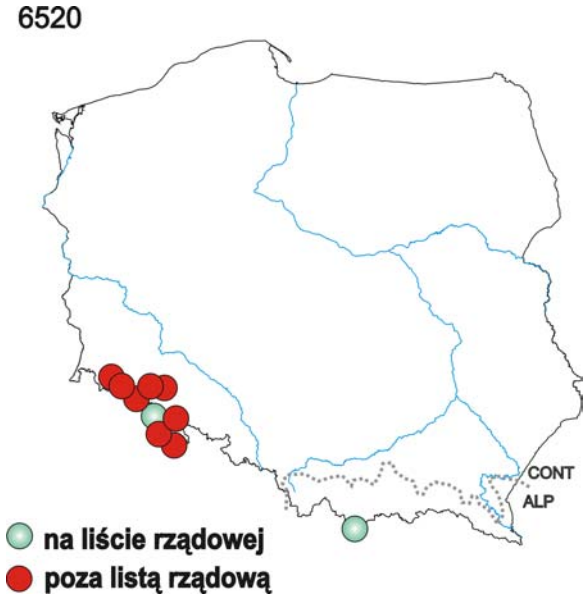

5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Powiększenie obszaru Karkonosze o Grzbiet Lasocki, wraz z terenami łąkowymi w otoczeniu Miszkowic i Jarkowic. Dodanie obszarów: Góry i Pogórze Kaczawskie, Góry Kamienne oraz Góry Bialskie i Grupa Śnieżnika.

---

1. Kod: 7110*

2. Nazwa polska: Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe)*;

3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Najczęściej występują w Polsce (CONT) w formie niewielkich, niżowych torfowisk wysokich, wypełniających zagłębienia terenowe, albo niewielkich torfowisk typu kontynentalnego; te postaci w krajobrazach młodoglacjalnych są jeszcze względnie pospolite. Unikatowy charakter mają natomiast duże, kopułowe torfowiska wysokie typu bałtyckiego (atlantyckie), których w ogóle było na ziemiach Polski ok. 70, a zachowało się zaledwie kilka. Interesujące są podtypy górskie - torfowiska w Karkonoszach i Górach Izerskich, k. Zieleńca w Górach Bystrzyckich, w Górach Stołowych (CONT) i Torfowiska Orawsko-Nowotarskie (ALP) a także niewielkie torfowiska w Bieszczadach (ALP)

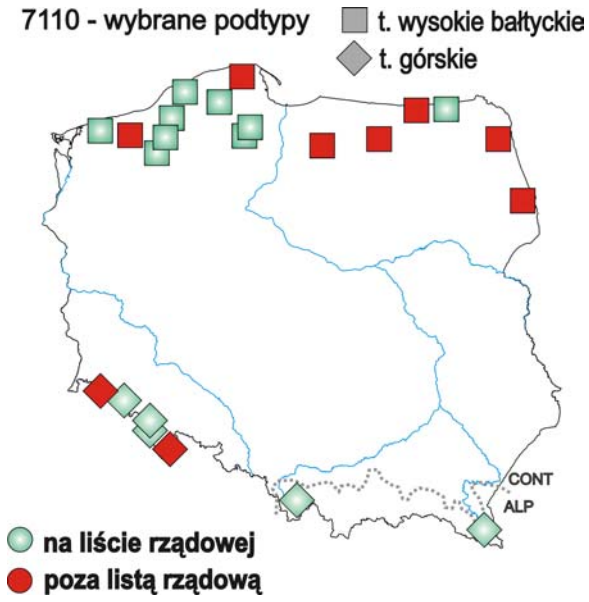

4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego 😐. W projekcie rządowym ujęto 37% powierzchni proponowanej przez polskich przyrodników do sieci, co odpowiada prawdopodobnie ok. 20% polskich zasobów siedliska. Jednak parametr ten niewiele mówi o reprezentacji zmienności tego typu siedliska przyrodniczego. Frakcja ta zapewnia prawdopodobnie wystarczającą reprezentację dość pospolitych, niewielkich torfowisk typu kontynentalnego. Spośród dużych kopułowych torfowisk typu atlantyckiego ujęto wszystkie dobrze zachowane na Pomorzu, ale pominięto wszystkie znajdujące się w pn-wsch części Polski (woj. podlaskie i warmińsko-mazurskie). Dobrze ujęto torfowiska górskie w ALP (niemal 100%), natomiast w CONT brakuje unikatowych torfowisk z Gór Izerskich.

Brakuje też niewielkiego, ale dobrze zachowanego torfowiska pod szczytem Śnieżnika Kłodzkiego.
5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Dla zapewnienia reprezentacji warmińsko-mazurskich i podlaskich kopułowych torfowisk typu atlantyckiego - dodanie w woj. warmińsko-mazurskim obszarów Gązwa i Budwity (rezerwaty!), a w woj. podlaskim - Bagno Krasna Gruda na Pojezierzu Sejneńskim. Dla poprawienia reprezentacji torfowisk górskich w CONT - poszerzenie obszaru Karkonosze o Dolinę Izery w Górach Izerskich i dodanie obszaru Góry Bialskie i Grupa Śnieżnika.

---

1. Kod: 7120
2. Nazwa polska: Torfowiska wysokie zdegradowane lecz zdolne do regeneracji
3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Rozmieszczenie pokrywa się z rozmieszczeniem żywych torfowisk wysokich (7110), frakcja obiektów zdegradowanych jest wszędzie w Polsce podobna
4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego 😐. Istotne wydaje się nie ujęcie kilku obiektów, które mimo degradacji wciąż reprezentują najcenniejsze i najrzadsze typy torfowisk wysokich i związanych z nimi złóż torfowych.
5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Dodanie zdegradowanych, lecz możliwych do renaturalizacji torfowisk wysokich typu bałtyckiego (atlantyckiego) - np. dużego, wymagającego renaturalizacji, obiektu Bielawskie Błoto, Czarnego Bagna w kompleksie Łebskich Bagien oraz dobrze regenerującego się obiektu Warnie Bagno.

---

1. Kod: 7140
2. Nazwa polska: Torfowiska przejściowe i trzęsawiska
3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Na niżu Polski (CONT) dość pospolity, rozproszony na całym terenie typ siedliska przyrodniczego. W Sudetach (CONT, Karkonosze, Góry Izerskie, Góry Stołowe, Góry Bystrzyckie, Masyw Śnieżnika, fragmentarycznie w Górach Orlickich) występuje unikatowy podtyp górski. Torfowiska przejściowe występują także w Tatrach, na Podhalu (kompleks Torfowisk Orawsko-Nowotarskich) i w Bieszczadach (ALP).
4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego 😐. W projekcie rządowym ujęto prawie 50% powierzchni proponowanej przez przyrodników na niżu Polski (co odpowiada 20-30% rzeczywistych zasobów). Na niżu Polski ujęcie wydaje się reprezentatywne. Prawidłowo ujęto unikatowe torfowiska w regionie ALP, włączając zarówno Tatry, Torfowiska Orawsko-Nowotarskie, jak i Bieszczady. Prawie zupełnie (z wyjątkiem Karkonoszy) nie ujęto natomiast stanowisk podtypu górskiego występującego w Sudetach (CONT). Mimo że siedlisko występuje tam tylko w postaci niewielkich, rozproszonych płatów, mają one duże znaczenie dla zabezpieczenia pełni zmienności.
5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Powiększenie obszaru Karkonosze o główne pasmo Gór Izerskich z Doliną Izery.

---

1. Kod: 7150
2. Nazwa polska: Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku *Rhynchosporion*
3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Typowa postać tego siedliska przyrodniczego - subatlantyckie, wiekopowierzchniowe zbiorowiska dolinkowe - jest w Polsce bardzo rzadka i występuje wyłącznie w dwóch obszarach (w CONT): w Białogórze oraz na kilku rozproszonych stanowiskach w Borach Dolnośląskich (tzw. Puszcza Zgorzelecko-Osiecznicka). Za prawdopodobne uważa się jeszcze stwierdzenie go w

BorachTucholskich, na Pojezierzu Bytowskim i innych sandrowych obszarach Pomorza i w Kotlinie Sandomierskiej. Pospolite jest natomiast występowanie "dolinek torfowych" z *Rhynchospora alba, Scheuchzeria palustris, Sphagnum cuspidatum* jako elementu kompleksu roślinności torfowisk przejściowych albo jako faz regeneracji torfowisk wysokich po eksploatacji.
4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego ☹. Spośród miejsc występowania typowej postaci siedliska włączono tylko obszar Białogóra, a pominięto w ogóle wszystkie stanowiska w Borach Dolnośląskich. Ujęto natomiast w dużej ilości inne formy "dolinek torfowych".
5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Dodanie obszaru Puszcza Zgorzelecko-Osiecznicka, co uzupełni brakujące stanowiska w Borach Dolnośląskich.

---

1. Kod: 7210*
2. Nazwa polska: Torfowiska nakredowe*
3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Większe skupienia torfowisk tego typu występują na obszarze Pomorza, Mazur, Pojezierza Suwalskiego, Ziemi Lubuskiej, w Wielkopolsce i na Lubelszczyźnie (CONT). Typowe torfowiska nakredowe z turzycą Buxbauma i marzycą czarniawą centrum swojego występowania mają na Pomorzu Zachodnim. Klasycznym obszarem ich występowania jest Pojezierze Myśliborskie oraz otoczenie jeziora Miedwie. Kłociowiska mają nieco szerszy zasięg: związane są z sandrami Pojezierza Pomorskiego. Do obszarów, w których są najlepiej wykształcone, należą: Puszcza Drawska i Lasy Bierzwnickie. Obszarem występowania kłociowisk jest także Pojezierze Chełmskie. W NE Polsce na kredzie jeziornej występują wapienne formy szuwarów turzycy nitkowatej (*Carex lasiocarpa*), które mogą być zaliczone do opisywanego typu siedliska przyrodniczego jako jego kresowa, kadłubowa postać - takie borealne odmiany torfowisk nakredowych są szczególnie pospolite w Puszczy Augustowskiej i na Pojezierzu Sejneńskim (szczególnie ważny jest rejon jezior Wiłkokuk i Zelwa).
4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego 😐. Klasyczne obiekty zawierające torfowiska z marzycą czarniawą i turzycą Buxbauma w większości są na liście (Torfowiska Chełmskie, Pojezierze Myśliborskie, Śniatycze, Sulęczyno, Miedwie), te podtypy wydają się ujęte w sposób reprezentatywny. W projekcie ujęto ok. 20-30% torfowisk nakredowych z kłocią wiechowatą, co nie wydaje się wystarczające, bo pominięto najbardziej typowe obszary występowania, obejmujące jedne z najlepiej zachowanych płatów w Polsce - Puszczę Drawską i Lasy Bierzwnickie. Zupełnie niewystarczające jest ujęcie borealnych odmian torfowisk nakredowych, szeroko rozpowszechnionych w Puszczy Augustowskiej i na Pojezierzu Sejneńskim, a w projekcie rządowym reprezentowanych tylko przez kilka obiektów w Ostoi Wigierskiej.
5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Dodać obszary: Uroczyska Puszczy Drawskiej, Lasy Bierzwnickie, Puszcza Augustowska, Pojezierze Sejneńskie.

---

1. Kod: 7220*
2. Nazwa polska: Źródliska wapienne ze zbiorowiskami *Cratoneurion commutati**
3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Typowe źródła akumulujące trawertyn występują w Polsce Południowej (ALP), np. Cieszyńskie Źródła Tufowe, a także w Jurze Krakowsko-Częstochowskiej (CONT) i w wapiennych pasmach Sudetów (Pasmo Krowiarki, CONT). Na niżu Polski (CONT) złoża źródliskowych trawertynów są w większości efektem akumulacji zachodzącej w czasach historycznych, jednak w kilku obiektach w Polsce północnej (Dolina Radwi, Chocieli i Chotli, Dolina Rurzycy, Dolina Wieprzy) także współcześnie potwierdzono zachodzącą akumulację trawertynu w źródliskach.

4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego 😐. Propozycja rządowa obejmuje dokładnie połowę obiektów, które były zaproponowane do sieci przez polskich przyrodników - co jest równoważne prawdopodobnie ok. 40-50% istotnych zasobów tego typu siedliska. Ujęto wszystkie najważniejsze obiekty w Karpatach (ALP), w tym Cieszyńskie Źródła Tufowe, gdzie siedlisko wykształciło się najlepiej w Polsce. Jednak reprezentacja siedliska w regionie CONT nie jest dostateczna dla zachowania pełni jego zmienności ekologicznej i geograficznej. W wystarczającym stopniu ujęto źródła Jury Krakowsko-Częstochowskiej, ale zupełnie pominięto źródła wapiennych pasm Sudetów i wszystkie znane miejsca akumulacji trawertynów na niżu pn. Polski.
5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Dodanie obszarów: Pasmo Krowiarki, Dolina Radwi, Chocieli i Chotli, Dolina Wieprzy i Studnicy, Dolina Rurzycy.

---

1. Kod: 7230
2. Nazwa polska: Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk
3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Dość pospolite w Polsce, zarówno w CONT jak i w ALP. Niżowe mechowiska szczególnie często wykształcają się w dolinach rzek młodoglacjalnego krajobrazu Pojezierza Pomorskiego i Mazurskiego, ale są obecne także w krajobrazach Wielkopolski i Ziemi Lubuskiej (CONT). Zasadowe torfowiska podtypu podgórskiego są rozproszone w pasie wyżyn Polski, szczególnie cenne skupienia występują na Pojezierzu Łęczyńsko-Włodawskim, w Niecce Nidziańskiej, na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej, a odrębna odmiana sudecka - np. w Masywie Ślęży ("Łąka Sulistrowicka"). Młaki górskie są rozproszone w pasmach Karpat (ALP) i Sudetów (CONT), w tym szczególnie w Gorcach i Beskidzie Sądeckim, a także w Sudetach (CONT - Góry Kaczawskie, Karkonosze, Góry Stołowe)
4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego ☹. W projekcie rządowym ujęto 27% powierzchni proponowanej do sieci Natura 2000 przez polskich przyrodników, co odpowiada nie więcej niż ok. 15% krajowych zasobów tego, występującego w silnym rozproszeniu typu siedliska. Pominięto jednak większość obiektów, gdzie siedlisko jest najlepiej wykształcone i zachowane, a także odznacza się wybitną różnorodnością i występowaniem gatunków roślin zagrożonych w skali kraju. Wśród niżowych mechowisk Polski północnej (CONT) pominięto np. szeroko znane i bardzo ważne obiekty, jak: Dolina Rospudy w Puszczy Augustowskiej (jedyne polskie stanowisko *Herminium monorchis*), Torfowisko Sernetki w Puszczy Augustowskiej (jedna z najważniejszych polskich populacji *Saxifraga hirculus*), dolina rzeki Wel k. Kopaniarzy (jedna z najważniejszych polskich populacji *Saxifraga hirculus*), Dolina Radwi, Chocieli i Chotli (populacja *Saxifraga hirculus* i najlepiej na Pomorzu wykształcone łąki pełnikowe), Dolina Stropnej (liczne populacje pełników i storczyków), Dolina Wieprzy i Studnicy, Dolina Rurzycy, Torfowisko Rzecińskie w Wielkopolsce. Wśród młak i mechowisk podgórskich pominięto np. Łąkę Sulistrowicką w Masywie Ślęży (CONT, jedyne polskie stanowisko *Gladiolus paluster*). Pominięto główne ostoje młak górskich, jakimi są Gorce i Beskid Sądecki (ALP; w tej ostatniej jedyne polskie stanowisko *Primula farinosa*).
5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Dodanie obszarów: Puszcza Augustowska, Dolina Rzeki Wel k. Kopaniarzy, Dolina Wieprzy i Studnicy, Dolina Radwi, Chocieli i Chotli, Dolina Rurzycy, Dolina Stropnej, Torfowisko Rzecińskie, Masyw Ślęży, Ostoja Gorczańska, Ostoja Popradzka.

1. Kod: 8110. *Uwaga, w pracach nad polskim projektem pierwotnie nie rozróżniano 8110 od 8150, w SDF 8150 może być zaklasyfikowane jako 8110*
2. Nazwa polska: Wysokogórskie piargi i gołoborza krzemianowe
3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Występują w Tatrach, Bieszczadach (ALP) i Karkonoszach (CONT).
4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego ☺. Wszystkie trzy obszary występowania kwaśnych piargów i gołoborzy wysokogórskich są ujęte w projekcie.
5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Nie proponuje się.

---

1. Kod: 8120
2. Nazwa polska: Wysokogórskie piargi i gołoborza wapienne ze zbior. *Papaverion tatrici* lub *Arabidion alpinae*
3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Jedynym obszarem występowania są ujęte w projekcie sieci Tatry (ALP).
4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego ☺. Tatry, jedyny obszar występowania tego typu siedliska, są ujęte w sieci.
5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Nie proponuje się.

---

1. Kod: 8150 *Uwaga, w pracach nad polskim projektem pierwotnie nie rozróżniano 8110 od 8150, w SDF 8150 może być zaklasyfikowane jako 8110*
2. Nazwa polska: Piargi i gołoborza krzemianowe wyżyn i niższych pięter górskich
3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Występują na wyżynach Polski i w niższych pasmach Sudetów (CONT), w postaci kilku wyraźnie odrębnych odmian, zależnych od typu skały, z której się wytworzyły. Znane są:

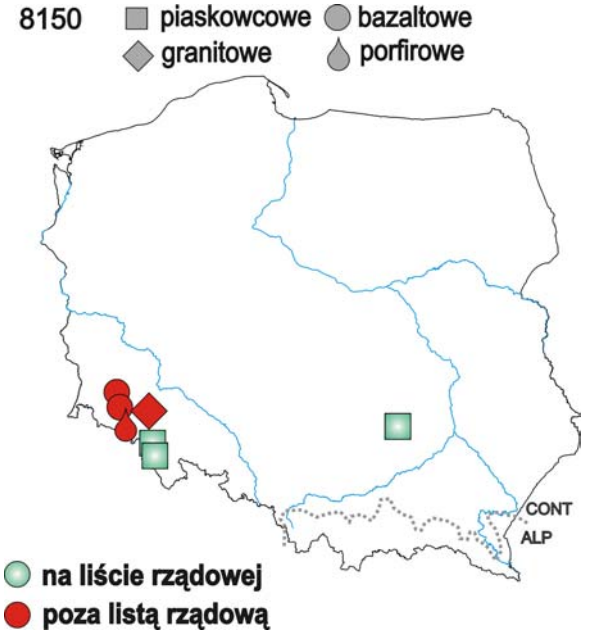

- gołoborza kwarcytowe i piaskowcowe (Góry Świętokrzyskie, Góry Stołowe, Piekielna Dolina k. Polanicy Zdroju)
- gołoborza granitowe (Masyw Ślęży)
- gołoborza bazaltowe (Ostrzyca Proboszczowska w Sudetach - tam najlepiej wykształcone w Polsce; Góry i Pogórze Kaczawskie)
- acidofilne piargi porfirowe pod Jeleniakiem (Góry Kamienne) oraz w Górach i na Pogórzu Kaczawskim

4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego ☹. Ujęto wyłącznie gołoborza piaskowcowe i kwarcytowe, zarówno świętokrzyskie, jak i sudeckie (Góry Stołowe, Piekielna Dolina koło Polanicy). Nie ujęto jednak żadnych innych odmian i stanowisk, w rezultacie objęte projektem obszary nie są reprezentatywne dla zmienności tego typu siedliska.
5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Dodanie obszarów: Masyw Ślęży, Ostrzyca Proboszczowska, Góry i Pogórze Kaczawskie, Góry Kamienne.

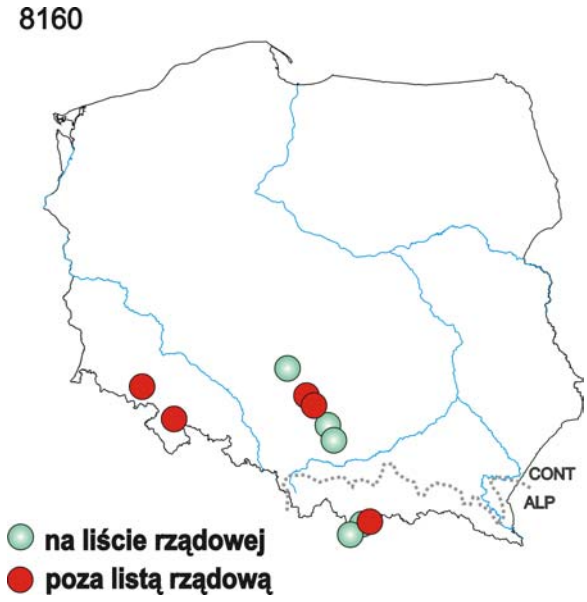

1. Kod: 8160*
2. Nazwa polska: Podgórskie i wyżynne rumowiska wapienne*
3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Występują w Tatrach, Pieninach (ALP) oraz w Jurze Krakowsko-Częstochowskiej wraz z Załęczańskim Łukiem Warty (CONT), a także w wapiennych pasmach Sudetów (CONT, Pasmo Krowiarki, Góry i Pogórze Kaczawskie).
4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego 😐. W regionie ALP ujęto płaty tatrzańskie i część płatów pienińskich, jednak z pominięciem Małych Pienin. W regionie CONT ujęto ok. 30-40% płatów jurajskich, ale pominięto wszystkie płaty sudeckie. Łącznie ujęto 40% powierzchni proponowanej przez polskich przyrodników, ale nie obejmuje to całej zmienności, na ujętą powierzchnię składają się bowiem głównie płaty w parkach narodowych Tatr i Pienin w ALP.
5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Powiększenie obszaru Pieniny o Małe Pieniny. Uzupełnienie reprezentacji płatów jurajskich o Ostoję Olsztyńsko-Mirowską. Dodanie obszarów sudeckich: Pasmo Krowiarki, Góry i Pogórze Kaczawskie.

---

1. Kod: 8210
2. Nazwa polska: Wapienne ściany skalne ze zbiorowiskami *Potentilletalia caulescentis*
3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Występujące w Tatrach Zachodnich i w Pieninach (ALP); ale także na odkrytych skałach wapiennych na wyżynach – Kielecko-Sandomierskiej, Krakowsko-Częstochowskiej, na pogórzach Karpat i Sudetów (CONT). Rozproszone, słabo rozpoznane; powierzchnia trudna do oszacowania.
4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego 😐. Włączono 38% powierzchni proponowanej do sieci przez polskich przyrodników. W regionie ALP włączono Tatry i Pieniny, będące podstawowymi ostojami tego siedliska, jednak poza siecią pozostało pasmo Małych Pienin, gdzie zbiorowiska naskalne są unikatowo wykształcone (Homole, Biała Woda). W regionie CONT ujęto ok. 20-30% zasobów w Jurze Krakowsko-Częstochowskiej, ale całkowicie pominięto wystąpienia w Sudetach reprezentujące specyficzną, sudecką odmianę siedliska
5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Dodanie obszarów: Ostoja Olsztyńsko-Mirowska, Ostoja Złotopotocka, Góry i Pogórze Kaczawskie, Pasmo Krowiarki. Powiększenie obszaru Pieniny o Małe Pieniny.

1. Kod: 8220

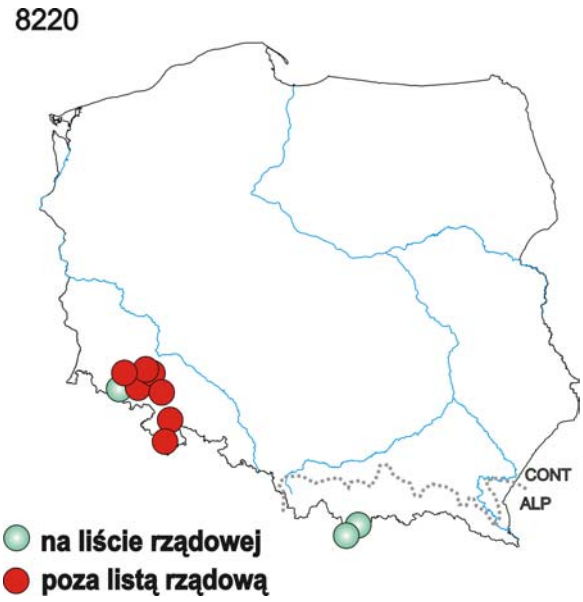

2. Nazwa polska: Ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z *Androsacion vandelii*

3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: W Polsce występuje na rozproszonych stanowiskach, koncentrujących się w Sudetach (CONT), występuje także w Tatrach. Zróżnicowany na kilka typów ekologicznych.
Podtyp na serpentynitach występuje w Polsce wyłącznie na terenie Sudetów i ich Przedgórza, w rejonach występowania skał serpentynitowych. Aktualne stanowiska (ok. 35 ścianek skalnych) znane są z południowego i wschodniego obrzeża Masywu Ślęży (Wzgórza Kiełczyńskie, Wzgórza Oleszeńskie wraz z Radunią, Kamienny Grzbiet), otoczenia bloku gnejsowego Gór Sowich (Masyw Grochowej, niewielkie wystąpienia w okolicy Bielawy, Kamionek, Przygórza i Woliborza) oraz punktowe wystąpienia w Masywie Śnieżnika (Żmijowiec) i Górach Kaczawskich (koło Janowic Wielkich).
Szczelinowe zbiorowiska skał kwaśnych i obojętnych, zróżnicowane na podtyp światłolubno-termofilny i podtyp cienisty, występują częściej, w rozproszeniu, głównie w Sudetach i na ich pogórzu oraz w Tatrach.

4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego ☹. Podtyp na serpentynitach w ogóle nie jest reprezentowany w projekcie sieci. Podtypy związane z innymi skałami są ujęte w ok. 40%. Reprezentacja w ALP jest wystarczająca, bo tam ujęto Tatry i Pieniny, będące praktycznie jedynymi obszarami występowania. W CONT ujęto nie więcej niż 20-30 regionalnych zasobów.

5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Dla ochrony podtypu serpentynitowego konieczne jest włączenie obszarów, w których występuje: Wzgórza Kiełczyńskie, Masyw Ślęży (z Kamiennym Grzbietem), Góry Sowie i Bardzkie, Góry Bialskie i Grupa Śnieżnika. Dla ochrony pozostałych podtypów, konieczne jest włączenie dodatkowych obszarów w Sudetach: Góry i Pogórze Kaczawskie, Dolina Bobru, Góry Kamienne, Góry Sowie i Bardzkie, Ostrzyca Proboszczowska.

---

1. Kod: 8230

2. Nazwa polska: Pionierskie murawy ma skałach krzemianowych (*Arabidopsidion thalianae)*

3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Występowanie nieznane, siedlisko przyrodnicze dopiero niedawno stwierdzone w Polsce. Do tej pory znane z pojedynczych stanowisk (Góra Chojnik k. Jeleniej Góry, 1 płat w okolicy Dusznik Zdrój), jednak dalsze badania nastawione na poszukiwanie tego siedliska z całą pewnością znacznie rozszerzą zasięg jego występowania. Zasięg potencjalny zajmuje całe Sudety, Pogórze i Przedgórze Sudeckie (CONT).

4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego ??. Trudno ocenić, wobec braku danych o występowaniu. Klasyczne płaty z Góry Chojnik są ujęte.

5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Nie ma podstaw do proponowania.

1. Kod: 8310
2. Nazwa polska: Jaskinie nieudostępnione do zwiedzania
3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Występują w kilku regionach. Ok. 780 jaskiń, wykształconych w wapieniu, znajduje się w Tatrach i w Pieninach (ALP). 630 niewielkich jaskiń szczelinowych wykształconych w piaskowcu jest rozproszonych w Beskidach (ALP). W Jurze Krakowsko-Częstochowskiej (CONT) znajduje się ok. 1700 jaskiń wapiennych. Na Ponidziu (CONT) jest ok. 40 unikatowych jaskiń krasu gipsowego. Jaskinie świętokrzyskie (CONT) są reprezentowane przez ok. 130 obiektów wykształconych w różnych skałach (wapieniach, dolomitach, piaskowcach). Ok. 150 jaskiń wykształciło się w wapieniach krystalicznych, marglach i innych skałach w Sudetach (CONT).
4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego 😐. W regionie ALP jaskinie Tatr i Pienin są włączone w całości. Natomiast spośród ponad 600 piaskowcowych jaskiń beskidzkich, w sieci znajduje się tylko niewielka liczba skupiona w Ostoi Magurskiej, poza siecią pozostawiono - będące ważnymi skupieniami jaskiń - Ostoję Popradzką, Ostoję Gorczańską, Beskid Żywiecki, Beskid Śląski.
W regionie CONT w całości włączono jaskinie gipsowe Ponidzia. Spośród jaskiń jurajskich w sieci znalazła się Dolina Prądnika oraz Załęczański Łuk Warty, co zapewnia jednak ujęcie tylko ok. 300 z 1700 jaskiń Jury. Osobną ostoję stanowi Jaskinia Szachownica. Poza siecią pozostaje ważna Ostoja Środkowojurajska oraz jaskinie w okolicach Olsztyna. Praktycznie w całości poza siecią pozostają jaskinie świętokrzyskie (ok. 130 obiektów w pominiętym obszarze Wzgórza Chęcińsko-Kieleckie). Zupełnie nie reprezentowane w rządowym projekcie sieci są jaskinie sudeckie, ponieważ pominięto kluczowe ich skupiska w Górach i Pogórzu Kaczawskim, Paśmie Krowiarki, Grupie Śnieżnika
5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Dla poprawy reprezentacji jaskiń beskidzkich - dodanie Ostoi Popradzkiej, Ostoi Gorczańskiej, Beskidu Żywieckiego (ważne także dla innych gatunków i siedlisk). Dla poprawy reprezentacji jaskiń jurajskich - dodanie Ostoi Środkowojurajskiej i Ostoi Olsztyńsko-Mirowskiej. Dla ujęcia jaskiń świętokrzyskich - dodanie obszarów Wzgórza Chęcińsko-Kieleckie. Dla ujęcia jaskiń sudeckich - dodanie obszarów Góry i Pogórze Kaczawskie, Pasmo Krowiarki, Góry Bialskie i Grupa Śnieżnika.

---

1. Kod: 9110
2. Nazwa polska: Kwaśne buczyny (*Luzulo-Fagenion)*
3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Dość pospolity typ lasu w Polsce północnej, zachodniej i południowej, zarówno w niżowej części zasięgu (CONT), jak i w Sudetach (CONT) i Karpatach (ALP). Zróżnicowany na podtyp niżowy i podtyp górski. W Karpatach kwaśna buczyna jest znacznie rzadsza od żyznej (9130), odwrotnie niż na reszcie terenu Polski.
4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego 😐. W projekcie ujęto ok. 27% zasobów tego typu siedliska. W projektowanych obszarach kwaśne buczyny znalazły się jednak tylko przy okazji włączania innych siedlisk, w wyniku czego nie włączono największych, najbardziej typowych i najlepiej wykształconych buczyn. Prawie zupełnie pominięto kwaśne buczyny sudeckie; powierzchnia tych ich fragmentów, które znajdą ochronę w Karkonoszach, Górach Stołowych i Rudawach Janowieckich nie przekracza 10% regionalnych zasobów. W Karpatach włączono kwaśne buczyny górskie w Bieszczadach, które są najbardziej rozległym, najbardziej zróżnicowanym i najlepiej zachowanym kompleksem tego typu siedliska w Polsce. Pominięto jednak inne bardzo dobrze zachowane płaty karpackie, jakie zachowały się w rezerwatach Beskidu Sądeckiego.
5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Dla poprawy ujęcia kwaśnych buczyn niżowych, włączenie obszarów: Wysoczyzna Elbląska, Parszyńskie Buczyny, Buczyny Łagowsko-Sulęcińskie, Jeziora Czaplineckie, Uroczyska Puszczy Drawskiej, Puszcza

Barlinecka, Lasy Suchedniowskie. Dla poprawy ujęcia buczyn sudeckich, dodanie obszarów: Góry Opawskie, Góry Bialskie i Grupa Śnieżnika, Góry i Pogórze Kaczawskie. Dla poprawy ujęcia w regionie ALP dodanie Ostoi Popradzkiej.

---

1. Kod: 9130
2. Nazwa polska: Żyzne buczyny (*Dentario glandulosae-Fagenion, Galio odorati-Fagenion*
3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Dość pospolity typ lasu w Polsce północnej, zachodniej i południowej, zarówno w niżowej części zasięgu (CONT), jak i w Sudetach (CONT; tu bardzo rzadka) i Karpatach (ALP; tu przynajmniej potencjalnie jest podstawowym zbiorowiskiem dolnego regla). Zróżnicowana na podtyp niżowy i podtyp górski. Szczególnie interesujące jest rozmieszczenie podtypu górskiego: odmiana sudecka jest bardzo rzadka i tylko w niewielu miejscach zachowana, a jej areał nie przekracza 1/100 areału buczyn karpackich. Unikatem jest także występowanie podtypu górskiego - zarówno odmiany sudeckiej, jak i karpackiej - występuje także w pasie wyżyn - k. Szprotawy na Dolnym Śląsku, w Jurze Krakowsko-Częstochowskiej, w Górach Świętokrzyskich, na Roztoczu, na Pogórzu Przemyskim.
4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego 😐. W projekcie ujęto ok. 40% polskich zasobów tego typu siedliska. W projektowanych obszarach kwaśne buczyny znalazły się jednak tylko przy okazji włączania innych siedlisk, w wyniku czego nie włączono największych, najbardziej typowych i najlepiej wykształconych buczyn. Z wyjątkiem Gór Stołowych, zupełnie pominięto jakiekolwiek przykłady żyznych buczyn sudeckich, a w tym paśmie są one bardzo rzadkie. Dotkliwe jest pominięcie "kresowych", północnych stanowisk żyznych buczyn górskich schodzących na niziny - Buczyny Szprotawsko-Piotrowickiej, Ostoi Złotopotockiej, Lasów Suchedniowskich, Lasów Cisowsko-Orłowińskich, Ostoi Przemyskiej.
5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Dla poprawy ujęcia żyznych buczyn niżowych, włączenie obszarów: Wysoczyzna Elbląska, Parszyńskie Buczyny, Buczyny Łagowsko-Sulęcińskie, Uroczyska Puszczy Drawskiej, Dziczy Las i Dolina Tywy. Dla ujęcia żyznych buczyn sudeckich - dodanie obszarów: Góry Opawskie, Góry Bialskie i Grupa Śnieżnika, Góry i Pogórze Kaczawskie, Masyw Ślęży oraz powiększenie obszaru Karkonosze o Grzbiet Lasocki. Dla ochrony kresowych, wyżynnych stanowisk buczyn górskich, dodanie obszarów: Buczyna Szprotawsko-Piotrowicka, Ostoja Złotopotocka, Lasy Suchedniowskie, Lasy Cisowsko-Orłowińskie, Ostoja Przemyska.

---

1. Kod: 9140
2. Nazwa polska: Górskie jaworzyny ziołoroślowe (*Aceri-Fagetum*)
3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Duże i najlepiej zachowane płaty są w Bieszczadach (ALP). Pojedyncze, kresowe stanowiska, bardzo ważne z biogeograficznego punktu widzenia, są w Karpatach Zachodnich (ALP) w Beskidzie Żywieckim - w rezerwacie „Dziobaki", w rezerwacie „Oszast", w rezerwacie „Pod Rysianką" oraz w pobliżu szczytu Wielkiej Rycerzowej. Ostatnio odnaleziono również w Sudetach - koło Zieleńca w Górach Bystrzyckich, być może występują także w

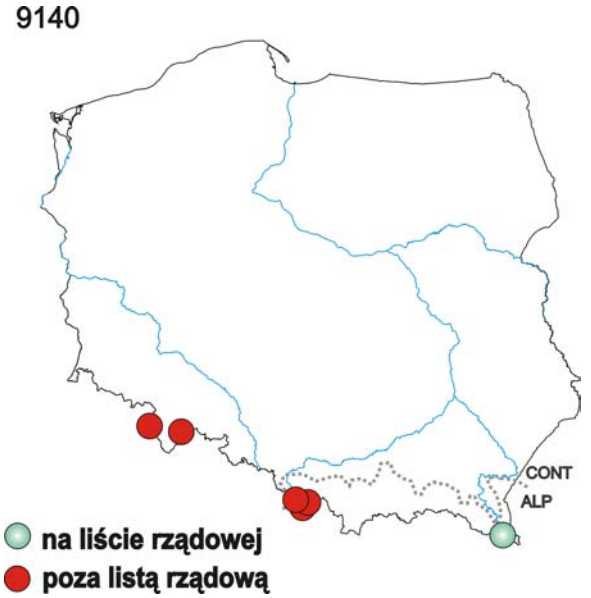

Górach Bialskich

4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego ☹. Mimo że ujęto ok. 47% powierzchni tego typu siedliska, reprezentacja nie jest dobra, gdyż włączono wyłącznie płaty bieszczadzkie. W całości poza siecią pozostała zachodniokarpacka odmiana tego siedliska przyrodniczego, a także wszystkie stanowiska w CONT.

5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Dla ochrony odmiany zachodniokarpackiej i jej stanowisk - dodanie obszaru Beskid Żywiecki. Ujęcie świeżo odkrytych stanowisk w Sudetach (jedyne stanowiska w CONT!) będzie niezbędne, jednak wymaga dalszych prac i uszczegółowienia rozpoznania.

---

1. Kod: 9150

2. Nazwa polska: Ciepłolubne buczyny storczykowe (*Cephalanthero-Fagenion*)

3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Występuje w dużym rozproszeniu, częściej tylko w Jurze Krakowsko-Częstochowskiej. W Polsce zróżnicowane na pięć wyraźnie odrębnych ekologicznie i florystycznie podtypów:

- Podtyp pieniński (w Pieninach, ALP)
- podtyp małopolski (Wyżyna Krakowsko-Częstochowska, Góry Świętokrzyskie, CONT)
- podtyp sudecki (Krowiarki i Góry Kaczawskie, CONT)
- podtyp kaszubski (pomorski) - dwa stanowiska w Polsce pn. (CONT)
- podtyp nadmorski - jedno stanowisko na wyspie Wolin (CONT)

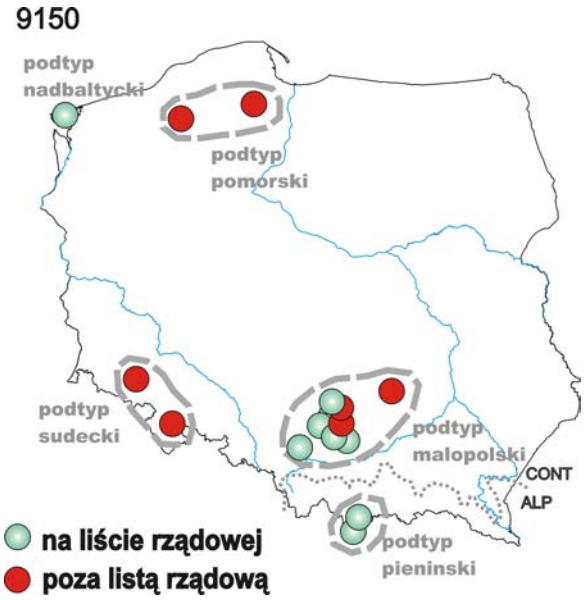

4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego ☹. Ujęto ok. 40% polskich zasobów, co jednak zupełnie nie przekłada się na ochronę zmienności. W całości zostały ujęte storczykowe buczyny pienińskie (ALP) i jedyny płat buczyny nadbałtyckiej. Buczyny małopolskie ujęto w ok. 25-30%. Zupełnie pominięto wszystkie stanowiska buczyn sudeckich i pomorskich

5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Dla ochrony buczyn sudeckich, dodanie obszarów: Pasmo Krowiarki, Góry i Pogórze Kaczawskie. Dla ochrony buczyn pomorskich dodanie obszarów: Jeziora Raduńsko-Ostrzyckie, Dolina Radwi, Chotli i Chocieli. Dla poprawy reprezentacji buczyn małopolskich, dodanie obszarów: Ostoja Złotopotocka, Ostoja Olsztyńsko-Mirowska, Wzgórza Chęcińsko-Kieleckie

---

1. Kod: 9160

2. Nazwa polska: Grąd subatlantycki (*Stellario-Carpinetum*)

3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Rozproszone w północnej Polsce (CONT).

4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego ☺. Można oszacować, że ujęto ok. 10-20% polskiej powierzchni tego siedliska przyrodniczego, co jednak może być wystarczające ze względu na charakter jego występowania.

5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Nie proponuje się.

1. Kod: 9170
2. Nazwa polska: Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum,Tilio-Carpinetum*)
3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: w całej Polsce z wyjątkiem gór i Polski północnej (CONT). Pojedyncze, wyspowe stanowiska w ALP - np. Obrożyska w Beskidzie Sądeckim. Zróżnicowany na dwa podtypy: grąd środkowopolski i grąd subkontynentalny.
4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego 😐. Można oszacować, że ujęto ok. 10-20% polskiej powierzchni tego siedliska przyrodniczego, co jednak może być prawie wystarczające ze względu na charakter jego występowania. Ujęto Puszczę Białowieską, w której zachował się w najlepszym w Polsce stanie. Dotkliwy jest natomiast brak Puszczy Boreckiej, obszaru występowania doskonale zachowanych grądów subkontynentalnych w odmianie subborealnej. Zupełnie nie ujęto unikatowych stanowisk w ALP (Ostoja Popradzka).
5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Dodanie Ostoi Boreckiej i Ostoi Popradzkiej**.**

---

1. Kod: 9180*
2. Nazwa polska: Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach* (*Tilio plathyphyllis-Acerion pseudoplatani*)
3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Występuje w Sudetach i na ich Pogórzu (CONT) oraz w Karpatach (ALP). Nie występuje w Polsce niżowej, mimo że bywały błędnie podawane w SDF. Zróżnicowane na 7 wyraźnie odrębnych ekologicznie i florystycznie podtypów:

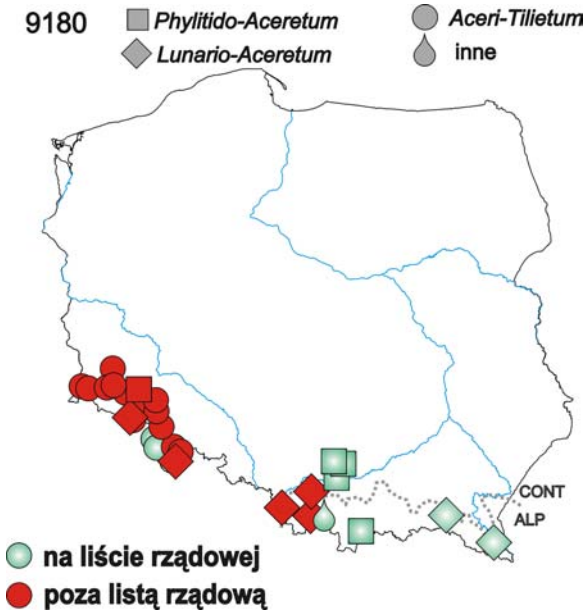

- klonowo-lipowe lasy Sudetów i ich Pogórza (CONT)
- jaworzyny z języcznikiem (*Phyllitis scolopendrum*), występujące w Pieninach (ALP), na Jurze Krakowsko-Częstochowskiej (CONT) i na pojedynczym izolowanym stanowisku w Sudetach (CONT)
- karpackie jaworzyny z miesiącznicą trwałą (*Lunaria rediviva*) (ALP)
- sudeckie jaworzyny z miesiącznicą trwałą (*Lunaria rediviva*) (CONT)
- jaworowo-jarzębinowe laski karpackie na Babiej Górze (ALP)
- zboczowe ziołoroślowe jaworzyny karpackie (ALP)
- zboczowe ziołoroślowe jaworzyny sudeckie na trzech stanowiskach w Sudetach (CONT)

4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego ☹. Niemal w całości pozostają poza siecią sudeckie i podsudeckie lasy klonowo-lipowe. Znajdują się one tylko w obszarze Piekielna Dolina k. Polanicy oraz w Górach Stołowych, jednak powierzchnia ujęta w projekcie nie przekracza 2% areału tego siedliska w regionie i w Polsce. Jaworzyny z języcznikiem zostały stosunkowo dobrze ujęte w Karpatach (Pieniny, Ostoja Magurska, Bieszczady), jednak zupełnie pominięto jedyne sudeckie stanowisko (Wąwóz Myśliborski w obszarze Góry i Pogórze Kaczawskie). Jurajskie płaty tych jaworzyn w większości pozostają poza siecią, skupiając się w pominiętej Ostoi Środkowojurajskiej.
Karpackie jaworzyny z miesiącznicą trwałą dotychczas zidentyfikowano w Beskidzie Żywieckim i Śląskim, w Bieszczadach, w Beskidzie Niskim i Beskidzie Małym. Można

szacować, że w projekcie rządowym ujęto ok. 50% ich zasobów, pomijając jednak zupełnie Beskid Śląski, Beskid Żywiecki i Beskid Mały.
Sudeckie jaworzyny z miesiącznicą trwałą w większości pozostają poza projektem. Ten podtyp siedliska przyrodniczego występuje na pojedynczych, izolowanych stanowiskach. Do tej pory opisywano go z Gór Stołowych, Masywu Śnieżnika, Gór Ołowianych, podnóża Karkonoszy, Gór Kamiennych, Gór Sowich i Pogórza Izerskiego. Spośród wymienionych, tylko Góry Stołowe znalazły się w sieci, jest tam jednak nie więcej niż 10% areału zbiorowiska. Pominięto bardzo ważne obszary: Góry Sowie i Bardzkie (część wsch.) oraz Góry Bialskie i Grupa Śnieżnika (tu klasyczne stanowisko w Wąwozie Wilczki), a także Góry Kamienne.
Jaworowo-jarzębinowe laski karpackie występują tylko na Babiej Górze i są ujęte.
Tylko w części ujęte są karpackie jaworzyny ziołoroślowe. Duże ich skupienie znalazło się w projektowanej sieci w Bieszczadach, pominięto jednak wszystkie zachodniokarpackie, ważne z biogeograficznego punktu widzenia stanowiska w Beskidzie Żywieckim - np. w rezerwatach „Pod Rysianką", „Dziobaki", „Oszast".
Ziołoroślowe jaworzyny sudeckie ujęto w Górach Stołowych (Cygański Wąwóz - Dolina Czerwonej Wody), ale pominięto dwa pozostałe ich stanowiska w Górach Bialskich i w Górach Bystrzyckich.
5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Dodanie obszarów: Przełomy Pełcznicy pod Książem, Przełom Nysy Kłodzkiej, Dobromierz, Czarne Urwisko k. Lutyni, Ostrzyca Proboszczowska, Dolina Bobru, Góry Kamienne, Góry Sowie i Bardzkie, Góry i Pogórze Kaczawskie, Góry Bialskie i Grupa Śnieżnika, Beskid Żywiecki.

---

1. Kod: 9190
2. Nazwa polska: Pomorski kwaśny las brzozowo-dębowy (*Betulo-Quercetum*)
3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Występuje na wybrzeżu Bałtyku i w strefie przybałtyckiej (CONT). Trudno oszacować polskie zasoby; dane w SDF są zaciemnione niesłusznym zakwalifikowaniem tu niektórych śródlądowych kwaśnych dąbrów.
4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego 😐. Siedlisko jest ujęte np. w obszarach Pobrzeże Słowińskie, Trzebiatowsko-Kołobrzeski Pas Nadmorski i Dorzecze Parsęty, jednak wydaje się, że większość zasobów pozostaje pominięta (np. bardzo dobrze wykształcone lasy tego typu nad Jeziorem Bukowo; Puszcza Wkrzańska)
5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Dodanie obszaru Jezioro Bukowo.

---

1. Kod: 91D0*
2. Nazwa polska: Bory i lasy bagienne*
3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Występuje w Polsce w postaci pięciu wyraźnie odrębnych ekologicznie podtypów:

- sosnowe bory bagienne, rozproszone w całej Polsce niżowej (CONT), jednak na niektórych obszarach (np. Puszcza Solska, Lasy Janowskie, albo duże torfowiska bałtyckie na Pomorzu) wykształcone szczególnie dobrze i wielkoobszarowej formie;
- subatlantyckie brzeziny bagienne, rozproszone głównie w pn. i zach. Polsce (CONT);
- borealne świerczyny bagienne, występujące w NE Polsce (CONT), szczególnie dobrze wykształcone w Puszczy Rominckiej (Żytkiejmska Struga - największy w Polsce płat), Knyszyńskiej i Białowieskiej;

- subborealne brzeziny i sosnowo-brzozowe lasy bagienne, występujące w NE Polsce (CONT), najlepiej wykształcone i najpospolitsze w Puszczy Augustowskiej i Knyszyńskiej
- górskie bory i świerczyny bagienne, występujące na punktowych stanowiskach: w dolinie Izery w Górach Izerskich, k. Zieleńca w Górach Bystrzyckich, w Górach Stołowych (CONT), w Grupie Śnieżnika (CONT) na Torfowiskach Orawsko-Nowotarskich (ALP) i na Babiej Górze, punktowo także w Bieszczadach (ALP)

4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego 😐. W projekcie rządowym ujęto ok. 40% powierzchni przez polskich przyrodników, co jednak odpowiada nie więcej niż ok. 15-20% polskich zasobów, a także nie dotyczy w równomierny sposób wszystkich podtypów.

Reprezentacja sosnowych borów bagiennych (15-20%) wydaje się prawie wystarczająca pod względem ilościowym, jednak dotkliwy jest brak borów bagiennych Puszczy Solskiej i Lasów Janowskich, uważanych za jedne z najlepiej wykształconych w Polsce. Dotkliwy jest też brak borów bagiennych na kopułach atlantyckich torfowisk wysokich w pn. Polsce, a są to często rozległe, doskonale zachowane płaty (Warnie Bagno, Łebskie Bagna, Bieńkowo, Gązwa, Budwity, Nowa Wieś).

Reprezentacja subatlantyckich brzezin bagiennych (20-25%) wydaje się wystarczająca.

Podobnie dla borealnych świerczyn bagiennych ujęto najlepiej wykształcone płaty i ok. 20-30% polskich zasobów siedliska.

Dla borealnych bagiennych lasów brzozowo-sosnowych i borealnych brzezin bagiennych ujęto nie więcej niż 10% zasobów i pominięto najważniejsze obszary ich występowania w Polsce - Puszczę Augustowską i Knyszyńską. W rezultacie najcenniejsze, najlepiej wykształcone płaty pozostają poza projektem sieci.

Bagienne bory i świerczyny górskie ujęto w ok. 30-40%, co jednak nie jest wystarczające, gdyż jest to siedlisko bardzo rzadkie. Szczególnie dotkliwe jest pominięcie górskich torfowisk w Dolinie Izery w Górach Izerskich w CONT. W całości natomiast ujęto płaty w ALP.

5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Dodanie obszarów: Ostoja Augustowska, Ostoja Knyszyńska, Uroczyska Puszczy Solskiej, Uroczyska Lasów Janowskich, Warnie Bagno, Łebskie Bagna, Gązwa, Budwity, Bieńkowo, Nowa Wieś, Góry Bialskie i Grupa Śnieżnika. Powiększenie obszaru Karkonosze o Dolinę Izery w Górach Izerskich.

---

1. Kod: 91E0*

2. Nazwa polska: Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe*

3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Rozproszone w całej Polsce. Zróżnicowane na wyraźnie odrębne ekologicznie podtypy:

- łęgi wierzbowe i łęgi topolowe w dolinach dużych rzek, rzadkie ponieważ zostały silnie zniszczone przez człowieka (tylko CONT). Najlepiej zachowały się w dorzeczu Wisły.
- łęgi jesionowo-olszowe w dolinach średnich i małych rzek, pospolite w Polsce i stanowiące ok. 80% krajowych zasobów siedliska 91E0 (tylko w CONT)
- podgórskie łęgi jesionowe, występujące w Karpatach (ALP) i Sudetach (CONT) i na ich pogórzach (tam względnie pospolicie), a także bardzo rzadko w niżowej części Polski w młodoglacjalnych krajobrazach Pomorza (CONT)
- bagienne olszynki górskie w Karpatach.

4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego ☹. W projekcie rządowym ujęto 41% powierzchni proponowanej przez polskich przyrodników, co odpowiada ok. 10-20% krajowych zasobów siedliska. Powierzchnia ta reprezentuje jednak niemal wyłącznie najpospolitszy podtyp - łęgi jesionowo olszowe w dolinach średnich i małych rzek.

Łęgi wierzbowe i łęgi topolowe w dolinach dużych rzek pominięto niemal w całości, ponieważ w projekcie rządowym pominięto praktycznie wszystkie obszary proponowane z dużych dolin rzecznych.
Łęgi jesionowo-olszowe w dolinach średnich i małych rzek ujęto na poziomie ok. 15-20% krajowych zasobów siedliska, co wydaje się wystarczające, bo są one pospolite.
Podgórskie łęgi jesionowe częściowo ujęto w Karpatach, ale pominięto prawie zupełnie (z wyjątkiem Gór Stołowych) w Sudetach. Poza Puszczą Bukową pod Szczecinem pominięto większość unikatowych, niżowych stanowisk tego podtypu.
Dla bagiennych olszynek górskich w Karpatach włączono najważniejsze obszary ich występowania.
5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Dla reprezentatywnego ujęcia łęgów wierzbowych i topolowych konieczne jest dodanie obszarów z dolin dużych rzek, jak: Ujście Ilanki, Dolna Wisła, Solecka Dolina Wisły, Włocławska Dolina Wisły, Dybowska Dolina Wisły, Nieszawska Dolina Wisły, Wisła Środkowa, Przełom Wisły w Małopolsce, Dolina Środkowej Pilicy, Poleska Dolina Bugu, Zachodniowołyńska Dolina Bugu, Dolny Wieprz.
Dla reprezentatywnego ujęcia podgórskch łęgów jesionowych, konieczne jest dodanie w Sudetach przynajmniej obszaru Góry i Pogórze Kaczawskie oraz Góry Sowie i Bardzkie, a dla zabezpieczenia unikatowych stanowisk niżowych - obszarów Wysoczyzna Elbląska, Dolina Łupawy oraz Dziczy Las i Dolina Tywy.

---

1. Kod: 91F0
2. Nazwa polska: Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (*Ficario-Ulmetum*)
3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Występuje w całej Polsce niżowej (CONT), dość pospolicie, w zróżnicowaniu na dwa odrębne ekologicznie podtypy:
- typowe łęgi dębowo-wiązowo-jesionowe w strefie sporadycznych zalewów w dolinach dużych rzek; te najlepiej w Polsce zachowały się nad Odrą
- podzespół śledziennicowy, występujący poza dolinami dużych rzek, na wilgotnych siedliskach w kompleksach leśnych, z reguły wśród wilgotnych grądów; te są znacznie pospolitsze niż poprzednie i są rozproszone w całej Polsce.

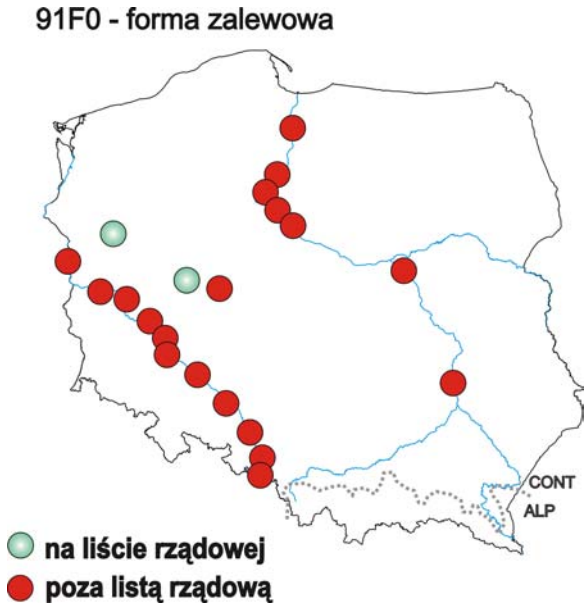

4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego ☹. W projekcie rządowym ujęto 27% powierzchni proponowanej do sieci przez polskich przyrodników, co odpowiada ok. 10-15% polskich zasobów siedliska. Powierzchnia ta reprezentuje jednak niemal wyłącznie nie-zalewowy podtyp sledziennicowy, podczas gdy typowe, od czasu do czasu zalewane wodami rzecznymi łęgi z dolin dużych rzek pozostały prawie w całości poza siecią.
5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Dodanie obszarów chroniących łęgi w dolinach rzecznych, głównie nad Odrą i Wartą: Słubickie Łęgi, Nowosolska Dolina Odry, Łęgi Odrzańskie, Grądy w Dolinie Odry, Dolina Widawy, Las k. Tworkowa i Lasy Żerkowsko-Czeszewskie.

1. Kod: 91I0*

2. Nazwa polska: Ciepłolubne dąbrowy* (*Quercetalia pubescenti-petraeae*)

3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Typowa postać tego siedliska przyrodniczego występuje tylko w jednym miejscu, w rezerwacie Bielinek nad Odrą na Pomorzu (CONT). Zaliczono tu jednak także dwa inne podtypy:

- świetliste dąbrowy (*Potentillo albae-Quercetum*), rozproszone w Polsce niżowej (CONT), choć zanikające w wyniku sukcesji do grądów
- ciepłolubne dąbrowy z brekinią (*Sorbo torminali-Quercetum*), niedawno odkryte w Polsce, występujące wyłącznie na Pogórzu Kaczawskim (CONT).

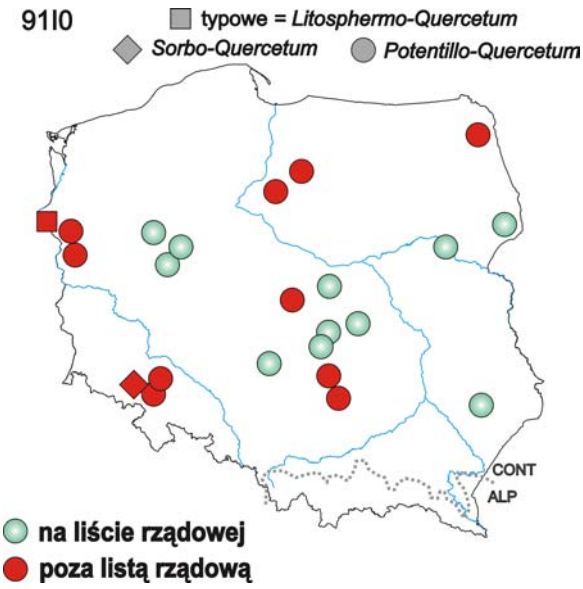

4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego ☹. Projekt rządowy ujmuje większość proponowanych świetlistych dąbrów *Potentillo albae-Quercetum*, zupełnie jednak pomija stanowiska dwóch pozostałych podtypów, w tym stanowisko z Bielinka - jedyną postać która może być uznana za typową w świetle *Interpretation Manual*.

5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Dodanie obszaru Dolina Dolnej Odry z rezerwatem Bielinek oraz obszaru Góry i Pogórze Kaczawskie.

---

1. Kod: 91P0

2. Nazwa polska: Wyżynny jodłowy bór mieszany (*Abietetum polonicum*)

3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Większe powierzchni opisywane jako 91P0 znajdują się w Górach Świętokrzyskich i ich okolicach, na Roztoczu (Roztoczański Park Narodowy, rezerwat Debry, rezerwat Święty Roch), w Puszczy Solskiej i Kotlinie Sandomierskiej. Notowane także w Lasach Janowskich. Występuje również na Pogórzu Karpackim. Występuje tylko w CONT.

4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego ??. Stopień ujęcia polskich zasobów w projekcie sieci niejasny. Na pewno ujęto klasyczne stanowiska w Górach Świętokrzyskich (Świętokrzyski PN), a także stanowiska roztoczańskie. Nie ma jednak danych, by ocenić, jaką część stanowisk pozostawiono poza projektem.

5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Wymaga dalszych prac, obecnie brak podstaw do proponowania.

---

1. Kod: 91Q0

2. Nazwa polska: Górskie reliktowe laski sosnowe (*Erico-Pinion)*

3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Występują w Pieninach i Tatrach (ALP).

4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego ☺. Wszystkie miejsca występowania są ujęte w sieci.

5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Nie proponuje się.

1. Kod: 91T0
2. Nazwa polska: Sosnowy bór chrobotkowy
3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Jeszcze niedawno stosunkowo pospolity, rozproszony w Polsce, z koncentracją w kompleksach leśnych na siedliskach borowych (Puszcza Kurpiowska, Bory Tucholskie). Jednak w dość szybkim tempie zanika i dostępne dane są już w dużej części nieaktualne. Aktualny stan polskich zasobów nie jest znany.
4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego ??. Stopień ujęcia polskich zasobów w projekcie sieci niejasny. Wydaje się, że większa część zasobów (np. Puszcza Kurpiowska, większość Borów Tucholskich) pozostała poza siecią. W projekcie rządowym ujęto zaledwie 8% proponowanego przez NFOŚ & IOP areału tego siedliska, lecz z drugiej strony pamiętać trzeba, że w SDFach wpisano często dane nieaktualne (bór chrobotkowy w szybkim tempie zanika)
5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Wymaga dalszych prac. Według obecnego stanu wiedzy brak podstaw do sformułowania kompleksowej propozycji obszarów, jednak niektóre obiekty na pewno powinny zostać dodane, jak np. Dolina Pilicy (ostoja dobrze zachowanych borów chrobotkowych w środkowej Polsce).

---

1. Kod: 9410
2. Nazwa polska: Górskie bory świerkowe (*Piceion abietis* część - zbiorowiska górskie)
3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: W typowej postaci - jako górnoreglowy bór świerkowy - największą powierzchnię, bo liczącą ponad 4 tysiące hektarów, zajmuje w Tatrach (ALP). Tworzy on tam nieprzerwany pas rozciągający się od doliny Rybiego Potoku na wschodzie po dolinę Chochołowską na zachodzie. Centrum występowania świerczyny górnoreglowej w Beskidach są Gorce (ALP), gdzie zajmuje ona około 1200 ha. Duże powierzchnie bór górnoreglowy zajmuje też w Beskidzie Żywieckim (ALP) z Babią Górą i Pilskiem. W Beskidzie Śląskim, Paśmie Gubałowskim i w Beskidzie Sądeckim (ALP) można znaleźć jedynie niewielkie „wyspy" boru górnoreglowego. W Sudetach (CONT) największe powierzchnie o wielkości kilku tysięcy ha zajmuje bór górnoreglowy w Karkonoszach i w Górach Izerskich. Mniejsze obszary znajdują się w Masywie Śnieżnika i w Górach Bialskich, a w Górach Orlickich i Górach Sowich występuje w zubożałej postaci. Niewielkie płaty znajdują się też w najwyższych partiach Gór Sowich.

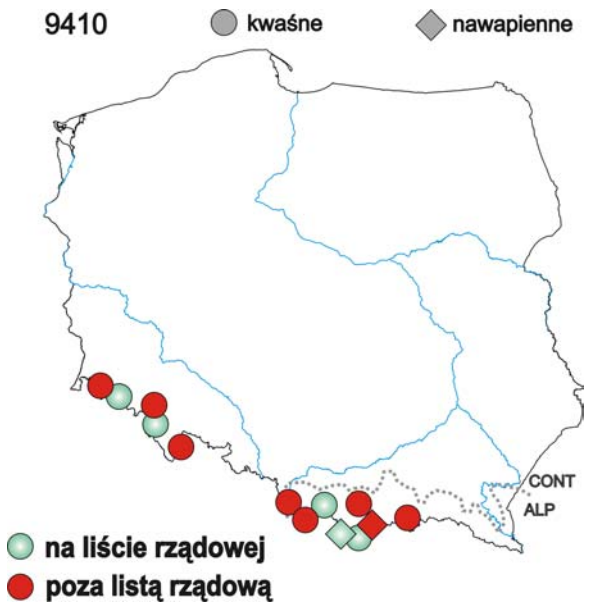

Unikatowa, nawapienna postać górnoreglowego boru świerkowego występuje w Tatrach oraz na izolowanym stanowisko pod szczytem Wysokich Skałek w Małych Pieninach (ALP).
Zaliczane tu także dolnoreglowe bory świerkowe i świerkowo-jodłowe centrum swojego występowania mają w Beskidzie Żywieckim i Śląskim (ALP), występują także w Tatrach (ALP) i - choć znacznie zniekształcone gospodarką leśną - w Sudetach (CONT)
4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego 😐. Łącznie ujęto ok. 15% krajowych zasobów tego typu siedliska, jednak nierównomiernie dla poszczególnych podtypów.
Typowe bory górnoreglowe w regionie ALP ujęto w pasmach Tatr i Babiej Góry, ale pominięto najwazniejszą ostoję beskidzką - Gorce, a także ważne płaty na Pilsku i Romance

w Beskidzie Żywieckim. W CONT ujęto bory Karkonoszy, ale pominięto bory na Śnieżniku (drugie miejsce istotnego występowania w Sudetach). Zabezpieczona jest większa część powierzchni (50-60%) ale nie pełna zmienność biogeograficzna.
Nawapienne bory górnoreglowe zostały zabezpieczone w ostoi Tatry (główny obszar występowania, ok. 90% zasobów), ale unikatowe, izolowane stanowisko w Małych Pieninach pozostało poza projektem sieci.
Pominięto zdecydowaną większość dolnoreglowych borów jodłowo-świerkowych i świerkowych, w tym podstawowe obszary ich występowania - Beskid Żywiecki i Śląski. W sieci znalazło się nie więcej niż 5-10% areału tego podtypu.
5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Dodanie obszarów: Ostoja Gorczańska, Beskid Żywiecki, Beskid Śląski, Góry Bialskie i Grupa Śnieżnika.

---

1. Kod: 9420
2. Nazwa polska: Górski bór modrzewiowo-limbowy *Pino cembrae-Piceetum*
3. Rozmieszczenie, zmienność, polskie zasoby: Występuje tylko w Tatrach
4. W jakim stopniu propozycja rządowa chroni typ siedliska przyrodniczego ☺. W całości jest ujęty w rządowym projekcie sieci
5. Propozycje uzupełnień projektu Natura 2000: Nie proponuje się.

3. Propozycja listy specjalnych obszarów ochrony siedlisk sieci Natura 2000 w Polsce

Zamieszczona poniżej tabela jest zestawieniem obszarów składających się na naszą propozycję siedliskowej części sieci Natura 2000 w Polsce. Ujęto w niej wspólnie zarówno obszary zaproponowane wcześniej przez polski Rząd, jak i obszary, o które naszym zdaniem należy obligatoryjnie uzupełnić projekt sieci. Wyróżniono je kolorem i krojem czcionki.

Obszary zestawiono województwami (odpowiadającymi w Polsce regionom NUTS), a w ramach województw – według alfabetycznej kolejności ich nazw. W przypadku obszarów leżących na granicy województw, przypisano je do tego województwa, w którym leży większa część obszaru. Podane w tabeli kody województw są zgodne z obowiązującymi w Unii Europejskiej kodami NUTS i oznaczają:

Kody NUTS	Województwo
PL01	dolnośląskie
PL02	kujawsko-pomorskie
PL03	lubelskie
PL04	lubuskie
PL05	łódzkie
PL06	małopolskie
PL07	mazowieckie
PL08	opolskie
PL09	podkarpackie
PL0A	podlaskie
PL0B	pomorskie
PL0C	śląskie
PL0D	świętokrzyskie
PL0E	warmińsko-mazurskie
PL0F	wielkopolskie
PL0G	zachodniopomorskie

Podany w tabeli numer kolejny obszaru jest odnośnikiem do załączonej mapy ich rozmieszczenia.

Powierzchnię obszarów proponowanych wcześniej przez Rząd podano wg oficjalnych materiałów, zgodnie ze Standardowymi Formularzami Danych przesłanymi przez rząd Komisji Europejskiej. Powierzchnię obszarów proponowanych w niniejszym opracowaniu podano wg elektronicznej planimetrii z użyciem GIS, w związku z czym może ona nieznacznie różnić się od powierzchni tych samych obszarów podawanej w innych opracowaniach. Dla proponowanych zmian granic podano zarówno powierzchnię wyjściową jak i proponowaną jej zmianę.

Dla każdego proponowanego uzupełnienia projektu sieci, oraz dla każdej proponowanej zmiany granic obszaru wcześniej proponowanego przez Rząd, podano w tabeli kody siedlisk przyrodniczych lub nazwy gatunków, dla których uzupełnienie to jest niezbędne. Dane te odsyłają do treści odpowiednich raportów. Zastrzegamy, że dane w tych kolumnach nie są wyliczeniem wszystkich gatunków i siedlisk przyrodniczych występujących na danym obszarze.

Ostatnia kolumna tabeli opisuje relację przyjętego tu ujęcia poszczególnych obszarów do wcześniej zgłaszanych propozycji. Załączone mapy pokazują schematycznie lokalizację ujętych w tabeli obszarów. Numery obszarów na mapach odpowiadają ich numeracji w tabeli.

Nr	Województwo (region NUTS)	Nazwa obszaru	Powierzchnia (ha)	Status	Proponowane obszary (zaznaczone na czerwono) bądź zmianę granic uznano za niezbędne ze względu na: (Uwaga – wyliczenie nie wyczerpuje listy siedlisk i gatunków występujących w obszarze!)			Proponowana zmiana granicy	Źródło dokumentacji
					Siedliska przyrodnicze	Rośliny	Zwierzęta		
1	PL01	Chłodnia w Cieszkowie	0,1	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
2	PL01	**Czarne Urwisko k. Lutyni**	**30,6**	**konieczny do dodania**	9180				Opracowany specjalnie na użytek niniejszej listy
3	PL01	Dębniańskie Mokradła	4758,1	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
4	PL01	**Dobromierz**	**1124,2**	**konieczny do dodania**	6110, 9180				Opracowany specjalnie na użytek niniejszej listy
5	PL01	**Dolina Białej Lądeckiej**	**152,1**	**konieczny do dodania**	3260				Opracowany specjalnie na użytek niniejszej listy
6	PL01	**Dolina Bobru**	**10081,2**	**konieczny do dodania**	9180, 3260, 8220		*Myotis myotis, Lampetra planeri, Misgurnus fossilis, Rhodeus sericeus amarus*		Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003) uzupełnionej w toku prac nad niniejszą listą o wcześniej proponowany osobno kościół we Wleniu
7	PL01	Dolina Łachy	910,7	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
8	PL01	**Dolina Widawy**	**908,7**	**konieczny do dodania**			*Misgurnus fossilis*		Wg opracowania WWF (2004)
9	PL01	**Góry Bialskie i Grupa Śnieżnika**	**15745,4**	**konieczny do dodania**	3260, 6150, 6430, 6520, 7110, 8220, 8310, 9110, 9130, 9180, 9410	*Asplenium adulterinum*	*Rhinolophus hipposideros, Myotis bechsteinii, M. emarginatus, M, myotis, Barbastella barbastellus*		Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003)

10	PL01	**Góry i Pogórze Kaczawskie**	**42527,0**	**konieczny do dodania**	6110, 6210, 6410, 6520, 8150, 8170, 8220, 8310, 9110, 9130, 9150, 9180, 91E0, 91I0	*Cypripedium calceolus, Trichomanes speciosum, Gladiolus paluster, Asplenium adulterinum*	*Myotis bechsteinii, Myotis dasycneme, Myotis myotis, Barbastella barbastellus*		Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003) uzupełnionej podczas prac nad niniejszą listą
11	PL01	**Góry Kamiene**	**27496,7**	**konieczny do dodania**	6520, 8150, 8220, 9180				Opracowany specjalnie na użytek niniejszej listy.
12	PL01	**Góry Sowie i Bardzkie**	**19775,3**	**konieczny do dodania**	3260, 6110, 8220, 91E0, 9180		*Myotis bechsteinii, Myotis myotis, Barbastella barbastellus*		Opracowany specjalnie na użytek niniejszej listy w miejsce obszaru wcześniej proponowanego w koncepcji NFOŚ i IOP (2003); obejmuje także punktowe ostoje nietoperzy: budynek w Rościszowie i zespół sztolni oraz Fort Donjon w Srebrnej Górze.
13	PL01	Góry Stołowe	11004,6	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
14	PL01	**Grądy w Dolinie Odry**	**8026,9**	**konieczny do dodania**	3150, 3270, 6440, 91F0		*Gobio albipinnatus, Cerambyx cerdo, Maculinea nausithous, Maculinea teleius*		Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003)
15	PL01	**Grodczyn i Homole k. Dusznik**	**253,2**	**konieczny do dodania**	6210				Opracowany specjalnie na użytek niniejszej listy.
16	PL01	Kamionki	0,1	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
17	PL01	Karkonosze	5536,6 **+ 14964,7**	w propozycji rządowej (2004), lecz konieczna zmiana granic	6520, 7110, 7140, 9130, 91D0			Powiększenie o fragment Gór Izerskich i Grzbiet Lasocki. Sugerowana zmiana nazwy na Ostoja Karkonoska (zasięg po powiększeniu będzie wykraczał poza geograficzne Karkonosze)	Wg koncepcji rządowej (2004) ze zmianą granic. Koncepcja powiększenia opracowana specjalnie na użytek niniejszej listy. W koncepcji NFOŚ i IOP (2003) proponowano jeszcze większy obszar „Karkonosze i Góry Izerskie”

18	PL01	Kopalnie w Złotym Stoku	0,1	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
19	PL01	Kościół w Konradowie	0,1	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
20	PL01	**Łęgi Odrzańskie**	**18108,3**	**konieczny do dodania**	3150, 3270, 6440, 91F0		*Gobio albipinnatus, Aspius aspius, Cerambyx cerdo, Maculinea nausithous, Maculinea teleius*		Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003)
21	PL01	**Masyw Ślęży**	**5654,6**	**konieczny do dodania**	6210, 6410, 7230, 8150, 8220, 9130	*Gladiolus paluster*	*Maculinea nausithous, Maculinea teleius*		Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003) zmodyfikowanej (zmiana granicy i uszczegółowienie danych) podczas prac nad niniejszą listą
22	PL01	**Ostoja nad Baryczą**	**85571,2**	**konieczny do dodania**	3130, 3150, 3270, 91F0				Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003)
23	PL01	**Ostrzyca Proboszczowska**	**66,2**	**konieczny do dodania**	8150, 8220, 9180				Opracowane specjalnie na użytek niniejszej listy
24	PL01	Panieńskie Skały	9,9	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
25	PL01	**Pasmo Krowiarki**	**4880,4**	**konieczny do dodania**	6110, 6210, 7220, 8160, 8210, 8310, 9150	*Cypripedium calceolus*			Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003)
26	PL01	Piekielna Dolina koło Polanicy	110,0	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
27	PL01	**Przełom Nysy k. Morzyszowa**	**279,5**	**konieczny do dodania**	9180, 3260				Opracowane specjalnie na użytek niniejszej listy
28	PL01	**Przełomy Pełcznicy pod Książem**	**242,3**	**konieczny do dodania**	9180				Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003)
29	PL01	**Puszcza Zgorzelecko-Osiecznicka**	**93991,0**	**konieczny do dodania**	4010, 4030, 7150	*Luronium natans*	*Cerambyx cerdo, Lucanus cervus*		Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003) zmodyfikowanej, uzupełnionej i rozwiniętej podczas prac nad nieniejszą listą

30	PL01	Rudawy Janowickie	8298,2	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
31	PL01	Skałki Stoleckie	2,0	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
32	PL01	**Stawy Sobieszowskie**	**198,4**	**konieczny do dodania**			*Osmoderma eremita*		Opracowane specjalnie na użytek niniejszej listy
33	PL01	**Stawy w Borowej**	**174,6**	**konieczny do dodania**		*Coleanthus subtilis*			Opracowane specjalnie na użytek niniejszej listy
34	PL01	**Sztolnia w Młotach**	**0,1**	**konieczny do dodania**			*Barbastella barbastellus*		Opracowane specjalnie na użytek niniejszej listy
35	PL01	Sztolnie w Leśnej	0,1	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
36	PL01	Torfowisko pod Zieleńcem	208,6	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
37	PL01	**Wąwóz Złotego Potoku k. Złotego Stoku**	**176,6**	**konieczny do dodania**	9180				Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003)
38	PL01	Wrzosowisko Przemkowskie	6606,7	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
39	PL01	**Wzgórza Kiełczyńskie**	**439,1**	**konieczny do dodania**	8220	*Asplenium adulterinum*			Wg uzupełniającego opracowania IOP (2003)
40	PL01	**Żwirownia w Starej Olesznej**	**132,4**	**konieczny do dodania**		*Luronium natans*			Opracowane specjalnie na użytek niniejszej listy
41	PL02	**Bagienna Dolina Drwęcy**	**3147,4**	**konieczny do dodania**			*Cottus gobio, Cobitis taenia, Salmo salar, Lampetra fluviatilis, Lampetra planeri, Misgurnus fossilis*		Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003)
42	PL02	**Cyprianka**	**64,2**	**konieczny do dodania**			*Phoxinus percnurus*		Wg dodatkowego opracowania IOP (2003)
43	PL02	**Cytadela Grudziądz**	**0,1**	**konieczny do dodania**			*Barbastella barbastellus, Myotis myotis*		Opracowane specjalnie na użytek niniejszej listy

44	PL02	**Dybowska Dolina Wisły**	**1314,0**	**konieczny do dodania**	3150, 3270, 91E0		*Salmo salar, Gobio albipinnatus , Cobitis taeni*		Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003)
45	PL02	Forty w Toruniu	0,1	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
46	PL02	**Jezioro Gopło**	**13659,7**	**konieczny do dodania**	6440				Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003)
47	PL02	**Nieszawska Dolina Wisły**	**3928,0**	**konieczny do dodania**	3150, 3270, 91E0		*Lampetra fluviatilis*		Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003)
48	PL02	**Ostoja Lidzbarska**	**8333,3**	**konieczny do dodania**	3260	*Pulsatilla patens, Thesium ebracteatum*			Opracowany specjalnie na użytek niniejszej listy w miejsce obszaru Górznieńsko-Lidzbarski Kompleks Leśny proponowanego wcześniej przez NFOŚ i IOP
49	PL02	**Solecka Dolina Wisły**	**7309,6**	**konieczny do dodania**	3150, 3270, 91E0				Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003)
50	PL02	**Włocławska Dolina Wisły**	**5787,1**	**konieczny do dodania**	3150, 3270, 6210, 91E0				Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003)
51	PL02	**Zamek Świecie**	**0,1**	**konieczny do dodania**			*Barbastella barbastellus*		Opracowane specjalnie na użytek niniejszej listy
52	PL03	**Bystrzyca Jakubowicka**	**293,7**	**konieczny do dodania**			*Lycaena helle*		Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003)
53	PL03	Chmiel	25,7	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
54	PL03	Czarny Las	16,0	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
55	PL03	Debry	179,6	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
56	PL03	Dobryń	87,7	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
57	PL03	**Dobużek**	**93,5**	**konieczny do dodania**		*Echium russicum*			Wg dodatkowego opracowania IOP (2003)

58	PL03	Dolina Środkowego Wieprza	1353,9	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
59	PL03	**Dolny Wieprz**	**6969,4**	**konieczny do dodania**	3150, 3270, 6430, 91E0	*Marsilea quadrifolia*			Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003)
60	PL03	**Dom Dziecka w Puławach**	**0,1**	**konieczny do dodania**			*Myotis myotis*		Opracowany specjalnie na użytek niniejszej listy.
61	PL03	Gliniska	34,0	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
62	PL03	Gościeradów	582,8	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
63	PL03	Hubale	35,0	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
64	PL03	**Izbicki Przełom Wieprza**	**1545,9**	**konieczny do dodania**	6210		*Colias myrmidone*		Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003)
65	PL03	Jeziora Uściwierskie	1956,2	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
66	PL03	Kąty	16,9	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
67	PL03	Krowie Bagno	477,6	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
68	PL03	**Lasy Sobiborskie**	**8262,7**	**konieczny do dodania**		*Aldrovanda vesiculosa*	*Phoxinus percnurus, Canis lupus, Emys orbicularis, Colias myrmidone, Euphydryas aurinia, Maculinea nausithous, Maculinea teleius*		Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003) zmodyfikowanej podczas prac nad niniejszą listą, w tym powiększone o obszary kluczowe dla żółwia błotnego
69	PL03	**Liceum Ogólnokształcące w Opolu Lubelskim**	**0,1**	**konieczny do dodania**			*Myotis myotis*		Opracowany specjalnie na użytek niniejszej listy.

70	PL03	Olszanka	8,8	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
71	PL03	**Ostoja Parczewska**	**5795,4**	**konieczny do dodania**			*Canis lupus, Emys orbicularis*		Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003)
72	PL03	Ostoja Poleska	10213,2	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
73	PL03	Pastwiska nad Huczą	171,1	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
74	PL03	Płaskowyż Nałęczowski	1080,6	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
75	PL03	**Poleska Dolina Bugu**	**8233,4**	**konieczny do dodania**	3150, 3270, 91E0		*Cobitis taenia, Misgurnus fossilis, Colias myrmidone, Lycaena helle, Maculinea nausithous, Maculinea teleius*		Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003)
76	PL03	Popówka	53,7	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
77	PL03	**Przełom Wisły w Małopolsce**	**10208,4**	**konieczny do dodania**	3150, 3270, 6210, 91E0		*Emys orbicularis, Maculinea nausithous, Maculinea teleius*		Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003)
78	PL03	Roztocze Środkowe	8482,0	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
79	PL03	Stawska Góra	4,0	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
80	PL03	Suśle Wzgórza	27,1	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
81	PL03	Sztolnie w Senderkach	1,5	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)

82	PL03	Świdnik	127,4	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
83	PL03	Święty Roch	202,6	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
84	PL03	Torfowiska Chełmskie	2033,5	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
85	PL03	Torfowisko Sobowice	95,2	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
86	PL03	Torfowisko węglanowe Śniatycze	14,6	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
87	PL03	**Uroczyska Lasów Janowskich**	**4238,9**	**konieczny do dodania**	91D0		*Canis lupus, Colias myrmidone, Maculinea nausithous, Maculinea teleius*		Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003)
88	PL03	**Uroczyska Puszczy Solskiej**	**15344,9**	**konieczny do dodania**	91D0		*Canis lupus*		Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003); zawiera też część obszaru proponowanego przez WWF (2004) pod nazwą „Dolina Tanwi”
89	PL03	**Wisła Środkowa**	**4020,6**	**konieczny do dodania**	3150, 3270, 91E0				Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003)
90	PL03	Wodny Dół	186,0	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
91	PL03	Wygon Grabowiecki	6,4	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
92	PL03	**Zachodniowołyńska Dolina Bugu**	**1682,5**	**konieczny do dodania**	3150, 3270, 6210, 91E0	*Echum russicum*	*Misgurnus fossilis, Cobitis taenia, Rhodeus sericeus amarus, Aspius aspius, Spermophilus suslicus, Colias myrmidone, Maculinea nausithous, Maculinea teleius*		Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003)

93	PL03	Zarośle	379,9	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
94	PL03	Żurawce	68,6	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
95	PL04	**Buczyna Szprotawsko-Piotrowicka**	**1587,9**	**konieczny do dodania**	9130		*Lucanus cervus*		Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003)
96	PL04	**Buczyny Łagowsko-Sulęcińskie**	**6368,1**	**konieczny do dodania**	9110, 9130				Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003) skorygowanej i uzupełnionej podczas prac nad niniejszym opracowaniem
97	PL04	**Dolina Ilanki**		**konieczny do dodania**	7230		*Emys orbicularis*		Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003)
98	PL04	Dolina Leniwej Obry	8072,8	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
99	PL04	**Dolina Pliszki**	**3216,1**	**konieczny do dodania**	7230		*Lucanus cervus*		Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003)
100	PL04	Jeziora Pszczewskie i Dolina Obry	15294,1	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
101	PL04	**Kargowskie Zakola Odry**	**3038,1**	**konieczny do dodania**	3150, 3270, 6440				Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003)
102	PL04	**Krośnieńska Dolina Odry**	**17073,0**	**konieczny do dodania**	3150, 3270, 6440				Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003)
103	PL04	**Łęgi Słubickie**	**709,7**	**konieczny do dodania**	91F0				Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003)
104	PL04	Nietoperek	1474,8 **+ 4930,9**	w propozycji rządowej (2004), lecz konieczna zmiana granic				Źle poprowadzone granice nie obejmujące terenów ważnych dla zimujących nietoperzy, wymagające skorygowania	Wg koncepcji rządowej (2004). Konieczność poprawki dostrzeżona podczas prac nad niniejszą listą
105	PL04	**Nowosolska Dolina Odry**	**5935,0**	**konieczny do dodania**	3150, 3270, 91F0				Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003)

106	PL04	**Puszcza Barlinecka**	**23627,3**	**konieczny do dodania**	3410, 9110		*Emys orbicularis*		Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003)
107	PL04	Torfowisko Chłopiny	571,6	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
108	PL04	Torfowisko Młodno	191,9	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
109	PL04	**Ujście Ilanki**	**788,6**	**konieczny do dodania**	91E0		*Emys orbicularis*		Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003)
110	PL04	Ujście Noteci	3648,3	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
111	PL04	**Ujście Warty**	**32894,4**	**konieczny do dodania**	3150, 3270, 6210, 6430		*Myotis bechsteinii, Myotis myotis, Barbastella barbastellus, Gobio albipinnatus, Misgurnus fossilis*		Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003) z uzupełnieniem o punktową ostoję nietoperzy – Fort w Sarbinowie; uzupełnienie zaproponowane podczas prac nad niniejszą listą
112	PL05	Dąbrowa Grotnicka	108,5	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
113	PL05	Dąbrowa Świetlista w Pernie	40,1	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
114	PL05	**Dolina Środkowej Pilicy**	**3627,4**	**konieczny do dodania**	91E0				Wg opracowania WWF (2004)
115	PL05	Lasy Spalskie	1970,7	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
116	PL05	Łąka w Bęczkowicach	24,6	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
117	PL05	Niebieskie Źródła	28,8	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
118	PL05	Pradolina Bzury-Neru	17884,0	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)

119	PL05	Załęczański Łuk Warty	9055,2	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
120	PL06	Babia Góra	3442,4	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
121	PL06	Czarna Orawa	37,1	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
122	PL06	Diable Skały	16,1 **+ 0,1**	w propozycji rządowej (2004), lecz konieczna zmiana granic			*Rhinolophus hipposideros, Myotis myotis*	Propon. rozszerzenie; dodanie kościoła w Bukowcu i zmiana nazwy na „Ostoje Nietoperzy Okolic Bukowca”	Wg koncepcji rządowej (2004) ze zmianą granic i nazwy, co zaproponowano podczas prac nad niniejszą listą. Wg tu przedstawionej koncepcji obejmuje wcześniej proponowany Kościół w Bukowcu
123	PL06	Dolina Prądnika	2146,0	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
124	PL06	Dolinki Jurajskie	916,2	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
125	PL06	Jaroszowiec	537,8	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
126	PL06	Kalina-Lisiniec	3,0	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
127	PL06	**Klasztor w Czernej**	**0,1**	**konieczny do dodania**			*Rhinolophus hipposideros, Myotis emarginatus, M. myotis*		Opracowany specjalnie na użytek niniejszej listy.
128	PL06	Koło Grobli	623,2	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
129	PL06	Kostrza	38,6	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)

130	PL06	Lipówka	25,7	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
131	PL06	Michałowiec	12,1	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
132	PL06	Na Policy	72,6	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
133	PL06	**Ostoja Gorczańska**	**18445,0**	**konieczny do dodania**	3220, 3230, 6510, 7230, 8310, 9410		*Ursus arctos, Lynx lynx, Canis lupus, Triturus montandoni*		Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003)
134	PL06	**Ostoja Popradzka**	**54043,3**	**konieczny do dodania**	3220, 3230, 6510, 7230, 8310, 9110, 9130, 9170		*Ursus arctos, Lynx lynx, Canis lupus, Lycaena helle, Rhinolophus hipposideros, Myotis myotis*		Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003) poprawionej podczas prac nad niniejszą listą (dodanie punktowych ostoi nietoperzy w Łabowej i Nawojowej). Tu wchodzą wcześniej osobno proponowane: Dwór w Nawojowej, dawna cerkiew w Wierchomli Wielkiej, kościół w Łabowej, Szkoła w Wojkowej, cerkiew w Krynicy, kościół w Leluchowie.
135	PL06	**Ostoje Nietoperzy Beskidu Wyspowego**	**0,1**	**konieczny do dodania**			*Rhinolophus hipposideros, R. ferrumequinum, Myotis bechsteinii, M. myotis*		Opracowane specjalnie na użytek niniejszej listy. W skład wchodzą, wcześniej proponowane osobno: Jaskinia Zbójecka w Łopieniu, Opactwo Cystersów w Szczyrzycu, Kościół w Szyku, Kościół w Węglówce, kościół w Łącku
136	PL06	**Ostoje Nietoperzy Powiatu Gorlickiego**	**0,1**	**konieczny do dodania**			*Rhinolophus hipposideros, Myotis myotis*		Opracowane specjalnie na użytek niniejszej listy. W skład wchodzą: Cerkiew w Śnietnicy, cerkiew w Łosiach koło Ropy

137	PL06	Pieniny	2346,0 **+ 2264,5**	w propozycji rządowej (2004), lecz konieczna zmiana granic	8210		*Rhinolophus hipposideros*	Powiększenie o Małe Pieniny. Dodanie wyspowych ostoi nietoperzy – dwóch w Szczawnicy i jednej w Jaworkach.	Wg koncepcji rządowej (2004) ze zmianą granic. Tu należą też, wcześniej proponowane osobno: Kościół w Szczawnicy, Willa Maria w Szczawnicy, Kościół w Jaworkach. Powiększenie zaproponowane podczas prac nad niniejszą listą
138	PL06	Pustynia Błędowska	2006,8	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
139	PL06	Sterczów-Ścianka	6,3	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
140	PL06	Tatry	21207,2	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
141	PL06	Torfowiska Orawsko-Nowotarskie	7363,4	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
142	PL06	Wały	5,8 + **3,2**	w propozycji rządowej (2004), lecz konieczna zmiana granic		*Carlina onopordifolia*		Skorygować granice o proj. powiększenie rez. – do pow. 9 ha	Wg koncepcji rządowej (2004) powiększonej o obszar projektowanego powiększenia rezerwatu, co zaproponowano podczas prac nad niniejszą listą
143	PL07	Bagno Całowanie	3110,1	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
144	PL07	Baranie Góry	176,6	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
145	PL07	Dąbrowa Radziejowska	51,7	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
146	PL07	Dąbrowy Seroczyńskie	550,2	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)

147	PL07	**Dolina Pilicy**	**32203,0**	**konieczny do dodania**	3150, 3270, 6430		*Lampetra planeri, Cobitis taenia, Eudontomyzon mariae, Misgurnus fossilis, Rhodeus sericeus amarus, Aspius aspius, Anisus vorticulus*		Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003) zmodyfikowanej i rozwiniętej podczas prac nad niniejszą listą, m.in. przez włączenie Doliny Drzewiczki oraz Łąk Ciebłowickich opracowanych przez WWF (2004)
148	PL07	Dolina Wkry	23,8	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
149	PL07	Dolina Zwoleńki	1934,6	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
150	PL07	**Forty Modlińskie**	**0,1**	**konieczny do dodania**			*Barbastella barbastellus*		Opracowany specjalnie na użytek niniejszej listy.
151	PL07	Kantor Stary	95,4	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
152	PL07	Krogulec	110,7	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
153	PL07	**Lasy Gostynińsko-Włocławskie**	**36584,5**	**konieczny do dodania**			*Lynx lynx*		Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003)
154	PL07	Łęgi Czarnej Strugi	39,5	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
155	PL07	Olszyny Rumockie	149,5	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
156	PL07	Ostoja Nadbużańska	49570,9	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
157	PL07	**Pakosław**	**1334,0**	**konieczny do dodania**		*Ligularia sibirica*			Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003)
158	PL07	Puszcza Kampinoska	37469,7	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)

159	PL07	**Puszcza Kozienicka**	**29566,2**	**konieczny do dodania**		*Pulsatilla patens*	*Emys orbicularis, Osmoderma eremita, Cucujus cinnaberinus*		Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003)
160	PL07	Sikórz	142,6	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
161	PL07	Wydmy Lucynowsko-Mostowieckie	435,2	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
162	PL08	Forty Nyskie	49,7	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
163	PL08	Góra Św. Anny	5174,6	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
164	PL08	**Góry Opawskie**	**4424,3**	**konieczny do dodania**	9110, 9130				Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003)
165	PL08	**Graniczny Meander Odry**	**165,6**	**konieczny do dodania**	3150, 3270				Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003)
166	PL08	**Kamień Śląski**	**231,7**	**konieczny do dodania**			*Spermophilus citellus*		Opracowany specjalnie na użytek niniejszej listy.
167	PL08	**Lasy Barucickie**	**6472,7**	**konieczny do dodania**			*Lucanus cervus*		Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003)
168	PL08	**Opolska Dolina Odry**	**3739,8**	**konieczny do dodania**	3150, 3270				Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003). Wcześniej (2001) proponowana przez Stowarzyszenie BIOS z Opola jako Dolina Odry Opolskiej w nieco większych granicach.
169	PL08	**Ostoja Sławniowicko-Burgrabicka**	**0,1**	**konieczny do dodania**			*Rhinolophus hipposideros, Myotis emarginatus, M. myotis*		Opracowany specjalnie na użytek niniejszej listy. W skład wchodzą: Ostoja Nietoperzy w Sławniowicach i kościół w Burgrabicach
170	PL09	Bieszczady	107317,9	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
171	PL09	**Fort Salis Soglio**	**0,1**	**konieczny do dodania**			*Barbastella barbastellus*		Wg propozycji PTOP „Salamandra” (2003)

172	PL09	**Góry Słonne**	**56256,0**	**konieczny do dodania**	3220	*Cypripedium calceolus*	*Canis lupus, Triturus montandoni*		Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003)
173	PL09	**Klasztor w Horyńcu Zdroju**	**0,1**	**konieczny do dodania**			*Myotis myotis*		Opracowany specjalnie na użytek niniejszej listy.
174	PL09	**Kołacznia**	**0,1**	**konieczny do dodania**		*Rhdodendron luteum*			Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003)
175	PL09	**Ostoja Jaśliska**	**29909,3**	**konieczny do dodania**	6510		*Ursus arctos, Lynx lynx, Canis lupus, Triturus montandoni, Rhinolophus hipposideros, Myotis bechsteinii, M. emarginatus, M. myotis*		Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003), poprawionej, rozwiniętej i uzupełnionej podczas prac nad niniejszą listą (powiększenie o obszary ważne dla zachowania łąk, oraz o Górę Cergową i ważne siedliska nietoperzy – Górę Cergową, kościół k. Pustelni w Trzciannej, Kościół w Rymanowie)
176	PL09	Ostoja Magurska	19439,0 **+ 11,91**	w propozycji rządowej (2004), lecz konieczna zmiana granic			*Rhinolophus hipposideros, Myotis bechsteinii, M. emarginatus, M. myotis*	Dodanie punktowej ostoi nietoperzy w miejscowości Bednarka oraz obszarowej – Rezerwatu Kornuty	Wg koncepcji rządowej (2004) powiększonej przez dodanie rezerwatu Kornuty oraz punktowej ostoi nietoperzy Kościół w Bednarce; granice poprawione podczas prac nad niniejszą listą.
177	PL09	**Ostoja Przemyska**	**42173,1**	**konieczny do dodania**	9130		*Barbus meridionalis, Cottus gobio, Gobio kessleri, Lampetra planeri, Aspius aspius, Canis lupus, Lynx lynx*		Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003) poprawionej podczas prac nad niniejszą listą (uzupełnienie o ważny dla ryb odcinek rzeki San między miejscowościami Krzemienna i Medyka)
178	PL09	**Sztolnie w Węglówce**	**0,1**	**konieczny do dodania**			*Myotis bechsteinii, M. myotis, Barbastella barbastellus*		Wg propozycji PTOP „Salamandra” (2003)
179	PL09	**Twierdza Terespol**	**0,1**	**konieczny do dodania**			*Barbastella barbastellus*		Opracowane specjalnie na użytek niniejszej listy
180	PL0A	Dolina Biebrzy	124104,6	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
181	PL0A	Dolina Górnej Narwi	15910,0	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)

182	PL0A	Jeleniewo	0,1	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
183	PL0A	**Jelonka**	**1581,7**	**konieczny do dodania**			*Polyommatus eroides*		Wg dodatkowego opracowania IOP (2003)
184	PL0A	Narwiańskie Bagna	7350,0	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
185	PL0A	**Ostoja Augustowska**	**105241,8**	**konieczny do dodania**	3160, 3260, 7210, 7230, 91D0	*Aldrovanda vesiculosa, Liparis loeselii, Saxifraga hirculus, Pulsatilla patens*	*Lynx lynx, Canis lupus, Lycaena helle*		Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003), poprawionej, rozwiniętej i uzupełnionej podczas prac nad niniejszą listą (poprawienie granic, uzupełnienie danych)
186	PL0A	**Ostoja Knyszyńska**	**135777,2**	**konieczny do dodania**	91D0	*Pulsatila patens*	*Eudontomyzon mariae, Bison bonasus, Lynx lynx, Canis lupus, Lycaena helle, Colias myrmidone, Oxyporus mannerheimii, Polyommatus eroides*		Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003), poprawionej, rozwiniętej i uzupełnionej podczas prac nad niniejszą listą (poprawienie granic, uzupełnienie danych). Obejmuje także obszar Grzybowce-Narejki wcześniej proponowany dla ochrony motyli
187	PL0A	Ostoja Suwalska	6284,0	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
188	PL0A	Ostoja Wigierska	15085,0	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
189	PL0A	**Pojezierze Sejneńskie**	**7456,9**	**konieczny do dodania**	3140, 3260, 7110, 7210	*Liparis loeseli, Saxifraga hirculus, ALdrovanda vesiculosa*			Opracowane specjalnie na użytek niniejszej listy; tu włączone także jako enklawa torfowisko wysokie Bobrowe Bagno
190	PL0A	Przełomowa Dolina Narwi	6988,4	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
191	PL0A	Puszcza Białowieska	62942,0	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)

192	PL0A	**Schrony Brzeskiego Rejonu Umocnionego**	**0,1**	**konieczny do dodania**			*Barbastella barbastellus*		Opracowane specjalnie na użytek niniejszej listy. W skład wchodzą: Punkty Oporu Anusin i Moszczona
193	PL0B	Bagna Izbickie	807,0	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
194	PL0B	Białe Błoto	10,5	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
195	PL0B	Białogóra	1019,6	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
196	PL0B	Bór Chrobotkowy	41,5	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
197	PL0B	Bytowskie jeziora lobeliowe	2625,4	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
198	PL0B	**Dobromyśl**	**383,6**	**konieczny do dodania**			*Phoxinus percnurus*		Wg dodatkowego opracowania IOP (2003)
199	PL0B	Dolina Górnej Łeby	2465,9	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
200	PL0B	Dolina Kłodawy	10,4	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
201	PL0B	**Dolina Łupawy**	**5963,8**	**konieczny do dodania**	91E0				Wg opracowania WWF (2004)
202	PL0B	Dolina Reknicy	66,1	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
203	PL0B	**Dolina Słupi**	**14839,7**	**konieczny do dodania**			*Cobitis taenia, Cottus gobio, Lamperta planeri, Lamperta fluviatilis, Salmo salar, Rhodeus sericeus amarus*		Wg pierwszej wersji koncepcji NFOŚ i IOP, rozwiniętej i uzupełnionej przez WWF (2004). Zawiera obszary wcześniej proponowane jako „Dolina Brodka", „Herta", „Dolina Słupi k. Soszycy"

204	PL0B	**Dolina Stropnej**	**944,0**	**konieczny do dodania**	7230				Wg propozycji Klubu Przyrodników (2003) rozwiniętej w opracowaniu WWF (2004)
205	PL0B	Dolina Środkowej Wietcisy	362,8	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
206	PL0B	**Dolina Wieprzy i Studnicy**	**13815,2**	**konieczny do dodania**	3260, 7220, 7230		*Cobitis taenia, Cottus gobio, Lamperta planeri, Lamperta fluviatilis, Salmo salar, Rhodeus sericeus amarus*		Wg propozycji Klubu Przyrodników (2003), rozwiniętej w opracowaniu WWF (2004)
207	PL0B	**Dolna Wisła**	**9181,0**	**konieczny do dodania**	3150, 3270, 6210, 91E0				Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003)
208	PL0B	Hopowo	3,4	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
209	PL0B	Jar Rzeki Raduni	84,2	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
210	PL0B	**Jeziora Raduńsko-Ostrzyckie**	**5876,4**	**konieczny do dodania**	9150	*Cypripedium calceolus*			Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003)
211	PL0B	**Jeziora Wdzydzkie**	**12919,1**	**konieczny do dodania**	3110, 3160	*Luronium natans*			Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003)
212	PL0B	Jeziorka Chośnickie	193,4	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
213	PL0B	**Jezioro Bobęcińskie**	**3375,1**	**konieczny do dodania**	3110	*Luronium natans*			Wg propozycji Klubu Przyrodników (2003)
214	PL0B	**Jezioro Krasne**	**94,7**	**konieczny do dodania**	3110	*Luronium natans*			Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003)
215	PL0B	Jezioro Piasek	63,1	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
216	PL0B	Kurze Grzędy	1478,5	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
217	PL0B	Lubnia	0,1	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)

218	PL0B	**Łebskie Bagna**	**771,1**	**konieczny do dodania**	91D0, 7120				Opracowany specjalnie na użytek niniejszej listy.
219	PL0B	Mawra-Bagno Biała	300,4	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
220	PL0B	Mechowiska Sulęczyńskie	64,6	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
221	PL0B	**Miasteckie Jeziora Lobeliowe**	**1363,5**	**konieczny do dodania**	3110				Wg propozycji Klubu Przyrodników (2003)
222	PL0B	Mierzeja Sarbska	1086,6 **+ 757,9**	w propozycji rządowej (2004), lecz konieczna zmiana granic	1150			Włączenie Jeziora Sarbsko	Wg koncepcji rządowej (2004) ze zmianą granic. Koncepcja powiększenia opracowana specjalnie na użytek niniejszej listy.
223	PL0B	**Młosino**	**729,6**	**konieczny do dodania**	3110				Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003)
224	PL0B	Orle	257,1	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
225	PL0B	**Paraszyńskie Buczyny**	**3125,8**	**konieczny do dodania**	9110, 9130				Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003)
226	PL0B	Pełcznica	271,8	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
227	PL0B	Piaśnickie Łąki	79,3 + **0,5**	w propozycji rządowej (2004), lecz konieczna zmiana granic	1130			Powiększenie o ujście Piaśnicy do morza	Wg koncepcji rządowej (2004) ze zmianą granic. Powiększenie zaproponowane podczas prac nad niniejszą listą
228	PL0B	Pływające Wyspy pod Rekowem	81,1	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
229	PL0B	Pobrzeże Słowińskie	18618 + **11176,3**	w propozycji rządowej (2004), lecz konieczna zmiana granic	1130		*Phocoena phocoena*	Powiększenie o przybrzeżny pas wody oraz ujścia Łeby i Łupawy	Wg koncepcji rządowej (2004) ze zmianą granic, co zaproponowano podczas prac nad niniejszą listą

230	PL0B	Przymorskie Błota	1590,9	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
231	PL0B	Przywidz	5,7	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
232	PL0B	Sandr Brdy	6837,6	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
233	PL0B	Staniszewskie Błoto	853,6	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
234	PL0B	Studzienickie Torfowiska	190,2	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
235	PL0B	Trzy Młyny	774,0	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
236	PL0B	Twierdza Wisłoujście	16,0	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
237	PL0B	**Ujście Wisły**	**936,3**	**konieczny do dodania**	1130				Opracowane specjalnie na użytek niniejszej listy
238	PL0B	Waćmierz	23,4	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
239	PL0B	Zatoka Pucka i Półwysep Helski	26484,8 **+ 10527,7**	w propozycji rządowej (2004), lecz konieczna zmiana granic			*Phocoena phocoena*	Powiększenie o obszar wodny na południe od Płw. Helskiego	Wg koncepcji rządowej (2004) ze zmianą granic, co zaproponowano podczas prac nad niniejszą listą
240	PL0C	**Beskid Śląski**	**38800,2**	**konieczny do dodania**	9410	*Aconitum firmum subsp. moravicum*	*Barbus meridionalis, Canis lupus*		Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003)
241	PL0C	**Beskid Żywiecki**	**35637,1**	**konieczny do dodania**	3220, 4070, 9140, 8310, 9180	*Aconitum firmum subsp. moravicum, Cypripedium calceolus*	*Ursus arctos, Lynx lynx, Canis lupus, Microtus tatricus, Triturus montandoni*		Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003) powiększony o górę Grojec

242	PL0C	Cieszyńskie Źródła Tufowe	268,9	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
243	PL0C	**Kościół w Górkach Wielkich**	**0,1**	**konieczny do dodania**			*Rhinolophus hipposideros, Myotis myotis*		Wg propozycji PTOP „Salamandra" (2003)
244	PL0C	**Kościół w Radziechowach**	**0,1**	**konieczny do dodania**			*Rhinolophus hipposideros*		Wg propozycji PTOP „Salamandra" (2003)
245	PL0C	**Las k. Tworkowa**	**125,9**	**konieczny do dodania**	91F0				Proponowany w 2001 przez Stowarzyszenie BIOS
246	PL0C	Madahora	71,8	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
247	PL0C	**Młyn w Pierśćcu**	**0,1**	**konieczny do dodania**			*Rhinolophus hipposideros*		Wg propozycji PTOP „Salamandra" (2003)
248	PL0C	**Ostoja Olsztyńsko-Mirowska**	**2290,1**	**konieczny do dodania**	6210, 8210, 8310, 9150	*Galium cracoviense*	*Rhinolophus hipposideros, Myotis dasycneme, M. myotis, Barbastella barbastellus, Maculinea teleius*		Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003) poprawionej i uzupełnionej podczas prac nad niniejszą listą (powiększenie o rez. Zielona Góra)
249	PL0C	**Ostoja Środkowojurajska**	**5643,6**	**konieczny do dodania**	6210, 8310, 9180	*Cochlearia polonica*	*Rhinolophus hipposideros, Myotis dasycneme, M. myotis, Barbastella barbastellus, Colias myrmidone, Maculinea teleius*		Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003)
250	PL0C	**Ostoja Złotopotocka**	**4931,1**	**konieczny do dodania**	8210, 9130, 9150		*Rhinolophus hipposideros, Myotis bechsteinii, M. emarginatus, M. dasycneme, M. myotis*		Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003)
251	PL0C	Podziemia Tarnogórsko-Bytomskie	3401,2	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
252	PL0C	**Stawy Łężczok**	**583,1**	**konieczny do dodania**	3130		*Misgurnus fossilis*		Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003)
253	PL0C	**Suchy Młyn**	**531,1**	**konieczny do dodania**		*Ligularia sibirica*			Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003)

254	PL0C	Szachownica	12,7	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
255	PL0D	Dolina Krasnej	1732,0	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
256	PL0D	**Lasy Cisowsko-Orłowińskie**	**16563,2**	**konieczny do dodania**	9130				Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003)
257	PL0D	**Lasy Suchedniowskie**	**19527,9**	**konieczny do dodania**	9110, 9130				Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003)
258	PL0D	Łysogóry	5592,0	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
259	PL0D	Ostoja Nidziańska	30633,9	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
260	PL0D	Ostoja Przedborska	11568,8	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
261	PL0D	**Wzgórza Chęcińsko-Kieleckie**	**8208,5**	**konieczny do dodania**	8310, 9150				Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003) z uzupełnieniem podczas prac nad niniejszą listą – włączeniem kompleksu jaskiń Jaskinia Jaworznicka-Chelosiowa Jama
262	PL0E	**Bieńkowo**	**110,9**	**konieczny do dodania**	91D0				Wg opracowania WWF (2004)
263	PL0E	**Budwity**	**443,5**	**konieczny do dodania**	7110, 91D0				Wg opracowania WWF (2004)
264	PL0E	Dolina Drwęcy	2369,6 **+ 52,9**	w propozycji rządowej (2004), lecz konieczna zmiana granic	3110			Konieczna korekta granic o lobeliowe jez. Czarne	Wg koncepcji rządowej ze zmianą granic; co zaproponowano podczas prac nad niniejszą listą
265	PL0E	**Dolina Rzeki Wel k. Kopaniarzy**	**181,8**	**konieczny do dodania**	3260, 7230	*Saxifraga hirculus*			Opracowany specjalnie na użytek niniejszej listy. W koncepcji NFOŚ i IOP był częścią dużego proponowanego obszaru „Zakole Rzeki Wel”

266	PL0E	**Gązwa**	**457,7**	**konieczny do dodania**	7110, 91D0				Wg opracowania WWF (2004)
267	PL0E	Gierłoż	0,1	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
268	PL0E	Jezioro Drużno	3148,5	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
269	PL0E	Jezioro Karaś	815,5	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
270	PL0E	Mamerki	0,1	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
271	PL0E	**Nowa Wieś**	**167,5**	**konieczny do dodania**	91D0				Wg opracowania WWF (2004)
272	PL0E	**Ostoja Borecka**	**25291,4**	**konieczny do dodania**	9170		*Lynx lynx, Canis lupus, Bison bonasus*		Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003)
273	PL0E	**Ostoja Napiwodzko-Ramucka**	**19914,8**	**konieczny do dodania**			*Canis lupus, Emys orbicularis*		Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003) uzupełnionej o Torfowisko Sołtysek oprac. przez WWF (2004)
274	PL0E	**Ostoja Piska**	**52530,5**	**konieczny do dodania**			*Gobio albipinnatus, Canis lupus, Lynx lynx, Emys orbicularis*		Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003) powiększonej o Dolinę Pisy
275	PL0E	Puszcza Romincka	14620,0	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
276	PL0E	Rzeka Pasłęka	6233,4	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
277	PL0E	**Wysoczyzna Elbląska**	**5219,5**	**konieczny do dodania**	9130, 91E0				Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003)
278	PL0E	Zalew Wiślany i Mierzeja Wiślana	40729,6	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
279	PL0F	Biedrusko	10245,5	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)

280	PL0F	Dąbrowy Krotoszyńskie	37835,8	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
281	PL0F	Dąbrowy Obrzyckie	960,9	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
282	PL0F	Dolina Noteci	47658,0 + **2893,9**	w propozycji rządowej (2004), lecz konieczna zmiana granic	6210			Powiększenie o pn. zbocze doliny z murawami kserotermicznymi oraz o kompleks lasów i muraw kserotermicznych w rej. Góry, Pianówki i Goraja („Morena Czarnkowska")	Wg koncepcji rządowej (2004) ze zmianą granic, co zaproponowano podczas prac nad niniejszą listą. Tu włączono obszar „Morena Czarnkowska" proponowany przez Klub Przyrodników w 2003 r.
283	PL0F	**Dolina Wełny**	**2082,4**	**konieczny do dodania**			*Cobitis taenia, Misgurnus fossilis, Cottus gabio, Rhodeus sericeus amarus, Salmo salar*		Wg opracowania WWF (2004)
284	PL0F	Fortyfikacje w Poznaniu	0,1	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
285	PL0F	**Jezioro Brenno**	**83,7**	**konieczny do dodania**		*Apium repens*			Opracowany specjalnie na użytek niniejszej listy.
286	PL0F	Jezioro Kubek	986,7	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
287	PL0F	Jezioro Zgierzynieckie	544,8	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
288	PL0F	Kopanki	0,1	w propozycji rządowej (2004), lecz konieczna zmiana granic				Błędna lokalizacja na oficjalnej mapie; wymaga poprawienia	Wg koncepcji rządowej (2004). Konieczność poprawki dostrzeżona podczas prac nad niniejszą listą
289	PL0F	**Lasy Żerkowsko-Czeszewskie**	**10131,2**	**konieczny do dodania**	3150, 3270, 91F0		*Cerambyx cerdo*		Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003)

290	PL0F	Ostoja Nadwarciańska	26971,2	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
291	PL0F	Ostoja Wielkopolska	10048,4	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
292	PL0F	**Pojezierze Gnieźnieńskie**	**32342,6**	**konieczny do dodania**	3140	*Apium repens, Liparis loeseli*			Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003)
293	PL0F	Puszcza Bieniszewska	952,5	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
294	PL0F	Rogalińska Dolina Warty	13043,5	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
295	PL0F	Sieraków	0,1	w propozycji rządowej (2004), lecz konieczna zmiana granic				Błędna lokalizacja na oficjalnej mapie; wymaga poprawienia	Wg koncepcji rządowej (2004). Konieczność poprawki dostrzeżona podczas prac nad niniejszą listą
296	PL0F	**Torfowisko Rzecińskie**	**1862,2**	**konieczny do dodania**	7230				Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003)
297	PL0F	**Wrzosowiska Bornego-Sulinowa i Okonka**	**6499,6**	**konieczny do dodania**	4030		*Dytiscus latissimus*		Opracowany specjalnie na użytek niniejszej listy w miejsce wcześniej proponowanych obszarów: Dolina Płytnicy (NFOŚ i IOP 2003), Dolina Piławy (NFOŚ i IOP 2003), Wrzosowiska Bornego Sulinowa i Okonka (Klub Przyrodników 2003)
298	PL0F	Zachodnie Pojezierze Krzywińskie	4776,19 **+ 942,5**	w propozycji rządowej (2004), lecz konieczna zmiana granic			*Emys orbicularis*	Powiększenie o przylegający od zach. obszar w okolicach Drzeczkowa, kluczowy dla żółwia błotnego	Wg koncepcji rządowej (2004) ze zmianą granic, co zaproponowano podczas prac nad niniejszą listą
299	PL0G	Bobolickie Jeziora Lobeliowe	4424,0	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)

300	PL0G	Brzeźnicka Węgorza	433,6	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
301	PL0G	Dolina Grabowej	8030,1	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
302	PL0G	Dolina Iny koło Recza	4503,2	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
303	PL0G	Dolina Krąpieli	229,1	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
304	PL0G	Dolina Płoni i Jezioro Miedwie	21253,9	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
305	PL0G	**Dolina Radwi, Chotli i Chocieli**	**21162,6**	**konieczny do dodania**	7220, 7230, 9250	*Cypripedium calceolus, Saxifraga hirculus*			Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003) skorygowanej i uzupełnionej w opracowaniu WWF (2004)
306	PL0G	**Dolina Regi**	**12792,9**	**konieczny do dodania**			*Cobitis taenia,Cottus gobio, Lamperta planeri, Lamperta fluviatilis, Salmo salar, Rhodeus sericeus amarus*		Wg opracowania WWF (2004)
307	PL0G	**Dolina Rurzycy**	**1715,3**	**konieczny do dodania**	3260, 7220, 7230				Opracowany specjalnie na użytek niniejszej listy w miejsce proponowanego w koncepcji NFOŚ i IOP dużego obszaru „Lasy Wałeckie”
308	PL0G	**Dolna Odra**	**29552,7**	**konieczny do dodania**	3150, 3270, 6210, 91i0		*Lampetra planneri, Misgurnus fossilis, Anisus vorticulus*		Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003) zmodyfikowanej i rozwiniętej podczas prac nad niniejszą listą, m.in. przez włączenie Rezerwatu Bielinek. W innych granicach był też przedmiotem opracowania WWF (2004)
309	PL0G	Dorzecze Parsęty	28010,8	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)

310	PL0G	**Dziczy Las i Dolina Tywy**	**7805,1**	**konieczny do dodania**	9130, 91E0				Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003)
311	PL0G	**Gogolice – Kosa**	**1277,8**	**konieczny do dodania**			*Emys orbicularis*		Opracowany specjalnie na użytek niniejszej listy; obejmuje fragment proponowanego wcześniej (NFOŚ i IOP 2003) obszaru Lasy Witnicko-Dębnieńskie
312	PL0G	Janiewickie Bagno	162,0	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
313	PL0G	**Jeziora Czaplineckie**	**31497,6**	**konieczny do dodania**	3110, 3140, 3160, 9110				Opracowany specjalnie na użytek niniejszej listy w miejsce wcześniej proponowanego w koncepcji NFOŚ i IOP (2003) obszaru Pojezierze Drawskie
314	PL0G	Jeziora Szczecineckie	6391,7	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
315	PL0G	**Jezioro Bukowo**	**3362,6**	**konieczny do dodania**	1150, 2160, 2180, 9190	*Linaria loeseli*			Wg propozycji Klubu Przyrodników (2003), uzpełnionej o Mierzeję Jeziora Jamno proponowaną w dodatkowym oprac. IOP (2003), uzpełniony i skorygowany podczas prac nad niniejszą listą
316	PL0G	Jezioro Kozie	184,3	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
317	PL0G	**Jezioro Lubie i Dolina Drawy**	**11174,2**	**konieczny do dodania**	3140, 3260, 4030		*Rhodeus sericeus amarus, Cottus gobio, Salmo salar, Emys orbicularis*		Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003)
318	PL0G	**Jezioro Śniadowo**	**177,7**	**konieczny do dodania**	3110				Opracowany specjalnie na użytek niniejszej listy.

319	PL0G	Jezioro Wielki Bytyń	1826,6	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
320	PL0G	Kemy Rymańskie	2624,0	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
321	PL0G	**Lasy Bierzwnickie**	**8429,8**	**konieczny do dodania**	7210		*Emys orbicularis, Lucanus cervus*		Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003) zmodyfikowanej podczas prac nad niniejszą listą
322	PL0G	**Mirosławiec**	**4439,4**	**konieczny do dodania**			*Bison bonasus*		Opracowany specjalnie na użytek niniejszej listy.
323	PL0G	Ostoja Goleniowska	8453,6	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
324	PL0G	**Pojezierze Ińskie**	**17763,2**	**konieczny do dodania**	3140				Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003)
325	PL0G	Pojezierze Myśliborskie	4262,8	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
326	PL0G	Police – kanały	0,1	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
327	PL0G	Słowińskie Błoto	228,1	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
328	PL0G	**Strzaliny koło Tuczna**	**0,1**	**konieczny do dodania**			*Myotis bechsteinii, M. myotis*		Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003), dane skorygowane podczas prac nad niniejszą listą
329	PL0G	Trzebiatowsko-Kołobrzeski Pas Nadmorski	18017,7	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
330	PL0G	Ujście Odry i Zalew Szczeciński	44743,7 **+ 7780,4**	w propozycji rządowej (2004), lecz konieczna zmiana granic	1150, 1330			Włączenie Zalewu Kamieńskiego i Wyspy Chrząszczewskiej	Wg koncepcji rządowej (2004) ze zmianą granic, co zaproponowano podczas prac nad niniejszą listą

331	PL0G	**Uroczyska Puszczy Drawskiej**	**65513,7**	**konieczny do dodania**	3140, 3160, 3260, 7210, 9110, 9130	*Luronium natans*	*Emys orbicularis, Cerambyx cerdo, Lucanus cervus, Osmoderma eremita*		Opracowany specjalnie na użytek niniejszej listy w miejsce obszaru Puszcza Drawska proponowanego wcześniej przez NFOŚ i IOP
332	PL0G	**Warnie Bagno**	**557,8**	**konieczny do dodania**	7120, 91D0				Wg koncepcji NFOŚ i IOP (2003)
333	PL0G	Wolin i Uznam	35132,9 **+ 975,9**	w propozycji rządowej (2004), lecz konieczna zmiana granic	1150			Korekta o jez. Koprowo	Wg koncepcji rządowej (2004) ze zmianą granic, co zaproponowano podczas prac nad niniejszą listą
334	PL0G	Wzgórza Bukowe	11651,1	w propozycji rządowej (2004)					Wg koncepcji rządowej (2004)
335	Baltic Sea	**Ławica Słupska**	**10667,2**	**konieczny do dodania**	1110, 1170				Opracowany specjalnie na użytek niniejszej listy.
336	Baltic Sea	**Zatoka Pomorska**	**583607,5**	**konieczny do dodania**	1110		*Phocoena phocoena*		Opracowany specjalnie na użytek niniejszej listy

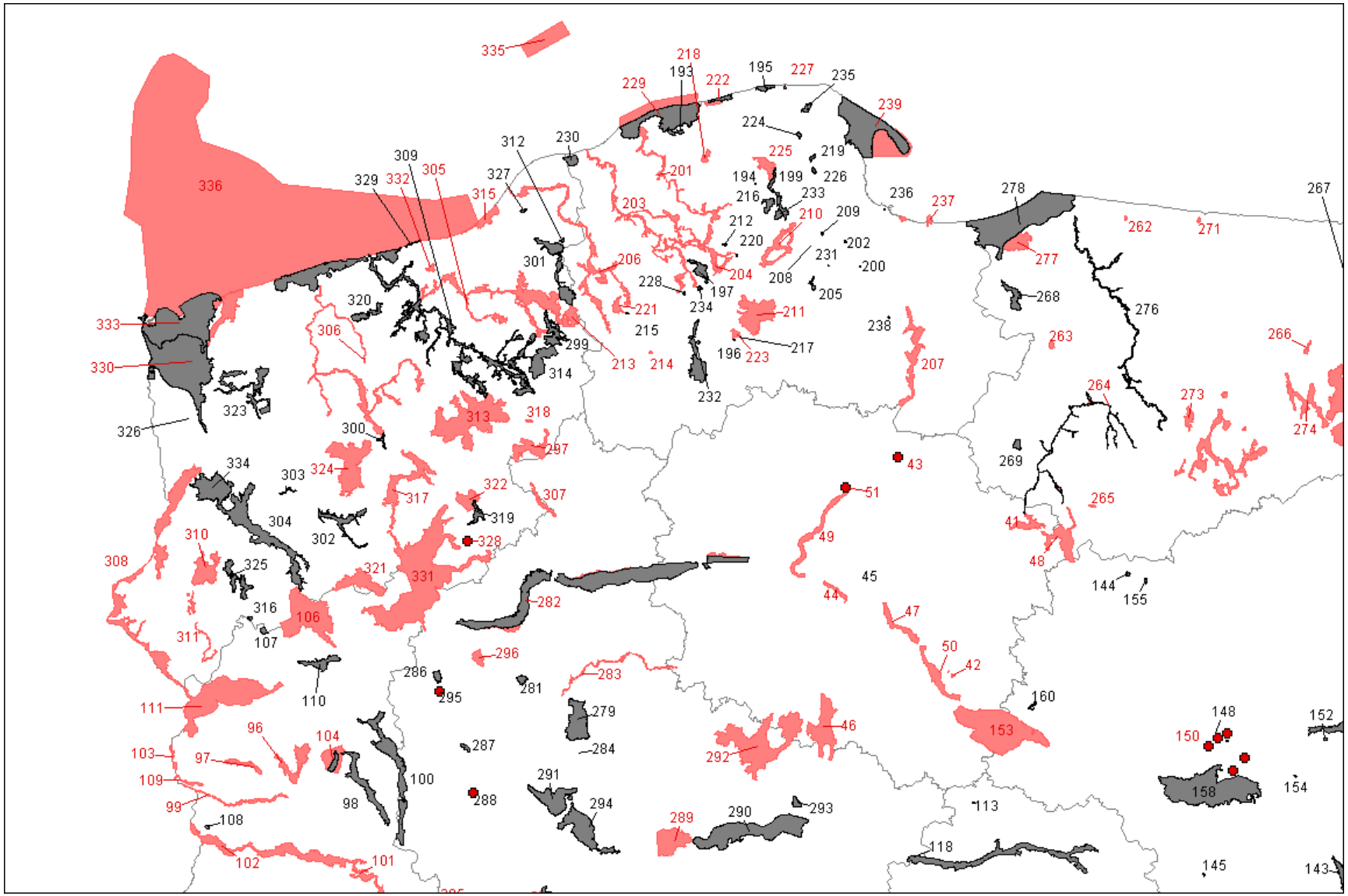

Polska pn.-zach. Kolor czarny - obszary z „propozycji rządowej"; kolor czerwony - propozycje z niniejszego opracowania. Numery odpowiadają numeracji w tabeli.

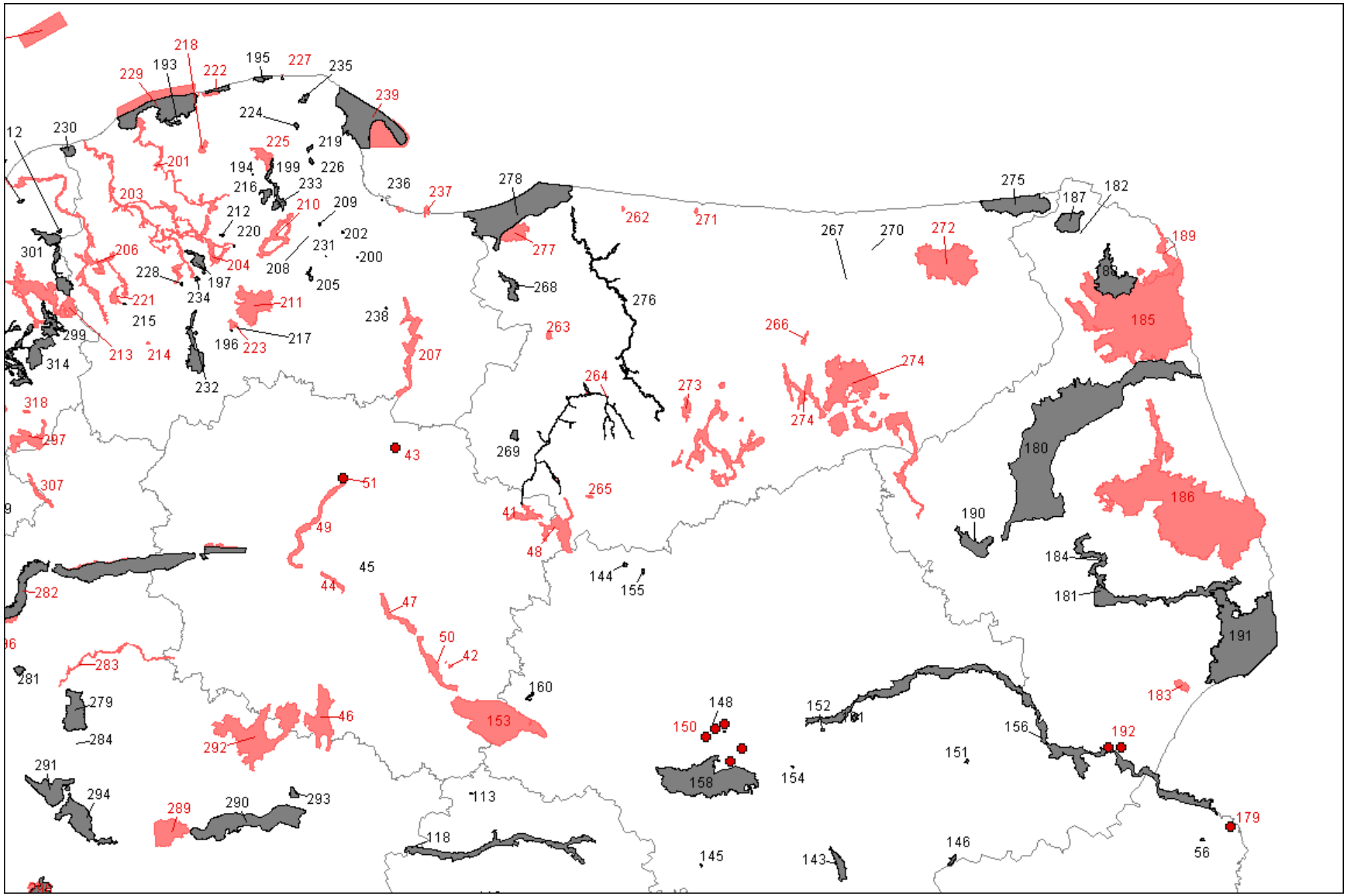

Polska pn.-wsch. Kolor czarny - obszary z „propozycji rządowej"; kolor czerwony - propozycje z niniejszego opracowania. Numery odpowiadają numeracji w tabeli.

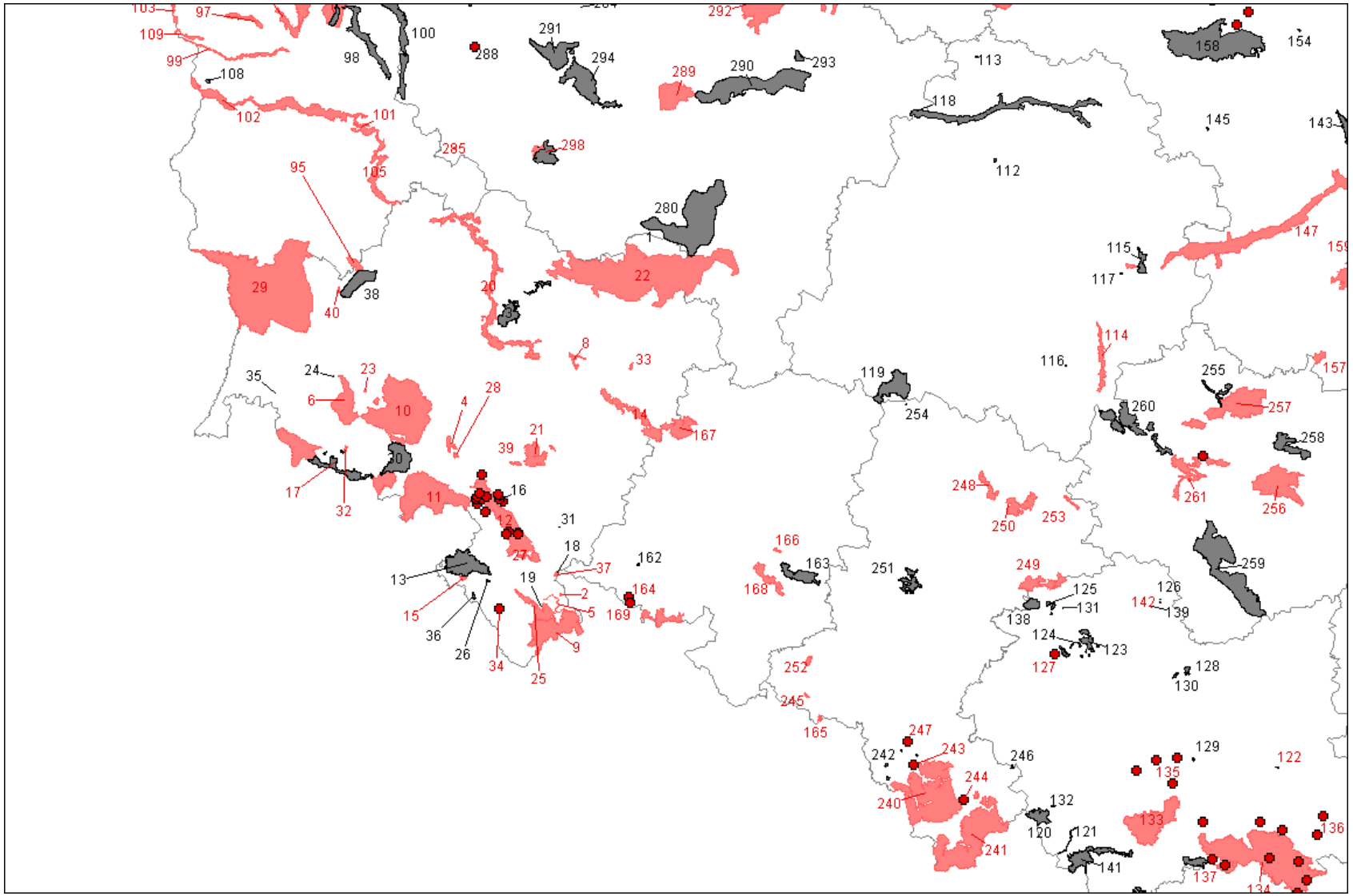

Polska pd.-zach. Kolor czarny – obszary z „propozycji rządowej"; kolor czerwony - propozycje z niniejszego opracowania. Numery odpowiadają numeracji w tabeli.

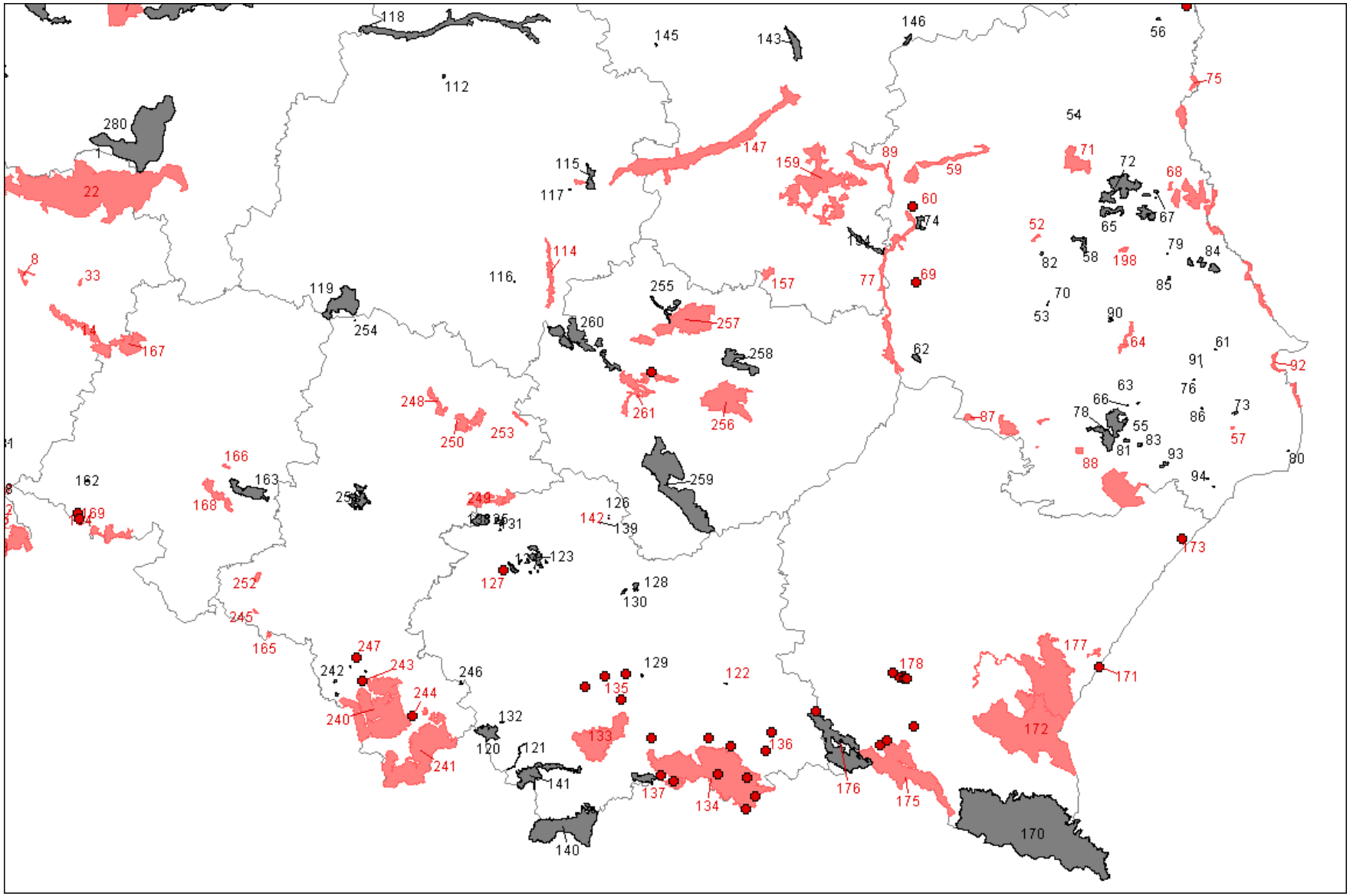

Polska pd. wsch. Kolor czarny - obszary z „propozycji rządowej"; kolor czerwony - propozycje z niniejszego opracowania. Numery odpowiadają numeracji w tabeli.

Część II

SYNTETYCZNE UJĘCIE WDROŻENIA DYREKTYWY PTASIEJ

1. OBSZARY SPECJALNEJ OCHRONY PTAKÓW A OSTOJE PTAKÓW

Obszary specjalnej ochrony ptaków wyznaczane są na podstawie występowania gatunków ptaków wymienionych w załącznikach I i II Dyrektywy Ptasiej. Załącznik I określa listę gatunków zagrożonych wyginięciem w krajach Unii Europejskiej, natomiast w załączniku II wymieniono gatunki migrujące, dla których Europa stanowi bardzo ważne miejsce odpoczynku i żerowania. Dyrektywa Ptasia nie precyzuje jednak metody wyznaczania obszarów specjalnej ochrony ptaków, co spowodowało znaczne opóźnienie wprowadzania jej w życie w krajach członkowskich Unii. Dopiero od 1998 r. przyjęto, że podstawą do wyznaczania tych obszarów powinny być ostoje ptaków o randze międzynarodowej, wskazane przez BirdLife International. Praktyka ta jest wynikiem orzeczenia Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości w sprawie przeciwko Holandii (sprawa C-3/96 z 19 maja 1998 r.), który posłużył się publikacją *Important Bird Areas in Europe* (Grimmet, Jones, 1989) orzekając o niewystarczającej liczbie obszarów specjalnej ochrony ptaków wyznaczonych przez Holandię dla ochrony ptaków i ich siedlisk. Kolejne sprawy – przeciwko Włochom, Francji i Finlandii, potwierdziły tę regułę.

Wyznaczanie obszarów specjalnej ochrony ptaków nie wymaga analizy na seminariach biogeograficznych, a jedynie zatwierdzenia przez Komisję Europejską.

2. METODY WYZNACZANIA OSTOI PTAKÓW O ZNACZENIU MIĘDZYNARODOWYM W POLSCE

Dane do listy ostoi ptaków w Polsce gromadzone były przez OTOP we współpracy z ornitologami zawodowymi, amatorami oraz innymi organizacjami pozarządowymi. Formularz bazy danych zawierał pytania odnoszące się zarówno do liczebności ptaków z załącznika I Dyrektywy Ptasiej jak i gatunków migrujących przez Polskę – również niezagrożonych.

Wyznaczanie ostoi ptaków w Polsce przeprowadzone zostało na podstawie następujących kryteriów „C" wprowadzonych przez BirdLife International dla krajów Unii Europejskiej (Heath, Evans 2000):

C1 – obszar, na którym występują gatunki zagrożone w skali globalnej (wg określonych progów liczebnościowych).

C2 – obszar, na którym spotykanie są koncentracje gatunków zagrożonych w Unii Europejskiej – na obszarze takim regularnie występuje przynajmniej 1% przelotnej lub europejskiej populacji gatunków uznanych za gatunki zagrożone w skali Unii Europejskiej.

C3 – obszar, na którym występują kongregacje gatunków migrujących nie zagrożonych w Unii Europejskiej – na obszarze tym regularnie występuje przynajmniej 1% przelotnej populacji gatunków migrujących, które nie są uznawane za zagrożone w skali Unii Europejskiej = kategoria 6 dla obszarów wodno-błotnych o znaczeniu międzynarodowym wg Konwencji Ramsarskiej.

C4 – obszar, na którym kongregacje gatunków przekraczające 20.000 osobników migrujących gatunków wodno-błotnych (jednego lub kilku gatunku łącznie) = kategoria 5 dla obszarów wodno-błotnych o znaczeniu międzynarodowym wg Konwencji Ramsar.

C5 – obszar, na którym w czasie wiosennej lub jesiennej migracji regularnie występuje przynajmniej 5000 bocianów (*Ciconiidae*) lub 3000 migrujących ptaków drapieżnych

(*Accipitriformes* i *Falconiiformes*) lub żurawi (*Gruidae*); w Polsce nie stwierdzono takich miejsc.

C6 – obszar występowania gatunków zagrożonych w skali Unii Europejskiej w liczebności minimum 1% krajowej populacji. Dla Polski wyznaczano 10 najważniejszych ostoi dla takich gatunków. Jeżeli liczebność zagrożonego gatunku na terytorium Polski jest równa lub większa od 10% całkowitej europejskiej populacji tego gatunku, wyznaczono większą liczbę ostoi dla tegoż gatunku. Do gatunków tych należą w Polsce: bąk, bocian czarny, orlik krzykliwy, orlik grubodzioby, bielik, derkacz, rybitwa czarna i wodniczka.

3. PROPOZYCJA OPTYMALNEJ SIECI OBSZAROW SPECJALNEJ OCHRONY PTAKOW

Rządowa propozycja obszarów specjalnej ochrony ptaków zawiera 72 obszary, w tym 3 obszary morskie. Powierzchnia lądowych OSOP stanowi ok. 8% powierzchni kraju.
Lista ostoi ptaków o międzynarodowym znaczeniu (IBA – od *Important Bird Area*) wyznaczonych przez OTOP jako potencjalne obszary specjalnej ochrony ptaków wynosi 141, w tym 3 ostoje morskie. Stanowi to ok. 15% powierzchni kraju (bez ostoi morskich).

TABELA - LISTA PROPONOWANYCH OSTOI PTAKÓW O ZNACZENIU MIĘDZYNARODOWYM, KTÓRE POWINNY ZOSTAĆ WYZNACZONE JAKO OBSZARY SPECJALNEJ OCHRONY PTAKÓW (OSOP) DO SIECI NATURA 2000

Źródła dokumentacji:
IBA – *Ostoje ptaków w znaczeniu międzynarodowym w Polsce* (redaktorzy: Sidło P.O., Błaszkowska B., Chylarecki P., Gromadzki M., 2004, OTOP – Birdlife Poland, Warszawa, w druku).
OSOP – Standardowe formularze danych dla obszarów specjalnej ochrony ptaków – koncepcja rządowa (2004)

Województwo (Kod NUTS)	Kod ostoi ptasiej (IBA)	Nazwa polska ostoi ptasiej	Kod OSOP w propozycji rządowej	Nazwa OSOP w propozycji rządowej	Propozycje zmian
PL0G	PL001	Delta Świny	PLB320002	Delta Świny	–
PL0G	PL002	Zalew Szczeciński	PLB320007	Łąki Skoszewskie	-
PL0G	PL002	Zalew Szczeciński	PLB320009	Zalew Szczeciński	-
PL0G	PL003	Puszcza Wkrzańska	---	Ostoja ptasia nie włączona do propozycji rządowej	Ostoja ptasia konieczna do dodania
PL0G	PL004	Ostoja Świdwie	PLB320006	Jezioro Świdwie	Powiększyć do granic ostoi ptasiej
PL0G, PL04	PL005	Dolina Dolnej Odry	PLB320003	Dolina Dolnej Odry	Powiększyć do granic ostoi ptasiej
PL0G	PL006	Jeziora Wełtyńskie	PLB320004	Jeziora Wełtyńskie	Powiększyć do granic ostoi ptasiej
PL0G	PL007	Ostoja Miedwie	PLB320005	Jezioro Miedwie i okolice	–
PL0G	PL008	Ostoja Cedyńska	---	Ostoja ptasia nie włączona do propozycji rządowej	Ostoja ptasia konieczna do dodania
PL0G	PL009	Puszcza Goleniowska	---	Ostoja ptasia nie włączona do propozycji rządowej	Ostoja ptasia konieczna do dodania
PL0G	PL010	Bagna Rozwarowskie	PLB320001	Bagna Rozwarowskie	–

PL0G	PL011	Zalew Kamieński i Dziwna	---	Ostoja ptasia nie włączona do propozycji rządowej	Ostoja ptasia konieczna do dodania
PL0G	PL012	Ostoja Trzebiatowska	---	Ostoja ptasia nie włączona do propozycji rządowej	Ostoja ptasia konieczna do dodania
PL0G, PL04	PL013	Ostoja Witnicko-Dębnieńska	---	Ostoja ptasia nie włączona do propozycji rządowej	Ostoja ptasia konieczna do dodania
PL0G, PL04	PL014	Puszcza Barlinecka	---	Ostoja ptasia nie włączona do propozycji rządowej	Ostoja ptasia konieczna do dodania
PL0G	PL015	Ostoja Ińska	PLB320008	Ostoja Ińska	–
PL0G	PL016	Ostoja Drawska	---	Ostoja ptasia nie włączona do propozycji rządowej	Ostoja ptasia konieczna do dodania
PL0G, PL04, PL0F	PL017	Lasy Puszczy nad Drawą	---	Ostoja ptasia nie włączona do propozycji rządowej	Ostoja ptasia konieczna do dodania
PL0F, PL0G	PL018	Puszcza nad Gwdą	---	Ostoja ptasia nie włączona do propozycji rządowej	Ostoja ptasia konieczna do dodania
PL0B	PL019	Ostoja Słowińska	PLB220003	Ostoja Słowińska	–
PL0B	PL020	Dolina Słupi	PLB220002	Dolina Słupi	–
PL0B	PL021	Lasy Lęborskie	---	Ostoja ptasia nie włączona do propozycji rządowej	Ostoja ptasia konieczna do dodania
PL0B	PL022	Bielawskie Błota	---	Ostoja ptasia nie włączona do propozycji rządowej	Ostoja ptasia konieczna do dodania
PL0B	PL023	Puszcza Darżlubska	---	Ostoja ptasia nie włączona do propozycji rządowej	Ostoja ptasia konieczna do dodania
PL0B	PL024	Zatoka Pucka	PLB220005	Zatoka Pucka	–
PL0B	PL025	Lasy Mirachowskie	---	Ostoja ptasia nie włączona do propozycji rządowej	Ostoja ptasia konieczna do dodania
PL0B, PL02	PL026	Bory Tucholskie	PLB220001	Wielki Sandr Brdy	Powiększyć do granic ostoi ptasiej
PL0B	PL027	Ujście Wisły	PLB220004	Ujście Wisły	–
PL0B	PL028	Dolina Dolnej Wisły	PLB040003	Dolina Dolnej Wisły	–
PL0E	PL029	Zalew Wiślany	PLB280010	Zalew Wiślany	–
PL0E	PL030	Jezioro Druzno	PLC280001	Jezioro Drużno	Powiększyć do granic ostoi ptasiej
PL0E, PL0B	PL031	Lasy Iławskie	PLB280005	Lasy Iławskie	–
PL0E	PL032	Dolina Pasłęki	PLB280002	Dolina Pasłęki	–
PL0E	PL033	Ostoja Warmińska	PLB280009	Warmińskie Bociany	Powiększyć do granic ostoi ptasiej
PL0E	PL034	Ostoja Oświn	PLB280004	Jezioro Oświn i okolice	–
PL0E	PL035	Jezioro Dobskie	---	Ostoja ptasia nie włączona do propozycji rządowej	Ostoja ptasia konieczna do dodania
PL0E	PL036	Lasy Skaliskie	---	Ostoja ptasia nie włączona do propozycji rządowej	Ostoja ptasia konieczna do dodania
PL0E	PL037	Puszcza Borecka	PLB280006	Puszcza Borecka	–
PL0E	PL038	Puszcza Napiwodzko-Ramucka	PLB280007	Puszcza Napiwodzko-Ramucka	–
PL0E, PL0A	PL039	Puszcza Piska	PLB280008	Puszcza Piska	–
PL0E	PL040	Jezioro Łuknajno	PLB280003	Jezioro Łuknajno	–
PL0E	PL041	Ostoja Poligon Orzysz	---	Ostoja ptasia nie włączona do propozycji rządowej	Ostoja ptasia konieczna do dodania
PL0E	PL042	Bagna Nietlickie	PLB280001	Bagna Nietlickie	Powiększyć do granic ostoi ptasiej
PL0A	PL043	Puszcza Augustowska	PLB200002	Puszcza Augustowska	Powiększyć do granic ostoi ptasiej
PL0A	PL044	Dolina Biebrzy	PLC200001	Dolina Biebrzy	Zmienić granice według granic ostoi ptasiej

PL0A	PL045	Puszcza Knyszyńska	PLB200003	Puszcza Knyszyńska	Powiększyć do granic ostoi ptasiej
PL0A	PL046	Puszcza Białowieska	PLC200004	Puszcza Białowieska	Powiększyć do granic ostoi ptasiej
PL0A	PL047	Niecka Gródecko-Michałowska	PLB200003	część ostoi ptasiej wchodzi w skład OSOP Puszcza Knyszyńska	Ostoja ptasia konieczna do dodania
PL0A	PL048	Dolina Górnej Narwi	PLC200002	Dolina Górnej Narwi	–
PL0A	PL049	Bagienna Dolina Narwi	PLB200001	Bagienna Dolina Narwi	–
PL0A	PL050	Bagno Wizna	PLC200001	niewielka część ostoi ptasiej wchodzi wskład OSOP Dolina Biebrzy	Ostoja ptasia konieczna do dodania
PL0A	PL051	Przełomowa Dolina Narwi	PLC200003	Przełomowa Dolina Narwi	–
PL0A, PL07	PL052	Dolina Dolnej Narwi	---	Ostoja ptasia nie włączona do propozycji rządowej	Ostoja ptasia konieczna do dodania
PL07, PL0E	PL053	Doliny Omulwi i Płodownicy	PLB140005	Doliny Omulwi i Płodownicy	Powiększyć do granic ostoi ptasiej
PL07, PL0E	PL054	Doliny Wkry i Mławki	---	Ostoja ptasia nie włączona do propozycji rządowej	Ostoja ptasia konieczna do dodania
PL02	PL055	Bagienna Dolina Drwęcy	PLB040002	Bagienna Dolina Drwęcy	–
PL0A	PL056	Dolina Górnego Nurca	---	Ostoja ptasia nie włączona do propozycji rządowej	Ostoja ptasia konieczna do dodania
PL03, PL07, PL0A	PL057	Dolina Dolnego Bugu	PLB140001	Dolina Dolnego Bugu	Powiększyć do granic ostoi ptasiej
PL07	PL058	Puszcza Biała	PLB140007	Puszcza Biała	Powiększyć do granic ostoi ptasiej
PL07	PL059	Dolina Liwca	PLB140002	Dolina Liwca	Powiększyć do granic ostoi ptasiej
PL07	PL060	Dolina Kostrzynia	---	Ostoja ptasia nie włączona do propozycji rządowej	Ostoja ptasia konieczna do dodania
PL03, PL07	PL061	Lasy Łukowskie	---	Ostoja ptasia nie włączona do propozycji rządowej	Ostoja ptasia konieczna do dodania
PL04	PL062	Ujście Warty	PLB080001	Ujście Warty	–
PL04	PL063	Dolina Dolnej Noteci	---	Ostoja ptasia nie włączona do propozycji rządowej	Ostoja ptasia konieczna do dodania
PL0F	PL064	Nadnoteckie Łęgi	PLB300003	Nadnoteckie Łęgi	–
PL02, PL0F	PL065	Dolina Środkowej Noteci	PLB300001	Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego	–
PL02, PL0F	PL066	Dolina Środkowej Noteci	---	Ostoja ptasia nie włączona do propozycji rządowej	Ostoja ptasia konieczna do dodania
PL0F, PL04	PL066	Puszcza Notecka	---	Ostoja ptasia nie włączona do propozycji rządowej	Ostoja ptasia konieczna do dodania
PL0F	PL067	Dolina Samicy	---	Ostoja ptasia nie włączona do propozycji rządowej	Ostoja ptasia konieczna do dodania
PL0F	PL068	Dolina Małej Wełny	---	Ostoja ptasia nie włączona do propozycji rządowej	Ostoja ptasia konieczna do dodania
PL04, PL0F	PL069	Jeziora Pszczewskie i dolina Obry	---	Ostoja ptasia nie włączona do propozycji rządowej	Ostoja ptasia konieczna do dodania
PL0F	PL070	Jezioro Zgierzynieckie	---	Ostoja ptasia nie włączona do propozycji rządowej	Ostoja ptasia konieczna do dodania
PL04	PL071	Dolina Środkowej Odry	---	Ostoja ptasia nie włączona do propozycji rządowej	Ostoja ptasia konieczna do dodania
PL0F	PL072	Wielki Łęg Obrzański	PLB300004	Wielki Łęg Obrzański	–
PL0F, PL04	PL073	Pojezierze Sławskie	---	Ostoja ptasia nie włączona do propozycji rządowej	Ostoja ptasia konieczna do dodania

PL0F	PL074	Zbiornik Wonieść	PLB300005	Zbiornik Wonieść	Powiększyć do granic ostoi ptasiej
PL0F	PL075	Ostoja Rogalińska	---	Ostoja ptasia nie włączona do propozycji rządowej	Ostoja ptasia konieczna do dodania
PL0F, PL05	PL076	Dolina Środkowej Warty	PLB300002	Dolina Środkowej Warty	Powiększyć do granic ostoi ptasiej
PL02, PL0F	PL077	Ostoja Nadgoplańska	PLB040004	Ostoja Nadgoplańska	–
PL05, PL0F	PL078	Zbiornik Jeziorsko	---	Ostoja ptasia nie włączona do propozycji rządowej	Ostoja ptasia konieczna do dodania
PL05, PL0F	PL079	Dolina Neru	PLB100001	część ostoi ptasiej wchodzi w skład OSOP Pradolina Warszawsko-Berlińska	poszerzyć do granic ostoi ptasiej w tych miejscach, gdzie jest różnica
PL05	PL080	Dolina Bzury	PLB100001	część ostoi ptasiej wchodzi w skład OSOP Pradolina Warszawsko-Berlińska	poszerzyć do granic ostoi ptasiej w tych miejscach, gdzie jest różnica
PL02	PL081	Błota Rakutowskie	PLB040001	Błota Rakutowskie	–
PL02	PL082	Żwirownia Skoki	---	Ostoja ptasia nie włączona do propozycji rządowej	Ostoja ptasia konieczna do dodania
PL07, PL03	PL083	Dolina Środkowej Wisły	PLB140004	Dolina Środkowej Wisły	–
PL07	PL084	Puszcza Kampinoska	PLC140001	Puszcza Kampinoska	Powiększyć do granic ostoi ptasiej
PL07	PL085	Bagno Całowanie	---	Ostoja ptasia nie włączona do propozycji rządowej	Ostoja ptasia konieczna do dodania
PL01, PL04	PL086	Bory Dolnośląskie	---	Ostoja ptasia nie włączona do propozycji rządowej	Ostoja ptasia konieczna do dodania
PL01, PL04	PL087	Stawy Przemkowskie	PLB020003	Stawy Przemkowskie	–
PL01	PL088	Zbiornik Mietkowski	---	Ostoja ptasia nie włączona do propozycji rządowej	Ostoja ptasia konieczna do dodania
PL01, PL04	PL089	Łęgi Odrzańskie	---	Ostoja ptasia nie włączona do propozycji rządowej	Ostoja ptasia konieczna do dodania
PL01, PL08	PL090	Grądy Odrzańskie	PLB020002	Grądy Odrzańskie	–
PL08	PL091	Zbiornik Turawski	---	Ostoja ptasia nie włączona do propozycji rządowej	Ostoja ptasia konieczna do dodania
PL01, PL0F	PL092	Dolina Baryczy	PLB020001	Dolina Baryczy	–
PL0F	PL093	Dąbrowy Krotoszyńskie	---	Ostoja ptasia nie włączona do propozycji rządowej	Ostoja ptasia konieczna do dodania
PL07, PL05	PL094	Dolina Pilicy	PLB140003	Dolina Pilicy	Powiększyć do granic ostoi ptasiej
PL07	PL095	Puszcza Kozienicka	---	Ostoja ptasia nie włączona do propozycji rządowej	Ostoja ptasia konieczna do dodania
PL03, PL07, PL0D	PL096	Małopolski Przełom Wisły	PLB140006	Małopolski Przełom Wisły	–
PL0D	PL097	Dolina Nidy	PLB260001	Dolina Nidy	Powiększyć do granic ostoi ptasiej
PL03	PL098	Dolina Tyśmienicy	PLB060004	Dolina Tyśmienicy	–
PL03	PL099	Lasy Parczewskie	PLB060006	Lasy Parczewskie	–
PL03	PL100	Zbiornik Podedworze	---	Ostoja ptasia nie włączona do propozycji rządowej	Ostoja ptasia konieczna do dodania
PL03	PL101	Uroczystko Mosty-Zahajki	---	Ostoja ptasia nie włączona do propozycji rządowej	Ostoja ptasia konieczna do dodania
PL03	PL102	Polesie	---	Ostoja ptasia nie włączona do propozycji	Ostoja ptasia konieczna do dodania

				rządowej	
PL03	PL103	Bagno Bubnów	PLB060001	Bagno Bóbnów	–
PL03	PL104	Dolina Środkowego Bugu	PLB060003	Dolina Środkowego Bugu	Powiększyć do granic ostoi ptasiej
PL03	PL105	Chełmskie Torfowiska Węglanowe	PLB060002	Chełmskie Torfowiska Węglanowe	skorygować granice wg ostoi ptasiej
PL03	PL106	Lasy Strzeleckie	PLB060007	Lasy Strzeleckie	–
PL03	PL108	Dolina Poru	---	Ostoja ptasia nie włączona do propozycji rządowej	Ostoja ptasia konieczna do dodania
PL03	PL108	Zbiornik w Nieliszu	---	Ostoja ptasia nie włączona do propozycji rządowej	Ostoja ptasia konieczna do dodania
PL03, PL09	PL109	Lasy Janowskie	PLB060005	Lasy Janowskie	–
PL03, PL09	PL110	Puszcza Solska	PLB060008	Puszcza Solska	Powiększyć do granic ostoi ptasiej
PL03, PL09	PL111	Roztocze	---	Ostoja ptasia nie włączona do propozycji rządowej	Ostoja ptasia konieczna do dodania
PL03	PL112	Dolina Górnej Łabuńki	---	Ostoja ptasia nie włączona do propozycji rządowej	Ostoja ptasia konieczna do dodania
PL03	PL113	Ostoja Tyszowiecka	---	Ostoja ptasia nie włączona do propozycji rządowej	Ostoja ptasia konieczna do dodania
PL03	PL114	Zlewnia Górnej Huczwy	---	Ostoja ptasia nie włączona do propozycji rządowej	Ostoja ptasia konieczna do dodania
PL03	PL115	Dolina Szyszły	---	Ostoja ptasia nie włączona do propozycji rządowej	Ostoja ptasia konieczna do dodania
PL03	PL116	Dolina Sołokiji	---	Ostoja ptasia nie włączona do propozycji rządowej	Ostoja ptasia konieczna do dodania
PL01	PL117	Karkonosze	---	Ostoja ptasia nie włączona do propozycji rządowej	Ostoja ptasia konieczna do dodania
PL01	PL118	Góry Stołowe	---	Ostoja ptasia nie włączona do propozycji rządowej	Ostoja ptasia konieczna do dodania
PL08	PL119	Zbiornik Otmuchowski	---	Ostoja ptasia nie włączona do propozycji rządowej	Ostoja ptasia konieczna do dodania
PL08	PL120	Zbiornik Nyski	---	Ostoja ptasia nie włączona do propozycji rządowej	Ostoja ptasia konieczna do dodania
PL0C	PL121	Stawy Wielikąt i Las Tworkowski	---	Ostoja ptasia nie włączona do propozycji rządowej	Ostoja ptasia konieczna do dodania
PL0C	PL122	Dolina Górnej Wisły	PLB240001	Dolina Górnej Wisły	–
PL06, PL0C	PL123	Stawy w Brzeszczach	---	Ostoja ptasia nie włączona do propozycji rządowej	Ostoja ptasia konieczna do dodania
PL06	PL124	Dolina Dolnej Soły	---	Ostoja ptasia nie włączona do propozycji rządowej	Ostoja ptasia konieczna do dodania
PL06	PL125	Dolina Dolnej Skawy	---	Ostoja ptasia nie włączona do propozycji rządowej	Ostoja ptasia konieczna do dodania
PL06	PL126	Puszcza Niepołomicka	PLB120002	Puszcza Niepołomicka	–
PL0C	PL127	Beskid Żywiecki	---	Ostoja ptasia nie włączona do propozycji rządowej	Ostoja ptasia konieczna do dodania
PL06	PL128	Babia Góra	---	Ostoja ptasia nie włączona do propozycji rządowej	Ostoja ptasia konieczna do dodania
PL06	PL129	Pasmo Policy	---	Ostoja ptasia nie włączona do propozycji rządowej	Ostoja ptasia konieczna do dodania
PL06	PL130	Torfowiska Orawsko-Nowotarskie	---	Ostoja ptasia nie włączona do propozycji rządowej	Ostoja ptasia konieczna do dodania

PL06	PL131	Tatry	PLC120001	Tatry	–
PL06	PL132	Gorce	PLB120001	Gorce	–
PL06	PL133	Pieniny	---	Ostoja ptasia nie włączona do propozycji rządowej	Ostoja ptasia konieczna do dodania
PL09	PL134	Beskid Niski	---	Ostoja ptasia nie włączona do propozycji rządowej	Ostoja ptasia konieczna do dodania
PL09	PL135	Pogórze Przemyskie	PLB180001	Pogórze Przemyskie	–
PL09	PL136	Góry Słonne	---	Ostoja ptasia nie włączona do propozycji rządowej	Ostoja ptasia konieczna do dodania
PL09	PL137	Bieszczady	PLC180001	Bieszczady	–
	PLM1	Ławica Słupska	PLB990001	Ławica Słupska	–
	PLM2	Przybrzeżne Wody Bałtyku	PLB990002	Przybrzeżne Wody Bałtyku	–
	PLM3	Zatoka Pomorska	PLB990003	Zatoka Pomorska	–

MAPA PROPONOWANYCH OSTOI PTAKÓW O ZNACZENIU MIĘDZYNARODOWYM, KTÓRE POWINNY ZOSTAĆ WYZNACZONE JAKO OBSZARY SPECJALNEJ OCHRONY PTAKÓW (OSOP) DO SIECI NATURA 2000

Źródło: Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków
Mapa przygotowana na podkładzie cyfrowej mapy topograficznej Polski wydanej przez firmę IMAGIS w skali 1:500 000.

MAPA OBSZARÓW SPECJALNEJ OCHRONY PTAKÓW (OSOP) W PROPOZYCJI RZĄDOWEJ

Źródło: Departament Ochrony Przyrody, Ministerstwo Środowiska.
Mapa opublikowana została na płycie *Przewodnik Natura 2000. Siedliska i ostoje ptaków ginących w Polsce.* Wydawca: OTOP, 2004.